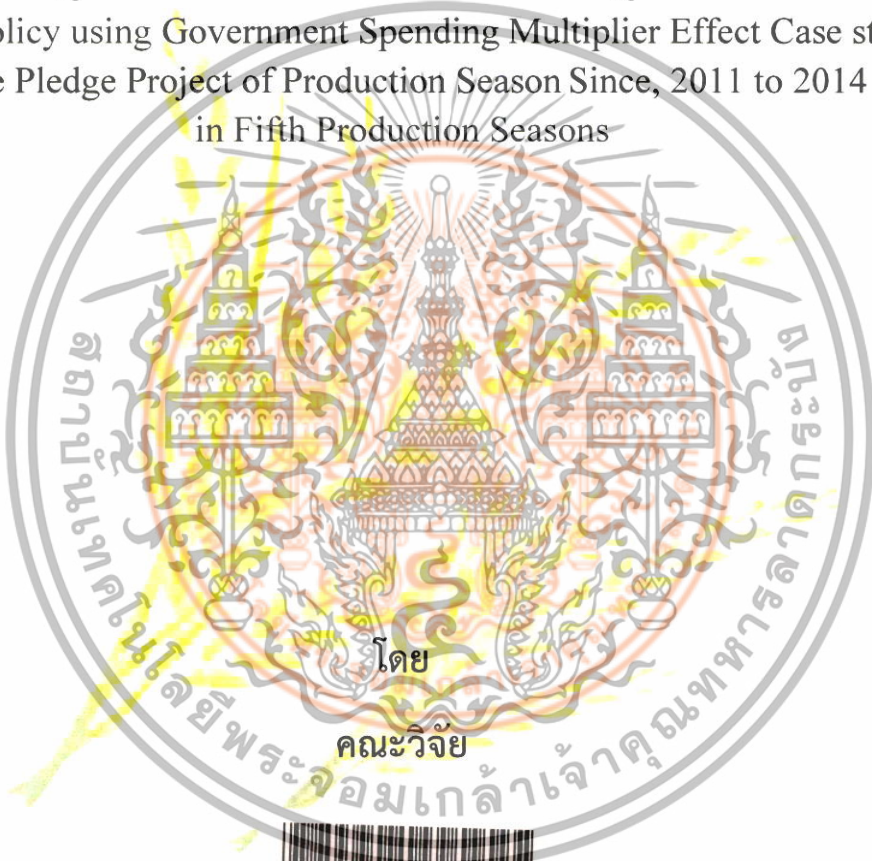

รายงานการประเมินโครงการนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณ
ของการใช้จ่ายภาครัฐ กรณีศึกษา: โครงการรับจำนำข้าวเปลือก

ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

Public Policy using Government Spending Multiplier Effect Case study:
Rice Pledge Project of Production Season Since, 2011 to 2014
in Fifth Production Seasons

T146844

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

2560

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทสรุปผู้บริหาร

นโยบายสาธารณะด้านการบริหารจัดการในแต่ละนโยบาย ควรมุ่งเน้นให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะส่งผลให้เกิดตัวคูณทวีคูณในการใช้จ่ายภาครัฐที่สูงขึ้น และสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจภาพรวมของการกระจายรายได้ ความเหลื่อมล้ำ ความยากจน การมีเงินออมเพิ่มขึ้น หนี้สินลดลง สามารถส่งผลกระทบต่อประชาชน สังคมฐานราก ให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน การประเมินโครงการนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณ การใช้จ่ายภาครัฐจากกรณีศึกษาโครงการรับจำนำข้าวเปลือกฤดูกาลผลิตปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต เป็นการศึกษาค้นคว้าประโยชน์ในมิติเชิงสังคมและมิติเชิงเศรษฐกิจ ได้แก่ การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment) ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ (Government Multiplier Effect) ความพึงพอใจ และความคาดหวังของผู้ที่ได้รับนโยบายโดยตรงจากโครงการรับจำนำข้าว สามารถนำไปเป็นพื้นฐานใหม่เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายสาธารณะของภาครัฐ อันเป็นนโยบายสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศและการเสริมสร้างความกินดีอยู่ดีของประชาชน สำหรับโครงการรับจำนำข้าวในด้านการศึกษาผลทวีคูณภาครัฐ เศรษฐกิจภาพรวม ความพึงพอใจ และความคาดหวังของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ซึ่งเป็นนโยบายสาธารณะที่รัฐจัดให้ จะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการกำหนดนโยบายที่สำคัญให้กับเกษตรกรในอนาคต โดยผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ เป็นอัตราส่วนของผลกระตุ้นให้เกิดการหมุนเวียน หรือ เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้น และทำให้ภาคเศรษฐกิจเกิดการขยายตัว กับรายจ่ายภาครัฐที่เพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ซึ่งผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ แสดงให้เห็นถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และเศรษฐกิจภาพรวม ส่งผลต่อความพึงพอใจและความคาดหวังเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

นโยบายสาธารณะ เป็นการจัดสรรผลประโยชน์หรือคุณค่าแก่สังคม ซึ่งกิจกรรมของระบบการเมืองนี้จะกระทำโดยบุคคลผู้มีอำนาจสั่งการ ซึ่งสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำ เป็นผลมาจาก “การจัดสรรค่านิยมของสังคม” ทั้งนี้ การชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตัดสินใจนโยบายกับประชาชนในสังคมว่าการตัดสินใจนโยบายใด ๆ ของรัฐจะต้องคำนึงถึงค่านิยมและระบบความเชื่อของประชาชนในสังคมเป็นสิ่งสำคัญ ระบบการเมือง หมายถึง กลุ่มของสถาบันและกระบวนการต่าง ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันที่ทำหน้าที่ในการแจกจ่ายคุณค่าทางสังคมตามอำนาจที่ได้รับมอบหมาย ปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งประกอบไปด้วย ข้อเรียกร้อง ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งจากระดับปัจเจกบุคคลหรือระดับกลุ่ม และการสนับสนุน ซึ่งก็เป็นไปได้ทั้งระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่มที่แสดงออกมาในรูปของการเลือกตั้ง การเชื่อฟังกฎหมาย การจ่ายภาษี และการยอมรับในการตัดสินใจนโยบาย โดยข้อเรียกร้องและการสนับสนุนนั้นเป็นแรงกดดันที่สำคัญมาจาก สภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอก ที่เข้าไปสู่ระบบการเมือง ระบบการเมืองจะทำการรับเอาความต้องการที่แตกต่างหลากหลายเข้ามา และทำการเปลี่ยนให้ออกมาเป็น ปัจจัยนำออก (Output) ซึ่งก็คือการตัดสินใจและนโยบายสาธารณะ ซึ่งปัจจัยนำออกนี้นั้นอาจส่งผลให้เกิดผลกระทบในเชิงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม และอาจเพิ่มการเรียกร้องให้มากขึ้น ดังนั้นจึงต้องมีการป้อนกลับ (Feedback) เพื่อนำเอาข้อเรียกร้องนั้น ๆ เข้าสู่ระบบการเมืองอีกครั้งหนึ่ง จุดเด่นของตัวแบบระบบคือ การมองการกำหนดนโยบายก่อนข้างเป็นระบบ คือ มองนโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่ระบบเอกสารเป็นเอกสารที่ส่งวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอญูาตไหนาไปไซประยชนดานการค้ำไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเมืองผลิตขึ้น และที่สำคัญยังให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมของระบบการเมืองว่าจะเอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของระบบให้มีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใดจุดด้อย คือ ความไม่ชัดเจนของกระบวนการภายในของสิ่งที่เรียกว่า “ระบบการเมือง” เพื่อเป็นแนวทาง กรอบความคิด ชี้นำเป็นเครื่องมือในการวางแผนงานให้มีการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมา ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งผลการวิจัยและประเมิน มีประเด็นในข้อค้นพบที่สำคัญ ดังนี้

1. ด้านค่าผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ (Multiplier Effect) ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55 ที่มีค่าเกิน 1 เท่า หรือเท่ากับ 3.726 เท่านั้น ทำให้เศรษฐกิจในภาพรวมขยายตัว 3.726 เท่า ทั้งนี้เกิดจาก นโยบายสาธารณะในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก กับกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย ซึ่งมีรายได้น้อยกว่าเกษตรกรอาชีพอื่นๆ หรือเท่ากับ 2,422 บาทต่อเดือน และจากนโยบายสาธารณะนอกจากช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยแล้ว เป็นการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอยู่แล้วแต่ไม่มีโอกาส ซึ่งเมื่อมีโอกาสจึงได้เกิดการจับจ่ายใช้สอยที่มากขึ้นมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้มากกว่า ทำให้โครงการรับจำนำข้าวเปลือก มีเงินส่วนเกินเข้ามาในระบบทำให้การบริโภคภายในประเทศสูงขึ้น อันส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศเพิ่มขึ้น

2. ด้านประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม โดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต คือ มีผลรวมเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอีก 1,088,697 ล้านบาท ทั้งนี้เป็นเพราะมีการจับจ่ายใช้สอยในภาคเครื่องจักรการเกษตร ภาคอาหารสัตว์ปศุสัตว์ด้านที่อยู่อาศัย และของตกแต่งภายในบ้าน ภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ ภาคเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านและโทรศัพท์ ภาคสินค้าแฟชั่น เสื้อผ้า ภาคการศึกษาไทย ภาคสินค้าอุปโภคบริโภค ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพิ่มขึ้นและอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น โครงการนโยบายสาธารณะในการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย นอกจากทำให้เกิดรายได้เกษตรกรเพิ่มสูงขึ้นแล้ว ยังส่งผลให้เกิดกำลังซื้อและบริโภคของประเทศเพิ่มขึ้น การใช้จ่ายของครัวเรือนขยายตัว ภาคธุรกิจเกี่ยวเนื่องมีกำไรเพิ่มขึ้น มีการจ้างงานมากขึ้น และรัฐสามารถเก็บภาษีได้มากขึ้น ทำให้เกิดระบบวงจรเศรษฐกิจที่เข้าสู่จุดสมบูรณ์

3. ด้านผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต มีความพึงพอใจต่อโครงการ ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อโครงการ และความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะโครงการรับจำนำข้าวเปลือก เป็นการยกระดับราคาสินค้าเกษตรและให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยดูแลราคาสินค้าเกษตรให้มีเสถียรภาพเหมาะสม คำนึงถึงกลไกราคาตลาดโลก โดยใช้วิธีบริหารจัดการทางตลาด และระบบกลไกทางตลาดซื้อขายล่วงหน้า การผลักดันเกษตรกรให้สามารถขายสินค้าเกษตรได้ในราคาสูงเพียงพอเมื่อเทียบกับต้นทุน และนำระบบรับจำนำสินค้าเกษตรมาใช้ในการสร้างความมั่นคงในเชิงนโยบายสาธารณะด้านรายได้ให้แก่เกษตรกร พร้อมทั้งการเยียวยาความเสียหายของพืชผลจากภัยธรรมชาติให้แก่เกษตรกร การจัดทำระบบทะเบียนครัวเรือนเกษตรกรให้สมบูรณ์ และการออกบัตรเครดิตสำหรับเกษตรกร

4. ด้านความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการ และความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อโครงการ ส่งผลต่อความคาดหวังของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรทั้งสองร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการ ได้ร้อยละ 51 ทั้งนี้พิจารณาจากค่าน้ำหนักความสำคัญพบว่า ตัวแปรผลกระทบของโครงการรับจํานำข้าวเปลือกมีค่าน้ำหนักสูงกว่าตัวแปรความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจํานำข้าวเปลือก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะมีความพึงพอใจและเห็นว่าโครงการมีผลกระทบ (ผลลัพธ์) ต่อตนเองและสังคมสูง และสอดคล้องกับ ความคาดหวัง และความพอใจ จะเป็นสิ่งที่กำหนดกำลังความพยายาม หรือแรงจูงใจของบุคคล ที่มีองค์ประกอบพื้นฐาน ได้แก่ ความคาดหวังในความพยายามต่อผลการปฏิบัติงาน ความคาดหวังในผลการปฏิบัติงานต่อผลลัพธ์ และความคาดหวังในคุณค่าของผลลัพธ์

การนำผลการวิจัยต่อการปรับประยุกต์ใช้ของการใช้นโยบายสาธารณะของการบริหารจัดการ ในแต่ละนโยบายที่ตรงกลุ่มเป้าหมายจะส่งผลให้เกิดตัวผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐที่สูงขึ้น สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภาพรวมของการกระจายรายได้ ความเหลื่อมล้ำและความยากจน ให้มีเงินออมเพิ่มขึ้นและหนี้สินลดลง ได้ส่งสู่ภาคประชาชนฐานราก ซึ่งในงานวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่า โครงการรับจํานำข้าวเปลือกที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเกษตรกร ผู้มีรายได้น้อยนั้น รัฐมีการใช้จ่ายเงินไปยังกลุ่มเกษตรกรโดยตรง สามารถกระตุ้นให้ผู้คนหันมาบริโภคสินค้าและบริการกันมากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดรอบการใช้จ่ายเร็วและสูงขึ้นได้ และการนำนโยบายสาธารณะมาใช้ให้ก่อเกิดประโยชน์สูงสุดที่ทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ติดนั้น ควรจะต้องเน้นการดำเนินนโยบายสาธารณะที่ทำให้เกิดการบริโภคภายในประเทศที่เพิ่มขึ้น ไม่พึ่งพาการส่งออกมากเกินไป ซึ่งจะทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มั่นคง และยั่งยืน รวมทั้ง ผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจํานำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิตปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต มีความพึงพอใจ ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบ และความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวัง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่านอกจากผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจเห็นผลกระทบที่ตามมาแล้วความต้องการของผู้ใช้บริการยังคาดหวังกับโครงการรับจํานำข้าวเปลือกในอนาคตอีก และผู้ใช้บริการได้คาดหวังในโครงการรับจํานำข้าวเปลือกว่าจะมีผลในการยกระดับความเป็นอยู่ของชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นความต้องการของผู้ใช้นโยบายสาธารณะในโครงการรับจํานำข้าวเปลือก โดยความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ และความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการต่างก็ส่งผลต่อความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ดังนั้น การจัดทำโครงการรับจํานำข้าวเปลือกในอนาคต หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาถึงปัจจัยดังกล่าวเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อภาคประชาชนสังคมฐานราก และเกษตรกรชาวนาที่ปลูกข้าว ต่อไป

คณะวิจัย

พฤษภาคม, 2560

รายงานการประเมินโครงการ : นโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ
 กรณีศึกษา: โครงการรับจำนำข้าวเปลือกฤดูกาลผลิต
 ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต
 ผู้วิจัย : คณะวิจัย
 ปีที่ทำการประเมิน : 2560, พ.ศ.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลการประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55 2) เพื่อประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิตโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจผลกระทบของโครงการ และความคาดหวังต่อโครงการของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 และ 4) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ความคาดหวังที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะที่ปลูกข้าวในประเทศไทย ทั้งเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 จำนวน 621 คน ในการดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่มีค่าความเชื่อมั่นรายด้าน 0.810 0.823 0.822 และข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) จำนวน 211 คน

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ (Multiplier Effect) ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55 มีค่ามากกว่า 1 เท่า หรือ เท่ากับ 3.726 เท่า และผลประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม 5 ฤดูกาล โดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 มีค่ามากกว่า 1 เท่า ของค่าใช้จ่ายทั้งโครงการ หรือ มีผลรวมเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น 1,088,697 ล้านบาท ส่วนผลการประเมินโดยภาพรวมของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 มีความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) ผลกระทบของโครงการต่อผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) และความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) โดยค่าน้ำหนักความสำคัญที่เป็นคะแนนดิบของตัวแปรผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกมีค่าน้ำหนักสูงสุด เท่ากับ .17 รองลงมา คือ ตัวแปรความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก เท่ากับ .59 สำหรับค่าน้ำหนักความสำคัญที่เป็นคะแนนมาตรฐานของตัวแปรความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกมีค่าน้ำหนักสูงสุด เท่ากับ .58 รองลงมา ตัวแปรผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกคือ เท่ากับ .15 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

สมการคะแนนดิบ

$$Y (\text{ความคาดหวัง}) = 1.09 + .59 X_1 (\text{ความพึงพอใจ}) + .17 X_2 (\text{ผลกระทบของโครงการ})$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สมการคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y \text{ (ความคาดหวัง)} = .58 Z_{x_1} \text{ (ความพึงพอใจ)} + .15 Z_{x_2} \text{ (ผลกระทบของโครงการ)}$$

ข้อเสนอแนะ: การใช้นโยบายสาธารณะในแต่ละนโยบาย ควรมุ่งเน้นให้ตรงกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดตัวผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐที่สูงและสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภาพรวมได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Assessment Project: Public Policy using Government Spending Multiplier Effect
Case study: Rice Pledge Project of Production Season Since, 2011
to 2014 in Fifth Production Season.

Researcher: Research Teams.

During Year: 2017, A.D.

ABSTRACT

The purpose to studies of; 1) the public policy evaluation results using the government spending multiplier an effect rice pledge project of the production season, since, 2011/2012, 2) the overall economic projection of the production season, since, 2011 to 2014 in the fifth production season using the government spending multiplier effect rice pledge project of production season, since, 2011/2012, 3) a assess the satisfaction of the impact project and project expectations in public policy user of rice pledge project in production season, since, 2011 to 2014, 4) the create equation for forecasting expectations of rice pledge project in the public policy user. Sampling data were to the public policy user of the rice growing in Thailand include a Join and not join of rice pledge project in production season, since, 2011 to 2014 per 621 persons to collection of quantitative data by semi structure questionnaire to the confidence 0.810, 0.823, 0.822 and the qualitative data by the structure interview of the sampling per 211 persons.

Public policy evaluation results using the government spending multiplier effect the rice pledge project of production season, since, 2011/2012 this greater than 1 times or 3.726 times. A overall economic projection of production season since, 2011 to 2014 in the fifth Production season using the government spending multiplier effect the rice pledge project of production season, since, 2011/2012, it costs more than 1 times the cost of the whole project or the economy to the increased at 1,088,697 Million Baht. And a Assess the satisfaction of the project expectations in public policy user of the rice pledge project in production season, since, 2011 to 2014 at a high levels ($\bar{x} = 4.11$), that the impact project of public policy user at a high levels ($\bar{x} = 4.21$), the weight value the key is the raw score in an impact variable of the rice pledge project in a maximum weight value at .17, the second is the satisfaction variable of public policy user in the rice pledge project at .59. For weight values, the importance is the standard score in the satisfaction variable of public policy user in the rice pledge project to the highest weight at .58, the second is an impact variables of the rice pledge project at .15. This can be written as an equation:

Raw score equation

$$Y (\text{Expectations}) = 1.01 + .59 X_1(\text{satisfaction}) + .17 X_2 (\text{Project Impact})$$

Standard score equation

$$Z_y (\text{Expectations}) = .58 Z_{x1} (\text{satisfaction}) + .15 Z_{x2} (\text{Project Impact})$$

Acknowledgement: A use of the public policy in an each policy should focus on the target audience clearly. This will result in the multiplier effect of a high government spending and can propel the economy of the whole.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

การใช้นโยบายสาธารณะของการบริหารจัดการในแต่ละนโยบายที่ตรงกลุ่มเป้าหมายจะส่งผลให้เกิดตัวผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐที่สูงขึ้น สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภาพรวมของการกระจายรายได้ ความเหลื่อมล้ำและความยากจน ให้มีเงินออมเพิ่มขึ้นและหนี้สินลดลง ได้ลงสู่ภาคประชาชนฐานราก ความต้องการของผู้ใช้นโยบายสาธารณะในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก โดยความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ และความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการต่างก็ส่งผลต่อความคาดหวังของผู้ใช้บริการ โดยการประเมินโครงการและการศึกษาวิจัยเรื่อง นโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ กรณีศึกษา: โครงการรับจำนำข้าวเปลือกฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต ครั้งนี้ สำเร็จลุล่วง จากการให้ความอนุเคราะห์ เสนอแนะ และให้ความร่วมมือ ในข้อค้นพบและแนวทางการศึกษา ที่เป็นประเด็นสำคัญจากเกษตรกรชาวนาที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 คณะวิจัยขอขอบคุณ เกษตรกรชาวนา กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้นโยบายสาธารณะที่ปลูกข้าวในประเทศไทย และเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต ในจังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี อัญญา มหาสารคาม ขอนแก่น พะเยา ฉะเชิงเทรา ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี ราชบุรี พิจิตร พิษณุโลก อ่างทอง สระบุรี นครสวรรค์ บรมธานี ชัยนาท ยโสธร กาฬสินธุ์ และลำปาง ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ เป็นอย่างดี ขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง

คณะวิจัย

พฤษภาคม, 2560

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

หน้า

บทสรุปผู้บริหาร.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	i
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญรูปภาพ.....	ฉ
สารบัญแผนภูมิกราฟ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 สมมติฐานการวิจัย.....	2
1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 นโยบายสาธารณะ.....	10
2.2 ผลทวิคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ.....	71
2.3 ความพึงพอใจ.....	97
2.4 ทฤษฎีความคาดหวัง.....	101
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ.....	104
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	105
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	113
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	113
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	113
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	116
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	116

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	120
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะโครงการรับจํานำ ข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557.....	121
4.2 ผลการประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณภาครัฐ (Multiplier Effect) ของโครงการรับจํานำข้าวเปลือกฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2555.....	123
4.3 ผลการประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม โดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ ของโครงการรับจํานำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาล ผลิต.....	126
4.4 ผลการประเมินความพึงพอใจผลกระทบของโครงการ และความคาดหวังต่อ โครงการของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจํานำข้าวเปลือก ฤดูกาล ผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต.....	126
4.5 ผลการวิเคราะห์สมการพยากรณ์ความคาดหวังที่มีต่อโครงการรับจํานำ ข้าวเปลือกของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ.....	129
4.6 ความคิดเห็นที่มีต่อโครงการรับจํานำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2556	131
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	132
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	132
5.2 อภิปรายผล.....	135
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	139
บรรณานุกรม.....	142
ภาคผนวก.....	150
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจแบบสอบถาม.....	151
ภาคผนวก ข ค่าความตรง และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	152
ภาคผนวก ค ผลสถิติค่า CR.....	159
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	164
รายชื่อคณะวิจัย.....	168

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ชนิดและราคาจำหน่ายข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต พ.ศ.2554/พ.ศ.2555.....	65
2.2 ข้อดี – ข้อเสีย ของการรับจำหน่ายสินค้าเกษตร.....	69
2.3 ข้อดี – ข้อเสีย ของการประกันราคาสินค้าเกษตร.....	71
2.4 กระบวนการเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติเมื่อการลงทุนสูงขึ้น.....	73
2.5 ความสัมพันธ์ระหว่าง รายได้ การบริโภค การออม และ MPC.....	76
2.6 การทำงานของตัวทวี เมื่อ MPC = 0.8.....	77
2.7 หลักการทำงานของตัวทวีคูณ.....	79
2.8 สูตรทวีคูณในแบบจำลองเศรษฐกิจบางตัวอย่าง.....	88
2.9 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติกับการบริโภค.....	89
3.1 เกณฑ์การให้คะแนนความพึงพอใจ/ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ.....	114
3.2 ผลการหาค่าหารายได้ขบวนการที่เพิ่มขึ้นโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2556 รวม 5 ฤดูกาลผลิต(Y).....	118
3.3 รายได้ขบวนการที่เพิ่มขึ้นโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2556 รวม 5 ฤดูกาลผลิต.....	119
3.4 เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจ/ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ.....	119
4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ภูมิภาค การใช้บริการนโยบายสาธารณะการและได้รับเงินตามโครงการจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2556.....	122
4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ.....	123
4.3 ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของอายุ และสมาชิกในครัวเรือนของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะในโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55.....	124
4.4 รายได้ที่เพิ่มขึ้น รายการค่าใช้จ่ายและเงินที่เหลือเก็บ ของโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55.....	125
4.5 ผลการประเมินการเศรษฐกิจภาพรวม โดยใช้ผลทวีคูณภาครัฐของโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2556..... ”.....	126
4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2556.....	126

เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่หรือใช้เพื่อการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557.....	127
4.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557.....	128
4.9 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ระหว่างความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อ โครงการรับจำนำข้าวเปลือกและผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก กับความ คาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก.....	129
4.10 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ระหว่างความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อ โครงการรับจำนำข้าวเปลือกและผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก กับความ คาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก.....	129
4.11 ค่าน้ำหนักความสำคัญของความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการ รับจำนำข้าวเปลือกและผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ที่ส่งผลต่อความ คาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก.....	130
4.12 ความถี่และร้อยละของความคิดเห็นที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557.....	131

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูปร่างภาพ

รูปร่างภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดในการสร้างสมการพยากรณ์ความคาดหวังของเกษตรกรต่อโครงการรับ จำนำข้าวเปลือก.....	6
2.1 ตัวแบบผู้นำ.....	16
2.2 ตัวแบบระบบ.....	16
2.3 การเปลี่ยนแปลงอุปสงค์รวม มีผลทวีคูณต่อรายได้ประชาชาติ.....	74
2.4 การบริโภคน้ำมันกับรายได้.....	91
2.5 เส้นโค้งในความสัมพันธ์ ต่อกันระดับการว่างงานและระดับรายได้ประชาชาติ.....	95
2.6 เส้นโค้งฟิลลิปส์.....	96
2.7 ลำดับความต้องการ 5 ระดับ ตามทฤษฎีของ Maslow.....	99
2.8 กรอบความคิดทฤษฎีความคาดหวัง.....	102

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญแผนภูมิกราฟ

แผนภูมิกราฟที่	หน้า
4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ และไม่ได้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ.....	121
4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ.....	123
4.3 รายได้ที่เพิ่มขึ้น รายการค่าใช้จ่ายและเงินที่เหลือเก็บ.....	124

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในทุกสังคมล้วนได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐทั้งสิ้น อาทิเช่น นโยบายการศึกษาภาคบังคับ กำหนดให้เยาวชนทุกคนต้องเข้ารับการศึกษตามที่รัฐกำหนด โดยรัฐหวังว่าการศึกษจะเป็นกระบวนการสำคัญ ในการกล่อมเกล้าให้เยาวชนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล สามารถจำแนกแหว่งความดีและความชั่วร้าย เพื่อจะได้ยึดมั่นในการประพฤติดี การปฏิบัติดี และสังคมจะได้มีสันติสุข รวมถึงการศึกษาจะเป็นเครื่องมือประการสำคัญสำหรับประชาชนในการเสริมสร้างชีวิตที่ดีและมีความสุข นโยบายการศึกษาภาคบังคับจึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับรัฐบาล ในการเสริมสร้างชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ ยังมีนโยบายสาธารณะที่สำคัญอีกหลายประการ ที่มีผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชน ได้แก่ นโยบายเศรษฐกิจที่มุ่งการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม นโยบายการรักษาความสงบภายในประเทศ นโยบายสาธารณสุข นโยบายความยากจน และนโยบายการปฏิรูปที่ดิน เป็นต้น นโยบายเหล่านี้ ล้วนเป็นนโยบายสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศและการเสริมสร้างความกินดีอยู่ดีแก่ประชาชนโดยทั่วไป นโยบายสาธารณะ คือ อะไรถูกกำหนดขึ้นอย่างไร และเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร ล้วนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสนใจของประชาชน ในฐานะสมาชิกของสังคมทั้งสิ้น เพราะประชาชนทุกคนจะได้รับผลกระทบไม่ทางใดก็ทางหนึ่งจาก นโยบายสาธารณะของรัฐเสมอ โดยทั่วไปนโยบายสาธารณะจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการทั้งทาง การเมืองและสังคมอย่างกว้างขวาง เพราะนโยบายสาธารณะมีรากฐานมาจากสภาพปัญหาต่างๆ ของสังคม และเป็นปัญหาที่ประชาชนคาดหวังว่ารัฐจะต้องรับผิดชอบในการแก้ไข (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2546 : 3-5) ในปัจจุบันได้มีการถกเถียงในวงกว้าง ในแวดวงวิชาการเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ของรัฐบาลที่นำมาใช้มีความคุ้มค่าหรือไม่ ในท้ายที่สุดก็ยังไม่มีการตอบได้ว่าผลความ คุ้มค่าของการได้ประโยชน์นั้นมีลักษณะ เป็นอย่างไร งานวิจัยชิ้นนี้ได้มุ่งเน้นผลประโยชน์ในมิติเชิง สังคมและมิติเศรษฐกิจเท่านั้น เป็นอีกแง่มุมหนึ่งที่ประเทศพัฒนาแล้วได้นำมาเป็นตัวชี้วัดในการ ดำเนินงานด้านนโยบายสาธารณะของรัฐ เช่น ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) ได้แก่ ผลตอบแทน ทางสังคมเศรษฐกิจ ความพึงพอใจของผู้ที่ได้รับนโยบายโดยตรง เป็นต้น (Bardash, 1985; วรเดช จันทรร, 2541)

สำหรับโครงการรับจำนำข้าวนั้น ได้มีการนำมาใช้เป็นเวลานานมากกว่า 30 ปี แต่ก็ยังไม่ มีผลงานวิจัยที่ชัดเจน ที่กล่าวถึงผลของความคุ้มค่าของโครงการที่ผ่านมา ซึ่งนโยบายจำนำข้าวในช่วง ไม่กี่ปีที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวถึง โครงการดังกล่าวในฤดูกาลผลิตปี 2554/55 และ 2555/56 ว่ามีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภาพรวม ได้แก่ รายได้เกษตรกรเพิ่มสูงขึ้น และมีส่วนทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) เพิ่มขึ้น (สำนักข่าวอิศรา, 2558) ซึ่งประเด็นดังกล่าว จะต้องมีการศึกษาเพิ่มเติม เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และจากคำกล่าวที่ว่า ภารกิจของภาครัฐนั้น มิใช่กระทำเพื่อแสวงหากำไร แต่เป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชน (พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546, 2558) แสดงให้เห็นว่า รัฐในฐานะผู้กำหนดและน่านโยบายสาธารณะมาปฏิบัติ จะต้องให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งสนับสนุนแนวคิดในการดำเนินงานตามโครงการของรัฐเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะต้องพิจารณาผลประโยชน์ในเชิงสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนมากกว่าผลประโยชน์ทางการเงิน

การศึกษาผลทวีคูณภาครัฐ (Multiplier effect of government spending) เศรษฐกิจภาพรวม ความพึงพอใจ และความคาดหวังของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจำนำข้าว ซึ่งเป็นนโยบายสาธารณะที่รัฐจัดให้ จะเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายที่สำคัญให้กับเกษตรกรในอนาคต โดยผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ เป็นอัตราส่วนของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการหมุนเวียน หรือ เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้น และทำให้ภาคเศรษฐกิจเกิดการขยายตัวที่เพิ่มขึ้น กับรายจ่ายภาครัฐที่เพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากโครงการจำนำข้าวเปลือก ซึ่งผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ แสดงให้เห็นถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และเศรษฐกิจภาพรวม ส่งผลต่อความพึงพอใจและความคาดหวังของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจำนำข้าวเปลือก ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาผลประโยชน์ในเชิงสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment) ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ (Multiplier Effect of Government) ความพึงพอใจ และความคาดหวังของผู้ที่ได้รับนโยบายโดยตรงจากโครงการรับจำนำข้าว ฤดูกาลผลิตปี 2554/55 และ 2555/56 และสามารถนำไปเป็นพื้นฐานใหม่เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายสาธารณะของภาครัฐ มิใช่กระทำเพื่อแสวงหากำไร ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ (Multiplier Effect) ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55
2. เพื่อประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต โดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจผลกระทบของโครงการ และความคาดหวังต่อโครงการของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ความคาดหวังที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1. ผลทวีคูณการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าว ในช่วงปีฤดูกาลผลิต ปี 2554/55

มีค่ามากกว่า 1 เท่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. เศรษฐกิจภาพรวมที่ใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต ในการประมาณ มีค่ามากกว่า 1 เท่า ของ ค่าใช้จ่ายทั้งโครงการ

3. ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจโดยภาพรวมต่อนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำ ข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต อยู่ในระดับมาก

4. โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 มีผลกระทบโดยภาพรวม ต่อผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะ อยู่ในระดับมาก

5. ผู้ใช้บริการมีความคาดหวังโดยภาพรวมต่อนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำ ข้าวเปลือก ตั้งแต่ ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต อยู่ในระดับมาก

6. มีตัวแปรบางตัวที่ส่งผลต่อความคาดหวังในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของผู้ใช้บริการ นโยบายสาธารณะ

1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

1. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ (Public Policy)

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของนโยบาย สาธารณะว่า หมายถึง หลักการและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวคำเนื่การที่เกี่ยวกับประชาชน ซึ่ง Louis Koenig (1986) กล่าวเพิ่มเติมว่า นโยบายของรัฐคือ กิจกรรมที่รัฐกระทำหรือไม่กระทำซึ่งมีผลกระทบต่อความกินดีอยู่ดีของประชาชน เช่นนโยบายสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น นโยบายสาธารณะมี เนื้อหาและผลของนโยบายที่ตามมาในการกำหนดชีวิตและอนาคตของประชาชน และ C.Alhaus, P.Bridgman and G.Davis (2007) ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะว่า เป็นเครื่องมือสำหรับการ ปกครอง การตัดสินใจเกี่ยวกับทรัพยากรสาธารณะ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปในทิศทางใด ทิศทางหนึ่ง หลังจากมีการระดมความคิดที่อาจจะต้องแข่งขัน รวมทั้ง นโยบายยังเป็นผลมาจากการประสาน ผลประโยชน์และอุดมการณ์ทางการเมืองที่มีอยู่หลากหลาย ในระบบการเมือง

สำหรับ Eugene Bardach (1980) ได้อธิบายถึง การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็น กระบวนการทางการเมืองที่จะนำการตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกของนโยบายไปปฏิบัติให้สำเร็จ และ กิจกรรมในการนำนโยบายไปปฏิบัติที่มุ่งแก้ไขปัญหาสังคมซึ่งรัฐบาลต้องดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะ เป็นแนวทางการตัดสินใจเพื่อเป็นการกำหนดให้เกิด กิจกรรม โครงการและแผนงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือ เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยยึดหลัก ความอยู่ดีกินดีของประชาชน และแก้ไขปัญหาสังคมที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2. แนวคิดองค์กรที่มีได้มุ่งเน้นแสวงหากำไร (Non-Profit Organization – NPO)

ซึ่ง Keating and Frumkin (2001) ได้กล่าวว่า องค์กรนี้มีบทบาทสำคัญในการสร้าง ความเท่าเทียม ความยุติธรรม สิทธิเสรีภาพ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ภาครัฐที่ต้องดำเนินการ ส่วน Neely et al. (1995) ได้อธิบายมุมมอง 2 มิติ ของการปฏิบัติงานได้แก่ ประสิทธิภาพ (Effectiveness) อธิบาย ถึงผลที่เกิดขึ้นซึ่งสัมพันธ์กับความต้องการกับผู้ถือหุ้นและผู้ที่เกี่ยวข้อง และประสิทธิภาพ (Efficiency) อธิบายถึงระดับความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สำหรับ Mike Boume et ai. (2003) ได้ให้ ข้อสังเกตในอดีตว่า การใช้มิติทางการเงินมาเป็นเครื่องมือที่สนับสนุนในการตัดสินใจนั้น เป็นการมอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์สำหรับการใช้ในเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใด

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระยะสั้น และผลการประเมินมักเป็นการมองกลับไปในอดีต ซึ่งไม่ค่อยจะมีประโยชน์สำหรับอนาคต และไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งยังนำความเสียหายมาสู่เศรษฐกิจของประเทศด้วย

ส่วน Clifford, J., Kate Markey and Natasha Malpani (2013) ได้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยบางประการที่ผลักดันให้ต้องมีการประเมินผลกระทบทางสังคม มีความจำเป็นมากขึ้น ได้แก่ ความต้องการของสังคม การแสดงให้เห็นความคุ้มค่าของโครงการ การเติบโตของวัฒนธรรม และการวัดผลในนโยบายสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับ Kingston and Bolton (2004) ที่อธิบายว่า ในด้านการลงทุน ได้ขยับมาให้ความสำคัญจากการวัดรายได้และต้นทุนที่ใช้ได้ถูกเปลี่ยนสภาพไปเป็นเงินเพื่อการลงทุนในสังคม (Social Investment) ซึ่ง Mair and Mati (2006) ได้เน้นย้ำว่า การประเมินผลโครงการ หรือ การวัดผลการดำเนินงานทางสังคม หรือ ผลกระทบทางสังคม เป็นหนึ่งในประเด็นที่ท้าทายในแวดวงวิชาการ และนักวิจัยเป็นอย่างมาก ที่สามารถประเมินผลกระทบการทำงานเพื่อสังคมนั้น ออกมาเป็นตัวเลข (Quantify) ที่ Emerson (2003) กล่าวเพิ่มเติมว่า ผลการประเมินนั้นเป็นส่วนหนึ่งคุณค่าทางสังคม (Social Value) ที่อยู่เหนือการวัด หรือ การนับจำนวน

สรุปได้ว่า แนวคิดองค์กรที่มีได้มุ่งเน้นแสวงหากำไร เป็นแนวคิดการสร้างคุณค่าเทียบความยุติธรรม สิทธิและเสรีภาพ โดยในปัจจุบันความคุ้มค่าของโครงการได้เน้นการลงทุนในสังคม ที่เป็นส่วนหนึ่งคุณค่าทางสังคมที่สามารถวัดเป็นตัวเงินได้

3. กรอบแนวคิดผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ

แนวคิดผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐมีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะเพิ่มอุปสงค์ (Demand) หรือ ความต้องการบริโภคสินค้า เพื่อกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งวัดโดยผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ โดยมีสมมติฐานที่สำคัญคือ เงินที่ภาครัฐใช้จ่ายจะเปลี่ยนเป็นรายได้ของบุคคลกลุ่มหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นผู้ขายสินค้า หรือ บริการที่ภาครัฐเข้าไปซื้อ เมื่อคนกลุ่มนี้ได้รับเงินจากการใช้จ่ายของภาครัฐ จะนำเงินไปใช้จ่ายต่อในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดการหมุนเวียนหรือเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น และทำให้ภาคเศรษฐกิจขยายตัว หากการขยายตัวของภาคทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น มีมูลค่ามากกว่าเงินที่ภาครัฐใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในตอนแรก ในกรณีนี้จะเป็นไปตามสมมติฐานที่ภาครัฐตั้งไว้ ที่การเพิ่มการใช้จ่ายภาครัฐช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ ทั้งนี้เมื่อนำผลผลิตมวลรวมที่เพิ่มขึ้นมาหารด้วยรายจ่ายภาครัฐที่เพิ่มขึ้นในตอนแรก สัดส่วนที่ได้เรียกว่า “ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ” หรือ “Multiplier effect of government spending” โดยสูตรการคำนวณผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ มีดังนี้ (Economicsonline, 2015)

$$\text{ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ} = \frac{1}{(1-MPC)}$$

โดยความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยท้าย (Marginal Propensity to Consume: MPC) หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อระดับรายได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหนึ่งหน่วย เช่น ถ้ารายได้เพิ่มขึ้น 100 บาท การบริโภคเพิ่มขึ้น 80 บาท ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยท้ายในที่นี้เท่ากับ 0.8

สำหรับในการแปลผล ถ้าผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ คือ 5 ซึ่งหมายความว่า การใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นของภาครัฐ 1 บาท กระตุ้นให้ผู้คนหันมาบริโภคสินค้าและบริการกันมากขึ้น (Crowding-in Effect) ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัวเพิ่มขึ้น 5 บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและความคาดหวัง

ความพึงพอใจเป็นเรื่องส่วนบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอ้างอิงตามประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างและคล้ายคลึงตามแต่ละบุคคล ซึ่งความพึงพอใจ หมายถึง ความพอใจ ความชอบใจ หรือความรู้สึกชอบ พอใจของบุคคลที่มีต่อการทำงานและองค์ประกอบหรือสิ่งจูงใจอื่นๆ ความพึงพอใจของแต่ละบุคคลไม่มีวันสิ้นสุด เปลี่ยนแปลงได้เสมอ ตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อมบุคคลจึงมีโอกาสที่จะไม่พึงพอใจในสิ่งที่เคยพึงพอใจมาแล้ว ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกระดับบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากการเปรียบเทียบระหว่างการรับรู้ผลจากการทำงาน หรือประสิทธิภาพของสินค้าและบริการกับความคาดหวังของลูกค้าที่มีต่อสินค้าและบริการ กล่าวคือ ถ้าผลที่ได้รับจากสินค้าและบริการนั้นต่ำกว่าความคาดหวัง จะทำให้เกิดความไม่พอใจ ถ้าผลที่ได้รับจากสินค้าและบริการนั้นตรงกับความคาดหวัง จะทำให้เกิดความพึงพอใจ และถ้าผลที่ได้รับจากสินค้าและบริการนั้นสูงกว่าความคาดหวัง จะทำให้เกิดความประทับใจ กระบวนการของการสร้างความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน คือ ถ้าผู้ปฏิบัติงานมีแรงจูงใจมากจะมีความพยายาม และถ้ามีความพยายามมากจะปฏิบัติงานได้มาก ทำให้ได้รางวัลมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ความพึงพอใจปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542 และ Kotler and Keller, 2009)

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ คือ ความพอใจ ความชอบใจ หรือความรู้สึกชอบ พอใจของบุคคลที่มีต่อการทำงานและองค์ประกอบหรือสิ่งจูงใจอื่นๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการเปรียบเทียบระหว่างการรับรู้ผลจากการทำงาน หรือประสิทธิภาพของสินค้าและบริการ

พจนานุกรมออกซ์ฟอร์ด (Oxford Advanced Learner's Dictionary, 2000) ได้ให้ความหมายของความคาดหวังเป็นความเชื่อ เป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่คาดการณ์ล่วงหน้าต่อบางสิ่งบางอย่างว่าควรจะเป็น หรือควรเกิดขึ้น

พจนานุกรมของเว็บสเตอร์ (Webster, 1988) ให้ความหมายของความคาดหวังว่า หมายถึง การคาดการณ์อนาคตที่ดี ความคาดหวังนั้น อาจเป็นการคาดการณ์ในอนาคตในสิ่งที่ดีหรือไม่ดีก็ได้

พจนานุกรมของออกซ์ฟอร์ด (Oxford University, 1989) ได้ให้ความหมายความคาดหวังว่าเป็นสภาวะทางจิตซึ่งเป็นความรู้สึกนึกคิด หรือ เป็นความคิดเห็นอย่างมีวิจารณ์ญาณของบุคคลที่คาดการณ์ล่วงหน้าต่อบางสิ่ง บางอย่าง ว่าควรจะมี หรือ ควรจะเป็นหรือควรเกิดขึ้น

สรุปได้ว่า ความคาดหวัง คือ ความรู้สึกความต้องการที่มีต่อสิ่งใด สิ่งหนึ่ง ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ไปจนถึงอนาคตข้างหน้า เป็นการคาดคะเนถึงสิ่งที่จะมากระทบต่อการรับรู้ของประชาชน โดยใช้ประสบการณ์การเรียนรู้เป็นตัวบ่งบอก

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร เป็นผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะที่ปลูกข้าวในประเทศไทย ทั้งเข้าร่วมโครงการรับจํานำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิตและไม่เข้าร่วมโครงการ

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะที่ปลูกข้าวในประเทศไทย ทั้งเข้าร่วมโครงการรับจํานำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 ในจังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี อัญญา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น พระยา ฉะเชิงเทรา ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี ราชบุรี พิจิตร พิษณุโลก อ่างทอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนไว้สำหรับการศึกษาเท่านั้น ไม่นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเอกสาร
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สระบุรี นครสวรรค์ ปทุมธานี ชัยนาท ยโสธร กาฬสินธุ์ และลำปาง และไม่เข้าร่วมโครงการ ของประเทศไทย จำนวน 625 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้คณะวิจัยกำหนดตัวแปรตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การศึกษาผลการประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ (Multiplier Effect) ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55 มีตัวแปรที่ศึกษา คือ ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าว

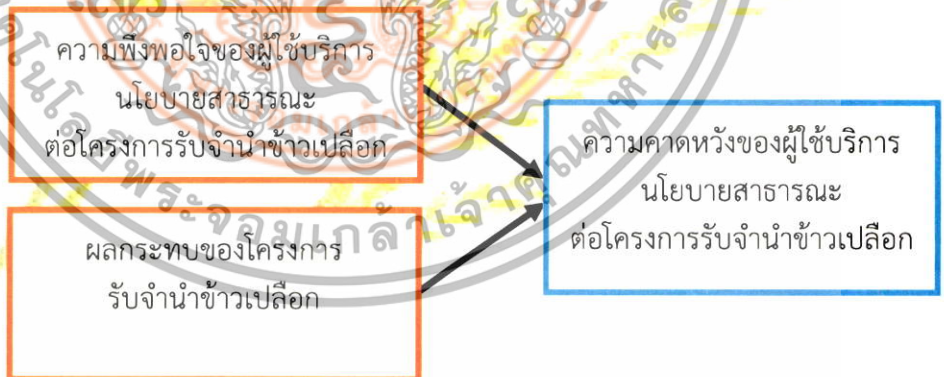
2.2 การประมาณการเศรษฐกิจโดยรวมโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิตมีตัวแปรที่ศึกษา คือ เศรษฐกิจภาพรวม

2.3 การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต มีตัวแปรที่ศึกษา คือ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ซึ่งประกอบด้วย ผลกระทบที่มีต่อเกษตรกร และผลกระทบที่มีต่อสังคม

2.4 การสร้างสมการพยากรณ์ความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก มีตัวแปร ดังนี้

2.4.1 ตัวแปรพยากรณ์ คือ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก และผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

2.4.2 ตัวแปรตาม คือ ความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

รูปภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการสร้างสมการพยากรณ์ความคาดหวังของเกษตรกรต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ หมายถึง ค่าที่จะแสดงขนาดของการเปลี่ยนแปลงของรายได้ ดุลยภาพเมื่อเส้นความต้องการใช้จ่ายมวลรวมเปลี่ยนแปลงไป หรือค่าที่เกิดจากการนำผลผลิต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มวลรวมที่เพิ่มขึ้นมาจากโครงการรับจำนำข้าวเปลือกมาหารด้วยรายจ่ายภาครัฐที่เพิ่มขึ้นจากโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ในช่วงปีฤดูกาลผลิตปี 2554/55 มีค่ามากกว่า 1 เท่า

2. **เศรษฐกิจภาพรวม** หมายถึง ค่าที่เกิดจากการประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม โดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต ที่แสดงถึงอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดจากเงินที่ภาครัฐใช้จ่ายในโครงการจำนำข้าวเปลือก เพื่อเป็นรายได้ของผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะ เทียบกับผลจากการใช้จ่ายของผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการหมุนเวียน หรือ เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น และทำให้ภาคเศรษฐกิจขยายตัว หากการขยายตัวของภาคทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น มีมูลค่ามากกว่า 1 เท่าของค่าใช้จ่ายโครงการ

3. **ความพึงพอใจ** หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อแนวนโยบายกระบวนการ ประสิทธิภาพและภาพรวมการดำเนินงานตามโครงการจำนำข้าวเปลือกตั้งแต่ฤดูกาลผลิตในปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต ของผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะ

4. **ผลกระทบที่มีต่อโครงการ** หมายถึง ผลที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต ที่มีต่อเกษตรกรและสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 **ผลกระทบต่อเกษตรกร** หมายถึง ผลที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต ที่มีต่อรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน หนี้สินในครัวเรือน และเงินออมของผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะ

4.2 **ผลกระทบต่อสังคม** หมายถึง ผลที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต ที่มีต่อช่องว่างของฐานะ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม คุณภาพชีวิตและการมีความสุขในการดำเนินชีวิต

5. **ความคาดหวัง** หมายถึง ความคิดเห็นที่แสดงถึงแรงจูงใจที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าว ในการเข้าร่วมโครงการ ประโยชน์ของโครงการที่มีต่อการลดภาระหนี้สิน การเพิ่มรายได้ ความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิต การส่งเสริมอาชีพ และการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรในอนาคต

6. **ผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะ** หมายถึง เกษตรกรที่ปลูกข้าว และเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต ในจังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี อัยยุธา มหาสารคาม ขอนแก่น พะเยา ฉะเชิงเทรา ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี ราชบุรี พิจิตร พิษณุโลก อ่างทอง สระบุรี นครสวรรค์ ปทุมธานี ชัยนาท ยโสธร กาฬสินธุ์ และลำปาง ของประเทศไทย

7. **โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต** หมายถึง ข้าวนาปี ปี 2554/55 ข้าวนาปรัง ปี 2555 ข้าวเปลือก ปี 2555/56 (รวม 2 รอบ การผลิต) และข้าวเปลือก ปี 2556/57

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. การศึกษาผลการประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ (Multiplier Effect) ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55 และประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม โดยใช้ผลทวีคูณภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น มิใช่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ทางการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จะเป็นข้อมูลให้กับรัฐบาลในการกำหนดนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือกที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือผลประโยชน์ในเชิงสังคม และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

2. การศึกษาความพึงพอใจ ซึ่งประกอบด้วย ผลกระทบที่มีต่อเกษตรกร และผลกระทบที่มีต่อสังคม จะเป็นข้อมูลให้กับรัฐในการกำหนดนโยบายสาธารณะอื่นๆ ที่จะส่งผลทางบวกต่อเกษตรกร และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ

3. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความคาดหวังของเกษตรกรของโครงการรับจำนำข้าว โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต จะเป็นข้อมูลในการบริหารงานโครงการเพื่อให้สอดคล้องต่อความคาดหวังของเกษตรกรในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การศึกษาที่น่าสนใจ นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษา สามารถนำงานวิจัยนี้ ไปขยายผลและพัฒนาข้อมูลเชิงประจักษ์ ในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง รายงานการประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลวิคุณของการใช้จ่ายภาครัฐ : กรณีศึกษาโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิตผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีหัวข้อดังนี้

2.1 นโยบายสาธารณะ

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

2.1.2 ความหมายและความสำคัญของนโยบายสาธารณะ

2.1.3 แนวทางการศึกษากำหนดนโยบายไปปฏิบัติ

2.1.4 ความหมายและความสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.1.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.1.6 การประเมินผลนโยบาย

2.1.7 โครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาล

2.2 ผลวิคุณของการใช้จ่ายภาครัฐ

2.2.1 ความหมายและหลักการคำนวณ

2.2.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดผลวิคุณของการใช้จ่ายภาครัฐ

2.2.3 ประโยชน์ของแนวคิดเกี่ยวกับตัวชี้วัด

2.3 ความพึงพอใจ

2.3.1 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

2.4 ทฤษฎีความคาดหวัง

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ

2.5.1 ความหมายเกี่ยวกับผลกระทบ

2.6 งานวิจัย/บทความที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 งานวิจัยในประเทศ

2.6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1 นโยบายสาธารณะ

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

วิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในทุกสังคมล้วนได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐ ทั้งสิ้น อาทิเช่น นโยบายการศึกษาภาคบังคับ กำหนดให้เยาวชนทุกคนต้องเข้ารับการศึกษามากที่สุดที่กำหนด โดยรัฐหวังว่าการศึกษจะเป็นกระบวนการสำคัญ ในการกล่อมเกล่าให้เยาวชนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลสามารถจำแนกแหว่งความดีและความชั่วร้าย เพื่อจะได้ยึดมั่นในการประพฤติปฏิบัติดี สังคมจะได้มีสันติสุข และประการสำคัญการศึกษาจะเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับประชาชนในการเสริมสร้างชีวิตที่ดีและมีความสุข นโยบายการศึกษาภาคบังคับจึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับรัฐบาลในการเสริมสร้างชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ยังมีนโยบายสาธารณะที่สำคัญอีกหลายประการที่มีผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชน ได้แก่ นโยบายเศรษฐกิจที่มุ่งการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม นโยบายการรักษาความสงบภายในประเทศ นโยบายสาธารณสุข นโยบายความอยุ่ยากจน และนโยบายการปฏิรูปที่ดิน เป็นต้น นโยบายเหล่านี้ล้วนเป็นนโยบายสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศและการเสริมสร้างความกินดีอยู่ดีแก่ประชาชนโดยทั่วไป นโยบายสาธารณะ คืออะไรถูกกำหนดขึ้นอย่างไรและการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร ล้วนเป็นสิ่งที่มีความสนใจของประชาชน ในฐานะสมาชิกของสังคมทั้งสิ้น เพราะประชาชนทุกคนจะได้รับผลกระทบไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่งจากนโยบายสาธารณะของรัฐเสมอ โดยทั่วไปนโยบายสาธารณะจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการทั้งทางการเมืองและสังคมอย่างกว้างขวาง เพราะนโยบายสาธารณะมีรากฐานมาจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ของสังคม และเป็นปัญหาที่ประชาชนคาดหวังว่ารัฐจะต้องรับผิดชอบในการแก้ไข ทำให้ปัญหาเหล่านี้ต้องเข้าสู่กระบวนการทางการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างประชาชน (Public) พรรคการเมือง (Political parties) รัฐสภา (Congress) ตุลาการ (Courts) ระบบราชการ (Bureaucracy) ระบบบริหาร (Executive) และราชการส่วนท้องถิ่น (Local governments) เป็นต้น สิ่งที่จะต้องพิจารณาก็คือ บุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ดังกล่าวมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างไรและมากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า นโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตของระบบการเมือง และนโยบายสาธารณะจะส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชน อาทิเช่น สิ่งที่รัฐบาลกระทำหรือไม่กระทำเกี่ยวกับปัญหามลพิษ ปัญหาเศรษฐกิจชะลอตัว ปัญหาการจราจรหรือปัญหาความปลอดภัยของสาธารณชน จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นหรือเลวลง สิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจน อีกประการหนึ่งก็คือ นโยบายสาธารณะมิได้ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบเหมือนกันหมดทุกกรณี ในทางตรงกันข้าม นโยบายสาธารณะบางนโยบายอาจทำให้ประชาชนบางกลุ่มได้ประโยชน์ แต่ประชาชนบางกลุ่มเสียผลประโยชน์ อาทิเช่น นโยบายเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างเขื่อน ในกรณีนี้ ประชาชนที่ถูกเวนคืนที่ดินเพื่อการสร้างเขื่อนย่อมได้รับผลกระทบทางลบ ถึงแม้จะได้รับค่าชดเชยจากรัฐบาลบ้าง แต่อย่างไรก็ตามก็ผลทำให้ต้องอพยพโยกย้ายที่อยู่อาศัย ในขณะที่ประชาชนที่อยู่ท้ายเขื่อนจะได้รับประโยชน์จากการใช้น้ำจากเขื่อนเมื่อสร้างเขื่อนเสร็จแล้ว เป็นต้นแต่ในบางกรณีประชาชนส่วนใหญ่จะได้รับประโยชน์อย่างกว้างขวาง อาทิเช่น นโยบายสาธารณสุขของรัฐบาลที่มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สาธารณสุขอย่างเสมอภาคและทั่วถึง เป็นต้น ความแตกต่างของผลกระทบเหล่านี้ล้วนเป็นผลผลิตของระบบการเมืองทั้งสิ้น (สมบัติ อารังธัญวงศ์. 2546 : 3-5)

2.1.2 ความหมายและความสำคัญของนโยบายสาธารณะ

นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และนักนโยบายศาสตร์ (strategist) หลายคนได้ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะไว้หลากหลายทัศนะแตกต่างกันไปซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีคำอธิบายความหมายของนโยบายสาธารณะที่เหมาะสมกับประเด็นการศึกษาที่ควรนำมาพิจารณา โดยเรียงลำดับตามระยะเวลาก่อนหลังของระยะเวลาการนำเสนอผลงาน ดังนี้

2.1.2.1 ความหมายของนโยบายสาธารณะ

การศึกษาความหมายของนโยบายสาธารณะจากแนวคิดของนักคิดต่าง ๆ จะทำให้ผู้สนใจศึกษาได้ทราบความแตกต่างหลากหลายจากมุมมองที่แตกต่างกัน จะส่งเสริมให้ผู้ศึกษาเข้าใจบริบท (Context) ของนโยบายสาธารณะ (Public policy) ได้อย่างชัดเจน สามารถที่จะระบุความคล้ายคลึงกันหรือความแตกต่างกันได้อย่างเป็นระบบ ความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับความหมายของนโยบายสาธารณะ (Profound knowledge) จะเป็นรากฐานสำคัญในการศึกษาการกำหนดและการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ เพื่อให้การศึกษาความหมายของนโยบายสาธารณะจากแนวคิดต่าง ๆ เป็นไปอย่างชัดเจน ผู้วิจัยได้แบ่งความหมายของนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของคำว่านโยบายสาธารณะ โดยแบ่งกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่ม คือ นักวิชาการไทย และนักวิชาการต่างประเทศ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการไทยได้ให้ความหมายของคำว่า นโยบายสาธารณะ ดังนี้

เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2550 : 3-5) กล่าวถึงความหมายนโยบายสาธารณะโดยหยิบยกหนังสือของ Dye ,T.R. (1984) Understanding Policy Policy ซึ่งปรากฏความหมายของนักวิชาการจำนวนหนึ่ง แตมิได้สรุป นโยบายสาธารณะในทัศนะของตนไว้ ทั้งนี้เรื่องวิทย์มีความเห็นว่านโยบายสาธารณะเป็นการนำความรู้ความคิดที่มีเหตุผลและตั้งใจเพื่อนำไปแก้ปัญหา เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ เพื่อการปฏิบัติของรัฐบาล เป็นการกำหนดแนวทางในอนาคต เน้นเป้าหมายวัตถุประสงค์ เงื่อนไข ผลลัพธ์ และเป็นความพยายามที่จะกระทำเพื่อให้บรรลุผลประโยชน์สาธารณะ

ถวัลย์รัฐ วรเทพพิทักษ์ (2540 : 18) นิยามคำว่า นโยบายสาธารณะว่าเป็นแนวทางการปฏิบัติของรัฐบาลซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์แน่นอนไม่อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ เพื่อแก้ปัญหาในปัจจุบันหรือป้องกันปัญหาในอนาคตหรือก่อให้เกิดผลที่พึงปรารถนา รัฐบาลต้องมีความจริงจังและจริงจังในการนำนโยบายไปปฏิบัติและนโยบายอาจเป็นบวกหรือลบก็ได้

สมพร เฟื่องจันทร์ (2539 : 6) นิยามว่า นโยบายไม่ใช้การกระทำ นโยบายเป็นข้อความโดยอาจเขียนอย่างชัดเจนหรือไม่ก็ได้ เพื่อชี้ให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายและความมุ่งหวังของรัฐบาล ในขณะนั้น สาขาต่าง ๆ ของรัฐบาล หน่วยงานหรือบางหน่วยงาน นโยบายโดยตัวของมันเองจะมีความหมายและทำให้มีความหมายโดยผ่านทางกรกระทำทางนโยบาย เช่น ตราเป็นพระราชบัญญัติ เป็นแผนงานอย่างหนึ่ง เป็นโครงการ กฎ ระเบียบ ภาษีและการดำเนินงานอื่น ๆ ที่เป็นมาตรการของรัฐบาล รัฐบาลดำเนินงานผ่านมาตรการเหล่านี้เท่านั้น จึงจะเรียกว่าเป็นการดำเนินนโยบายและบรรลุผลสำเร็จหรือประสบความสำเร็จหรือประสบความล้มเหลวในการบรรลุตามความต้องการของประชาชน สมพรยังกล่าว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต่อไปว่า นโยบายสาธารณะเป็นผลรวมของการตัดสินใจ เจือปนใจ และการกระทำที่บุคคลที่มีอยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ ของระบบรัฐบาลกระทำเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกระทบโดยนโยบายนั้น ๆ

สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมานะ (2553 : 142 - 143) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือโครงการที่รัฐบาลกำหนดให้มีขึ้นโดยบ่งบอกถึงเป้าหมาย (และหรือปัญหาในสังคม) และวิธีการเพื่อให้บรรลุ ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นการจัดสรรคุณค่าต่าง ๆ แก่สังคมส่วนรวม ดังนั้น การกำหนดนโยบายสาธารณะจึงเป็นการกำหนดขอบเขตของรัฐบาลและเขตแดนของหน่วยงานราชการและองค์การสาธารณะอื่น ๆ ที่อยู่ในสังกัดภาครัฐบาล

ศุภชัย ยาวะประภาษ (2533 : 3) ได้ให้ความหมายคำว่า นโยบายสาธารณะว่า หมายถึง กิจกรรมที่รัฐกระทำอยู่ในปัจจุบันและกิจกรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

อมร รักษาสิทธิ์ (2520 : 1-2) มีความเห็นว่โยบาย มาจากคำว่า นย + อุปาย คือ อุปาย หรือกลเม็ดที่จะชี้ทางไปสู่วัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ภาษาอังกฤษมาจากคำว่า Policy มีความหมายว่า แนวทางปฏิบัติของบ้านเมืองหรือชุมชนจึงน่าจะหมายถึง อุปายหรือกลเม็ดที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ได้พิจารณาเห็นว่าเป็นทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายของส่วนรวมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเหมาะสมที่สุด นอกจากนั้น อมรยังกล่าวว่า นโยบายน่าจะมืองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประเด็น คือ การกำหนดเป้าหมายของสิ่งที่ต้องการทำ การกำหนดแนวทางใหม่ ๆ คืออาจรวมถึงหลักเกณฑ์วิธีการ กลยุทธ์ กลวิธี อันเป็นเครื่องชี้แนวปฏิบัติที่จะทำให้บรรลุผลลงตามนโยบายนั้นได้ แต่ถ้าจะให้มั่นใจได้ว่านโยบายนั้นมีทางที่จะนำไปปฏิบัติได้จริงก็อาจจะต้องรวมถึงองค์ประกอบอีกข้อหนึ่งคือ การกำหนดการสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อให้สามารถลงมือปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ได้ การกำหนดปัจจัยสนับสนุนนี้อาจจะคิดขึ้นก่อนการกำหนดเป้าหมายและแนวทางก็ได้

สมบัติ อารังธัญวงศ์ (2546 : 21-23) ศึกษาความหมายของนักวิชาการชาวต่างประเทศและสรุปเป็นองค์ประกอบสำคัญของนโยบายสาธารณะว่า เป็นกิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ เป็นการใช้อำนาจของรัฐในการจัดสรรกิจกรรมเพื่อตอบสนองค่านิยมของสังคม ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ได้แก่ ผู้นำทางการเมือง ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ พรรคการเมือง สถาบันราชการ ข้าราชการและประมุขของประเทศ กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำต้องมีเป้าหมาย เป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำให้ปรากฏเป็นจริง กิจกรรมที่เลือกกระทำต้องมีผลลัพธ์ในการแก้ไขปัญหาที่สำคัญของสังคม เป็นการตัดสินใจกระทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนจำนวนมากเป็นการเลือกทางเลือกที่จะกระทำโดยพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการต่อรองหรือประนีประนอมระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งกิจกรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ เป็นกิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำซึ่งอาจก่อให้เกิดผลทางบวกและทางลบต่อสังคม และเป็นกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย

สุรสิทธิ์ วชิรขจร (2549 : 10-11) ศึกษาความหมายของนักวิชาการต่างประเทศและชาวไทยและสรุปเป็นกรอบแนวคิดในลักษณะองค์ประกอบร่วมกันของนโยบายสาธารณะว่า ประกอบด้วยประเด็นหลักๆ คือ นโยบายสาธารณะประกอบด้วย การตัดสินใจโดยรัฐในการเลือกแนวทางที่พึงประสงค์ คือ แนวทางที่พึงประสงค์ที่เกิดจากการตัดสินใจจะต้องถูกนำมาเป็นกรอบในการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล และการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาลจะแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แก้วคำ ไกรสมพงษ์ (2548 : 1-3) ศึกษาความหมายของนโยบายสาธารณะของนักวิชาการต่างประเทศ โดยสรุปว่าคำจำกัดความโดยทั่วไปของนโยบายสาธารณะจะรวมความไปถึงแนวทางการดำเนินการ หรือนิยามความหมายของนโยบายโดยเน้นไปที่เรื่องการทำ หรือนโยบายประกอบด้วยโครงข่ายของการตัดสินใจและการดำเนินการที่เป็นการแบ่งสรรคุณค่า ในขณะที่นักวิชาการบางคนเน้นไปที่การเลือกเป้าหมายและวิธีการที่จะสามารถบรรลุเป้าหมาย ตลอดจนนักวิชาการได้ให้ความหมายของนโยบายว่าเป็นการเลือกที่จะไม่ดำเนินการ ทั้งนี้ แก้วคำ มีความเห็นว่าเป็นการยากที่จะสรุปว่าคำจำกัดความใดให้ความหมายของคำว่านโยบายได้อย่างครบถ้วนครอบคลุมที่สุด

มยุรี อนุมานราชธน (2547 : 4-6) ได้ให้ความหมาย “นโยบายสาธารณะ” หมายถึงแนวทางในการกระทำของรัฐบาล ที่ได้ทำการตัดสินใจเลือกและกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อให้มีการดำเนินการให้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้ โดยมีการวางแผน การจัดทำโครงการ วิธีการบริหารงาน หรือกระบวนการดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของประชาชน

วรเดช จันทรศร (2547 : 43) ได้ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะว่า หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐจัดขึ้นหรือแผนงานหรือโครงการ หรือแนวทางปฏิบัติที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐได้กำหนดขึ้น เพื่อเจตนาในการแก้ไขปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ธัญวัฒน์ รัตนสิล (2546 : 4) กล่าวว่านโยบายสาธารณะหมายถึง การตัดสินใจของรัฐบาลในการเลือกแนวทางที่พึงประสงค์ เพื่อจะได้นำมาใช้เป็นกรอบในการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล โดยมีความมุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหา ป้องกันปัญหา รวมทั้งให้เกิดสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ขึ้นในสังคม

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการต่างประเทศได้ให้ความหมายของคำว่า นโยบายสาธารณะ ดังนี้ Anderson (1994 : 2) กล่าวว่านโยบายสาธารณะ คือแนวทางการปฏิบัติของรัฐที่มีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างและติดตามด้วยผู้กระทำหรือการปฏิบัติซึ่งอาจจะปฏิบัติโดยคน ๆ เดียวหรือคณะบุคคลก็ได้ในการที่จะแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

- ต้องมีวัตถุประสงค์
- เป็นแนวทางปฏิบัติ
- การปฏิบัติจะต้องเกิดขึ้นจริง
- การปฏิบัติจะเป็นไปในเชิงบวก หรือ เชิงลบก็ได้

Easton (1965 : 3) กล่าวว่านโยบายสาธารณะ คือ การจัดสรรผลประโยชน์หรือคุณค่าแก่สังคม ซึ่งกิจกรรมของระบบการเมืองนี้จะกระทำโดยบุคคลผู้มีอำนาจสั่งการ ซึ่งสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำเป็นผลมาจาก “การจัดสรรค่านิยมของสังคม” ทั้งนี้ Easton ได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตัดสินใจนโยบายกับประชาชนในสังคมว่า การตัดสินใจนโยบายใด ๆ ของรัฐบาลจะต้องคำนึงถึงค่านิยมและระบบความเชื่อของประชาชนในสังคมเป็นสำคัญระบบการเมือง หมายถึง กลุ่มของสถาบันและกระบวนการต่าง ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันที่ทำหน้าที่ในการแจกจ่ายคุณค่าทางสังคมตามอำนาจที่ได้รับมอบหมาย ปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งประกอบไปด้วย ข้อเรียกร้อง ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งจากระดับปัจเจกบุคคลหรือระดับกลุ่ม และการสนับสนุน ซึ่งก็เป็นไปได้ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทั้งระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่มที่แสดงออกมาในรูปของการเลือกตั้งการเชื่อฟังกฎหมาย การจ่ายภาษี และการยอมรับในการตัดสินใจนโยบาย โดยข้อเรียกร้องและการสนับสนุนนั้นเป็นแรงกดดันที่สำคัญมาจาก สภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอก ที่เข้าไปสู่ระบบการเมือง ระบบการเมืองจะทำการรับเอาความต้องการที่แตกต่างหลากหลายเข้ามา และทำการเปลี่ยนให้ออกมาเป็น ปัจจัยนำออก (Output) ซึ่งก็คือการตัดสินใจและนโยบายสาธารณะ ซึ่งปัจจัยนำออกนั้นนี้อาจส่งผลให้เกิดผลกระทบในเชิงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม และอาจเพิ่มการเรียกร้องให้มากขึ้น ดังนั้นจึงต้องมีการป้อนกลับ (Feedback) เพื่อนำเอาข้อเรียกร้องนั้น ๆ เข้าสู่ระบบการเมืองอีกครั้งหนึ่ง จุดเด่นของตัวแบบระบบ คือ การมองการกำหนดนโยบายค่อนข้างเป็นระบบ คือ มองนโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่ระบบการเมืองผลิตขึ้น และที่สำคัญยังให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมของระบบการเมืองว่าจะเอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของระบบให้มีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใด จุดด้อย คือ ความไม่ชัดเจนของกระบวนการภายในของสิ่งที่เรียกว่า “ระบบการเมือง”

Thomas (1981) กล่าวว่า “นโยบายสาธารณะ คือ สิ่งใดก็ตามที่รัฐบาลเลือกที่จะทำหรือไม่ทำ” ในส่วนของการเลือกที่จะไม่กระทำนั้น Dye ก็ถือว่าเป็นนโยบายสาธารณะเช่นเดียวกัน อาทิเช่น การที่รัฐบาลบางประเทศยกเลิกนโยบายการเกณฑ์ทหาร นั่นคือ รัฐบาลเลือกที่จะไม่บังคับให้ชายฉกรรจ์ทุกคนต้องเป็นทหารรับใช้ชาติ แต่เปลี่ยนเป็นการรับตามความสมัครใจ เป็นต้น

Dye (1984 : 1-3) ได้ให้ความหมายของคำว่า นโยบายสาธารณะไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่รัฐบาลสามารถเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้ สำหรับส่วนที่รัฐเลือกที่จะกระทำนั้นจะครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดของรัฐบาลทั้งกิจกรรมที่เป็นกิจวัตร และที่เกิดขึ้นในบางโอกาส ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำบรรลุเป้าหมายด้วยดี ในการให้บริการแก่สมาชิกในสังคมในส่วนที่รัฐบาลเลือกที่จะไม่กระทำก็ถือว่าเป็นสาระสำคัญของนโยบาย และยังได้กล่าวถึงคุณสมบัติ เป้าหมายของนโยบายสาธารณะเพิ่มเติมอีก ดังนี้

- สามารถทำการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่มีต่อนโยบายได้
 - สามารถวิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากนโยบายโดยขบวนการทางการเมือง
 - สามารถตรวจสอบผลลัพธ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากนโยบายที่เป็นผลมาจากกระบวนการเมือง
 - สามารถทำการประเมินผลกระทบจากนโยบายที่มีต่อสังคมทั้งในเชิงที่คาดคิด
- ประมาณการไว้แล้วและผลที่จะเกิดโดยไม่ได้คาดคิด

Friedrich (1963 : 70) ได้ให้ความเห็นว่า นโยบายสาธารณะ คือ ชุดของข้อเสนอที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือรัฐบาลภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ประกอบไปด้วย ปัญหาอุปสรรคและโอกาส ซึ่งนโยบายจะถูกนำเสนอเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาของประชาชน การกำหนดนโยบายนั้นมีได้เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันด่วน แต่่นโยบายส่วนใหญ่จะต้องผ่านการพิจารณาเป็นขั้นตอน ซึ่งจะมีฝ่ายบริหารเข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญกับฝ่ายการเมืองในการกำหนดนโยบาย

Eyestone (1971 : 18) ได้ให้ความหมายว่า นโยบายสาธารณะ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การของรัฐกับสิ่งแวดล้อมขององค์การ ซึ่งเป็นความหมายที่ค่อนข้างกว้างและยากที่จะเข้าใจความหมายที่แท้จริง เพราะสิ่งแวดล้อมขององค์การอาจหมายถึง สิ่งแวดล้อมทางสังคม เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เศรษฐกิจ และการเมือง ส่วนองค์การของรัฐ อาจมีความหมายครอบคลุมองค์การ ทั้งหมดของรัฐส่วน ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างองค์การของรัฐกับสิ่งแวดล้อมของ องค์การก็อาจมีหลายลักษณะ

Lasswell (1970) ได้อธิบายความหมาย “นโยบายสาธารณะ” หมายถึงแผนงานที่ ถูกกำหนดขึ้นโดยประกอบด้วยเป้าหมาย คุณค่า และแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ

Lasswell and Kaplan (1970 : 71) ให้ความหมายไว้ว่านโยบายสาธารณะ หมายถึง การกำหนดเป้าประสงค์ (Goals) ค่านิยม (Values) และการปฏิบัติ (Practices) ของ โครงการของรัฐ เป็นการระบุอย่างชัดเจนว่า กิจกรรมที่เป็นแผนงานหรือโครงการของรัฐที่เรียกว่า นโยบายสาธารณะนั้น จะต้องสอดคล้องกับค่านิยมของสังคม รวมถึงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้บรรลุ เป้าหมาย แนวความคิดของ Lasswell and Kaplan จึงให้ความชัดเจนเกี่ยวกับ สาระสำคัญของ นโยบายสาธารณะพอสมควร

Frohock (1979 : 129) ให้ทัศนะว่านโยบายสาธารณะ หมายถึง อำนาจในการจัด สรร ค่านิยมของสังคมทั้งหมดและผู้ที่มีอำนาจในการจัดสรร ก็คือ รัฐบาลและสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจที่ จะกระทำหรือไม่กระทำเป็นผลมาจากการจัดสรรค่านิยมของสังคม

Dye (1992) ได้อธิบายความหมาย “นโยบายสาธารณะ” กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะ ทำหรือไม่เลือกที่จะทำ

Anderson (1994) ได้อธิบายความหมาย “นโยบายสาธารณะ หมายถึงกิจกรรมที่มี ความมุ่งหวังเชิงนโยบาย ซึ่งมีการนำไปปฏิบัติโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่ในการแก้ไขปัญหา หรือดำเนินการตามเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น

Cochran (1999) ได้อธิบายความหมาย “นโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมของ รัฐบาลและความตั้งใจที่จะกำหนดและปฏิบัติกิจกรรมเหล่านั้น” และ “นโยบายสาธารณะคือ ผลลัพธ์ ที่เกิดจากการพยายามของรัฐบาลเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์นั้น”

Peters (1976) ได้อธิบายความหมาย “นโยบายสาธารณะ” หมายถึงกลุ่มกิจกรรม ของรัฐบาลที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของพลเมืองทั้งที่เป็นการปฏิบัติโดยตรง หรือโดยผ่านตัวแทน

ดังนั้นผู้วิจัย สรุปว่านโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางกว้าง ๆ ที่รัฐบาลได้กำหนด ขึ้นไว้ล่วงหน้าเพื่อเป็นแนวทาง กรอบความคิด ขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการวางแผนงานให้มีการกระทำ ต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมา ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

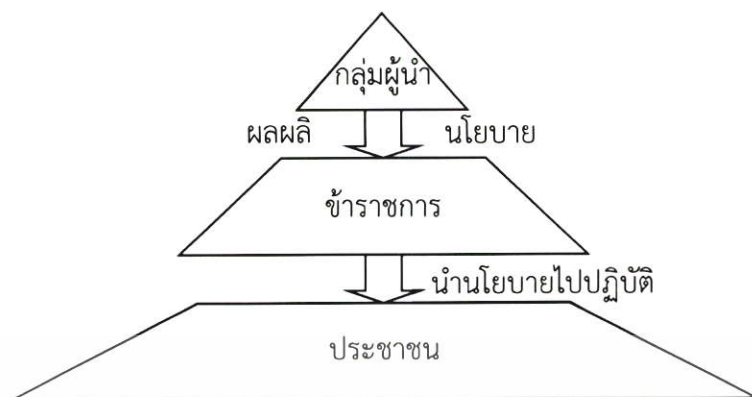
2.1.2.2 ตัวแบบเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

ในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจที่มาของนโยบาย มีแนวทางที่นักรัฐศาสตร์ นิยมใช้เพื่ออธิบายนโยบาย คือการศึกษานโยบายตามตัวแบบว่าด้วยการกำหนดนโยบาย ซึ่งตัวแบบที่ สำคัญที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษานโยบายได้เสนอไว้ 5 ตัวแบบ ดังต่อไปนี้

2.1.2.2.1 ตัวแบบผู้นำ

ตัวแบบนี้มีความเชื่อพื้นฐานว่า นโยบายสาธารณะ คือแนวทางที่สะท้อน ค่านิยมที่เลือกสรรแล้วของกลุ่มผู้นำ นโยบายสาธารณะไม่ได้สะท้อนความต้องการที่แท้จริงของ ประชาชน ประชาชนทั่วไปไม่สนใจกับความเป็นไปของบ้านเมืองมากนัก นโยบายสาธารณะจึงมี ลักษณะการพัฒนาจากบนลงล่าง คือ จากกลุ่มผู้นำไปสู่ประชาชน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

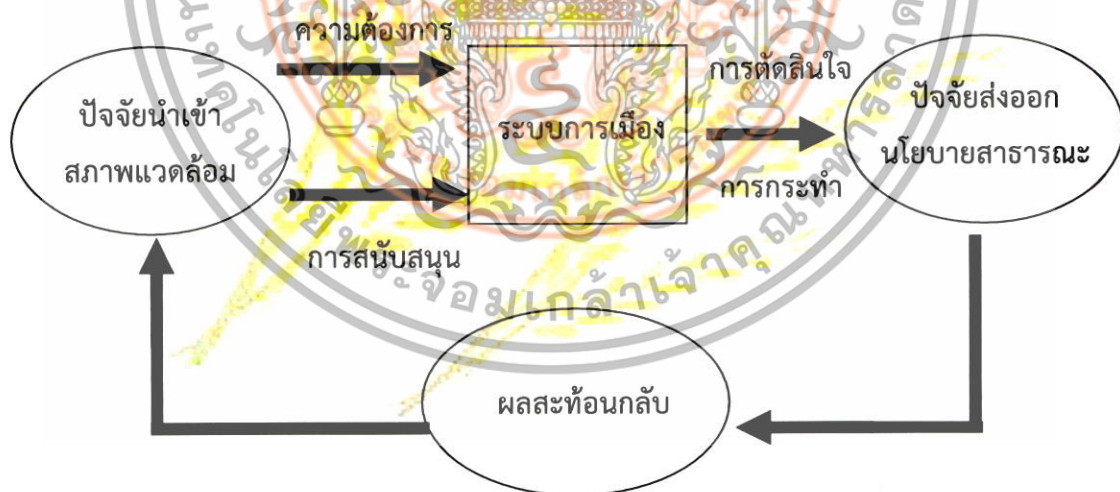
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปภาพที่ 2.1 ตัวแบบผู้นำ

2.1.2.2.2 ตัวแบบระบบ

ตัวแบบนี้เชื่อว่า นโยบายสาธารณะเป็นผลของปฏิกริยาตอบสนองที่ระบบการเมืองมีต่อแรงกดดันต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีต่อระบบแรงกดดันเหล่านั้นเปรียบเสมือนปัจจัยนำเข้า เมื่อถูกชักนำเข้าสู่ระบบการเมือง ระบบการเมืองจะแจกแจงปัจจัยนำเข้าเหล่านั้นแล้วส่งออกมาเป็นปัจจัยส่งออกหรือนโยบายสาธารณะนั่นเอง ปัจจัยนำเข้านั้นมีทั้งที่เป็นรูปแบบของข้อเรียกร้อง และข้อสนับสนุน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

รูปภาพที่ 2.2 ตัวแบบระบบ

2.1.2.2.3 ตัวแบบกลุ่ม

ตัวแบบนี้เชื่อว่า นโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตที่สะท้อนคุณภาพของการดิ้นรนแข่งขันระหว่างกลุ่มต่างในสังคม การต่อสู้แข่งขันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม เป็นไปเพื่อที่จะมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อิทธิพลเหนือการกำหนดนโยบายสาธารณะ นโยบายสาธารณะส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่เป็นไปตามทิศทางของกลุ่มที่มีอิทธิพลมากในขณะนั้น

2.1.2.2.4 ตัวแบบสถาบัน

ตัวแบบนี้มีความเชื่อว่านโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตของโครงสร้างสถาบันการปกครอง ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายใด ๆ ก็ตามจะเป็นนโยบายสาธารณะเมื่อได้รับการรับรองนำไปปฏิบัติและบังคับใช้โดยสถาบันการปกครองเท่านั้น

2.1.2.2.5 ตัวแบบมีเหตุผล

เป็นรูปแบบที่ถือว่า นโยบายสาธารณะเป็นการพยายามกำหนดแนวทางเลือกนโยบายที่ให้ประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมได้สูงสุด นโยบายที่มีเหตุผลเป็นนโยบายที่ให้ผลตอบแทนทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม มากกว่าค่าใช้จ่ายทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่จะต้องเสียไปเพื่อนโยบายนั้น

การทำความเข้าใจถึงจุดกำเนิดของนโยบาย กระบวนการนโยบาย และปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลจะช่วยให้นักสื่อสารนโยบายเห็นภาพรวมของนโยบายในเชิงลึก ซึ่งจะยังประโยชน์ต่อกระบวนการสื่อสารนโยบายไปยังประชาชนตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนนโยบายเหล่านั้นตั้งแต่ขั้นการสร้างสรรค์เนื้อหาของสารให้เหมาะสมกับสาระของนโยบาย จวบจนกระทั่งขั้นตอนการประเมินผลการสื่อสารนโยบายเพื่อประเมินคุณค่าของการดำเนินการสื่อสารตามวิธีการที่ตัดสินใจไว้

2.1.2.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบของความหมายนโยบาย

จากการศึกษาความหมายของนโยบายสาธารณะ จากแนวความคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจำแนกลักษณะที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของนโยบายสาธารณะได้ดังต่อไปนี้ (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2546 : 21-27)

- เป็นกิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ
- เป็นการใช้อำนาจของรัฐในการจัดสรรกิจกรรมเพื่อตอบสนองค่านิยมของสังคม
- ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายสาธารณะได้แก่ ผู้นำทางการเมือง ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ พรรคการเมือง สถาบันราชการ ข้าราชการและประมุขของประเทศ
- กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำต้องเป็นชุดของการกระทำที่มีแบบแผน ระบบ และกระบวนการอย่างชัดเจน เป็นการกระทำที่มีการสานต่ออย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง
- กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำต้องมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนจำนวนมาก
- เป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำให้ปรากฏเป็นจริง มิใช่เป็นเพียงการแสดงเจตนารมณ์หรือความตั้งใจที่จะกระทำด้วยคำพูดเท่านั้น
- กิจกรรมที่เลือกกระทำต้องมีผลลัพธ์ในการแก้ไขปัญหาที่สำคัญของสังคม ทั้งปัญหาความขัดแย้งหรือความร่วมมือของประชาชน
- เป็นการตัดสินใจที่จะกระทำเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนจำนวนมาก มิใช่การตัดสินใจเพื่อประโยชน์เฉพาะบุคคล และเป็นชุดของการตัดสินใจที่เป็นระบบมิใช่การตัดสินใจแบบเอกเทศ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- เป็นการเลือกทางเลือกที่จะกระทำโดยพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม
- เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการต่อรองหรือประนีประนอมระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง
- เป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งกิจกรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ
- กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ อาจก่อให้เกิดผลทั้งทางบวกและทางลบต่อสังคม
- เป็นกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย

รัฐบาลเป็นผู้ที่ดำเนินกระบวนการนโยบายสาธารณะภายใต้กรอบแห่งอำนาจการบริหารอำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการซึ่งอำนาจสามสายนี้เปรียบเสมือนโครงร่างของการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยอีกทั้งในกรณีประเทศไทยบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญยังได้ระบุถึงแนวนโยบายแห่งรัฐไว้เป็นกรอบสำหรับการจัดทำนโยบายสาธารณะของรัฐบาลอีกด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณานโยบายสาธารณะ จะเห็นว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการด้วยกัน คือ

2.1.2.3.1 เจตนารมณ์ของรัฐบาลที่จะดำเนินการ หรือไม่ดำเนินการในกิจกรรมบางอย่าง

ในประเด็นนี้ จะเห็นได้จากคำประกาศ หรือแถลงนโยบายซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การแถลงมติคณะรัฐมนตรีต่อสาธารณชนหรืออย่างไม่เป็นทางการ เช่น คำให้สัมภาษณ์ของรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีแก่สื่อมวลชน โดยทั่วไปเจตนารมณ์ดังกล่าวมักจะมีที่มาจากข้อเรียกร้อง หรือความต้องการของประชาชนและจะต้องอิงกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐด้วย อย่างไรก็ตาม เจตนารมณ์ที่รัฐบาลประกาศนี้ อาจจะมีการนำไปปฏิบัติจริง ๆ หรือไม่นั้น ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม และพันธะสัญญากับต่างประเทศเป็นอย่างไร เช่น แม้ว่ารัฐมนตรีเกษตรประกาศว่ารัฐบาลจะใช้มาตรการปกป้องสินค้าเกษตร แต่เมื่อถึงขั้นตอนที่ดำเนินการแล้วผลการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะก็อาจจะสรุปออกมาว่า ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากผิดข้อตกลงการค้าเสรีที่ประเทศทำไว้กับองค์การการค้าโลก เป็นต้น

2.1.2.3.2 การตัดสินใจดำเนินการของรัฐบาล

การตัดสินใจในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลเป็นผลมาจากเจตนารมณ์ที่รัฐบาลประกาศหรือแถลงไว้การตัดสินใจของรัฐบาลจะเกี่ยวข้องกับการกำหนดว่าจะแบ่งสรรงบประมาณอย่างไรประชาชนกลุ่มใดจะได้รับประโยชน์อะไร และได้มากกว่าน้อยกว่ากันอย่างไร การกำหนดแนวปฏิบัติจะดำเนินการในรูปแบบใด เช่น การกำหนดออกมาเป็นกฎหมายระเบียบข้อบังคับ หรือมติคณะรัฐมนตรีซึ่งก็ขึ้นอยู่กับระดับความสำคัญของนโยบายสาธารณะนั้น ๆ เช่น นโยบายการปฏิรูปที่ดินจะออกในรูปของกฎหมายเป็นพระราชบัญญัติ การห้ามจำหน่ายสุราในบางช่วงเวลาเป็นระเบียบข้อบังคับหรือกฎกระทรวงส่วนการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยแล้งรุนแรงก็อาจจะออกมาเป็นมติคณะรัฐมนตรี ฯลฯ จะเห็นได้ว่าการตัดสินใจดำเนินนโยบายสาธารณะของรัฐบาลแต่ละระดับมีผลกระทบต่อประชาชนกลุ่มต่าง ๆ มากน้อยแตกต่างกัน ในกรณีที่เป็นนโยบายเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอญูตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนวงกว้างและต้องการให้มีผลตลอดไปหรือกระทบต่อโครงสร้างการจัดสรรทรัพยากรของประเทศ (เช่นการกระจายการถือครองที่ดิน) ก็มักออกเป็นกฎหมายส่วนที่หวังผลให้มีการแก้ปัญหาเฉพาะกิจระยะหนึ่ง หรือเป็นเรื่องฉุกเฉินก็จะตัดสินใจดำเนินการและกำหนดโดยมติคณะรัฐมนตรี

2.1.2.3.3 กิจกรรมของรัฐบาล

กิจกรรมของรัฐบาลเป็นสิ่งบ่งบอกให้เห็นถึงการดำเนินงานตามนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะซึ่งจะช่วยให้เห็นว่ามีกระทำตามเจตนารมณ์และแนวนโยบายสาธารณะที่กำหนดไว้อย่างไรหรือไม่ มีการระดมจัดทาทรัพยากรหรือมีมาตรการอย่างอื่นมาเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวอย่างไร หรือไม่และมากน้อยเพียงใด เช่นนโยบายการตรวจสอบคุณภาพอาหารเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภครัฐบาลจะต้องมีกิจกรรมเสริมอย่างจริงจัง นอกเหนือไป จากการตรวจสอบว่าอาหารเป็นอันตรายหรือไม่แต่จะต้องมีการบังคับใช้กฎหมายในส่วนของบทลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนอย่างจริงจังด้วยเพราะหากปล่อยปละละเลย ไม่เคร่งครัดการบังคับใช้กฎหมายในส่วนของบทลงโทษก็เท่ากับว่า รัฐบาลยังมิได้ดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดนั้นอย่างได้ผล (กล่าวคือ ยังมีผู้ผลิตอาหารที่เป็นอันตรายออกมาขายเพราะไม่ต้องเกรงกลัวบทลงโทษ) อย่างไรก็ดี เราสามารถจะพิจารณากิจกรรมของรัฐบาลได้จากโครงการและแผนงานต่าง ๆ ของหน่วยงานราชการว่า ได้มีการนำมาปฏิบัติหรือไม่ อย่างไรและดำเนินการอย่างจริงจังเพียงใดเช่นโครงการกองทุนหมู่บ้านนั้น ปรากฏว่า ในส่วนของการระดมเม็ดเงินลงสู่หมู่บ้านนั้นได้มีการดำเนินงานอย่างทั่วถึงแต่สิ่งที่มีได้ดำเนินการควบคู่ไปด้วยอย่างจริงจัง คือการให้คำแนะนำในการใช้เงินที่ชาวบ้านกู้ไปเพื่อทำประโยชน์ให้สมเจตนารมณ์ที่รัฐบาลวางไว้ตั้งนั้น จากการประเมินติดตามผลภายหลังจึงมีรายงานออกมาว่ากองทุนหมู่บ้านประสบความสำเร็จไม่ถึงร้อยละ 60 ซึ่งหมายความว่าจากเม็ดเงินตามโครงการทั้งหมดจำนวน 50,000 ล้านบาท เป็นการใช้จ่ายเงินไม่คุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจถึง 20,000 ล้านบาท

2.1.2.3.4 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมของรัฐบาล

โดยปกติการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาลตามที่ประกาศเจตนารมณ์ไว้ จะมีการกำหนดเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่คาดหวังของกิจกรรมไว้ตั้งแต่เริ่มจัดทำแผนงาน ดังนั้นซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมจึงเป็นสิ่งที่แสดงถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกิจกรรมรัฐบาล เช่น โครงการรณรงค์ลดสถิติ “เมาแล้วขับ” นั้นผลลัพธ์ที่ออกมาควรจะแสดงแนวโน้มจำนวนผู้กระทำผิดลดลง แต่หากไม่ลดลง ก็แสดงว่านโยบายที่กำหนดขึ้นไม่บรรลุผลตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

2.1.2.4 ประเภทของนโยบายสาธารณะ

ดังที่กล่าวแล้วว่า ความหมายของนโยบายสาธารณะความหมายหนึ่งก็คือสิ่งที่รัฐบาลเลือกกระทำ หรือไม่กระทำ ซึ่งกระทบต่อผลประโยชน์ของเราซึ่งเป็นนิยามที่เข้าใจได้ง่ายที่สุด แต่ในกระบวนการนโยบายจริง ๆ มีความซับซ้อนมากกว่านั้นสมมติว่า ประธานาธิบดีมีอำนาจเด็ดขาดตัดสินใจ ดังนั้นประธานาธิบดีจะมีบทบาทแต่ผู้เดียวในการดำเนินการและต้องรับผิดชอบต่อนโยบายที่ดำเนินการไป เช่น ในกรณีสหรัฐอเมริกาถ้าประธานาธิบดีออกกฎหมายอนุญาตให้ช่วยน้ำและตกปลาในแม่น้ำได้ในช่วงเวลา 5 ปี กฎหมายแบบนี้จะมีผลเพียงเป้าหมายเดียว คือ การอนุญาต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ให้ใช้ประโยชน์จากแม่น้ำการออกกฎหมายแบบนี้จึงดูง่าย ไม่ยุ่งซับซ้อนที่จะประกาศและยังมีประสิทธิผลในทางปฏิบัติด้วย

แต่เนื่องจากระบอบการเมืองของอเมริกาไม่ได้เรียบง่ายเหมือนตัวอย่างข้างต้นแต่อำนาจทางการเมืองแบ่งออกเป็น 3 ส่วนและแต่ละส่วนยังแตกต่างกันไปในแต่ละระดับรัฐบาล (เช่น รัฐบาลกลาง รัฐบาลมลรัฐและรัฐบาลท้องถิ่น) นั่นคือ ระบบการเมืองของสหรัฐประกอบด้วย 3 ส่วน มี 50 มลรัฐและมีรัฐบาลท้องถิ่น 80,000 แห่ง และทั้งหมดดำเนินการไปตามระบอบการเมือง 3 ส่วน คือ ด้านนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการซึ่งทำให้มีผลต่อการกำหนดรูปแบบของนโยบายสาธารณะด้วย เช่นการออกกฎหมายเกี่ยวกับขนาดมาตรฐานของตาข่ายจับกุ้งเพื่อไม่ให้มีขนาดเล็กเกินไปจนส่งผลกระทบต่อเต่าทะเลซึ่งใกล้จะสูญพันธุ์ กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมส่วนรวมจึงออกมาในระดับกฎหมายหลัก อย่างไรก็ตาม ในรายละเอียดเฉพาะแต่ละมลรัฐหรือแต่ละท้องถิ่นอาจจะมีการกฎหมายย่อยประกอบก็ได้ หรือบางครั้งเป็นเพียงกฎหมายของเฉพาะมลรัฐก็ได้เช่น กฎหมายห้ามกีฬาชนไก่ บางรัฐมีกฎหมายนี้ แต่บางรัฐไม่มีซึ่งความแตกต่างกันดังกล่าวก็คงเป็นเพราะแต่ละรัฐมีชนบประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นเฉพาะแตกต่างกันก็เป็นได้ดังนั้น จะเห็นว่า นโยบายสาธารณะของอเมริกาจะมีความหลากหลายแตกต่างกันในแต่ละประเภทนอกจากนี้สาเหตุการที่มีการออกมีการออกกฎหมายระดับมลรัฐและท้องถิ่นก็เพราะระดับท้องถิ่นอาจมีความรู้ความชำนาญมากกว่ารวมทั้งอาจมีทรัพยากรในการดำเนินการมากกว่ารัฐสภา (congress) นอกจากนี้ในส่วนของเจ้าหน้าที่รัฐระดับท้องถิ่นก็อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและมีความเป็นกลางมากกว่าสมาชิกรัฐสภาซึ่งมาจากการเมือง ดังนั้นการเสนอกฎหมายระดับท้องถิ่นจึงเป็นการตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลางมากกว่านักการเมือง

ตามหลักการจำแนกประเภท (typology) นักวิชาการได้พัฒนาการจำแนกประเภทนโยบายสาธารณะ การแบ่งในยุคแรกสุดโดยทั่วไปจะแบ่งเป็นประเภทตามประเภทของเรื่อง เช่น นโยบายการศึกษา นโยบายด้านสุขภาพ หรือนโยบายด้านการขนส่ง ฯลฯ การจัดแบ่งประเภทแบบนี้แม้ว่าจะเป็นประโยชน์ในการจำแนกความแตกต่างของขอบเขตนโยบายแต่จะไม่ช่วยให้เรามองเห็นข้อสรุปทั่วไปเกี่ยวกับแง่คิดรัฐศาสตร์ซึ่งภายใต้กรอบนโยบายเหล่านี้ได้

ทฤษฎีการแบ่งประเภทนโยบายของ Theodore Lowi, Randall Ripley และ Grace Franklin ทฤษฎีการแบ่งประเภทนโยบาย (policy typologies) ได้พัฒนามาเป็นลำดับ กระทั่งถึงยุคใหม่ของการพัฒนาการแบ่งประเภทนโยบายซึ่งเริ่มต้นในปี ค.ศ.1964 Lowi (1964) ได้วางรูปแบบการจำแนกประเภทของนโยบายที่ดีไว้แบบหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยมใช้สอนในระดับมหาวิทยาลัยทั่วไปในปัจจุบัน Lowi ได้จำแนกประเภทนโยบายสาธารณะเป็น 3 ประเภท ได้แก่

2.1.2.4.1 นโยบายจัดสรร (Distributive Policies) เป็นนโยบายที่มุ่งจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้ประโยชน์บางอย่างแก่กลุ่มผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มเช่น นโยบายอุดหนุนเกษตรกร (farm subsidies) และการจ่ายชดเชยของรัฐบาลกลางให้การสร้างโครงสร้างพื้นฐานในชนบท (local infrastructures) เช่น โครงการสร้างเขื่อน (เช่น กรณีเงินสร้างเขื่อนกันแม่น้ำต้องชดเชยด้วยการหาที่อยู่ให้ผู้ที่ถูกเวนคืนที่ดิน) ระบบป้องกันน้ำท่วม สนามบินทางหลวง และโรงเรียนผลประโยชน์จากโครงการสาธารณะเหล่านี้โดยปกติจะกระจายไปในกระบวนการของอำนาจบริหารและกระบวนการด้านงบประมาณนโยบายกระจายนี้ทำให้เกิดการเจรจาต่อรองแบ่งปันผลประโยชน์กันในระหว่างกลุ่มสมาชิกรัฐสภาเพราะพวกเขาจะอ้างถึงประสิทธิภาพของเขาในการนำเอาเงินเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอญูตให้เข้าไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

งบประมาณเหล่านี้ไปพัฒนาให้ท้องถิ่นของเขาเพื่อเป็นการรณรงค์หาเสียงสำหรับการเลือกตั้งครั้งต่อไปแต่น่าสังเกตว่าโครงการรายจ่ายที่ลงไปสู่งบประมาณของท้องถิ่นนั้นบ่อยครั้งจะเน้นการจัดสรรแบ่งงบประมาณอย่างยุติธรรมโดยยึดตามสัดส่วนของเสียภาษีที่ผู้เสียภาษีในแต่ละท้องถิ่นเป็นผู้จ่าย

อย่างไรก็ดี Lowi ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับนโยบายนี้ไว้ใน The End of Liberalism (1979) ว่าเนื่องจากการดำเนินโครงการรัฐบาลมักจะก่อให้เกิดมีผู้ได้รับผลประโยชน์ และกลุ่มที่เป็นตัวแทนผู้ได้รับผลประโยชน์เสมอ ดังนั้น Lowi จึงเรียกระบบการเมืองอเมริกาแบบนี้ว่าเป็นแบบ “เสรีนิยมกลุ่มผลประโยชน์” (interest group liberalism) ซึ่งเป็นระบอบการเมืองที่ทุกกลุ่มผลประโยชน์เรียกร้องการสนับสนุนจากรัฐบาลกลาง ดังนั้น สมาชิกพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งก็จะสนใจให้บริการแก่กลุ่มผลประโยชน์เฉพาะมากกว่าจะให้ผลประโยชน์แก่สาธารณชน

2.1.2.4.2 นโยบายควบคุม (Regulatory Policies) เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้บังคับหรือควบคุมธุรกิจ ซึ่งการควบคุมมีอยู่ 2 ประเภท คือ นโยบายควบคุมแบบแข่งขัน หรือ Competitive regulatory policy และนโยบายควบคุมแบบปกป้อง หรือ Protective regulatory policy

1) นโยบายควบคุมแบบแข่งขันเกี่ยวข้องกับนโยบายที่มีลักษณะ “จำกัดการจำหน่ายสินค้าและบริการให้แก่ผู้ค้าส่งให้มีเพียง 2-3 ราย และเป็น 2-3 รายที่คัดเลือกมาจากผู้ค้าส่งจำนวนมากที่แข่งขันกัน” เช่นการจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุโทรทัศน์และการออกใบอนุญาตแฟรนไชส์ (franchise) เพื่อให้มีสิทธิในการใช้คลื่นอีกตัวอย่างก็คือ นโยบายที่ตั้งใจเพื่อควบคุมการค้า หรือวิชาชีพ เช่น กฎหมาย ยากการรักษายาบาลริศวรรคม ไฟฟ้า ประปาและช่างออกแบบ รัฐบาลจะมีนโยบายเพื่อควบคุมการประกอบอาชีพอิสระเหล่านี้โดยรัฐบาลเป็นผู้กำหนดอำนาจในการออกใบอนุญาตให้แก่สมาชิกของสมาคมอาชีพ เช่นอาชีพทนายความ หรือใบอนุญาตประกอบเวชกรรมสำหรับอาชีพแพทย์ นโยบายควบคุมแบบนี้แม้ว่าจะมีข้อเสียตรงที่เป็นการจำกัดการเข้าสู่อาชีพของบางคนและเป็นการจำกัดจำนวนผู้ประกอบการวิชาชีพ แต่ข้อดีคือสามารถจะกำหนดหรือสร้างมาตรฐานด้านวิชาชีพนั้น ๆ ได้เพราะในทางปฏิบัติก็จะมีข้อกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่เหมาะสมจะได้รับใบอนุญาตเป็นต้น อย่างไรก็ตาม นโยบายควบคุมแบบแข่งขันนี้ส่วนมากแล้วจะไม่เป็นที่สังเกตของสาธารณชนมากนัก ดังนั้น ในสหรัฐอเมริกาจึงมักจะออกมาในระดับมลรัฐ ส่วนกรณีของไทย เป็นประเทศเล็กจึงออกมาในแบบรวมทั้งประเทศ เช่น แพทยสภา วิศวกรรมสถาน และสมาคมทนายความ เป็นต้น

2) นโยบายควบคุมแบบปกป้องเป็นนโยบายที่ออกมาเพื่อปกป้องสาธารณชนจากผลด้านลบของกิจกรรมภาคเอกชน (negative effects of private activity) เช่น อาหารเป็นพิษ มลพิษทางอากาศผลิตภัณฑ์ไม่ปลอดภัย หรือการฉ้อฉลทางธุรกิจกฎหมายที่ออกมาควบคุมธุรกิจเพื่อปกป้องผู้บริโภคหรือสาธารณชนนี้ย่อมจะไม่ที่พึงพอใจของธุรกิจเพราะนอกจากจะถูกตรวจอย่างเข้มงวดแล้วธุรกิจยังจะต้องเสียต้นทุนเพิ่มขึ้นในการที่จะระมัดระวังคุณภาพหรือปรับปรุงให้คุณภาพดีขึ้น ซึ่งจะมีผลให้กำไรของธุรกิจลดลง

ธุรกิจส่วนใหญ่จะต่อต้านกฎหมายแบบนี้เนื่องจากถูกควบคุมเข้มงวดขณะที่หน่วยซึ่งมีหน้าที่ควบคุมจะยืนหยัดปกป้องผลประโยชน์สาธารณะนโยบายควบคุมแบบปกป้องมีแนวโน้มว่าจะถูกคัดค้านได้แม้จากธุรกิจและโดยปกติการตัดสินใจออกกฎหมายจะต้องอาศัยการเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เจรจา และการประนีประนอมเพราะในกรณีส่วนใหญ่แล้ว ทั้งธุรกิจและผู้ออกกฎหมายจะไม่มีใครเห็นด้วยทั้งหมดกับการกำหนดนโยบายแบบนี้บ่อยครั้งที่รัฐสภา และสมาชิกสภาถูกจัดไว้ในฐานะนายหน้าหรือคนกลางซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างหน่วยควบคุมและผลประโยชน์ทางธุรกิจ

3) นโยบายจัดสรรใหม่ (Redistributive Policies) เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรใหม่ นโยบายนี้มักจะถูกโต้แย้ง เพราะมันเกี่ยวข้องกับรัฐบาลและผู้นำซึ่งเรียกว่าสมาคมชั้นสูงสุด (peak association) ในด้านการจัดทำนโยบาย โดยทั่วไปนโยบายจัดสรรใหม่มุ่งที่จะดำเนินการเกี่ยวกับการจัดสรรความมั่งคั่ง ที่ดินสิทธิบุคคล และสิทธิพลเมือง หรือนโยบายที่มีคุณประโยชน์กับชนชั้นสังคมและกลุ่มชาติพันธุ์ ภายใต้นิยามนี้ ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนได้รวมเอาสวัสดิการสิทธิพลเมืองของชนกลุ่มน้อย ความช่วยเหลือแก่เมืองและโรงเรียนที่ขัดสนยากจน เป็นต้น นโยบายแบบนี้ยากที่จะผ่านรัฐสภาได้เพราะจะต้องทำให้กลุ่มที่มีอำนาจต่ำมีมากกว่ากลุ่มผลประโยชน์ที่มีอำนาจสูงหรืออย่างน้อยที่สุดก็ต้องชักชวนให้กลุ่มที่มีอำนาจสูงกว่าเห็นว่ามันเป็นสิ่งถูกต้องและยุติธรรมที่จะกระจายทรัพยากรบางส่วนไปให้แก่กลุ่มที่มีอำนาจน้อยกว่า

ในกรณีของไทยการออกกฎหมายภาษีมรดก ภาษีทรัพย์สิน รวมทั้งการปฏิรูปที่ดินเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนว่ากฎหมายดังกล่าวนี้แทบจะไม่มีโอกาสผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาเลยเพราะคนร่ำรวยซึ่งแม้จะเป็นคนส่วนน้อย แต่มีอำนาจสูงกว่าเป็นผู้สูญเสียประโยชน์ก็จะกดดันไม่ให้รัฐสภาผ่านกฎหมายนี้ ดังจะเห็นได้ว่า แม้พรรคการเมืองต่าง ๆ จะเสนอนโยบายนี้ในช่วงการหาเสียงแต่ก็ไม่เคยมีการผลักดันเข้าสภาเป็นรูปธรรมแม้แต่ครั้งเดียว

2.1.2.5 ความสำคัญของนโยบายสาธารณะ

จากการศึกษาความหมายของนโยบายสาธารณะจะเห็นได้ว่า นโยบายสาธารณะมีความสำคัญทั้งต่อผู้กำหนดนโยบายและต่อประชาชน ดังนี้

ประการแรก ความสำคัญต่อผู้กำหนดนโยบาย ส่วนใหญ่ผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อการกำหนดนโยบายบริหารประเทศก็คือ รัฐบาล หากรัฐบาลกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ทั้งในด้านค่านิยมของสังคมและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพของประชาชน จะทำให้รัฐบาลได้รับความศรัทธาเชื่อถือจากประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ารัฐบาลสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) และประสิทธิภาพ (Efficiency) จะยิ่งทำให้รัฐบาลได้รับการยอมรับและความนิยมจากประชาชนอย่างกว้างขวาง ผลดังกล่าวจะส่งเสริมให้รัฐบาลมีโอกาสดำรงอำนาจในการบริหารประเทศยาวนานขึ้น โดยอาจได้รับความไว้วางใจจากการเลือกตั้งให้ทำหน้าที่รัฐบาลบริหารประเทศต่อไปอีก ในทางตรงกันข้าม หากรัฐบาลกำหนดนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับค่านิยมหรือความต้องการของประชาชน ประชาชนอาจรวมตัวกันคัดค้านเพื่อกดดันให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรืออาจรุนแรงถึงขั้นทำให้รัฐบาลต้องหมดอำนาจไป หรือในบางกรณี ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะได้กำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของประชาชน แต่รัฐบาลไม่สามารถนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายปรากฏการณ์เช่นนี้จะทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาต่อการบริหารงานของรัฐบาล และอาจส่งผลให้รัฐบาลหมดโอกาสที่จะบริหารประเทศต่อไป ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่านโยบายสาธารณะมีผลต่อการดำรงอยู่ของรัฐบาลอย่างสำคัญ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประการที่สอง ความสำคัญต่อประชาชน เนื่องจากนโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตทางการเมือง เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ดังนั้น ประชาชนจึงสามารถแสดงออกซึ่งความต้องการของตนผ่านกลไกต่าง ๆ ทางการเมือง อาทิเช่น ผ่านพรรคการเมือง ผ่านกลุ่มอิทธิพลและผลประโยชน์ ผ่านระบบราชการ ผ่านนักการเมือง ผ่านฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น ความต้องการ (Demand) และการสนับสนุน (Support) ของประชาชนจะถูกนำเข้าสู่ระบบการเมือง (Political system) ไปเป็นนโยบายสาธารณะ เมื่อนโยบายสาธารณะถูกนำไปปฏิบัติและปรากฏผลลัพธ์ตามเป้าประสงค์ที่พึงปรารถนาจะทำให้ประชาชนได้รับความพอใจ และส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน (Feed back) จะทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและศรัทธาต่อการบริหารงานของรัฐบาลมากยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากผลลัพธ์และคุณภาพของการนำนโยบายไปปฏิบัติไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่พึงปรารถนาของประชาชน จะส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชนตกต่ำ ปรากฏการณ์เช่นนี้จะทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อรัฐบาล รัฐบาลจะต้องพยายามปรับเปลี่ยนนโยบายไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเรียกศรัทธาคืนจากประชาชนมิฉะนั้นประชาชนอาจไม่ให้การสนับสนุนรัฐบาลอีกต่อไป ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเมืองกับประชาชนจึงเป็นความสัมพันธ์แบบพลวัต (Dynamic system) ดังนั้นนโยบายสาธารณะในฐานะที่เป็นผลผลิตของระบบการเมือง จึงส่งผลอย่างสำคัญต่อวิถีและคุณภาพชีวิตของประชาชน (Easton, 1965 : 5)

กล่าวโดยสรุปนโยบายสาธารณะที่ดีต้องสอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของประชาชน เมื่อถูกนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเสมอภาคทั่วหน้า หากนโยบายสาธารณะมีลักษณะในทางตรงกันข้าม จะส่งผลให้ประชาชนเดือนร้อน ยากจน ด้อยการศึกษา และคุณภาพชีวิตต่ำ (สมบัติ อ่างธัญวงศ์, 2546 : 24-33)

นโยบายสาธารณะถือเป็นส่วนสำคัญที่สุดของการบริหารงานของรัฐบาลเพราะเกี่ยวข้องกับเจตนารมณ์ของรัฐบาลตั้งแต่เมื่อครั้งหาเสียงเลือกตั้งจนถึงการประกาศแถลงนโยบาย และโดยตัวของมันเอง นโยบายสาธารณะก็มีความสำคัญในแง่ต่าง ๆ ดังนี้

2.1.2.4.1 เป็นกรอบแนวทางการบริหารจัดการของภาครัฐในอันที่จะแก้ปัญหาให้แก่สาธารณชนเพราะนโยบายสาธารณะจะกระทบต่อวิถีชีวิตด้านต่าง ๆ ของประชาชน เช่น นโยบายสาธารณะด้าน สาธารณสุข สวัสดิการ การศึกษา การเก็บภาษี การค้าต่างประเทศการอพยพ สิทธิของพลเมือง การปกป้องสิ่งแวดล้อม ราชจ่ายของรัฐบาลท้องถิ่นและการป้องกันประเทศ

2.1.2.4.2 เป็นเสมือนเข็มทิศการทำงานของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่จะยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเนื่องจากในนโยบายสาธารณะจะกำหนดว่าเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องส่วนใดจะต้องปฏิบัติอะไร อย่างไร และเมื่อไร จึงจะสอดคล้องกับแนวนโยบาย

2.1.2.4.3 ช่วยให้ประชาชนได้รับรู้ถึงบทบาทการมีส่วนร่วมตามนโยบายที่รัฐบาลกำหนด เช่นโครงการรณรงค์ลดภาวะโลกร้อน

2.1.2.4.4 เป็นเครื่องมือสำหรับทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรใหม่ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของปัญหาและเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่

2.1.2.5 นโยบายสาธารณะกับประชาสังคม

นโยบายสาธารณะ และภาคประชาสังคม (civil society) ถือว่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดทั้งความสัมพันธ์ในเชิงผลประโยชน์ (benefits) และความขัดแย้ง (conflicts) เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หรือทั้งสองอย่างในเวลาเดียวกัน นโยบายสาธารณะใด ๆก็ตามย่อมทำให้เกิดความสัมพันธ์สองด้านนี้เสมอเพราะยากที่นโยบายสาธารณะจะก่อให้เกิดผลประโยชน์เพียงด้านเดียวแม้ว่าจะเป็นนโยบายสาธารณะที่เป็นสินค้าสาธารณะบริสุทธิ์ (pure public goods) ก็ยังมีคำถามเรื่องลำดับความเหมาะสมของนโยบาย ผลต่างด้านต้นทุน-ผลประโยชน์หรืออัตราผลตอบแทนของโครงการ (internal rate of returns) เมื่อเปรียบเทียบกับโครงการอื่น เช่น โครงการสร้างทางด่วนสาย A แม้จะช่วยบรรเทาปัญหาจราจรได้ แต่ประชาสังคมก็มีความเห็นว่า คุ่มค่าหรือไม่ควรทำหรือยัง หรือควรทำโครงการอื่นก่อน เป็นต้น ในสังคมประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ประชาสังคมจึงมีบทบาทตรวจสอบและวิพากษ์วิจารณ์การกำหนดโครงการนโยบายสาธารณะของรัฐอย่างเต็มที่

อีกประเด็นหนึ่งที่นโยบายสาธารณะของรัฐบาลมักจะถูกเพ่งเล็งมากที่สุดคือเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน (conflict of interests) ระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับภาคประชาสังคมซึ่งที่จริงผลประโยชน์ทับซ้อนนี้ก็คือความขัดแย้งเชิงผลประโยชน์ระหว่างผู้กำหนดนโยบายซึ่งได้แก่รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินนโยบายกับสาธารณชนความขัดแย้งเชิงผลประโยชน์ที่เห็นได้ชัด เช่นเหตุได้รัฐบาลจึงไม่เลือกที่จะสร้างถนนสาย A แต่กลับไปสร้างถนนสาย B ทั้งที่สาย A มีความคุ้มค่ามากกว่าในทุกด้านซึ่งข้อเท็จจริงเบื้องหลังของการที่รัฐบาลเลือกสร้างสาย B ก็เพราะผู้ดำเนินนโยบายซึ่งเป็นคนของรัฐบาลมีผลประโยชน์ที่มิควรได้จากการเลือกโครงการนั้นซึ่งการได้ประโยชน์ของผู้ดำเนินนโยบายทำให้สาธารณชนเสียหายหรือได้รับประโยชน์ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย

2.1.3 แนวทางการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ

แนวทางการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะทำให้ผู้วิจัยได้เข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี โดยพิจารณาจากทัศนภาพที่แตกต่างกัน รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนแนวทางการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะบอกให้ทราบว่าแนวทางแต่ละแนวทางมีจุดเน้นในการศึกษาแตกต่างกันอย่างไร และมีความสำคัญต่อการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างไรบ้าง การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีการพิจารณาแตกต่างกัน 2 ชั่ว (Mazmanian and Sabatier, 1989 : 18) โดยชั่วแรกเป็นการพิจารณาจากผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementation) กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติต้องการจะรู้เกี่ยวกับกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้สามารถตัดสินใจได้ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง เพื่อให้งานสำเร็จ หรือถ้าแผนงานกำลังอยู่ในระหว่างการออกแบบหรือการก่อรูป (Formation) ผู้ปฏิบัติต้องการจะรู้ว่าควรจะมีสาระสำคัญอะไรบ้างที่ควรรวบรวมไว้ในกฎหมายหรือคำสั่งของฝ่ายบริหารเพื่อเป็นประกันว่าจะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุเป้าประสงค์ได้ดีที่สุด ในอีกชั่วหนึ่ง คือ นักสังคมศาสตร์ (Social scientists) ที่มีความรู้สึกเกี่ยวกับความจริงที่ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นจำนวนมากจากความพยายามนำนโยบายไปปฏิบัติ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยผู้กำหนดนโยบายและผู้ดำเนินนโยบายไปปฏิบัติ อาทิเช่น การกำจัดขโมยและการฉ้อโกง อาจต้องการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับธรรมชาติมนุษย์และการกำจัดความยากจน อาจต้องการใช้มาตรการเกี่ยวกับการควบคุมประชากรร่วมกับการกระจายทรัพยากรและความมั่นคงในประเทศ จุดสนใจของนักสังคมศาสตร์ คือ ภาพกว้างและการแสวงหาข้อเสนอกว้าง (General Propositions) เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ และองค์การทางสังคม มากกว่าเงื่อนไขเฉพาะที่ผู้กำหนดนโยบายสามารถชักใยได้ (Manipulate) ในสถานการณ์ของการนำนโยบายไปปฏิบัติในแต่ละกรณี นอกจากนี้ ปัญหาของการสื่อสารผลงานวิจัยและการรวบรวมเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สิ่งที่ค้นพบที่เกี่ยวข้องกันได้กลายเป็นปัญหาหลักส่วนหนึ่งของการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งปัญหาเหล่านี้มิได้เกิดจากการขาดแคลนองค์ความรู้เชิงประจักษ์ (Hofferbert. 1990 : 4) เกิดจากความบกพร่องในการสร้างทฤษฎีที่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะผลการวิจัยต่าง ๆ ไม่สามารถเสนอชุดของฐานคติ (Set of assumptions) ซึ่งสามารถนำไปสู่ชุดของการพัฒนาเชิงสมมติฐาน (Set of hypotheses) เพื่อการทดสอบความน่าเชื่อถือเชิงทฤษฎีต่อไป (Goggin. 1990 : 414)

แนวทางการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจจำแนกแนวทางการศึกษาที่น่าสนใจได้ ดังนี้

แนวทางการศึกษาโครงสร้างองค์การ (Structural approach) การวิเคราะห์องค์การสมัยใหม่มีข้อดีต่อการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพราะการออกแบบองค์การและการออกแบบนโยบายจะได้รับการพิจารณาไปพร้อมๆ กัน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการศึกษาจะเน้นที่ความเหมาะสมของโครงการที่แตกต่างกันภายใต้ภารกิจและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ซึ่งในเรื่องนี้สามารถทำให้เห็นได้ชัดเจนด้วยความหมายของคำว่า การวางแผนการเปลี่ยนแปลง (Planning of change) และการวางแผนการเปลี่ยนแปลง (Planning of change) กล่าวคือ การวางแผนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในองค์การโดยระบบการควบคุมทิศทาง เวลา สายบังคับบัญชา ลักษณะงานและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างชัดเจน ส่วนการวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ หรือเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ยากต่อการควบคุมและการคาดการณ์กระบวนการในการจัดทำนโยบายต้องมีการพิจารณาซ้ำ (Iterative) การนำนโยบายไปปฏิบัติต้องใช้วิธีการประยุกต์มากขึ้นและความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติจะเป็นไปในลักษณะของความสัมพันธ์แบบต่อเนื่องระหว่างนโยบาย-การปฏิบัติ-นโยบาย (Policy-action-policy continuum) แสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงพลวัตอย่างชัดเจน (Barrett and Fudge. 1981 : 419) รูปแบบขององค์การที่มีความเหมาะสมกับการวางแผนการเปลี่ยนแปลงอาจมีลักษณะเป็นองค์การราชการ ตามความหมายของ Max Weber ซึ่งได้กำหนดโครงสร้างของความสัมพันธ์แบบลำดับชั้น (Hierarchy) ไว้อย่างชัดเจนในกรณีของการวางแผนเพื่อการพัฒนาจะมีลักษณะที่ตรงกันข้าม กล่าวคือ การมีโครงสร้างองค์การที่แตกต่างกันจะมีความเหมาะสมมากกว่า โดยเฉพาะลักษณะองค์การที่เปลี่ยนแปลงได้ (Organic features) ซึ่งมีความยืดหยุ่นสูง (Burns and Stalker. 1961 : 455) กล่าวคือ การกำหนดความสัมพันธ์และลักษณะงานที่ไม่เฉพาะเจาะจงเกินไปและไม่เน้นความสัมพันธ์ของโครงสร้างแบบลำดับชั้นมากนัก หรือสามารถเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมได้อย่างรวดเร็วองค์การลักษณะนี้จะมีการปรับตัวที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าส่วนหนึ่งขององค์การลักษณะนี้จะมีสมรรถนะเกี่ยวกับกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลมากกว่า โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับองค์การราชการสมัยเก่า ซึ่งเน้นการสื่อสารความแน่วแน่ โดยทั่วไป องค์การที่เน้นลักษณะองค์การที่เปลี่ยนแปลงได้ จะมีความเหมาะสมต่อสถานการณ์ในการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าเพราะมุ่งเน้นการกำหนดโครงสร้างขององค์การที่มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายเพื่อให้การนำนโยบายไปปฏิบัติปรับตัวได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม การกำหนดโครงสร้างขององค์การที่เปลี่ยนแปลงได้ เป็นสิ่งที่กระทำได้ไม่ถนัดนักในระบบราชการ เพราะมีข้อจำกัดหลายประการจากลักษณะขององค์การแบบราชการ ดังนั้น สิ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาจกระทำได้คือการผสมผสานลักษณะของโครงสร้างแบบแนวดิ่งและแนวนอนเข้าด้วยกัน เพื่อให้การประสานงานภายในองค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Hogwood & Gunn. 1984 : 209-210)

แนวทางการจัดการและระเบียบวิธีการ (Procedural and managerial approaches) การกำหนดโครงสร้างที่เหมาะสมสำหรับการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจมีความสำคัญน้อยกว่าการพัฒนากระบวนการ (Process) และระเบียบวิธีการ (Procedures) รวมทั้งระบบการจัดการ (Managerial system) ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเทคนิคที่ใช้ (Hogwood & Gunn. 1984 : 210) กรณีนี้อาจพิจารณาโดยใช้แนวความคิดเกี่ยวกับการวางแผนการเปลี่ยนแปลง และการวางแผนการเปลี่ยนแปลงเป็นแนวทางการวิเคราะห์ กล่าวคือ ในกรณีของการวางแผนการเปลี่ยนแปลงเห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นปัญหาทางเทคนิคและการจัดการ ระเบียบวิธีการที่ใช้จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดตารางการทำงาน (Scheduling) การวางแผน (Planning) และการควบคุม (Control) ดังนั้นหลังจากการระบุสภาพปัญหาและการเลือกนโยบายที่มีต้นทุนและประสิทธิผล (Cost-effective policy) สูงสุดแล้ว ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติจะเกี่ยวข้องกับลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนแรก ออกแบบแผนงานให้สอดคล้องกับผลที่ต้องการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ มาตรฐานการปฏิบัติงาน ต้นทุนและเวลาที่ต้องการให้ชัดเจน

ขั้นตอนที่สอง การนำแผนงานไปปฏิบัติ โดยดำเนินการต่าง ๆ ให้เหมาะสม ได้แก่ การจัดโครงสร้างการปฏิบัติงานและการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ การจัดหางบประมาณและทรัพยากรและการกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติ

ขั้นตอนสุดท้าย กำหนดตารางเวลาการปฏิบัติ (Scheduling) กำกับ (Monitoring) และเครื่องมือการควบคุม (Control devices) เพื่อสร้างความมั่นใจว่าการดำเนินแผนงานจะเป็นไปตามความตั้งใจที่กำหนดไว้ ถ้ามีส่วนที่เบี่ยงเบนเกิดขึ้น จะสามารถทำการแก้ไขให้ถูกต้องได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม แนวทางนี้ถือว่าเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการควบคุมสูงต่อการปฏิบัติตามแผนและต่อผลลัพธ์ที่ต้องการ โดยเฉพาะการป้องกันผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม เทคนิคการจกการที่นิยมใช้กันมากในแนวทางนี้คือ เครือข่ายการวางแผนและการควบคุม (Network planning and control : NPC) ซึ่งเป็นแนวทางที่กำหนดกรอบการวางแผนโครงการและควบคุมการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยการระบุภารกิจจะต้องกระทำสำเร็จ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างภารกิจและผลที่จะเกิดขึ้น (Lang. 1977 : 421) นอกจากนี้ อาจใช้เทคนิคการประเมินแผนงานและการทบทวน (Program evaluation and review technique) เป็นเครื่องมือในการควบคุมการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จด้วย อย่างไรก็ตามเทคนิคนี้ อาจมีผลเพียงเล็กน้อยในการควบคุมให้โครงการสำเร็จตรงตามเวลา แต่จะมีผลมากในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ตัดสินใจทางการเมืองให้เกิดความเชื่อถือในเรื่องประสิทธิผลของการจัดการ ซึ่งจะส่งผลให้นักการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องการนำนโยบายไปปฏิบัติให้น้อยลง (Sapolsky. 1972 : 21) การเข้ามาเกี่ยวข้องของนักการเมืองอาจมีผลต่อความล่าช้าในการเสนอขอความเห็นชอบและการอนุมัติโครงการ ในทัศนะของ Albanese. (1975 : 203) เห็นว่าเทคนิคเครือข่ายจะมีประโยชน์ เทคนิคเครือข่ายจะต้องเป็นเครื่องมือนำทางที่เป็นจริงต่อพฤติกรรมของคนในองค์กร ซึ่งประโยชน์ของการเป็นเครื่องมือในการควบคุมจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของเครือข่ายเกี่ยวกับการสื่อสารข้อความการยอมรับ ความเป็นไปได้และความน่าเชื่อถือว่าจะมีมากน้อยเพียงใด ซึ่งขึ้นอยู่กับความสมดุลระหว่างความยืดหยุ่น (Flexibility) และความเคร่งครัด (Rigidly) โดยจะต้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จัดให้มีความเหมาะสม อย่างไรก็ตาม การขาดความแน่นอน (Certainty) หรือขาดการควบคุม (Control) มิได้หมายความว่าระเบียบวิธีการในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะเป็นไปไม่ได้ แต่จะต้องให้ความสนใจเกี่ยวกับกระบวนการนโยบายที่มุ่งเน้นการพิจารณา (Iterative) มากกว่าการพิจารณากระบวนการเป็นแนวเส้นตรง (Linear) ไปข้างหน้า สำหรับกระบวนการพิจารณาซ้ำ จะต้องครอบคลุมลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

ประการแรก การพยากรณ์ รวมถึงการพัฒนาการพยากรณ์และการพัฒนาทางเลือกสำหรับอนาคต (Alternative futures) โดยมีฐานคติที่แตกต่างกัน

ประการที่สอง การวางแผนตามสถานการณ์ (Contingency planning) โดยกำหนดให้สอดคล้องกับสถานการณ์แต่ละกรณีและต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

ประการที่สาม พยายามกำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้หลายๆ ทางเลือกจนกว่าจะได้หลักฐานที่มั่นใจว่าทางเลือกใดเหมาะสมที่สุด

ประการที่สี่ การกำหนดกรอบของวัตถุประสงค์และแผนงานในการดำเนินงาน โดยพิจารณาความเป็นไปได้ ความชัดเจน และความสอดคล้องกับสถานการณ์เป็นสำคัญ

ประการที่ห้า ทำการกำกับพิจารณาผลสะท้อนกลับและปรับปรุงแผนงานอย่างสม่ำเสมอ

ประการสุดท้าย ทำการทบทวนฐานคติพื้นฐานวัตถุประสงค์และแผนงานให้มากขึ้นเพื่อให้มั่นใจว่ามีความสอดคล้องกับสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา

แนวทางต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเรื่องที่ยากลำบากกันอยู่ทั่วไปในกรณีที่อยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน (Uncertainty)

ในทางปฏิบัติ การนำนโยบายไปปฏิบัติอยู่ในสถานะที่ค่อนข้างยากที่จะเกี่ยวข้องกับความแน่นอนและการควบคุมอย่างสมบูรณ์ (Complete certainty and control) หรือสิ่งที่ไม่สามารถคาดหมายได้ (Unpredictability) หรือขาดการควบคุม (Lack of control) อย่างไม่อย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว โดยปกติสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นรวมๆ กัน (Combination) ทำให้กระบวนการดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาใช้ได้ แต่การผสมผสานใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับระดับของความสามารถในการคาดหมาย (Predictability) และการควบคุมได้ (Controllability) ว่ามีอยู่เพียงใด

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือขอบเขตของความจำเป็นในการเจรจาต่อรอง (Negotiate) และการดำรงรักษาความเห็นพ้องต้องกัน (Maintain consensus) ในระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ประเด็นเหล่านี้จะนำไปสู่ความสำคัญของการวิเคราะห์พฤติกรรมและการเมือง

แนวทางการวิเคราะห์พฤติกรรม (Behavioral approach) แนวทางการควบคุมโครงสร้างและกระบวนการมีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งนี้เพราะทัศนคติและพฤติกรรมมนุษย์นั้นมีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติเช่นกัน แนวทางการวิเคราะห์พฤติกรรมตระหนักว่าบ่อยครั้งที่มีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถจำแนกปฏิกิริยาต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้ คือความแตกต่างจากการยอมรับและการปฏิเสธ การเพิกเฉยและการต่อต้านถึงการสนับสนุน การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติมีหลายสาเหตุ เช่น ความกลัวในลักษณะต่าง ๆ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงย่อมหมายถึง ความไม่แน่นอน ความคลุมเครือ กลัวสูญเสียรายได้หรือผลประโยชน์ การเรียนรู้ทักษะใหม่ การเปลี่ยนหน้าที่รับผิดชอบ เป็นต้น บริบทของการเปลี่ยนแปลงอาจมีนัยว่า สิ่งที่อยู่ในปัจจุบันมีความลึกลับ หลอกลวง ความสับสนระหว่างนโยบายและวัตถุประสงค์ ประสบการณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกี่ยวกับนโยบายใหม่ในอดีตที่ขาดการปรึกษาหารือที่เหมาะสม และสุดท้าย การใช้เวลาในการนำนโยบายไปปฏิบัติน้อยเกินไป จากการวิเคราะห์สาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว จะทำให้การศึกษาตามแนวพฤติกรรมศาสตร์มีความชัดเจนและเรียบง่ายยิ่งขึ้นโดยการรวบรวมข้อมูลทุกอย่างเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงเหตุผล วัตถุประสงค์ และวิธีการในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเริ่มต้นจากการให้คำปรึกษาแก่กลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งกลุ่มภายในและภายนอกองค์กร และพยายามระบุถึงสภาพปัญหาและความเสี่ยง โดยใช้วิธีการชักชวนโน้มน้าวมากกว่าการใช้คำสั่ง และการสร้างบรรยากาศความมั่นใจแก่ผู้ปฏิบัติ ความพยายามในการประยุกต์ใช้การวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมที่รู้จักกันแพร่หลายที่สุด คือการพัฒนาองค์การ (Organizational development) การพัฒนาองค์การเป็นรูปแบบของการให้คำปรึกษาทางการจัดการ (Eddy, 1970 : 1981) โดยผู้ให้คำปรึกษามีบทบาทในการมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมองค์การ (Organizational culture) ซึ่งรวมถึงทัศนคติและพฤติกรรมของบุคลากรสำคัญขององค์การ โดยเน้นวิเคราะห์กระบวนการในการแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหา มากกว่าการเสนอแนะนำคำตอบในการแก้ไขปัญหา

เทคนิคการจัดการโดยวัตถุประสงค์ (Management by objective) เป็นความพยายามที่ 3 ทศวรรษมาแล้วที่จะนำเทคนิคนี้ ที่ใช้ในภาคเอกชนมาสู่ภาครัฐ อย่างไรก็ตาม ยังเป็นที่ถกเถียงอยู่อย่างกว้างขวางว่าจะสามารถนำเทคนิคนี้ มาใช้ในภาครัฐโดยไม่มีการปรับเปลี่ยนจะได้หรือไม่ในระหว่างการพัฒนาเหล่านี้ การมีวัตถุประสงค์จำนวนมาก (Multiplicity of objectives) ที่ข้าราชการถูกกำหนดให้นำไปปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติเหล่านี้ส่วนใหญ่จะขาดอำนาจในการควบคุมโดยตรงต่อทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการนำนโยบายไปปฏิบัติ และการแทรกแซงทางการเมืองที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้

ประการสุดท้าย โดยธรรมชาติของความสัมพันธ์ระหว่างองค์การที่รับผิดชอบการนำนโยบายไปปฏิบัติ มักจะคิดง่าย ๆ ในการจัดลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์และสายงานของความรับผิดชอบ การใช้เทคนิคนี้ จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

ประการแรก การจัดลำดับชั้นของเป้าประสงค์หรือวัตถุประสงค์ตามลำดับความสำคัญเพื่อให้เป็นเป้าหมายของผู้จัดการแต่ละคนสอดคล้องและสนับสนุนวัตถุประสงค์ขององค์การ

ประการที่สอง ต้องมีลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ (Interactive) บนพื้นฐานของการให้คำปรึกษา

ประการสุดท้าย ต้องมีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้ทราบว่า การปฏิบัติบรรลุเป้าประสงค์ในระดับใดควรจะมีการปรับปรุงกลยุทธ์การปฏิบัติอะไรบ้าง (Hogwood & Gunn, 1984 : 214-215) ความเหมาะสมของกลยุทธ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งอนุมานมาจากการวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมจะแปรผันไปตามลักษณะของการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่จะนำไปปฏิบัติ ดังนั้น ภารกิจที่จะต้องเลือกสรรเจ้าหน้าที่ขององค์การใหม่ทั้งหมดสำหรับองค์การที่เพิ่งจะจัดตั้งขึ้น ย่อมมีความแตกต่างอย่างสำคัญจากองค์การที่ดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว ถ้าองค์การทั้งสองนี้จะต้องรับผิดชอบการนำนโยบาย ทำนองเดียวกันไปปฏิบัติโดยมีวัตถุประสงค์ต่างกัน กล่าวโดยสรุป แนวทางการวิเคราะห์พฤติกรรมขององค์การย่อมมีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม และอาจกล่าวได้ว่า นักวิเคราะห์นโยบายไม่อาจจะมองข้ามเรื่องพฤติกรรมองค์การไปได้ไม่ว่าในกรณีใด เพื่อพิจารณากระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวทางการเมือง (Political approach) นอกจากแนวทางเกี่ยวกับโครงสร้างองค์การ ระเบียบวิธีการและพฤติกรรมขององค์การแล้ว แนวทางทางการเมืองเป็นอีกแนวทางหนึ่งซึ่งมีความสำคัญเปรียบเสมือนเป็นรากฐานสำคัญในการวิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติ ความหมายของการเมืองมิใช่จำกัดอยู่แต่เพียงการเมืองของพรรคการเมือง (Party Political) เท่านั้น แต่หมายรวมถึงรูปแบบของอำนาจและอิทธิพลทั้งระหว่งองค์การและภายในองค์การ ความสำคัญของการเมืองต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจพิจารณาได้โดยง่าย ในกรณีที่การนำนโยบายไปปฏิบัติได้รับการวางแผน การกำหนดระเบียบวิธีการ การจัดการและการใช้เทคนิคเกี่ยวกับพฤติกรรมองค์การอย่างเหมาะสมทั้งหมด แต่ขาดความสนใจต่ออำนาจที่แท้จริงทางการเมือง อาทิเช่น ความสามารถของกลุ่มคนที่ขัดขวางความพยายามของผู้สนับสนุน อาจทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ประสบความสำเร็จ (Hogwood & Gunn, 1984 : 215 - 218) ความขัดแย้งภายในระหว่งองค์การเป็นเรื่องเฉพาะที่เกิดขึ้นเสมอ มิใช่กรณียกเว้นอย่างใด และมีใช้เรื่องที่จะพูดคุยหรือประสานกันง่าย ๆ ดังนั้นความสำเร็จของนโยบายจึงมีแนวโน้มที่จะขึ้นอยู่กับความเต็มใจความสามารถของกลุ่มที่มีพลังมากกว่า (Dominant group) หรือการรวมกลุ่มที่มีอำนาจต่อรองสูง (Coalition of groups) การวิเคราะห์การเมืองที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่งองค์การที่เกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลจำนวนมากมิได้มาจากกระทรวงแต่เพียงเท่านั้น แต่มาจากหน่วยงานอื่น ๆ และหน่วยงานท้องถิ่นด้วย ซึ่งมีส่วนอย่างสำคัญในการริเริ่มนโยบายเช่นกัน ด้วยเหตุนี้การทำงานร่วมกันระหว่งองค์การของรัฐต่าง ๆ จึงต้องทำความเข้าใจร่วมกันให้เป็นที่เรียบร้อย เพื่อให้มีให้เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ด้วยเหตุที่องค์การต่าง ๆ ของภาครัฐมีความหลากหลาย ดังนั้น จึงควรหลีกเลี่ยงกฎเกณฑ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่งองค์การมากเกินไป โดยกรอบในการติดต่อประสานงานกับองค์การอื่นควรมีความชัดเจนในเรื่องการแบ่งความรับผิดชอบและการร่วมมือกัน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่แต่ละองค์การจำเป็นต้องใช้ ความสัมพันธ์อาจมิได้จำกัดแต่เพียงเรื่องงบประมาณและอำนาจทางกฎหมายเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันและการทำงานร่วมกันด้วย ภายใต้งบเงื่อนไขของการพึ่งพาซึ่งกันและกันที่อาจก่อให้เกิดมุมมองที่แตกต่างกันในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในกรณีนี้อาจจำเป็นต้องใช้การตัดสินใจทางการเมืองเพื่อให้ได้มาซึ่งกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สุดในการพัฒนาโอกาสการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ แม้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติอาจเกี่ยวข้องกับองค์การที่หลากหลาย รวมทั้งการต่อรองหรือความขัดแย้งทางการเมือง ก็มีได้หมายความว่า จะปราศจากบทบาทในการวิเคราะห์กระบวนการทางการเมืองที่จะนำไปสู่ความร่วมมือในการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ทางการเมืองจะต้องให้ความสนใจเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคทางการเมือง และพิจารณาประเด็น เหล่านี้ให้เรียบร้อยเสียก่อน ก่อนที่จะทำการกำหนดวัตถุประสงค์และการพิจารณาทางเลือกนโยบายที่เหมาะสม จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติมีลักษณะของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ดังนั้น นักวิเคราะห์จะต้องพิจารณาควบคู่กันเสมอไป นักการเมืองก็เช่นกัน ต้องยอมรับความจำเป็นในการให้ความสนใจอย่างต่อเนื่องต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งอาจต้องมีการแก้ไขข้อผิดพลาดในกฎหมายหรือระเบียบที่ตนเป็นผู้เสนอ เพื่อให้การนำนโยบายไปปฏิบัติมีโอกาสประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.4 ความหมายและความสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การศึกษากำหนดนโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ (Public administration) และนโยบายสาธารณะ (Public policy) ทั้งนี้ เพราะการนำนโยบายไปปฏิบัติเดียวกับที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในกิจกรรมของรัฐคือ ขั้นตอนเกี่ยวกับมาตรการของนโยบายที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการกำหนดนโยบาย และเมื่อนโยบายได้รับความเห็นชอบในการนำไปประกาศใช้ในลักษณะต่าง ๆ อาทิเช่น พระราชบัญญัติ คำสั่งฝ่ายบริหารหรือมติคณะรัฐมนตรี คำพิพากษาของศาลสูงหรือศาลฎีกาหรือประกาศกฎกระทรวงต่าง ๆ เมื่อนโยบายถูกนำไปปฏิบัติจะส่งผลกระทบต่อประชาชนที่เกี่ยวข้อง ถ้านโยบายไม่มีความเหมาะสมจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนตามที่คาดหวังไว้ ไม่ว่าจะนโยบายนั้นจะถูกการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ดียังไงก็ตาม แสดงว่านโยบายนั้นประสบความสำเร็จแล้ว ในกรณีที่มีนโยบายดี แต่การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ดี ก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ผู้กำหนดนโยบายต้องการ แสดงให้เห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความซับซ้อนมาก ดังนั้น จึงไม่สามารถจะคาดหวังได้ว่าจะทำให้สำเร็จได้ด้วยวิธีกิจวัตร (Routine fashion) ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการนโยบาย (Policy process) ซึ่งในอดีตมักจะถูกมองข้ามหรือไม่ได้รับความสนใจเท่าใดนัก การตัดสินใจเลือกนโยบายที่ไม่เหมาะสม เมื่อการนำนโยบายไปปฏิบัติย่อมทำให้นโยบายดังกล่าวไม่สามารถบรรลุผลตามที่ต้องการและอาจทำให้เกิดปัญหาที่มีอยู่เดิมยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นไปอีก ในอดีตการศึกษานโยบายสาธารณะจะแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนแรก การก่อร่างและการออกแบบนโยบาย

ขั้นตอนที่สองคือ การนำนโยบายไปปฏิบัติ

ขั้นตอนสุดท้ายคือ การประเมินผลนโยบาย

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นส่วนที่เป็นปัญหามาโดยตลอด โดยเฉพาะภายใต้แนวการศึกษาแบบ “กล่องดำ” (Black box)

ซึ่งสรุปว่าการศึกษาคัดเลือกนโยบาย (Policy decision) คือ การศึกษากำหนดนโยบายไปปฏิบัติโดยอัตโนมัติ ทั้งนี้ เพราะการตัดสินใจนโยบายมุ่งที่จะเกิดผลลัพธ์ตั้งใจและพึงปรารถนา ทำให้การศึกษามุ่งความสนใจไปที่การปรับปรุงคุณภาพการตัดสินใจ และการนำเสนอแนะตัวแบบสำหรับการตัดสินใจนโยบาย โดยขยายความคิดเกี่ยวกับโอกาสความสำเร็จของแต่ละทางเลือกนโยบายให้ชัดเจน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเกี่ยวกับการศึกษากำหนดนโยบายไปปฏิบัติเป็นปรากฏการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อไม่นานนี้ โดยอดีตได้ถูกละเลยมาตลอด จนกระทั่งถึงทศวรรษที่ 1970s จึงได้มีการศึกษาจากนักทฤษฎีองค์การ (Organizational Theorists) ให้ความสนใจศึกษากำหนดนโยบายไปปฏิบัติอย่างกว้างขวางมากขึ้น ได้แก่ Derthick (1972 : 39) โดยให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์การราชการ จนกระทั่ง ปี ค.ศ. 1973 การศึกษากำหนดนโยบายไปปฏิบัติจึงได้ปรากฏการณ์อย่างเป็นทางการ เมื่อ Pressman and Wildavsky (1973 : 1396) ได้ทำการบุกเบิกการศึกษาเกี่ยวกับความล้มเหลวของโครงการสร้างงานขนาดใหญ่ของรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกาในการสร้างงานให้กับคนผิวดำที่เมืองโอกแลนด์รัฐแคลิฟอร์เนีย จากผลการศึกษาดังกล่าว ทำให้การศึกษาเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติได้รับความสนใจจากนักวิชาการสาขา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นโยบายสาธารณะอย่างกว้างขวาง เหตุผลสำคัญที่ทำให้การศึกษานโยบายไปปฏิบัติถูกละเลยมาเป็นเวลานานอาจมีสาเหตุดังนี้ (Van Hom and Van Metr. 1975 : 450 – 451)

ประการแรก เกิดจากฐานคติที่ฝังง่าย (Native assumption) ว่ากระบวนการการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นเรื่องพื้น ๆ (Simple) ไม่มีเนื้อหาสาระสำคัญและมีคุณค่ามากพอที่จะเรียกความสนใจจากนักวิชาการ (Scholars)

ประการที่สอง การให้ความสนใจกับการจัดทำงบประมาณแบบแผนงานและการวางแผน (Planning program budgeting) ซึ่งมุ่งเน้นอย่างมากในการให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเป็นผู้มอบงานให้บุคคลระดับล่างเป็นผู้รับผิดชอบการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ประการที่สาม ความยากลำบากที่ทำให้นักวิชาการไม่สนใจเรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ ประเด็นเกี่ยวกับระเบียบวิธีการศึกษา (Methodology) และการวิเคราะห์กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ยังไม่เป็นมาตรฐานชัดเจนได้ก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคอย่างสำคัญ ทั้งนี้เพราะเป็นการยากที่จะนิยามผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ครอบคลุมครบถ้วน

ประการสุดท้าย การศึกษานโยบายไปปฏิบัติเรื่องที่ต้องใช้เวลาและทรัพยากรจำนวนมากในปี ค.ศ. 1978 Elmore (1978 : 129) ได้กล่าวไว้ว่าการศึกษาเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าไม่มีตัวแบบใดเพียงตัวเดียวที่สามารถอธิบายความซับซ้อนของกระบวนการการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ทั้งหมด และในปี ค.ศ. 1986 Wittrock and deLeon (1986 : 129) ได้กล่าว

ถึงวรรณกรรมเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าได้ก่อให้เกิดความเห็นพ้องร่วมกันทางทฤษฎีและการนำไปประยุกต์ การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยมีได้ก่อนให้เกิดความเสียหายต่อการศึกษานโยบายไปปฏิบัติแต่อย่างใด ผลดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษานโยบายไปปฏิบัติต้องประสบกับแนวทางการศึกษาการรอบการศึกษาและตัวแบบการศึกษานโยบายไปปฏิบัติจำนวนมาก ซึ่งในแต่ละแนวทางดูเหมือนว่าจะมีจุดบกพร่องบางประการอยู่ในตัวเอง และก่อให้เกิดความสับสนต่อที่ต่อควรจะไปใช้ประโยชน์ แม้กระทั่งตัวแบบเกี่ยวกับการเสอนอนแนะ (Prescriptive model) ซึ่งกล่าวอย่างง่าย ๆ ว่า อะไรบ้างที่อาจจะเกิดขึ้นในโลกของอุดมคติ (Ideal world) หรือตัวแบบเชิงพรรณนา (Descriptive model) ซึ่งมีความหลากหลายและเป็นไปไม่ได้ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในทุกสถานการณ์ดังที่ Thain (1987 : 68) กล่าวว่าการนิยามเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานของการนำนโยบายไปปฏิบัติให้มีลักษณะของความสับสน และซับซ้อน หลากหลาย ทำให้ผู้ปฏิบัติยากที่จะทำความเข้าใจอย่างชัดเจนด้วยเหตุดังกล่าวจึงเกิดปัญหาเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติว่ามีความหมายอย่างไร นโยบายคืออะไร จะวัดความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างไร ซึ่งถูกนำมาอภิปรายอย่างกว้างขวาง โดยแต่ละคนพยายามจะทำให้นิยามตามความคิดและความเข้าใจของตนอย่างไรก็ตาม Ham and Hill (1984 : 95) ให้ทัศนะว่าการปรากฏของวรรณกรรมเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าที่สำคัญของการวิเคราะห์นโยบายซึ่งเป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ว่านโยบายมีโอกาสเปลี่ยนแปลงในระหว่างกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ เนื่องจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นขั้นตอนสำคัญยิ่งขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.4.1 ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

เพื่อประโยชน์ในการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติให้มีความเข้าใจอย่างชัดเจนตั้งแต่กรอบความคิดเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น จะเริ่มนำเสนอโดยเริ่มต้นด้วยการศึกษาความหมายและความสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติดังนี้ การศึกษาความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะทำให้ผู้สนใจศึกษาได้ทราบถึงขอบเขตของการนำนโยบายไปปฏิบัติที่มีความครอบคลุมในกิจกรรมส่วนไหนของการวิเคราะห์นโยบายบ้าง โดยเฉพาะการศึกษาจากทัศนคติที่หลากหลายต่างกันของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องจะทำให้ผู้สนใจสามารถขยายมุมมองเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างรอบคอบ ซึ่งบางส่วนอาจจะมึลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่บางส่วนอาจจะบ่งบอกความแตกต่างได้อย่างชัดเจน ซึ่งในที่นี้จะได้กล่าวถึงในรายละเอียดดังนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งความหมายของนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยแบ่งกลุ่มใหญ่ ๆ 2 กลุ่ม คือนักวิชาการไทย และนักวิชาการต่างประเทศดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการไทยได้ให้ความหมายของคำว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนี้ เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2551 : 1) ซึ่งให้เห็นว่าการวิจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติ (policy implementation research) ในประเทศส่วนใหญ่เป็นการประเมินผลขยาย (Policy evaluation) มากกว่าจะเป็นการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติที่แท้จริง เพราะมีลักษณะเด่น 2 ประการคือ 1) มุ่งศึกษาถึงระดับประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ และ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ การศึกษาเช่นนี้มีจุดอ่อนอย่างน้อย 2 ด้าน คือ ด้านทัศนคติและด้านความรู้ สำหรับจุดอ่อนด้านทัศนคติ คือ มองเฉพาะประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative democracy) แต่ไม่สนใจประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory democracy) ส่วนจุดอ่อนด้านความรู้คือ 1) ขาดการศึกษาการเมืองของการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Politics of policy implementation) และ 2) ขาดการวิเคราะห์การสร้างอำนาจรัฐ (Power structure of the state) 3) ขาดการวิเคราะห์บทบาทของผู้ปฏิบัติระดับล่าง (Street-level implementers) พฤติกรรมองค์กร (Organization behavior) และระบบราชการ (Bureaucracy) 4) ขาดการเชื่อมโยงการนำนโยบายไปยังการก่อรูปนโยบาย (Policy formation) 5) ขาดการใช้ระเบียบวิธีการศึกษาแบบใหม่ เช่น การวิจัยแบบแปลความ (Interpretive research) และ 6) แม้เป็นการประเมินผลนโยบาย แต่วรรณกรรมสากลของการประเมินผลนโยบายก็พัฒนาไปไกลกว่าแค่เอาวัตถุประสงค์มาวัดความสำเร็จ ดังนั้นงานวิจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติในประเทศไทยในปัจจุบันจึงขาดความสมจริงในการอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น (What's happens?) และผลกระทบ (Effects) ของสิ่งที่เกิดขึ้นต่อสังคมวงกว้าง อันเป็นหัวใจของการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติในวรรณกรรมสากล เพราะฉะนั้น ขณะที่วรรณกรรมสากลพยายามลดช่องว่างสิ่งที่หายไปจากนโยบาย (Missing link) คือ การเมืองในนโยบาย และพยายามสร้างความหลากหลายให้กับการศึกษานั้น งานวิจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติในประเทศไทยกลับยิ่งเดินไปในทิศทางที่ตรงกันข้าม

วรเดช จันทรศร (2551 : 2) กล่าวว่า “การนำนโยบายไปปฏิบัติ” จะเป็นที่สอดคล้องกันในหมู่นักวิชาการชั้นนำทางด้านนี้ ที่ให้ความหมายว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นเรื่องของการศึกษาว่า “องค์การ บุคคล หรือ กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถนำ และกระตุ้นให้ทรัพยากร เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทางการบริหารทั้งมวลปฏิบัติงานให้บรรลุตามนโยบายที่ระบุไว้หรือไม่แค่นั้นเพียงใด” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของ “ความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญทั้งมวลสามารถบรรลุผลตามนโยบายที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้” โดยได้สรุปว่าการศึกษากำหนดนโยบายไปปฏิบัติเป็นการแสวงหาวิธีการ และแนวทางเพื่อปรับปรุงนโยบาย แผนงาน และการปฏิบัติงาน ในโครงการให้ดีขึ้น เนื้อหาสาระ ของการศึกษากำหนดนโยบายไปปฏิบัติ จึงเน้นการแสวงหาคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ หรือสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ภายในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อที่จะศึกษาบทเรียนพัฒนาแนวทางและสร้างกลยุทธ์ เพื่อที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบังเกิดความสำเร็จ

วรเดช จันทรศร (2540 : 2) ได้สรุปความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้ดังนี้

1. การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการศึกษาที่ให้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญทั้งมวลสามารถบรรลุผลตามนโยบายที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ เนื้อหาสาระและขอบข่ายของการศึกษาดังกล่าวมุ่งเน้นและครอบคลุมถึงการแสวงหาคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์หรือสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติบังเกิดความสำเร็จ

2. การประเมินหรือการพิจารณาตัดสินระดับความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ควรพิจารณาจากผลการปฏิบัติไคร่ระยะสั้นที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบายเพียงใด และถ้าเป็นไปได้ก็จะต้องดูถึงผลกระทบของนโยบายนั้นในระยะยาวขึ้นว่าสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้เพียงใดรวมถึงการวัดระดับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องและระดับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ อนึ่งการประเมินความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถทำได้ในระหว่างที่นโยบายนั้นยังอยู่ในกระบวนการของการนำไปปฏิบัติในลักษณะของการประเมิน เพื่อการแก้ปัญหาหรือการประเมินเพื่อให้รู้ผลทั้งหมดของนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ ซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลาจนกว่าข้อมูลทางด้านผลกระทบจะมีพร้อม

3. บทบาทของฝ่ายการเมือง มีความสำคัญมาก ในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายใดที่ได้รับความนิยมเห็นชอบ ดูแล เอาใจใส่ ติดตามผลอย่างต่อเนื่องจากฝ่ายการเมือง หน่วยงานราชการต่าง ๆ ก็จะทำให้ความสนใจและให้ความสำคัญในการนำไปปฏิบัติมากเป็นพิเศษซึ่งจะมีผลทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติมีโอกาสประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

4. การเป็นผู้รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ถือได้ว่าเป็นภารกิจหลักของระบบราชการ ซึ่งในที่นี้หมายถึงหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ โดยทั่วไปทุกหน่วยงานมักจะหวงแหนนโยบายหรือโครงการในส่วนที่ตนรับผิดชอบ จะไม่ยอมให้หน่วยงานอื่นช่วงชิงเอาไป และจะพยายามขยายขอบเขตแห่งภารกิจหรืออาณาจักรของตนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ตามโอกาสและสถานการณ์ที่อำนวยให้ ยิ่งไปกว่านั้นระบบราชการมักมีแนวโน้มที่จะเลือกนำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติแต่เฉพาะนโยบายที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง ความร่วมมือของระบบราชการจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

5. นอกเหนือจากระบบราชการแล้ว ข้าราชการในฐานะบุคคลที่ถือได้ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่งผลอย่างมากต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ความเกี่ยวข้องและความสำคัญของข้าราชการในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระดับหรือฐานะของข้าราชการ ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน ผู้บริหารโครงการ ตลอดจน ผู้ให้บริการตามโครงการหรือข้าราชการในระดับล่าง

6. ผู้รับบริการหรือผู้ได้รับผลจากนโยบายจะมีทั้งในแง่ของบุคคลและในฐานะกลุ่ม ในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้รับบริการหรือผู้ได้รับประโยชน์จะเป็นผู้ที่ติดต่อกับ ปฏิสัมพันธ์กับข้าราชการในระดับล่างโดยตรงบทบาทของผู้รับบริการหรือผู้ได้รับผลประโยชน์หากมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มจะมีความสำคัญและส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติมาก

7. บทบาทขององค์การและผู้เกี่ยวข้องจะมีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภท ต่าง ๆ ของนโยบาย

8. ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค แบ่งย่อยออกได้เป็นสอง ขั้นตอนหลัก ขั้นตอนแรก ได้แก่ ขั้นตอนของการแปลงนโยบายออกเป็นแนวทางปฏิบัติหรือออกมาใน รูปของแผนงานหรือโครงการแล้วแต่กรณีขั้นตอนที่สองเป็นขั้นตอนในการทำให้หน่วยงานในระดับ ท้องถิ่นยอมรับแนวทาง แผนงาน โครงการ หรือผลของการแปลงนโยบาย นั้น ไปปฏิบัติต่อไป

9. ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค แบ่งย่อยออกได้เป็น 3 ขั้นตอนหลักขั้นตอนแรก ได้แก่ ขั้นตอนระดมพลัง เป็นขั้นตอนที่หน่วยงานท้องถิ่นจะต้องดำเนินการ ในสองกิจกรรม คือ การพิจารณาปรับนโยบาย และ การแสวงหา ความสนับสนุนในนโยบายจาก ท้องถิ่นนั้น

10. ตอนที่สอง เป็นขั้นการปฏิบัติซึ่งครอบคลุมถึงกระบวนการในการปรับเปลี่ยน โครงการที่ได้รับการยอมรับแล้วออกมาในรูปของการปฏิบัติจริง ขั้นตอนที่ 3 ได้แก่ขั้นการสร้างการเป็น ปึกแผ่นหรือความต่อเนื่องครอบคลุมถึงการแสวงหาวิธีการที่จะทำให้โยภยานั้นถูกปรับเปลี่ยนและ ได้รับการยอมรับเข้าเป็นหน้าที่ประจำวัน ของผู้ปฏิบัติกล่าวอีกในหนึ่งขั้นตอนนี้เป็นการหาทางทำให้ นโยบายนี้ได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

11. ปัญหาทางด้านสมรรถนะ เป็นปัญหาหลักด้านหนึ่งของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัญหาในลักษณะดังกล่าวจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยย่อยต่าง ๆ หลายปัจจัย นับตั้งแต่ปัจจัย ด้านบุคลากร ปัจจัยทางด้านเงินทุน ปัจจัยทางด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนปัจจัย ทางด้านวิชาการหรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องทางด้านนโยบายนั้น

12. ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับ ความสามารถในการควบคุมซึ่งหมายถึงความสามารถในหารวัดความก้าวหน้า หรือผลการปฏิบัติของ นโยบายแผนงาน หรือโครงการปัญหาในด้านการควบคุมจะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับ 1) ความสามารถของหน่วยที่รับผิดชอบในการแปลงนโยบาย 2) ความชัดเจนของกิจกรรมแผนงานและโครงการที่ ถูกแปลงมาจากนโยบายและ 3) ความสามารถในการกำหนดภารกิจตลอดจนมาตรฐานในการ ปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติงาน รวม หรือสองดคล้องกลับแผนงานหรือโครงการ

13. ปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีสูงขึ้นเป็นอย่างมาก ถ้าสมาชิกในองการ หรือหน่วยปฏิบัติไม่ให้ความร่วมมือหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากนโยบายนั้น

14. ปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติซึ่งเกิดจากเรื่องของอำนาจ และความสัมพันธ์ ระหว่างองค์การที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติกับองค์การอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจะมีมากน้อย เพียงใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหรือปัจจัยย่อย ๆ หลายประการนับตั้งแต่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

14.1 ลักษณะของการติดต่อและความสัมพันธ์ที่หน่วยปฏิบัติมีกับหน่วยงานที่ควบคุม นโยบายดังกล่าว

14.2 ระดับความจำเป็นที่หน่วยปฏิบัติที่หน่วยปฏิบัติจะต้องแสวงหาความร่วมมือ ฟังพา หรือทำความเข้าใจกับหน่วยงานหลักอื่น ๆ

14.3 ระดับความเป็นไปได้ที่เจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยจะสามารถทำงานร่วมกันได้

15. ปัญหาทางด้านความสนับสนุนและความผูกพันขององค์กรหรือบุคคลที่สำคัญ เป็นปัญหาหลักอีกด้านหนึ่งของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัญหาดังกล่าว อาจถูกกลุกลาม ส่งผลไปถึงความล้มเหลวของนโยบายนั้นโดยตรงก็ได้ ถ้าองค์กรหรือบุคคลสำคัญซึ่งได้แก่กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ นักการเมืองข้าราชการระดับสูง ตลอดจนสื่อมวลชนเป็นอิทธิพล ไม่ให้ความสนับสนุน ทั้งในแง่ของทางด้านการเมือง เงินทุนงบประมาณ ตลอดจนสร้างอุปสรรคต่อต้านหรือคัดค้านนโยบายนั้น ๆ

สมภาร ศิริ (2553 : 2) การนำนโยบายลงไปสู่การปฏิบัติหรือการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ ถือเป็นขั้นตอนย่อย 1 ของขั้นตอนหลักเรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นสิ่งสำคัญในการผลักดันให้นโยบายได้รับการรับรู้ เข้าใจยอมรับและสร้างทัศนคติที่ดี ต่อผู้ปฏิบัติตามนโยบายและผู้ได้รับการรับรู้ เข้าใจ ยอมรับและทัศนคติที่ดีต่อผู้ปฏิบัติตามนโยบายและผู้ได้รับผลจากนโยบายอันจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้นโยบายประสบความสำเร็จในที่สุด ในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติผู้มอบและผู้รับนโยบายจะต้องมีความชัดเจนเรื่ององค์ประกอบของนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รับนโยบายจะต้องเข้าใจและสามารถแปลความหมายของนโยบายได้อย่างถูกต้องทั้งนี้เนื่องจากโดยทั่วไปนโยบายอาจจะมีลักษณะที่ขาดความชัดเจนในตัวเองอยู่บ้างกล่าวคือนโยบายส่วนหนึ่งมีลักษณะเป็นเชิงอุดมการณ์ นโยบายบางครั้งผู้กำหนดทำให้มีความชัดเจนมากขึ้นคือ มีลักษณะเป็นเชิงทางเลือกและนโยบายที่ดีจะมีความชัดเจนถึงขั้นที่บอกแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนด้วย คือมีลักษณะเป็นเชิงมาตรการในเรื่ององค์ประกอบของนโยบายนี้จะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายหรือผู้มอบนโยบายตระหนักถึงความชัดเจนในนโยบายซึ่งตนกำหนดขึ้นอันจะทำให้ผู้รับนโยบายเกิดความเข้าใจชัดเจนง่ายต่อการรับนำไปตีความและจัดทำเป็นนโยบายรองและแผนปฏิบัติต่างๆขึ้นในขณะเดียวกันก็จะช่วยให้ผู้รับนโยบายสามารถแยกแยะส่วนสำคัญของนโยบายและแปลความหมายได้ถูกต้องชัดเจนง่ายขึ้นทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายใหญ่ให้เป็นนโยบายย่อยก็ดี การแปลงนโยบายให้เป็นแผนปฏิบัติที่ดีจะต้องจัดวัตถุประสงค์แนวทางในการดำเนินการและกลไกให้สอดคล้องสัมพันธ์กันโดยสรุปแล้วจะเห็นว่านโยบายมีหลายระดับ ตามระดับการบังคับบัญชาผู้ปฏิบัติงานต้องมีความเข้าใจและสามารถแปลความหมายของนโยบายได้ว่า สิ่งใดเป็นนโยบายหลักสิ่งใดเป็นนโยบายรอง และสามารถดำเนินการตามกลยุทธ์ให้สอดคล้องซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดขั้นตอนการดำเนินการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติผู้รับนโยบายระดับกลางโดยทั่วไปจะทำหน้าที่สองส่วนคือ การนำนโยบายมาจัดทำเป็นแผนสำหรับหน่วยงานของตนเองเป็นผู้ปฏิบัติและกำหนดนโยบายหรือแผนในหน่วยงานระดับล่างลงไปรับไปปฏิบัติ ส่วนผู้ปฏิบัติระดับล่างจะทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้ง 2 อย่างต่อไปนี้ คือ การนำนโยบายจากหน่วยเหนือมาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติ และการรับแผนของหน่วยเหนือมาปฏิบัติ ซึ่งอาจจะต้องมีการจัดทำแผนปฏิบัติการขึ้นด้วยก็ได้ ดังนั้นผู้รับเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มอบนโยบายจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายและแผน และสามารถแปลความหมายของนโยบายแล้วเชื่อมโยงมาสู่การทำแผนให้ได้ในการแปลงนโยบายลงไปสู่การปฏิบัติ อาจจะมีการกำหนดนโยบายย่อย หรือนโยบายรองให้หน่วยงานระดับล่างรับไปดำเนินการ แต่ในท้ายที่สุดจำเป็นต้องมีแผนเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติ การนำนโยบายสู่การปฏิบัติจึงมีกิจกรรมอย่างน้อย 4 เรื่องคือ

1. การตีความวัตถุประสงค์ในนโยบาย แล้ววิเคราะห์แยกแยะเป็นวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายย่อย ๆ ลงไปเพื่อให้เป้าหมายย่อยเหล่านั้นมีความชัดเจน ปฏิบัติได้ และทุกเป้าหมายที่กำหนดนั้นต่างมุ่งตอบสนองวัตถุประสงค์ของนโยบาย
2. การขยายความเรื่องแนวทางการบรรลุวัตถุประสงค์ในนโยบายเพื่อเห็นวิธีการปฏิบัติได้ซึ่งแนวทางเหล่านั้นตอบสนองเป้าหมายของแผนและสอดคล้องกับแนวทางในนโยบายด้วย
3. การแปลความหมายในส่วนของกลไกของขยายออกมาในรูปที่เป็นเครื่องมือและทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ ทั้งนี้ตามวิธีการที่กำหนดไว้ในแผน ว่าต้องมีอะไรบ้าง จำนวนเท่าใดและคุณภาพอย่างไร
4. การจัดหาความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของแผน วิธีการปฏิบัติ และทรัพยากรที่ใช้ให้ประสาน สอดคล้องกันในลักษณะการคาดการณ์ในอนาคต ซึ่งมีทรัพยากรเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยนั่นเอง

เหตุนี้ในนโยบายหนึ่ง ๆ อาจมีการถ่ายทอดลงไปเป็นแผนปฏิบัติมากกว่าแผนหนึ่งก็ได้ และในกรณีเช่นนี้ เพื่อมิให้แต่ละแผนมีลักษณะแตกแยกคนละทิศทาง จำเป็นต้องใช้หลักการประสานแผนกำกับในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง 2 ลักษณะดังนี้คือ

1. การกำหนดแผนในลักษณะเป็นองค์ประกอบ คือการแยกแยะวัตถุประสงค์ของนโยบายออกมาในรูปที่ทำให้เกิดแผนมากกว่า 1 แผนและแต่ละแผนต้องปฏิบัติพร้อม ๆ กันไปจะขาดแผนใดแผนหนึ่งไม่ได้ มิฉะนั้นจะไม่บรรลุเป้าหมายของนโยบายเลย
2. การกำหนดแผนในลักษณะเป็นการสนับสนุน คือการแยกแยะวัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติของนโยบายออกเป็นหลาย ๆ ส่วนและแต่ละส่วนมีความเป็นอิสระในตัวเอง แต่สามารถจัดลำดับความสำคัญเป็นส่วนหลัก ส่วนรองไว้ ซึ่งการแยกแยะและวัตถุประสงค์ และแนวทางปฏิบัติดังกล่าวจะทำให้เกิดแผนมากกว่าหนึ่งแผน และแต่ละแผนสามารถทำให้นโยบายบรรลุความสำเร็จได้ในตัวเอง แม้จะขาดแผนอื่น ๆ แต่หากมีแผนอื่น ๆ ด้วยจะช่วยให้นโยบายบรรลุเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

ส่วนขั้นตอนการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติมีลักษณะเป็นการจัดทำนโยบายย่อยรองรับนโยบายใหญ่หรือการจัดทำแผนเพื่อให้เป็นกลไกของนโยบายนั่นเอง ดังนั้นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องทราบถึงขั้นตอนและปัจจัยที่จะต้องพิจารณาในกระบวนการดังกล่าวด้วยจึงจะทำให้การนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติได้ผลดี ขั้นตอนดังกล่าวอาจกำหนดตามลำดับดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์นโยบายของหน่วยเหนือ เพื่อให้สามารถตีความวัตถุประสงค์ แนวทางและกลไกของนโยบายที่ถูกต้องชัดเจน จำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์ถึงนโยบายของหน่วยเหนือที่กำหนดการวิเคราะห์ที่ต่ออาจจำเป็นต้องศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของนโยบายนั้น แนวความคิดที่อยู่เบื้องหลังของนโยบาย ลักษณะและกระบวนการก่อนเกิดของนโยบายการเข้ามามีบทบาทของกลุ่มเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถาบันหรือผู้นำในการกำหนดนโยบาย ผลของการนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติที่ผ่านมามาตลอดจนการปรับเปลี่ยนพัฒนานโยบายนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยให้สามารถตีความหมายแยกแยะ คาดการณ์ และขยายความ วัตถุประสงค์ แนวทาง และกลไกของนโยบายดังกล่าวได้ถูกต้อง ลึกซึ้ง ยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์นโยบายและแผนของหน่วยงานปฏิบัติ ผู้นำนโยบายของหน่วยเหนือจำเป็นต้องทราบว่านโยบายนั้นเป็นนโยบายเก่าหรือใหม่ แต่มีการปรับเปลี่ยนจากนโยบายเดิม และนโยบายนั้นได้มีการถ่ายทอดลงเป็นนโยบายหรือแผนของหน่วยงานที่ตนเองรับผิดชอบแล้วอย่างไร ทั้งนี้เพื่อจะได้นำนโยบายและแผนนั้นมาวิเคราะห์ที่ละเอียดขึ้นกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านปัญหาการปฏิบัติและผลของการนำมาปฏิบัติเพื่อจะนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ประกอบในการวางแผนต่อไป

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย หรือพื้นที่ที่รับผิดชอบ นอกจากนโยบายของหน่วยเหนือ นโยบายและแผนในเรื่องนั้น ๆ ของหน่วยงานตัวเองแล้ว ผู้รับนโยบายก่อนจะจัดทำแผนต่อไปจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของประชากรกลุ่มเป้าหมายหรือปัญหาของพื้นที่รับผิดชอบเป็นการเฉพาะด้าน กล่าวคือ หากหน่วยงานที่เป็นนโยบายเป็นระดับอำเภอ ผู้รับนโยบายจำเป็นต้องนำข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในนโยบายนั้น มาพิจารณา หากยังไม่มีการจำเป็นต้องเก็บรวบรวมเพิ่มเติม โดยกำหนดกรอบเพื่อให้เป็นแนวทางในการรวบรวมวิเคราะห์ให้ตรงกับประเด็นหลักที่ต้องการ ในการวิเคราะห์อาจแยกแยะให้เห็นสภาพปัญหาและความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มต่าง ๆ หรือแยกแยะตามพื้นที่ทั้ง 2 ด้าน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นระดับของสภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบันและช่องว่างระหว่างเป้าหมายของนโยบายที่หน่วยเหนือต้องการ อันจะนำไปสู่การกำหนดเป้าสำเร็จและความเป็นไปได้ของเป้าหมายที่จะตั้งขึ้น ตลอดจนวิธีปฏิบัติและทรัพยากรที่จะต้องใช้

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ศักยภาพของหน่วยงาน ในการวางแผนเพื่อตอบสนองนโยบายนั้น จำเป็นต้องมีการจำแนกเป้าสำเร็จ แนวทางปฏิบัติและทรัพยากรที่ใช้ของแต่ละหน่วยงานที่รับแผนไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะแต่ละหน่วยงานนอกจากจะมีปัญหา และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่อาจแตกต่างกันไปแล้ว ยังมีศักยภาพและความพร้อมที่แตกต่างกันไปด้วย ศักยภาพและความพร้อมที่จะปฏิบัติตามนโยบายความสามารถที่จะปฏิบัติตามนโยบาย ความสามารถที่จะปฏิบัติตามนโยบายให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งโดยทั่วไปพิจารณาได้จากปัจจัย 3 ด้านคือ

1. ปัจจัยด้านโครงสร้างของหน่วยงาน คือการที่หน่วยงานมีโครงสร้างเล็ก ใหญ่ ขนาดโต การจัดหน่วยงาน บทบาท ภารกิจกว้าง แคบเพียงใด ตลอดจนมีการจัดตั้งเก่า ใหม่ อย่งไร โครงสร้างหน่วยงานจะเป็นศักยภาพพื้นฐานที่ช่วยให้หน่วยงานสามารถจะรับนโยบายมาปฏิบัติได้ กว้างแคบแค่ไหน

2. ปัจจัยความพร้อมด้านทรัพยากร คือการที่หน่วยงานมีอัตรากำลังคน เครื่องมือ เครื่องใช้ตลอดจนงบประมาณเพียงพอ แค่นั้นสำหรับการรับนโยบายมาปฏิบัตินั่นเอง

3. ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการจัดการ คือ ความสามารถหรือสมรรถนะของหน่วยงานด้านการจัดการให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการดำเนินงาน ให้บรรลุเป้าหมาย สำเร็จของนโยบายนั่นเอง หน่วยงานบางแห่งมีทรัพยากรมาก แต่อาจขาดประสิทธิภาพการจัดการ แต่บางหน่วยงานมีประสิทธิภาพในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้สูงทั้ง ๆ ที่มีทรัพยากรจำกัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัจจัยทั้ง 3 ด้านนี้จะต้องนำมาพิจารณาประกอบกัน เพื่อประเมินศักยภาพความพร้อมโดยส่วนรวมของหน่วยงานที่จะรับนโยบายมาปฏิบัติ และใช้ในการกำหนดเป้าสำเร็จ และแนวทางปฏิบัติของแผนด้วย

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของหน่วยงาน ในการวางแผนเพื่อตอบสนองนโยบายใดก็ตาม จำเป็นต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย

ขั้นที่ 6 กำหนดเป้าสำเร็จ ในการวางแผนสนองนโยบายใด ๆ เมื่อวิเคราะห์เป้าสำเร็จที่ต้องการของนโยบาย ปัญหาความต้องการและศักยภาพของหน่วยงานรับนโยบายแล้ว จึงนำเอาผลการวิเคราะห์ในข้อต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมากำหนดเป้าสำเร็จ โดยแยกเป็นเป้าสำเร็จรวมและเป้าสำเร็จย่อยซึ่งอาจแบ่งกลุ่มพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมายก็ได้ ทั้งนี้กำหนดเป้าสำเร็จจะต้องคำนึงถึง 1) ความเป็นไปได้ที่จะบรรลุ (Obtainable) 2) สามารถวัดได้ (Measurable) และ 3) ทำให้อายการทำงานบรรลุเป้าสำเร็จ (Challenging)

ขั้นที่ 7 กำหนดวิธีปฏิบัติและทรัพยากรที่ใช้ เมื่อสามารถกำหนดเป้าสำเร็จได้เหมาะสมแล้ว มีการตรวจสอบความเป็นไปได้แล้ว ผู้รับนโยบายจำเป็นต้องแปลงและดำเนินการในนโยบายให้ออกมาเป็นวิธีปฏิบัติ และวิธีปฏิบัตินั้นจะต้องมุ่งให้บรรลุเป้าสำเร็จของนโยบายและแผนเพื่อให้สอดคล้องกับแนวดำเนินการในนโยบายด้วย

ขั้นที่ 8 กำหนดองค์การปฏิบัติ ในการรับนโยบายมาปฏิบัติในแต่ละเรื่องอาจใช้องค์การประจำหน่วยงานที่มีอยู่แล้วก็ได้ หรือบางครั้งนโยบายบางเรื่องต้องการหน่วยงานที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษต่างจากหน่วยงานเดิมก็ได้

ขั้นที่ 9 กำหนดวิธีการจัดการ เพื่อให้หน่วยงานล่างสามารถรับแผนหรือนโยบายไปปฏิบัติได้ชัดเจน จึงจำเป็นต้องกำหนดวิธีการจัดการคือการจำแนกกิจกรรมต่าง ๆ และทรัพยากรที่ใช้ให้สัมพันธ์กับเป้าสำเร็จที่ต้องการบรรลุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสร้างระบบอำนาจการจัดการให้เกิดขึ้นด้วย เช่น มีระเบียบ แนวทางปฏิบัติให้มีการตัดสินใจได้ในระดับหนึ่ง เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการจัดการ และการปรับเปลี่ยนเป้าสำเร็จ วิธีดำเนินการ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดกิจกรรมเข้ากับสภาพความเป็นจริงของผู้ปฏิบัติตนเอง และจำต้องไม่ลืมว่ามีการจัดการในแต่ละระดับของหน่วยงานแตกต่างกันอย่างไรด้วย

ขั้นที่ 10 กำหนดแนววิธีการควบคุมการบรรลุเป้าสำเร็จ ในการกำหนดเป้าสำเร็จและวิธีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ โดยธรรมชาติการทำงานทั่วไปมีแนวโน้มที่จะใช้ทรัพยากรมาก บรรลุเป้าสำเร็จต่ำ ดังนั้นในการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติจึงมักจะต้องมีการควบคุมให้ใช้ทรัพยากรน้อยแต่ได้เป้าสำเร็จสูง การควบคุมดังกล่าวจึงอาจเป็นมาตรฐานเชิงบวกหรือเชิงลบก็ได้ ซึ่งมีขอบข่ายกว้างในการจัดการ อาจมีหลายลักษณะ ได้แก่ การรายงาน การติดตาม การนิเทศ และการประเมินผล ซึ่งถ้าหากจะให้เกิด ความชัดเจนแก่ผู้ปฏิบัติก็ควรกำหนดเกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จไว้ให้ชัดเจน

ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ สำหรับปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีดังนี้

1. ลักษณะของนโยบาย มีส่วนในการกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย ได้แก่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.1 ประเภทของนโยบาย การปฏิบัติตามนโยบายจะมีโอกาสประสบผลสำเร็จมากที่สุดหากนโยบายนั้นเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ น้อยที่สุด และมีความเห็นพ้องต้องกันในวัตถุประสงค์ในระดับสูง

1.2 ผลประโยชน์ของนโยบายนั้น ๆ ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นกับประสบการณ์ที่ผ่านมา ผู้นำนักของผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ที่นโยบายนั้นผลักดันให้เกิดขึ้นมา ถ้าการรับรู้มีมากกว่านโยบาย ให้ประโยชน์มากกว่านโยบายอื่น ๆ โอกาสความสำเร็จก็จะมีมาก

1.3 ความสอดคล้องกับค่านิยมที่มีอยู่ และความต้องการของผู้ที่จะได้รับผลกระทบ จากนโยบายนั้น

1.4 ความเป็นไปได้ในการนำมาทดลองก่อนในเชิงปฏิบัติในลักษณะของโครงการทดลอง โอกาสสำเร็จจะมีมากกว่านโยบายที่ไม่สามารถทำเป็นโครงการทดลองก่อนได้

1.5 ความเห็นผลได้ของนโยบาย นโยบายที่สามารถส่งผลที่สามารถเห็นได้ชัดเจน จะมีโอกาสในการประสบผลสำเร็จในทางปฏิบัติมากกว่านโยบายที่ไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงผลที่ชัดเจน

1.6 คุณภาพของการส่งข้อมูลย้อนกลับ คุณประโยชน์ของการส่งข้อมูลย้อนกลับ มีความสำคัญมากต่อความสำเร็จของนโยบายโดยเฉพาะถ้าเป็นนโยบายที่เสนอการเปลี่ยนแปลงชัดเจน

2. วัตถุประสงค์ของนโยบาย เป็นส่วนหนึ่งในการที่จะให้การกำหนดนโยบายไปปฏิบัตินั้นสำเร็จแยกพิจารณาได้ดังนี้

2.1 ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ หากวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจนโอกาสการตีความผิดจะเป็นเหตุทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติล้มเหลวได้

2.2 ความสอดคล้องต้องกันของวัตถุประสงค์ นอกจากวัตถุประสงค์จะชัดเจนแล้ว ยังจำเป็นต้องมีความสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2.3 ความยากง่ายในการรับรู้วัตถุประสงค์ คือ ง่ายต่อความเข้าใจ ความรับรู้ ของผู้ที่นำไปปฏิบัติว่า นโยบายนั้น ๆ มีวัตถุประสงค์อย่างไร

2.4 ตัวชี้วัดความสำเร็จของนโยบาย จะทราบว่าความสำเร็จของนโยบายนั้น แสดงให้เห็นได้อย่างไร อะไรคือตัวชี้วัดว่านโยบายนั้นประสบผลสำเร็จ ฉะนั้นจำเป็นต้องมีดัชนีชี้วัดวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของนโยบายนั้น ๆ

2.5 ความไม่เที่ยงของข่าวสารต่อผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ หากแหล่งข้อมูลข่าวสารให้ข้อมูลที่ไม่สอดคล้องในการแปลวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือมาตรฐานต่าง ๆ ของนโยบาย ข้อขัดแย้งเหล่านั้นจะทำให้การปฏิบัติเป็นไปได้ตามวัตถุประสงค์ของนโยบายที่แท้จริง

3. ความเป็นไปได้ทางการเมือง ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปได้ทางการเมืองได้แก่

3.1 การเจรจาระหว่างรัฐบาลและเอกชน ความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนหรือคัดค้านที่เอกชนมีต่อนโยบาย ถ้านโยบายใดจำเป็นต้องมีการเจรจากับกลุ่มธุรกิจเอกชนอยู่เสมอ โอกาสที่จะประสบปัญหาจะมีเมื่อนำไปปฏิบัติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2 ความสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นโยบายที่ขาดการสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์ และบุคคลที่สำคัญในวงการรัฐบาลและรัฐสภา โอกาสที่จะถูกคัดค้านเมื่อนำเข้าพิจารณาในกระบวนการทางนิติบัญญัติ

3.3 ผลกระทบของนโยบายที่มีต่อกลุ่มอาชีพที่มีอิทธิพล กลุ่มอิทธิพลจะใช้วิถีทางทั้งการเมืองและเศรษฐกิจ เพื่อที่จะยับยั้งการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย

3.4 การสนับสนุนจากชนชั้นผู้นำ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาหากการสนับสนุนจากชนชั้นผู้นำ โอกาสนำนโยบายไปปฏิบัติก็เกิดขึ้นได้ยาก

3.5 การสนับสนุนจากสื่อมวลชน นโยบายที่ขาดการสนับสนุนจากสื่อมวลชนมักประสบปัญหาในทางปฏิบัติ

3.6 การสนับสนุนจากผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ว่าชอบหรือไม่กับนโยบายนั้น

4. ความเป็นไปได้ทางเทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีเกิดขึ้นเร็วและแต่ละครั้งจะส่งผลต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย เทคโนโลยีที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติตามนโยบายที่วางไว้ต้องสอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือภาวะแวดล้อมที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติ ข้อเสนอของนักวิชาการ ที่ปรีชาชาวต่างประเทศ จะต้องนำมาพิจารณาให้รอบคอบ เพราะอาจไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในประเทศกำลังพัฒนาได้

5. ความพอเพียงของทรัพยากร นโยบายที่จะนำไปปฏิบัติให้สำเร็จนั้นต้องได้รับการสนับสนุนทางทรัพยากร ทั้งด้านเงิน คน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะกระทบกับประสิทธิภาพของนโยบาย

6. ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ โครงสร้างของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติจะมีส่วนอย่างมากต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายนั้น ซึ่งพิจารณาได้เป็นคือ

6.1 ประเภทของหน่วยงาน หน่วยงานที่มีกำลังคน ทรัพยากรอื่น ๆ พร้อมอยู่แล้ว มีโอกาสที่นโยบายจะประสบความสำเร็จในการนำไปปฏิบัติมากกว่าหน่วยงานที่ไม่พร้อม

6.2 โครงสร้างและลำดับชั้นการบังคับบัญชา หน่วยงานขนาดเล็กที่มีระดับชั้นการบังคับบัญชาน้อย จำนวนผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชามาก จะมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าหน่วยงานขนาดใหญ่ที่มีระดับชั้นและสายการบังคับบัญชามากแต่ผู้ใต้บังคับบัญชาน้อย

6.3 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย ความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างหน่วยงานที่กำหนดและหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ถ้าความสัมพันธ์มีมาก โอกาสความสำเร็จก็จะมีมากด้วย

7. กลไกภายในหน่วยงานหรือระหว่างหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

7.1 จำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หากจำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีมากขึ้น เท่าใด ปัญหาในเรื่องการประสานงานจะมีมากขึ้น และหากไม่สามารถประสานกันได้โอกาสที่นโยบายจะล้มเหลวมีมากขึ้น และหากไม่ประสานกันได้ โอกาสที่นโยบายจะล้มเหลวก็มีมากขึ้น

7.2 จำนวนชุดตัดสินใจ จำนวนชุดตัดสินใจของนโยบายถ้ามีมากขึ้นเท่าใดความล่าช้าในการปฏิบัติก็มีมากขึ้นเท่านั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7.3 ความสัมพันธ์ดั้งเดิมของหน่วยงานที่ร่วมปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย ถ้าร่วมมือกันดีก็ทำให้นโยบายสามารถนำไปปฏิบัติได้ผลสำเร็จ ตรงกันข้ามกับความขัดแย้งดั้งเดิมซึ่งถ้ามีก็จะนำไปสู่ความล้มเหลว

7.4 การแทรกแซงของหน่วยงานระดับนโยบายอาจประสบปัญหาหากถูกแทรกแซงจากหน่วยงานระดับบนมากเกินไป

8. ทักษะของผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายที่ขัดกับความรู้สึกพื้นฐานหรือผลประโยชน์ของผู้ปฏิบัติอาจได้รับการคัดค้านหรือปฏิบัติอย่างไม่เต็มใจ ทักษะที่อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายพิจารณาได้ดังนี้

8.1 ทักษะที่มีต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย นโยบายที่ผู้ปฏิบัติจะนำไปปฏิบัติได้ดีต้องเป็นนโยบายที่ผู้ปฏิบัติเข้าใจ เห็นด้วยและมีความรู้สึกผูกพัน

8.2 ผลกระทบที่จะมีต่อพฤติกรรมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายที่มีผลให้ผู้ปฏิบัติ ต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากแนวคิดที่เคยปฏิบัติเป็นเวลาช้านาน มักประสบความล้มเหลว

8.3 ความขัดแย้งที่มีต่อค่านิยมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ถ้าผู้นำนโยบายไปปฏิบัติไม่เห็นด้วยกับนโยบาย หรือเลือกปฏิบัติเฉพาะส่วนที่ไม่ขัดต่อค่านิยมที่ตนยึดถือ โอกาสที่จะทำให้นโยบายล้มเหลวก็สูง

8.4 ผลกระทบที่มีต่องาน อำนาจ ศักดิ์ศรีและผลประโยชน์ของผู้นำเอานโยบายไปปฏิบัติ ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติมักจะมีหลีกเลี่ยงหรือดื้อไม่ปฏิบัติตามนโยบายที่ขัดเกลากับผลประโยชน์ของตน

ตามที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติมีหลายประการด้วยกัน เช่น แหล่งที่มาของนโยบาย ความชัดเจนของนโยบาย การสนับสนุนนโยบาย ความซับซ้อนในการบริหารงาน สิ่งจูงใจสำหรับผู้ปฏิบัติ การจัดสรรทรัพยากร เป็นต้น ซึ่งประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้อย่างยิ่ง

การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพนั้น วิโรจน์ สารรัตน์ (2546 : 34) ได้ให้ข้อเสนอยุทธศาสตร์ในการนำนโยบายทางการศึกษาไปปฏิบัติให้บรรลุผล ได้กำหนดข้อเสนอเป็น 13 ยุทธศาสตร์ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนี้

1. วิเคราะห์และส่งผลต่อนโยบาย
2. เรียนรู้ปัญหาเพื่อแก้ไขและป้องกัน
3. ใช้ผลการวิจัยให้เป็นประโยชน์
4. นำทฤษฎีมาประยุกต์ใช้
5. พัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อนโยบาย
6. ติดตาม ประเมินและวิจัยเพื่อพัฒนา
7. มุ่งชนะสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลง
8. มุ่งเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง
9. ศึกษาอนาคตเพื่อวิสัยทัศน์ ริเริ่มและสร้างสรรค์
10. ทบทวนข้อวิจารณ์ต่อการศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

11. ทบทวนข้อเสนอเพื่อปฏิรูปการศึกษา
12. ทบทวนเพื่อเข้าใจในนโยบาย
13. พัฒนาตัวแบบกระบวนการนโยบายของหน่วยงาน

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า การดำเนินการนำนโยบายสู่การปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก จากข้อความที่มีผู้กล่าวว่า การวางแผนที่ดีจะทำให้ประสบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์นั้น อยู่ที่ขั้นตอนการนำแผนไปสู่การปฏิบัตินี้เอง ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้เวลา ทรัพยากรและความสามารถของบุคคลผู้เข้าไปปฏิบัติ โดยในการดำเนินการอาจมีการปรับปรุงโครงสร้างขององค์กร แก้ไขระเบียบ กฎหมายที่รองรับการปฏิบัติ การจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อการนั้น เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการต่างประเทศได้ให้ความหมายของคำว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนี้ Pressman and Wildavsky (1973 : 3) คือผู้ที่บุกเบิกการศึกษา การนำนโยบายไปปฏิบัติได้รับความสนใจจากนักวิชาการที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง จนกระทั่งการนำนโยบายไปปฏิบัติได้รับการยอมรับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญหนึ่งของกระบวนการนโยบายสาธารณะ และได้ให้คำนิยามของการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้ว่า คือการดำเนินงานให้ลุล่วงให้ประสบความสำเร็จให้ครบถ้วนให้เกิดผลผลิตและให้สมบูรณ์ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่รัฐบาลกำลังปฏิบัติอยู่และเป็นธรรมชาติของนโยบาย จะเห็นได้ว่าในการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการกระทำขององค์กรราชการที่จะต้องรับผิดชอบในการนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติ ให้ประสบความสำเร็จในทุกด้าน และให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยครบถ้วนสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และก่อให้เกิดผลผลิตที่พึงปรารถนา

Mazmanian & Sabatier (1989 : 20-21) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติและนโยบายสาธารณะ โดยชี้ให้เห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ความหมายของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติหมายถึง การนำการตัดสินใจนโยบายที่ได้กระทำไว้ไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จและเป็นการร่วมกันทำงานภายใต้กฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบของฝ่ายนิติบัญญัติ หรือคำสั่งของฝ่ายบริหารหรือคำพิพากษาของศาลสูงสุด หรือศาลฎีกา ซึ่งตามอุดมคติแล้วการตัดสินใจนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งกระบวนการกำหนดนโยบายไปปฏิบัติประกอบด้วยขั้นตอนหลายขั้นตอน เริ่มด้วยการกำหนดกฎพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติ ก็คือคําหมายผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งที่เจตนาและไม่ได้เจตนา ผลกระทบจากการตัดสินใจของหน่วยปฏิบัติ และการปรับปรุงกฎระเบียบพื้นฐานที่ใช้ในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เหมาะสม กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การพิจารณาผลลัพธ์ของนโยบายของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมุ่งให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาตามวัตถุประสงค์ของนโยบายที่กำหนดไว้
2. การยินยอมปฏิบัติตามของกลุ่มเป้าหมายต่อการตัดสินใจนโยบายของผู้กำหนดนโยบาย หากนโยบายใดที่กลุ่มเป้าหมายไม่ยินยอมปฏิบัติ จะก่อให้เกิดอุปสรรคสำคัญต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ
3. พิจารณาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของหน่วยปฏิบัติเพื่อจำแนกว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นผลกระทบในทางบวกหรือทางลบ ถ้าเกิดผลในทางลบก็จะได้ปรับปรุงแก้ไขต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. พิจารณาผลกระทบจากการรับรู้ของผู้ตัดสินใจนโยบาย ซึ่งผู้ตัดสินใจนโยบายจะประเมินได้ว่าเป็นผลกระทบที่พึงปรารถนาหรือไม่

5. การประเมินกระบวนการทางการเมืองที่มีบทบาทในการบัญญัติกฎหมายเพื่อพิจารณาปรับปรุงกฎหมายให้มีความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ

Van Horn and Van Meter (1975 : 208) กำหนดว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายความว่า รวมถึง การดำเนินการโดยบุคคล หรือกลุ่มบุคคลในภาครัฐ หรือภาคเอกชน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมุ่งที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จโดยตรงตามวัตถุประสงค์จากการตัดสินใจดำเนินนโยบายที่ได้กระทำก่อนหน้านั้นแล้ว

Bardach (1980 : 9) มองการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการทางการเมือง และเห็นว่ากระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ เกมส์การต่อสู้โดยนิยามว่า กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติคือกระบวนการของกลยุทธ์เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในอันที่จะให้ได้มาซึ่งการบรรลุเป้าหมายของพวกตน ซึ่งเป้าหมายเหล่านั้นอาจจะไปกันได้หรือไปกันไม่ได้กับเป้าหมายของนโยบาย

Barrett and Fudge (1981 : 12-13) ได้ให้คำนิยามที่อาจจะแตกต่างจากนักวิชาการอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว เพราะเห็นว่า นิยามการนำนโยบายไปปฏิบัติจะหมายถึง การสังเกตปรากฏการณ์ เป็นจริงที่เกิดขึ้น หรือถูกกระทำนั้น เกิดขึ้นได้อย่างไร มีอะไรเกิดขึ้นบ้าง ศูนย์กลางความสนใจการนำนโยบายไปปฏิบัติ ลักษณะนี้จะอยู่ที่ว่า อะไรคือสิ่งที่ถูกกระทำ (What is done?) จุดสนใจของการมองจึงอยู่ที่การกระทำของกลุ่มบุคคล และของผู้มีหน้าที่กำหนดพฤติกรรมการกระทำนั้น นอกจากนี้ยังสนใจที่จะตรวจสอบระดับของการกระทำว่ามีความสัมพันธ์กับตัวนโยบายอย่างไร มากกว่าการตรวจสอบลักษณะเพียงการคาดคะเนมุมมองของการนำนโยบายไปปฏิบัติในแง่ที่ได้รับ การพิจารณาว่าเป็นลำดับขั้นของการตอบสนอง (Series of responses) ต่ออุดมการณ์ของข้อผูกพันต่อการกดดันจากสภาพแวดล้อม หรือต่อแรงกดดันจากหน่วยงานหรือกลุ่มต่าง ๆ ที่พยายามจะเข้ามา มีอิทธิพล หรือเข้ามาควบคุมการกระทำนั้น

Hambleton (1983 : 406) เห็นว่ารากลึกของทฤษฎีนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ นั้นแยกกันอยู่คนละส่วน คนละชั้นในลูกโซ่การตัดสินใจ คือ การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นภายหลังการกำหนดนโยบาย คล้ายกับทฤษฎีการบริหารที่ว่า นโยบายคือการตัดสินใจว่าจะทำอะไร (Decision as to what to do) ส่วนการบริหารคือ การทำให้งานที่ตัดสินใจทำนั้นดำเนินไปได้ (Getting it done) แต่เป็นการยากที่จะบอกได้ว่าที่ใดคือที่ที่นโยบายสิ้นสุดแล้วการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเริ่มขึ้น ประเด็นสำคัญคือ นโยบายกับการนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องสัมพันธ์กัน

วรเดช จันทรศร (2547 : 27) อธิบายว่า การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นเรื่องของความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญ ทั้งหมด สามารถบรรลุผลลัพธ์ที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้

กล่าวโดยสรุป การนำทฤษฎีจํานําเข้าว้ไปสู่การปฏิบัติ ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เป็นปัจจัยที่จะส่งผลต่อนโยบายจํานําเข้าว้ ตลอดจนการกำหนดแนวทางที่มีประสิทธิภาพ ที่จะผลักดันให้การดำเนินตามนโยบายทำงานประสานสอดคล้องกันในทุกขั้นตอนตามที่มีมุ่งหวังไว้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.4.2 ความสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ในอดีตการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติไม่เป็นที่น่าพอใจของนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง อาจพิจารณาได้จากเหตุผลหลายประการ ดังนี้

ประการแรกรากฐานของความคิดดั้งเดิมเห็นว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการขยายผลโดยอัตโนมัติของกระบวนการตัดสินใจ จึงทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติได้รับความสนใจน้อย เพราะแนวความคิดนี้เห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการกระทำที่ต่อเนื่องของนักบริหารรัฐกิจ (Public administration) กับการบริหารนโยบาย (Executive of policy) ซึ่งจะพิจารณาได้จากคำนิยามของการนำนโยบายไปปฏิบัติที่มีได้สะท้อนความสำคัญมากนัก อาทิเช่น การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง การบริหารทางเลือกนโยบายที่ผ่านการตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบายมาแล้ว (Brewer and Kakalik, 1974 : 239 -244) หรือหมายถึง การดำเนินการให้สำเร็จตามแผนงานที่กำหนดไว้ (Levine, 1980 : 4) เป็นต้น คำอธิบายดังกล่าว นับได้ว่าเป็นคำอธิบายอย่างง่าย ๆ ซึ่งขาดการวิเคราะห์ทางด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารรัฐกิจ ทำให้ดูเหมือนหนึ่งว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความแตกต่างจากการริเริ่มหรือการก่อรูปนโยบาย และการตัดสินใจเลือกทางเลือกนโยบายอย่างสำคัญแม้ว่าในกระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องคำนึงถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติด้วยก็ตาม นอกจากนี้การนำนโยบายไปปฏิบัติยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสาเหตุและเงื่อนไขต่าง ๆ มากมาย ความสัมพันธ์เหล่านี้มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล ซึ่งมีคุณค่าต่อการศึกษาและการอธิบายเชิงวิชาการและการนำไปประยุกต์ใช้เป็นอย่างยิ่ง

ประการที่สอง การศึกษาเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติถูกละเลย เพราะความซับซ้อนที่มีอยู่ในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติเอง ทำให้เกิดความลำบากในการกำหนดระเบียบวิธีการศึกษา การอธิบาย และการจำแนกสาระสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ชัดเจนเพราะมีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความคลุมเครือ อาทิ เช่น ปัจจัยเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับองค์การที่รับผิดชอบหรือปัจจัยเกี่ยวกับทรัพยากรที่จำเป็นต่อใช้ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีความซับซ้อนทำให้รู้สึกว่าเป็นการยากลำบากที่จะทำการศึกษาให้ชัดเจน ข้อแตกต่างระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้ดำเนินนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งมักเกิดความเข้าใจผิดกันว่าทั้งสองฝ่ายมีบทบาทแตกต่างกันและแบ่งแยกออกจากกันเด็ดขาด ซึ่งในความเป็นจริงมิได้เป็นเช่นนั้นเสมอไป ทั้งนี้เพราะนโยบายจำนวนมากที่เกิดจากการริเริ่มและก่อรูปนโยบายจากผู้ปฏิบัติ ในฐานะที่ต้องรับผิดชอบและเผชิญกับปัญหาของประชาชนโดยตรง ซึ่งเท่ากับว่าผู้ปฏิบัติก็มีส่วนอย่างสำคัญในกระบวนการกำหนดนโยบาย

อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการนโยบายทั้งหมดนั้น อาจกล่าวได้ว่าขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความสำคัญมากกว่าขั้นตอนอื่น ๆ และเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อการตัดสินใจเลือกทางเลือกนโยบาย ทั้งนี้เพราะการตัดสินใจเลือกทางเลือกนโยบายของผู้มีอำนาจกำหนดนโยบาย จะพิจารณาทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติก่อนเสมอ เพราะถ้าทางเลือกใดแม้จะมีข้อดีในด้านต่าง ๆ มาก แต่ไม่ให้ความมั่นใจว่าจะสามารถนำไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จได้ ผู้ตัดสินใจนโยบายก็จำเป็นต้องมองข้ามไป เพราะการเลือกทางเลือกนโยบายที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจะทำให้ความตั้งใจของผู้กำหนดนโยบายบรรลุผล และสามารถสร้างความนิยม ศรัทธาจากประชาชนต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้มาก เพราะประชาชนจะต้องมีความพึงพอใจที่มีปัญหาของตนได้รับการเอกลการนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แก้ไขด้วยดี กระบวนการนโยบายทั้งหมดอาจเปรียบเสมือนตาข่ายที่ไม่มีรอยต่อ Smith. (1973 : 1479) ให้ทัศนะคิดว่าผู้ที่ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและผู้ที่น่านโยบายไปปฏิบัติเปรียบเสมือนตัดออกจากผืนผ้าเดียวกัน ดังนั้น จึงมีความสำคัญโดยเนื้อหาอย่างใกล้ชิดเพราะเป็นเนื้อผ้าเดียวกัน อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่นิยมแนวคิดแบบทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมบางส่วน (Incrementalism) อาจไม่เห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าว แต่เห็นว่าควรเป็นกิจกรรมที่แยกออกจากกัน ดังจะเห็นได้จากนโยบายแบบเปลี่ยนแปลงจากแบบเดิมบางส่วน ซึ่งมีวิวัฒนาการในแบบที่ไม่ค่อยให้ความสนใจกับความตั้งใจและความมุ่งมั่นของบุคคลเท่าใดนัก แต่จะเน้นเรื่องของการวางแผนและการวิเคราะห์มากกว่า ซึ่งมีบรรทัดฐานของความสำเร็จของนโยบายอยู่ที่ความอยู่รอดของนโยบายหรือการคงอยู่ของนโยบายอย่างต่อเนื่องเป็นสำคัญ ภายใต้แนวความคิดนี้จะพยายามตัดส่วนของการประเมินแผนงานออก เพื่อป้องกันมิให้ผลการประเมินส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของนโยบาย ทำให้อุปสรรคต่อการสร้างสรรค์หรือนวัตกรรมในการกำหนดหรือปรับแต่งนโยบายใหม่ ความสำคัญของบริบทในการนำนโยบายไปปฏิบัติ สิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณา คือผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยจะกำหนดไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน ส่วนคณะกรรมการหรือนุกรรมการทางกฎหมาย อาจได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ติดตามดูแลหน่วยปฏิบัติว่าได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ หรือหน่วยงานที่รับนโยบายไปปฏิบัติมีศักยภาพเพียงพอที่จะดำเนินงานให้สำเร็จได้หรือไม่ ส่วนทางฝ่ายบริหาร อาจกล่าวได้ว่ามีบทบาทและความสำคัญต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างยิ่ง เพราะเป็นผู้รับผิดชอบของข้าราชการหรือหน่วยงานที่น่านโยบายไปปฏิบัติส่วนใหญ่ และประการสำคัญเป็นผู้ริเริ่มและผลักดันการกรอกรูปนโยบาย การพัฒนาทางเลือกนโยบาย และการตัดสินใจนโยบายก่อนที่จะนำเสนอต่อฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนั้น ฝ่ายบริหารจึงมีบทบาทและความสำคัญต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง สำหรับฝ่ายตุลาการก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติเช่นกัน ทั้งนี้เพราะคำพิพากษาของศาลสูงหรือศาลฎีกาคือนโยบายที่องค์การราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตาม ซึ่งบางครั้งอาจมีลักษณะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานที่แท้จริงของหน่วยปฏิบัติก็ได้ นอกจากนี้ กลุ่มอิทธิพล (Pressure group) และกลุ่มผลประโยชน์ (Interest group) จำนวนมาก ต่างพยายามที่จะขยายบทบาทและอิทธิพลของกลุ่มตน โดยใช้อำนาจต่อรองในลักษณะต่าง ๆ เพื่อผลักดันให้มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือผลประโยชน์ของกลุ่มตน แต่จะทำได้มากน้อยแค่ไหน ย่อมขึ้นอยู่กับว่าใครจะเป็นผู้มีอำนาจอยู่ในขณะนั้น ที่จะสามารถกำหนดให้เป็นไปได้ตามความต้องการของกลุ่มตน หรือกลุ่มใดมีความสามารถในการสร้างแรงกดดันต่อผู้มีอำนาจมากน้อยเพียงใด เพื่อให้การตัดสินใจของผู้มีอำนาจเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มของตนมากที่สุด ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นว่าจะยังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการกำหนดนโยบายจะดีเลิศเพียงใดก็ตาม แต่เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วเกิดความล้มเหลว นอกจากจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชน ต่อทรัพยากรของชาติและสูญเสียเวลาอันมีค่าไปแล้ว ยังอาจส่งผลกระทบต่ออนาคตทางการเมืองของผู้กำหนดนโยบายหรือผู้รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติอีกด้วย ดังนั้นการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งในด้านการรอบความคิดเชิงทฤษฎี แนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อ การนำนโยบายไปปฏิบัติและตัวแบบในการวิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ต่อกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งหมดด้วยความสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

ประการแรก ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผู้ตัดสินใจนโยบาย ในกรณีที่การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ของนโยบาย จะส่งผลให้ผู้ตัดสินใจนโยบายได้รับความเชื่อถือ ศรัทธาจากประชาชน เพราะได้กระทำการตัดสินใจเลือกนโยบายที่ถูกต้องและเลือกหน่วยปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งจะส่งผลดีต่ออนาคตทางการเมืองของผู้ตัดสินใจนโยบาย ในทางตรงกันข้ามถ้าหากการนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความล้มเหลว จะส่งผลให้ผู้ตัดสินใจถูกตำหนิหรือวิพากษ์วิจารณ์ในทางลบจากประชาชน ทั้งต่อการตัดสินใจเลือกนโยบายที่ไม่เหมาะสม และความบกพร่องในการควบคุมและกำกับหน่วยปฏิบัติ หรือการมอบหมายให้หน่วยปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมเป็นผู้รับผิดชอบ ถึงแม้ว่าการตัดสินใจเลือกนโยบายจะถูกต้อง แต่เมื่อการนำนโยบายไปปฏิบัติล้มเหลว ย่อมแสดงว่าผู้ตัดสินใจในฐานะผู้นำทางการเมืองของผู้ตัดสินใจนโยบายโดยตรง

ประการที่สอง ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบผลสำเร็จตามเป้าประสงค์

จะทำให้ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายได้รับการแก้ไขด้วยดี กลุ่มเป้าหมายจะมีความพอใจต่อผลงานของผู้ตัดสินใจต่อผลงานของผู้ตัดสินใจนโยบายหรือรัฐบาลที่เป็นผู้รับผิดชอบ ในทางตรงกันข้ามถ้าหากการนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความล้มเหลว ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายจะไม่ได้รับการแก้ไข กลุ่มเป้าหมายจะยังคงเรียกร้องให้รัฐบาลเร่งรัดหามาตรการใหม่ในการแก้ไขต่อไป และสภาพปัญหาอาจจะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น ทำให้การแก้ไขต้องใช้เวลาและต้นทุนสูงชันด้วย และจะทำให้กลุ่มเป้าหมายขาดความเชื่อถือศรัทธาต่อรัฐบาล ทำให้แนวทางการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลมีความยุ่งยากมากขึ้น

ประการที่สาม ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อหน่วยปฏิบัติ ในกรณีที่การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ หน่วยปฏิบัติจะได้รับความเชื่อถือและความไว้วางใจทั้งจากผู้กำหนดนโยบายและกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นหน่วยปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งผู้กำหนดนโยบายอาจให้รางวัลตอบแทนแก่หน่วยปฏิบัติเป็นขวัญกำลังใจ ในทางตรงกันข้ามถ้าหากการนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความล้มเหลว หน่วยปฏิบัติจะถูกตำหนิทั้งจากผู้กำหนดนโยบายและกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ว่าทำงานอย่างไร้ประสิทธิภาพ ซึ่งอาจทำให้ผู้รับผิดชอบในหน่วยปฏิบัติต้องถูกลงโทษ หรือมิได้รับการพิจารณาความดีความชอบก็ได้

ประการที่สี่ ความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากร เนื่องจากประเทศทุกประเทศมีทรัพยากรจำกัด ดังนั้น ถ้าการนำนโยบายไปปฏิบัติประสบผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ แสดงว่าการใช้ทรัพยากรมีความคุ้มค่าเพราะสามารถแก้ไขปัญหาของกลุ่มเป้าหมายหรือสังคมอย่างได้ผลในทางตรงกันข้าม ถ้าหากการนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความล้มเหลว แสดงว่าการใช้ทรัพยากรไม่คุ้มค่าหรือเกิดการสูญเสียเปล่าจากการใช้ทรัพยากรและอาจจะต้องใช้ทรัพยากรมากขึ้นในการดำเนินการแก้ไขใหม่ ซึ่งจะส่งผล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กระทบต่อการจัดสรรทรัพยากรในการแก้ไขปัญหาสาธารณสุขอื่น ๆ ด้วยทรัพยากรในที่นี้หมายความรวมทั้งบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์และเวลาที่ต้องใช้ไปทั้งหมด

ประการที่ห้า ความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศ การนำนโยบายไปปฏิบัติมีความสำคัญต่อความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าหากการนำนโยบายไปปฏิบัติตามแผนงานและโครงการพัฒนาต่าง ประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้จะส่งผลให้การพัฒนาประเทศบรรลุเป้าหมายเพื่อความก้าวหน้าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีและมีความสุข ในทางตรงกันข้าม ถ้าการนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จน้อยหรือล้มเหลวถึงความสำเร็จในแผนงาน และโครงการพัฒนาต่าง ๆ ด้วย ทำให้การพัฒนาประเทศไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ปัญหาของประชาชนจะไม่ได้รับการแก้ไข และสภาพปัญหาอาจทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ทำให้การแก้ไขยากลำบากมากขึ้น และทำให้สูญเสียทรัพยากรในการแก้ไขปัญหาเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้น ผู้รับผิดชอบการพัฒนาประเทศจึงต้องพยายามที่จะตัดสินใจเลือกนโยบายที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และมอบหมายให้หน่วยปฏิบัติที่มีความสามารถเหมาะสมในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นหลักประกันว่าการพัฒนาประเทศจะประสบความสำเร็จ ดังที่คาดหวังไว้เพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมดทั้งมวล

ประการสุดท้าย ความสำคัญต่อกระบวนการนโยบายสาธารณะ ในกระบวนการวิเคราะห์นโยบายนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติเข้าไปมีบทบาทตั้งแต่กระบวนการกำหนดทางเลือกนโยบาย กล่าวคือ นักวิเคราะห์นโยบายจะต้องคำนึงถึงการพิจารณาทางเลือกนโยบายที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเท่านั้น เพื่อให้มั่นใจว่าทุกทางเลือกที่นำมาวิเคราะห์จะไม่ก่อให้เกิดความสูญเสีย และในการจัดทำทางเลือกนโยบายก็จะต้องคำนึงถึงการกำหนดแนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและสามารถนำไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุดเมื่อถึงขั้นตอนของการตัดสินใจเลือกทางเลือกนโยบายของผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ผู้ตัดสินใจนโยบายจะต้องพยายามเลือกทางเลือกที่มีความสอดคล้องกับค่านิยมที่พึงปรารถนาของสังคมและจะต้องเป็นทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและทางการเมือง เพื่อเป็นหลักประกันว่าการตัดสินใจเลือกทางเลือกนโยบายจะสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติให้ปรากฏเป็นจริงตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ เมื่อผู้ตัดสินใจเลือกนโยบายแล้ว การมอบหมายให้หน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบไปปฏิบัติ ผู้กำหนดนโยบายจะต้องมั่นใจว่าหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจะต้องมีศักยภาพเพียงพอ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าประสงค์ โดยมีทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และอุปกรณ์ที่จำเป็นอย่างเพียงพอ ในระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะต้องทำการประเมินผลควบคู่กันไปด้วย เพื่อตรวจสอบว่าในแต่ละขั้นตอนมีอุปสรรคและปัญหาอะไรบ้างที่ต้องเร่งรัดแก้ไข เพื่อให้การปฏิบัติดำเนินต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ จนกระทั่งเสร็จสิ้น กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้ประเมินผลจะต้องทำการประเมินระดับความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติเปรียบเทียบกับเป้าประสงค์ของนโยบายเพื่อตรวจสอบว่าประสบความสำเร็จในระดับใด ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จน้อยหรือล้มเหลวเพราะหน่วยปฏิบัติไม่มีศักยภาพเพียงพอ ผู้ประเมินจะต้องนำเสนอให้ปรับปรุงหน่วยปฏิบัติให้เหมาะสม ผู้ประเมินผลอาจเสนอยกเลิกนโยบายนั้นเสีย (Terminate) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการนโยบายสาธารณะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Factors influencing policy implementation) จะทำให้ทราบว่าในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้น ความสำเร็จ (Success) หรือความล้มเหลว (Failure) ของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ ทั้งนี้เพราะความสำเร็จของแผนงาน (Programs) และโครงการ (Projects) มีความสัมพันธ์กับความสามารถของผู้นำและภาวะผู้นำองค์การ ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของนโยบาย และความสำเร็จที่เคยเกิดขึ้นในอดีต ในขณะที่ความล้มเหลวของแผนงานและโครงการเป็นผลมาจากความเฉื่อยชาของผู้นำและผู้ปฏิบัติ การขาดความร่วมมือระหว่างกลุ่มผู้สนับสนุนแผนงานและโครงการ การขาดความพยายามที่เพียงพอ การขาดการสนับสนุนจากผู้นำ การขาดเงินทุนที่เพียงพอสำหรับการดำเนินงาน และการขาดผู้นำที่มุ่งมั่นต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จลักษณะดังกล่าวแสดงถึงว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ ได้แก่ แหล่งที่มาของนโยบาย (Source of the policy) ความชัดเจนของนโยบาย (Clarity of the policy) การสนับสนุนนโยบาย (Support for the policy) ความซับซ้อนในการบริหารงาน (Complexity of the administration) สิ่งจูงใจของผู้ปฏิบัติ (Incentive for implementers) และการจัดสรรทรัพยากร (Resource allocation) เพื่อสนับสนุนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เหมาะสมและเพียงพอ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะได้รับผลกระทบจากเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องหลายประการ อาทิ เช่น ข้อจำกัดทางกฎหมาย ความจำเป็นในการพิจารณาตามหลักเหตุผลของระบบราชการ เป็นต้น (Brewer and deLeon, 1983 : 265-274) จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ; กรณีศึกษาโครงการรับจำนำข้าวเปลือก โดยจะได้กล่าวถึงรายละเอียดของปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้น ดังนี้

2.1.5.1 แหล่งที่มาของนโยบาย

โดยทั่วไปนโยบายอาจมีที่มาจากหรือผ่านกระบวนการกำหนดนโยบาย (Policy Formulation) จนกระทั่งปรากฏเป็นนโยบายในหลายลักษณะ เพื่อนำไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ปรารถนา โดยจำแนกให้ชัดเจนได้ดังนี้

ประการแรก การแถลงการณ์หรือคำสั่งของฝ่ายบริหาร ลักษณะของนโยบายประเภทนี้อาจจะกระทำในรูปการประกาศแถลงการณ์หรือมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งก่อนจะถึงขั้นนี้ นโยบายจะต้องผ่านกระบวนการก่อรูปนโยบาย (Policy formation) การพัฒนาทางเลือกนโยบาย (Policy alternative development) และการตัดสินใจเลือกนโยบาย (Policy decision making) เรียบร้อยแล้ว ดังนั้น แถลงการณ์หรือประกาศหรือมติคณะรัฐมนตรีที่มีต่อการแก้ไขปัญหาสาธารณะ (Public problems) จึงเป็นผลผลิต (Output) ของระบบทางการเมืองซึ่งมีผลโดยชอบด้วยกฎหมาย (Legality) ในกรณีที่หน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องนำไปปฏิบัติให้ปรากฏเป็นจริง อย่างไรก็ตาม นโยบายของรัฐบาลแม้เงื่อนไขว่าจะต้องผ่านกระบวนการกำหนดนโยบาย และผ่านการตัดสินใจ นโยบายตามกระบวนการที่ถูกต้องตามกฎหมาย นโยบายที่ดีจะต้องมีความชอบธรรมด้วย (Legitimacy) กล่าวคือ (Rightness) สอดคล้องกับค่านิยมของสังคม (Social value) และเป็นที่ยอมรับของประชาชนส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะนโยบายที่ผู้กำหนดนโยบายคำนึงถึงเฉพาะความถูกต้องตาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กฎหมายแต่ไม่ได้คำนึงถึงความชอบธรรมด้วย อาจจะประสบความล้มเหลวได้ง่ายเมื่อนำไปปฏิบัติ เพราะอาจจะได้รับการคัดค้านจากประชาชนอย่างกว้างขวางด้วย

ประการที่สอง เนื้อหาหรือรายละเอียดในกฎหมาย กฎหมายคือรูปธรรมของนโยบาย ที่ผ่านกระบวนการตัดสินใจนโยบายและได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายนิติบัญญัติให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายได้ กฎหมายจึงเป็นผลผลิตจากระบวนการทางการเมือง กล่าวคือเป็นผลผลิตจากการประนีประนอม (Compromise) ระหว่างกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น เนื้อหาสาระสำคัญของกฎหมายอย่างน้อยที่สุดจะต้องครอบคลุมวัตถุประสงค์ของกลุ่มการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายนั้น เนื้อหาสาระสำคัญของกฎหมายจะต้องประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของกฎหมาย มาตรการในการดำเนินการ และหน่วยงานที่รับผิดชอบตามกฎหมาย ตลอดจนบทลงโทษต่อผู้ละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมาย หากเนื้อหาสาระสำคัญดังกล่าวมีความครอบคลุมต่อประเด็นปัญหานโยบายต่าง ๆ ที่ต้องการจะแก้ไข การนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ จะมีความเป็นไปได้สูง ตรงกันข้ามถ้าหากเนื้อหาสาระสำคัญของกฎหมายมีข้อบกพร่องมาก และไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะนำไปสู่ความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาได้มาก ดังนั้นเนื้อหาสาระสำคัญของกฎหมายจึงมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง อาจกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอันดับต้น ๆ ต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ประการที่สาม ความร่วมมือระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารในการประกาศใช้กฎหมายที่ถือว่าเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลนั้น โดยทั่วไปจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารร่วมมือกันในระดับรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ นโยบายใด ๆ ของฝ่ายบริหารที่จำเป็นต้องประกาศเป็นกฎหมาย จะกระทำได้อีกต่อเมื่อฝ่ายบริหารได้รับความร่วมมือหรือการสนับสนุนจากฝ่ายนิติบัญญัติ เพราะเมื่อใดก็ตามที่ฝ่ายนิติบัญญัติไม่ให้ความร่วมมือ ร่างกฎหมายที่เสนอโดยฝ่ายบริหารมีโอกาสจะตกไปได้มาก จึงจะทำให้ฝ่ายบริหารไม่สามารถนำนโยบายที่ตนต้องการไปปฏิบัติได้ และถ้ากฎหมายสำคัญอาจมีผลต่อความอยู่รอดของฝ่ายบริหารด้วย อาทิเช่น กฎหมายงบประมาณแผ่นดิน ถ้าหากฝ่ายนิติบัญญัติไม่ให้ความเห็นชอบ จนมีผลให้ร่างกฎหมายตกไป กรณีนี้ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยในรูปแบบควบอำนาจ (Fusion of power) จะมีผลให้รัฐบาลต้องลาออกหรือยุบสภาเพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ ดังนั้น ก่อนที่ร่างกฎหมายสำคัญจะเข้าสภา ฝ่ายบริหารจะต้องประสานงานกลุ่มการเมืองในสภาฯ เพื่อให้แน่ใจว่าจะได้รับการสนับสนุนเพียงพอ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการเจรจาต่อรอง (Bargaining) และการประนีประนอม (Compromise) ในที่สุดหากปรากฏว่าร่างกฎหมายใดที่ฝ่ายบริหารไม่สามารถแสวงหาการสนับสนุนจากฝ่ายนิติบัญญัติให้เพียงพอต่อการผ่านความเห็นชอบ ฝ่ายบริหารอาจจะต้องระงับการเสนอร่างกฎหมายนั้นไว้ก่อน ดังนั้นจึงเป็นที่ทราบโดยทั่วไปว่าการตัดสินใจนโยบายในสภาผู้แทนราษฎรหรือรัฐสภา ได้กระทำเสร็จสิ้นก่อนที่ร่างกฎหมายนั้นจะเข้าสภา แต่การลงมติของฝ่ายนิติบัญญัติคือการให้ความเห็นชอบอย่างเป็นทางการเพื่อให้กฎหมายมีความถูกต้องและชอบธรรมในขั้นตอนสุดท้าย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป ดังนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติโดยปริยาย โดยเฉพาะอิทธิพลในการเจรจาต่อรองเพื่อตัดแปลงหรือปรับแต่งสาระสำคัญของกฎหมายให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประการที่สี่ ข้าราชการระดับสูง โดยปกติหน่วยงานราชการและองค์การราชการต่าง ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการให้บริหารประชาชน โดยน่านโยบายรัฐบาลไปปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหา สาธารณะให้ประสบความสำเร็จ แต่บทบาทหน้าที่ขององค์การราชการมิใช่เพียงการนำนโยบายไปปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการริเริ่มการก่อรูปนโยบายและการพัฒนาทางเลือกนโยบาย อีกด้วย โดยเฉพาะข้าราชการระดับสูงหรือผู้นำองค์การจะมีบทบาทมากในการกำหนดปัญหา นโยบาย และการพิจารณาเสนอทางเลือกนโยบายต่อฝ่ายการเมือง ในกรณีนี้จึงกล่าวได้ว่าค่านิยมส่วนตัวของ ผู้นำองค์การจึงมีอิทธิพลต่อการพิจารณานโยบาย และการนำเสนอทางเลือกนโยบายเพื่อการตัดสินใจ ของผู้กำหนดนโยบายด้วย ดังนั้นถ้าผู้นำองค์การราชการกำหนดปัญหาสอดคล้องกับความต้องการของ ประชาชน และการนำเสนอทางเลือกนโยบายเป็นทางเลือกที่จะสามารถแก้ไขปัญหาได้โอกาสที่ผู้ กำหนดนโยบายจะผลักดันให้เป็นนโยบาย โดนถูกต้องตามกฎหมายจะเป็นไปได้สูง และในทางปฏิบัติ ผู้นำองค์การราชการเป็นผู้สัมผัสกับปัญหาของประชาชนที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเองตลอดเวลา ถ้าผู้นำองค์การราชการเหล่านี้มีความสนใจต่อปัญหาของประชาชนอย่างแท้จริง อาจกล่าวได้ว่า ผู้นำ องค์การราชการจะเป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญในการนำเสนอแนะนโยบายที่ดีแก่ผู้กำหนดนโยบาย เพื่อให้ การนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาให้แก่กลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องได้ อย่างแท้จริง

ประการสุดท้าย การพิจารณาและการวินิจฉัยของศาล โดยทั่วไปคำพิพากษาของ ศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดและถือเป็นที่สุด คือ นโยบายสาธารณะที่สำคัญของทุกสังคม เพราะคำ พิพากษาดังกล่าวจะเป็นมาตรฐานสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะต้องปฏิบัติตาม โดยเฉพาะหน่วยงานที่ รับผิดชอบ การนำนโยบายไปปฏิบัติ เมื่อมีปัญหาทางกฎหมายและศาลฎีกาได้พิพากษาไว้อย่างใด คำ พิพากษานั้นคือ บรรทัดฐานที่หน่วยราชการจะต้องปฏิบัติตาม ดังนั้น องค์การราชการที่รับผิดชอบ การนำนโยบายไปปฏิบัติ จึงต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลสูงสุดหรือศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับงาน ของตนด้วย และถือเป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด มิฉะนั้นอาจถูกฟ้องร้องจากผู้เกี่ยวข้องที่ สูญเสียประโยชน์เพราะการไม่ปฏิบัติตามขององค์การที่รับผิดชอบ การที่นักวิเคราะห์การนำนโยบาย และการกำหนดนโยบายมีความหลากหลายทั้งในด้านอำนาจ และหน้าที่ ซึ่งมีผลต่อความสามารถใน การกำหนด คัดเลือกและการบริหารนโยบายด้วย แม้ว่าฝ่ายนิติบัญญัติจะไม่มีอำนาจในการนำ นโยบายไปปฏิบัติ แต่เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการเห็นชอบนโยบายที่ต้องประกาศใช้เป็นกฎหมาย อำนาจดังกล่าวจึงมีผลต่อรองให้ฝ่ายบริหารปฏิบัติด้วย ส่วนฝ่ายบริหารซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบการนำ นโยบายไปปฏิบัติ โดยผ่านองค์การราชการที่ตนรับผิดชอบ อาจใช้อำนาจส่วนตนหรือใช้อำนาจผ่าน ระบบราชการที่ตนมีอิทธิพลในการรับผิดชอบอยู่โดยตรงก็ได้ การกระทำดังกล่าวของฝ่ายบริหารเป็น ที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคมต่าง ๆ (Pressman & Wildavsky, 1984 : 433) อย่างไรก็ตาม นักวิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องตระหนักไว้ด้วยว่า มีความยุ่งยากเกี่ยวกับแหล่งที่มาของ นโยบายอยู่ด้วย กล่าวคือ แหล่งที่มาต่าง ๆ ของนโยบาย อาจจะมีการขัดแย้งกันและไม่ส่งเสริมให้ การนำนโยบายไปปฏิบัติดำเนินไปด้วยดี และในบางกรณีอาจเป็นปรปักษ์ต่อกันด้วย จนกลายเป็น อุปสรรคขัดขวางการนำนโยบายไปปฏิบัติมิให้ประสบความสำเร็จ (Lazin, 1973 : 263-273) ซึ่งกรณี เช่นนี้เป็นสิ่งที่นักวิเคราะห์นโยบายจะต้องพยายามมิให้เกิดขึ้น หรือหากหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็ต้องให้เกิดขึ้น น้อยที่สุด มิฉะนั้นจะส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติมีโอกาสประสบความสำเร็จล้มเหลวมากกว่า เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความสำเร็จ ซึ่งจะทำให้เกิดความสูญเสียมากมายทั้งทรัพยากรที่ต้องการใช้ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เวลา และโอกาสของประชาชน ที่ปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม

2.1.5.2 ความชัดเจนของนโยบาย

เป็นรากฐานสำคัญของความมุ่งหมายของนโยบายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในบางครั้งอาจพบว่านโยบายมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน แต่มาตรการในการปฏิบัติไม่ชัดเจน หน่วยงานปฏิบัติที่รับผิดชอบอาจต้องใช้ดุลพินิจของตนในการปฏิบัติ และอาจก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้เช่นกัน ในกรณีที่วัตถุประสงค์ของนโยบายไม่ชัดเจน อาจกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยแรกของความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติเพราะผู้ปฏิบัติไม่ทราบแน่ชัดว่าวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของนโยบายคืออะไร ภาระจึงตกเป็นของผู้ปฏิบัติที่จะต้องตีความเอาเอง ซึ่งอาจถือโอกาสวัตถุประสงค์ของนโยบาย โดยตั้งความมุ่งหมายไว้อย่างระมัดระวัง และควรจัดทำแผนเพื่อการประเมินผลนโยบาย และกำหนดกลยุทธ์การนำนโยบายไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับการบรรลุวัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพ (Brever & deLeon, 1983 : 268) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของนโยบายขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการได้แก่ การระบุสภาพปัญหา นโยบายอย่างครบถ้วน การกำหนดผู้เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาอย่างชัดเจน การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบจากปัญหา และการประเมินทรัพยากรที่ต้องใช้ในการดำเนินการอย่างเหมาะสม ซึ่งจะมีบทบาทอย่างสำคัญในการส่งเสริมการนำนโยบายไปปฏิบัติ ให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.1.5.3 การสนับสนุนนโยบาย

เมื่อกำหนดนโยบายเรียบร้อยแล้ว นโยบายจะถูกนำไปปฏิบัติอย่างไร หรือจะได้รับการนำไปปฏิบัติจริงหรือไม่ คำตอบของคำถามเหล่านี้ขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนนโยบายจากผู้ประพฤติปฏิบัติ และผู้ที่ได้รับผลจากการปฏิบัติตามนโยบายนั้น หรืออาจพิจารณาในแง่ของการเมือง ในการนำนโยบายไปปฏิบัติว่า มีกลุ่มใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งกลุ่มในรัฐบาล ได้แก่ หลักการเมืองที่เกี่ยวข้อง องค์การราชการที่รับผิดชอบ การนำนโยบายไปปฏิบัติ หรือผู้มีอำนาจจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเป็นต้น ส่วนกลุ่มภายนอกรัฐบาลอาจได้แก่ สมาชิกในเขตเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องกับปัญหา กลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหา และสาธารณชนทั่วไป เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มที่สนับสนุนหรือคัดค้านนโยบาย จะมีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็น ต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างเพียงพอหรือไม่ และจัดสรรมาจากแหล่งใด จะต้องใช้จ่ายมากน้อยเท่าไร พันธะข้อตกลงมีความมั่นคงเพียงใด และมีระยะเวลาปลูกพันธุ์ที่จะต้องกระทำให้สำเร็จนานเท่าใด คำถามเหล่านี้ล้วนต้องการคำตอบเชิงนโยบาย และต้องพิจารณาทางเลือกในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เหมาะสม (Barry, 1968 : 71-92 ; Derthick, 1972 : 39) การที่จะทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ชัดเจน รวมทั้งการเตรียมการอย่างเป็นระบบ ด้วยกลยุทธ์ที่เหมาะสมนั้นการประมาณการผลรวมที่เกิดขึ้นทั้งหมด ทั้งในด้านบวกและด้านลบของปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง หากมีค่านิยมทางการเมืองในการสนับสนุนนโยบายน้อยเท่าใดโอกาสที่นโยบายนั้นจะเป็นไปตามความตั้งใจของผู้กำหนดนโยบายก็จะยิ่งมีน้อยตามไปด้วย อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าค่านิยมทางการเมือง ในการสนับสนุนนโยบายจะมีมากก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นสิ่งรับประกันความสำเร็จของนโยบายแต่อย่างใด ซึ่งนักวิเคราะห์นโยบายจะต้องตระหนักว่า การสนับสนุนทางการเมืองที่มากพอเป็นสิ่งจำเป็น แต่ไม่ใช่เงื่อนไขที่เพียงพอ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ (Allison. 1971 : 128) ในการกำหนดนโยบายนั้น อาจกล่าวไว้ว่าไม่มีแผนงานหรือโครงการใดที่ผู้กำหนดนโยบายจะไม่คำนึงถึงกลุ่มสนับสนุนและกลุ่มต่อต้านนโยบาย หรือแผนงานนั้น ๆ ปัจจัยที่นำมาประกอบการพิจารณาเรื่องการสนับสนุนนโยบาย คือระดับความสนใจของผู้ริเริ่มนโยบาย ซึ่งระดับความสนใจนี้ จะขึ้นอยู่กับประการแรก ระยะเวลาในความเอาใจใส่ของบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะความใส่ใจเหล่านี้ อาจเกิดการเบี่ยงเบนได้ โดยมีเป้าหมายอื่นเข้ามาแทรก กล่าวคือ เมื่อมีนโยบายอื่นเข้ามาแทรกอาจทำให้ผู้ริเริ่มนโยบายล้มความมุ่งมั่นที่มีต่อนโยบายเดิมไปได้ ประการที่สอง อำนาจของผู้กำหนดนโยบายที่มีความเป็นเอกภาพ และความยินยอมอย่างเต็มที่ของผู้ปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นพลังสนับสนุนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีที่มีการปกครองมีการกระจายอำนาจมาก รัฐบาลกลางอาจมีอำนาจน้อยในการบังคับให้รัฐบาลท้องถิ่นปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลกลาง อาทิเช่น ความไร้สมรรถนะของรัฐบาลกลาง ในการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากรัฐบาลท้องถิ่นมีอิสรภาพในการบริหารกิจการในท้องถิ่นของตนเองอย่างเต็มที่ เป็นต้น โดยปกติการกำหนดนโยบายของรัฐบาลจะเกี่ยวข้องกับผู้ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์เสมอ เป็นการยากมากที่รัฐบาลจะกำหนดนโยบายให้ทุกกลุ่ม ได้รับผลประโยชน์อย่างเสมอหน้า อาทิเช่น การเวนคืนที่ดินเพื่อก่อสร้างทางด่วน ซึ่งผู้ใช้ทางด่วนที่ได้รับประโยชน์จะให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ แต่เจ้าของที่ดินที่ถูกเวนคืนอาจคัดค้านเต็มที่ เพราะรู้สึกว่าการเวนคืนเสียประโยชน์เป็นต้น ดังนั้น การกำหนดนโยบาย จึงอาจเผชิญกับการสนับสนุนและการคัดค้านได้เสมอ กลุ่มที่คัดค้านจะพยายามดำเนินการเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือปรับปรุงเงื่อนไขเพื่อให้กลุ่มของตนได้ประโยชน์ (Brever Kakalik. 1974 : 340) หากการเจรจาประนีประนอม ไม่ประสบความสำเร็จ การกำหนดนโยบายและการกำหนดนโยบายไปปฏิบัติ อาจประสบความชะงักงัน ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้อาทิเช่น กรณีการก่อสร้างทางด่วนระยะ 2 ของการทางพิเศษแห่งประเทศไทยในช่วงที่ต้องการต้องการฐานชุมชนบ้านครัวเรือ ซึ่งได้รับการคัดค้านมาโดยตลอดจนไม่สามารถดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ได้ นอกจากนี้ นโยบายอาจถูกนำไปปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันโดยกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่ม อาจได้ประโยชน์มากกว่ากลุ่มอื่น อาทิเช่น รัฐบาลอาจให้สิทธิพิเศษแก่กลุ่มบุคคลสตาบอดโดยการยกเว้นการเสียภาษีเงินได้ ในขณะที่กลุ่มผู้คนด้อยโอกาสในลักษณะอื่นๆ อาจไม่ได้รับประโยชน์จากกรณีนี้ หรือกลุ่มผู้ใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริหารอาจได้รับผลประโยชน์จากนโยบายประกันสังคม ในขณะที่กลุ่มผู้ใช้แรงงานภาคเกษตรไม่ได้รับผลประโยชน์เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้จึงเป็นเสมือนเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการแบ่งแยก (Discriminatory) หรือเกิดการเลือกปฏิบัติขึ้นได้ (Brever Kakalik. 1974 : 340) ซึ่งผู้กำหนดนโยบายจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า กลุ่มที่เสียประโยชน์จะพยายามคัดค้านนโยบายนี้ให้มีผลในทางปฏิบัติ ส่วนผู้ได้รับประโยชน์จะให้การสนับสนุน ดังนั้น ในการกำหนดนโยบาย จึงต้องวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่า จะมีกลุ่มผู้สนับสนุนมากกว่าและกลุ่มผู้คัดค้าน จะไม่มีพลังมากพอที่จะขัดขวางการนำนโยบายไปปฏิบัติ หากผู้กำหนดนโยบายไม่ได้วิเคราะห์เงื่อนไขตั้งแต่ต้น เมื่อปรากฏว่ามีผู้คัดค้านมากอาจทำให้ต้องยกเลิกนโยบายหรือ การเปลี่ยนแปลงนโยบายระหว่างการทำงาน เพื่อลดกระแสการคัดค้านให้น้อยลงซึ่งอาจก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรได้มาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.5.4 ความซับซ้อนในการบริหารงาน

การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับโครงสร้างการบริหารงานขององค์กร ดังนั้นผู้บริหารควรพิจารณาการบริหารนโยบายทั้งในมิติของแนวนราบ (Horizontally) และแนวตั้ง (Vertically) ควบคู่กันไป และจะได้เห็นชัดเจนว่า ยังมีจำนวนหน่วยงานหรือองค์กรเข้ามาเกี่ยวข้องการนำนโยบายไปปฏิบัติมากเพียงใด (ซึ่งแต่ละหน่วยงานก็จะมี ความคาดหวังมีผลประโยชน์และมีมุมมองที่แตกต่างกันไป) ก็จะทำให้กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้นตามไปด้วย (Peter et al. 1976 : 41) โดยปกติ ถ้าผู้กำหนดนโยบายยิ่งเห็นห่างจากผู้กำหนดนโยบายไปปฏิบัติ และผู้ได้รับผลกระทบมากเพียงใด ทั้งในแนวนราบได้แก่ตัวแทนฝ่ายต่าง ๆ ของรัฐบาล ซึ่งแยกการกำหนดนโยบาย หรือในแนวตั้ง ได้แก่ การควบคุมการติดตามและกำกับติดตามดูแลการทำงาน หรือการประสานงานภายในองค์กร เป็นต้น โอกาสที่นโยบายนั้นจะเบี่ยงเบนไปจากความตั้งใจเดิมของผู้กำหนดนโยบายจะมีมากขึ้น ตามไปสำหรับการนำนโยบายไปปฏิบัติในมิติของการประสานงานระหว่างองค์กรต่าง ๆ นั้นอาจ พบว่าตัวแทนของแต่ละองค์กรอาจมีการเพิ่มวัตถุประสงค์และเป้าหมายของตนเองเข้าไปด้วย จึงทำให้นโยบายมีโอกาสที่จะเบี่ยงเบนไปจากเดิมได้มาก ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างสำคัญต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังที่ Levine (1972 : 44) กล่าวว่า “อุปสรรคที่สำคัญในการบริหารนโยบาย คือการกระจุกกระจายของกระบวนการตัดสินใจโดยผ่านหน่วยปฏิบัติต่าง ๆ มากมาย” ประเด็นดังกล่าว ก่อให้เกิดคำถามที่น่าสนใจว่า จะต้องปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจระดับสูงอย่างไร จึงจะมั่นใจได้ว่าจะทำให้โครงการถูกนำไปปฏิบัติตามที่ใตตั้งใจไว้ โดยปกติแล้วฝ่ายบริหารจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในระดับรายละเอียดของงานประจำวัน ยกเว้นกรณีที่กำหนดไว้เป็นระเบียบ ดังนั้นแนวความคิดของการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงให้ความสนใจกับการประเมินผลโครงการ การกำหนดวัตถุประสงค์ ตลอดจนการพิจารณาในเรื่องของปัจจัยการกระตุ้น (Motivations) และสิ่งจูงใจ (Incentives) ของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (Edward. 1981 : 34-45) เพื่อให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุผลตามที่กำหนดไว้ ผู้กำหนดนโยบายต้องมีผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจนโยบายจะต้องพยายามหลีกเลี่ยงการใช้องค์กรที่มีความซับซ้อนสูง หรือมีสายการบังคับบัญชายาวนานเกินไป และมีจำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากเกินไป เพราะลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าว จะส่งผลให้เกิดการบิดเบือนวัตถุประสงค์ของนโยบาย และการใช้ดุลพินิจของผู้ปฏิบัติ ที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนโยบาย ซึ่งจะเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ การมอบหมาย ให้นำหน่วยงานที่เป็นเอกภาพ และไม่มี ความซับซ้อนในการบริหารงาน จะเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริม การนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผล ตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.5.5 สิ่งจูงใจสำหรับผู้ปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติจะประสบผลสำเร็จหรือไม่นอกจากจะขึ้นอยู่กับปัจจัยที่กล่าวมาแล้วว่าจะขึ้นอยู่กับปัจจัยการสร้างสิ่งจูงใจของฝ่ายบริหารต่อผู้ปฏิบัติอีกด้วย ประเด็นนี้จะเกี่ยวข้องโดยตรง กับเรื่องการทำงานและปัจจัยกระตุ้นที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ (work and motivation) อย่างไรก็ตามมีข้อน่าสังเกตว่า ในระบบราชการเป็นระบบที่ขาดการรับรู้เรื่องข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับสัญญาณด้านการตลาด (Market Signal) ทำให้เกิดความยากลำบาก เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่จะเข้าใจว่า อะไรคือสิ่งจูงใจสำหรับผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และอะไรคือรางวัลหรือการลงโทษที่ผู้ปฏิบัติจะได้รับ สำหรับการให้บริการที่ดีและบริการที่ไม่ดี (Schultze. 1970 : 154; Halperin and Karter. 1973 : 11) สิ่งที่ปรากฏเสมอ ในแผนงานของรัฐบาลจำนวนมาก คือแผนงานที่ไม่ประสบความสำเร็จในการนำไปปฏิบัติเท่าใดนัก ทั้งนี้เพราะแผนงานดังกล่าว ไปขัดผลประโยชน์ของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ในการกำหนดนโยบาย หรือผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนั้น นักวิเคราะห์นโยบายจะต้องตระหนักเสมอว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติที่คาดหวังต่อความสำเร็จสูงนั้น อย่างน้อย จะต้องไม่ทำให้ผู้กำหนดนโยบาย และผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ รู้สึกถึงความสูญเสียประโยชน์ ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง มิฉะนั้นจะก่อให้เกิดความรู้สึกต่อต้าน และนำไปสู่ความล้มเหลวที่สุด ลักษณะของสิ่งจูงใจแก่ผู้ปฏิบัติ อาจจะทำให้ได้หลายกรณี เช่น การเลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นกรณีพิเศษ การเลื่อนตำแหน่ง ส่วนการลงโทษ ในกรณีที่ทำงานล้มเหลวอาจจะกระทำได้หลายกรณีเช่นกัน อาทิเช่น การระงับการขึ้นเงินเดือน การงดเงินรางวัลประจำปี การโยกย้ายให้ไปดำรงตำแหน่งที่มีความสำคัญน้อยกว่า เป็นต้น มาตรการเหล่านี้ ควรจะประกาศให้ผู้ปฏิบัติทราบชัดเจนล่วงหน้า พร้อมทั้งการจัดระบบการประเมินผลงานที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้ปฏิบัติอย่างเสมอภาค อย่างไรก็ตาม การจัดสรรสิ่งจูงใจดังกล่าว จะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการจัดสรรงบประมาณ (budget allocation) เพื่อการสนับสนุนแผนงานหรือโครงการเป็นสำคัญโดยองค์ประกอบของต้นทุนได้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายเหล่านี้ไว้ด้วยแล้ว การจัดสรรสิ่งจูงใจดังกล่าวจึงสามารถกระทำได้ด้วย (Schultze. 1970 : 5) เนื่องจากสิ่งจูงใจมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ดังกล่าวแล้ว จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับองค์กรในการจัดสรรสิ่งจูงใจ (organization incentives) เพื่อส่งเสริมความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติเนื่องมากขึ้น แนวทางการส่งเสริมความสำคัญให้แผนงานประสบความสำเร็จ อาจจะกระทำได้หลายกรณีรวมทั้งการปรับหรือโครงสร้างขององค์กร (reengineering) ให้สอดคล้องกับ การนำนโยบายไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างไรก็ตามในฐานะของสิ่งจูงใจ หากการจัดสรรงบประมาณไม่มีการระบอบางชัดเจนเพียงพออาจส่งผลให้เกิดแผนงานที่ผิดพลาดได้หรือไม่ว่าจะมีเป้าหมายที่ดียิ่งก็ตามแต่ไม่มีการเปิดเผยเพราะทางราชการมักจะกลบเกลื่อนหรือปกปิดเป้าหมายที่แท้จริงไว้เพื่อเป็นการปกป้องตัวเอง กรณีนี้อาจก่อให้เกิดผลทางลบต่อการกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติทำงานด้วยความมั่นใจ (Bardach. 1980 : 8) สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยสิ่งจูงใจต่อผู้นำนโยบายไปปฏิบัตินี้ (Levine 1972 : 273) ได้เสนอทฤษฎีสถานการณ์ของสิ่งจูงใจไว้ 3 ประการ คือ

ประการแรกระบบตลาดเสรีจะก่อให้เกิดการกระทำซ้ำ (replicated) เมื่อทรัพยากรได้รับการจัดสรรอย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สอง การใช้กลไกการต่อรองทางการเมือง (political bargaining mechanism) เพื่อปรับปรุงโครงสร้างองค์การราชการ หรือเป็นอำนาจต่อรอง โดยกลุ่มการเมืองที่รวมตัวกันอย่างเป็นเอกภาพ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงที่ต้องการ

ประการที่สาม การใช้การแข่งขันของระบบราชการเพื่อเร่งรัดการปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ (Niskanen. 1980 : 11) นอกจากนี้ผลการศึกษาของ McLaughlin. (19758 : 43) ยังชี้ให้เห็นว่าสิ่งจูงใจในแง่ลบ (negative incentives) มิได้ทำให้เกิดแรงจูงใจอย่างเพียงพอ ที่จะทำให้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง แต่การปฏิบัติจะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้วยดี หากมีสิ่งจูงใจในแง่บวก (positive incentives) ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดขวัญกำลังใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถกล่าวโดยสรุป หากพิจารณาธรรมชาติของมนุษย์ (human nature) ย่อมเป็นที่ประจักษ์ว่าบุคคลโดยทั่วไปนั้นย่อมประสงค์จะได้รับการยกย่องการชมเชยการให้กำลังใจ และได้รับผลตอบแทนจากการทำงานด้วยความรู้สึกเสียสละของตนดั่งนั้น หากผู้ตัดสินใจและผู้บังคับบัญชามีภาวะผู้นำและเข้าใจคุณค่าของจิตใจ ภาคปฏิบัติ ที่มีต่อสิ่งจูงใจและสามารถจัดสรรสิ่งจูงใจให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปฏิบัติการกระทำเหล่านี้จะส่งเสริมขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติมีพลังและศักยภาพที่จะน่านโยบายไปปฏิบัติ ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดั่งนั้น จึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยต่อผู้ปฏิบัติมีอิทธิพลอย่างสำคัญ ต่อความสำเร็จของการน่านโยบายไปปฏิบัติ

2.1.5.6 การจัดสรรทรัพยากร

ทรัพยากรเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการน่านโยบายไปปฏิบัติไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าปัจจัยอื่น ๆ กล่าวคือ แผนงานหรือโครงการใดแม้จะมีปัจจัยอื่นครบถ้วนแต่ถ้าขาดปัจจัยเรื่องทรัพยากรในการสนับสนุนอาจกล่าวได้ว่าแผนงานและโครงการดังกล่าวได้ประสบความสำเร็จล้มเหลวตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มต้นลงมือปฏิบัติทรัพยากรในการน่านโยบายไปปฏิบัติหมายถึงรวมถึง ทางการเงินทุน เวลา และบุคลากรตลอดจนเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่าง ๆ แต่ในความเป็นจริงของสังคมทั่วไปนั้น มักพบว่ามีทรัพยากรไม่เพียงพอ ต่อการพัฒนาโครงการต่าง ๆ เพราะทุกสังคมล้วนมีทรัพยากรจำกัด ดั่งนั้นการใช้ทรัพยากรที่ถูกต้องจึงต้องคำนึงถึงการจัดลำดับความสำคัญของแผนงานและโครงการ รวมทั้งกลยุทธ์ในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดข้อจำกัด ซึ่งเกิดจากการมีทรัพยากรอย่างจำกัดนี้มีอิทธิพลต่อการน่านโยบายไปปฏิบัติเป็นอย่างมากข้อจำกัดนี้จำนวนเงินและเวลาที่จะต้องจัดสรรสำหรับการน่านโยบายไปปฏิบัติและการกระจายทรัพยากรดังกล่าวอย่างเหมาะสมด้วย อาทิเช่น การปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณด้านความมั่นคงของประเทศใหม่ โดยการเพิ่มค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการวิจัยค้นคว้าและการพัฒนาระบบอาวุธให้ทันสมัยมากขึ้น โดยการลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรักษารักษาอัตราค่าพลังพลสำรองโรง ในกรณีนี้จำนวนเงินงบประมาณทั้งหมดมิได้เปลี่ยนแปลงไปแต่การเปลี่ยนแปลงการกระจายทรัพยากรให้เหมาะสมกับเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงไป (Brewer and DeLeon 1983 : 273-274) ในเรื่องการจัดสรรทรัพยากรนี้ ทั้งผู้กำหนดนโยบายและผู้น่านโยบายไปปฏิบัติควรตระหนักถึงผลประโยชน์หรือต้นทุนที่ไม่ได้คาดไว้ด้วย ซึ่งเรียกว่าผลกระทบจากภายนอก (externalities) อันเป็นผลมาจากการจัดสรรทรัพยากรในการน่านโยบายไปปฏิบัติและต้องพิจารณาโดยว่าจะมีผลกระทบ ต่อการน่านโยบายไปปฏิบัติอย่างไรถ้าเป็นผลกระทบทางลบจะมีแนวทางในการแก้ไขอย่างไรทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้การน่านโยบายไปปฏิบัติต้องประสบความสำเร็จ (Charles. 1979 : 114-113) สำหรับทรัพยากรเรื่องเวลานั้นกล่าวได้ว่า เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญไม่น้อยเช่นกัน ดั่งนั้นเห็นได้จากปฏิทินการทำงานโดยทั่วไปจะระบุวันสิ้นสุดของแผนงานและโครงการไว้ด้วย (Deadline) ทำให้ปฏิบัติที่รับผิดชอบถูกบังคับด้วยกรอบเวลาที่ชัดเจน ในกรณีที่กรอบเวลาสั้นเกินไปอาจเป็นอุปสรรคต่อความพยายามในการน่านโยบายไปปฏิบัติให้ได้ผลครบถ้วนสมบูรณ์ เพราะมีเวลาน้อยเกินไปเป็นต้น (Rivlin. 1971 : 5) ส่วนปัจจัยเรื่องบุคลากรนั้น นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสิ่งที่ยอมรับผิดชอบการน่านโยบายไปปฏิบัติต้องคำนึงอยู่เสมอ คือ จะต้องเลือกบุคลากร ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน (put the right man on the right เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

job) และเป็นบุคลากรที่มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จเป็นผู้มีวินัยและมีความรับผิดชอบสูง คุณสมบัติเหล่านี้อาจเป็นคุณสมบัติที่หาได้ยากแต่ผู้รับผิดชอบก็ควรจะใช้ความพยายามในการแสวงหาให้มากที่สุดเพื่อให้มั่นใจว่าจะได้บุคลากรที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ได้ความมั่นใจว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติจะประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์ ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นศาสตร์ที่ต้องอาศัยองค์ความรู้แบบสหวิทยาการ (interdisciplinary) ดังนั้น ผู้สนใจต้องศึกษากระบวนทัศน์ (Paradigms) ต่าง ๆ ในทางสังคมศาสตร์ ให้มีความครอบคลุมโดยเฉพาะกระบวนทัศน์ทางการเมืองที่มีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นอย่างยิ่งนอกจากนี้ Berman (1978 : 2) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติและชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของโครงการสามารถวัดได้จากร้อยละของการบรรลุเป้าหมาย ความต่อเนื่องทางทฤษฎี ความตื่นตัวและประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมาย การศึกษาของ Berman ยังเน้นให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติด้วยสำหรับ Hambleton (1983 : 5) ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ ขาวสารนโยบายซึ่งควรมีความชัดเจนและสอดคล้องกับเป้าประสงค์ ความหลากหลายของหน่วยงานที่รับผิดชอบการนำนโยบายไปปฏิบัติ มุมมองและอุดมคติของผู้กำหนดนโยบายและทรัพยากรและการวางแผนทางการเมือง Hambleton ยืนยันว่าถ้าปัจจัยต่าง ๆ มีความเหมาะสม จะส่งเสริมให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จด้วยดี ในทางตรงกันข้ามถ้าหากปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว มีลักษณะของความขัดแย้งหรือไม่เหมาะสม จะส่งผลกระทบต่อในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประสบความสำเร็จได้ กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ มีลักษณะที่แตกต่างกันหลายประการ ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีลักษณะรวมกัน หรือปัจจัยที่มีลักษณะเฉพาะตามลักษณะของนโยบาย แผนงาน หรือโครงการก็ได้ ดังนั้น จึงเป็นประเด็นที่ผู้สนใจศึกษาจะต้องพิจารณาด้วยความรอบรู้และรอบคอบ เพื่อให้การระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในแต่ละกรณีที่มีความเที่ยงตรงมากที่สุด

2.1.6 การประเมินผลนโยบาย

นโยบายเป็นแนวทางการดำเนินงานของรัฐบาลเมื่อนำนโยบายไปปฏิบัติแล้ว ผลของนโยบายที่เกิดขึ้นอาจสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เมื่อแรกกำหนดนโยบายอาจไม่บรรลุวัตถุประสงค์เลย อาจก่อให้เกิดผลข้างเคียงที่นำไปสู่ปัญหาของประเทศในด้านอื่นหรืออาจก่อให้เกิดผลในทางที่ดีที่ไม่เคยคาดการณ์มาก่อนผลของนโยบายทั้งผลทางตรง ทางอ้อมผล ผลในระยะสั้นหรือระยะยาวล้วนมีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลในอนาคตต่อไป บทเรียนจากความสำเร็จหรือล้มเหลวที่เกิดขึ้นจะมีส่วนช่วยให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการดำเนินงานของนโยบายให้รอบคอบรัดกุมขึ้นอย่างไรก็ตามผลดังกล่าวจะทราบได้ต่อเมื่อมีการประเมินผลนโยบายอย่างจริงจังและเป็นระบบในบทนี้จะอธิบายแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการประเมินผลนโยบายพร้อมยกตัวอย่างรูปแบบการประเมินผลแบบต่าง ๆ ให้ทราบดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.6.1 ความหมายของการประเมินผลนโยบาย

การประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation) เป็นคำที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ มากมายหลายชื่อ อาทิ การประเมินผลระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) การประเมินผลสรุปรวบยอด (Summative Evaluation) การประเมินผลย้อนหลัง (Retrospective Evaluation) การประเมินผลล่วงหน้า (Prospective Evaluation) การประเมินความสามารถประเมินผล (Evaluability Assessment) และการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) การที่มีชื่อเรียกหลายชื่อสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของธรรมชาติของการประเมินผล นักวิชาการแต่ละคนต่างมีจุดสนใจของตนเองและอาจเลือกศึกษาเน้นเฉพาะประเด็นที่ตนสนใจโดยเรียกการศึกษานั้นว่าการประเมินผลนโยบายซึ่งลักษณะนี้ทำให้การศึกษาเรื่องนี้มีความกว้างขวางและหลากหลายอย่างไรก็ตามการให้ความหมายของการประเมินผลนโยบายในลักษณะกว้างก็ยังคงอยู่ในวิสัยที่ทำได้

Emil J. Posavac and Raymond G. Carey (1980) กล่าวว่า การประเมินผลนโยบาย เป็นการใช้วิธีการหลายวิธี และทักษะหลายชุดขึ้นเพื่อที่จะตกลงใจว่านโยบายที่กำหนดไว้นั้นจำเป็นหรือไม่ ควรจะใช้หรือไม่ คำเนิขการไปตามที่วางไว้หรือไม่ช่วยแก้ไขปัญหาคตามที่มีมุ่งหวังไว้หรือไม่ ในความเห็นของคนทั้งสอง การศึกษาเรื่องนี้พัฒนาจากแนวคิดทางจิตวิทยาสังคมวิทยาการบริหารนโยบายศาสตร์เศรษฐศาสตร์และศึกษาศาสตร์ธรรมชาติของการศึกษาเรื่องนี้เปลี่ยนแปลงไปมาจนกระทั่งไม่มีลักษณะที่เหมือนสารใดสารหนึ่งโดยเฉพาะ

Jamie anderson (1994) ให้ความหมายของการประเมินผลนโยบายว่าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ประสพการณ์การเปรียบเทียบผลของการนำนโยบายปฏิบัติกับสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจิตจะกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่กระทำอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาในทุกขั้นตอนและนโยบายในการประเมินผลนโยบายนั้นอย่างน้อยที่สุดผู้ประเมินต้องทราบในประเด็นต่อไปนี้เป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของนโยบายคืออะไร การดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายกำหนดไว้อย่างไรและผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการทั้งหมดเป็นอย่างไร

Charles O. Jones (1979) ชี้ว่าการประเมินผลนโยบายเป็นการกระทำที่มีระบบและต่อเนื่องเพื่อให้ทราบถึงผลของนโยบายโดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้กับผลกระทบของการดำเนินการตามนโยบายที่มีต่อปัญหาของสังคมที่เป็นเป้าหมายที่นโยบายนั้นมุ่งแก้ไขการกระทำดังกล่าวนี้เป็นกิจกรรมที่เป็นหน้าที่ประจำอย่างหนึ่งของรัฐบาล ในทุกระบบการเมืองเป็นเสมือนเครื่องมือที่รัฐบาลใช้ทบทวนตรวจตราและประเมินความก้าวหน้าในการทำงานของตนนั่นเอง

E.R. House (1976) ชี้ว่าการประเมินผลโดยแท้จริงเป็นเพียงกิจกรรมชักชวนซึ่งมุ่งหวังให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจถึงผลของให้นโยบายหรือกิจกรรมที่ประเมินนั้น การประเมินผลไม่ใช่กิจกรรมที่พยายามทำให้คนปักใจเชื่อไม่ใช่กิจกรรมที่บังคับหรือกำหนดขึ้นเพื่อครอบงำความคิดเห็นของใครแต่เป็นกิจกรรมที่มุ่งชักชวนให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจและยอมรับถึงผลของนโยบายที่เกิดขึ้นทัศนคติของเขาจึงค่อนข้างจะเป็นนามธรรมและเน้นจุดหมายของการนำเอาการประเมินผลไปใช้เป็นสำคัญ

Williams N. Dunn (1981) ชี้ว่าการประเมินผลนโยบายเป็นขั้นตอนหนึ่งของการวิเคราะห์นโยบายโดยเป็นขั้นตอนที่มุ่งผลิตข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับผลของการดำเนินงานตามนโยบายว่าสามารถสนองความต้องการของสังคมสนองคุณค่าของสังคมและแก้ไขปัญหาที่เป็นเป้าหมายของเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอญญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นโยบาย ได้หรือไม่ดังนั้นการประเมินผลนโยบายจึงมุ่งตอบปัญหาที่ว่า “หลังจากดำเนินการนโยบายแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรขึ้นในสังคมหรือไม่”

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะพบว่าผู้ให้ความหมายของการประเมินผลนโยบายนั้นไว้ค่อนข้างหลากหลายแต่หัวใจของความหมายที่แต่ละคนนิยามนั้นพอจะกล่าวได้ว่าคล้ายกันอย่างน้อยที่สุดประเด็นหนึ่งนั่นคือ การประเมินผลเกี่ยวข้องกับกระบวนการวัดคุณค่าของผลของการดำเนินการตามนโยบายเพื่อที่จะนำมาเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และข้อควรสังเกตอีกประการหนึ่งคือการประเมินผลนั้นไม่ได้ แยกเป็นเอกเทศจากขั้นตอนนโยบายอื่นแต่เกี่ยวข้องกันตลอดเวลา

2.1.6.2 ลักษณะของการประเมินผลนโยบาย

ความหมายของการประเมินผลนโยบายที่กล่าวข้างต้นให้ภาพกว้างๆว่าการประเมินผลนโยบายคืออะไรแต่ไม่ได้ให้รายละเอียดมากนักเกี่ยวกับธรรมชาติหรือลักษณะของการประเมินผลนโยบายเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนขอให้พิจารณาลักษณะของการประเมินผลนโยบายที่จะเสนอต่อไปประกอบด้วย

Joseph D. Comtois (1981) ได้อธิบายลักษณะของการประเมินผลนโยบายในอุดมคติว่าควรประกอบด้วยลักษณะสำคัญต่อไปนี้

2.1.6.2.1 เป็นสหวิชานั้นคือดึงเอาความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เข้าใจลักษณะและคุณค่าของผลการดำเนินการตามนโยบายอย่างถ่องแท้ชัดเจน

2.1.6.2.2 เป็นที่ยอมรับทั้งผู้ประเมินเองและผู้มีอำนาจตัดสินใจนั่นคือผู้ประเมินและผู้รับผิดชอบ ในนโยบายเห็นพ้องต้องกันในลักษณะและวิธีการประเมิน

2.1.6.2.3 นำยุทธวิธีต่าง ๆ มาผสมผสานกันอย่างเหมาะสมเพื่อให้เข้าใจผลของนโยบายอย่างชัดเจนขึ้น

2.1.6.2.4 กระทำอย่างเป็นกลางให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.1.6.2.5 ในการรวบรวมข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ต้องเน้นการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลภายในหน่วยงานมากกว่าการติดต่อกับบุคคลภายนอกหน่วยงาน

2.1.6.2.6 วิธีการที่ใช้ต้องยืดหยุ่นและเปิดกว้างเพียงพอที่จะยอมรับระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยทั้งเชิงปริมาณซึ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติและเชิงคุณภาพซึ่งเน้นการใช้เหตุผล และประสบการณ์

ในเรื่องลักษณะสำคัญของการประเมินผลนโยบายนี้ Robert F. Clakr (1979) เสนอว่าโดยทั่วไปแล้วลักษณะร่วมที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการว่าเป็นลักษณะของการประเมินผลและนโยบายที่ดีมี 3 ลักษณะด้วยกันคือ

1. การใช้วิธีการของการวิจัยเชิงทดลองในการประเมินผลสาระสำคัญของวิธีการนี้คือ

ประการที่หนึ่ง ต้องมีการกำหนดกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ประการที่สอง ใช้วิธีการสุ่มเพื่อกำหนดว่าผู้ใดจะต้องอยู่ในกลุ่มทดลองหรือกลุ่มควบคุม ไม่ใช่วิธีที่ถามความสมัครใจหรือกำหนดตามอำเภอใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประการที่สาม การเลือกกลุ่มผู้ถูกศึกษามาจากมวลประชากรต้องใช้วิธีการสุ่มเช่นเดียวกัน

ประการที่สี่ ผู้ทำการประเมินต้องสามารถควบคุมตัวแปรต้นและตัวแปรตามในการประเมินผลได้ การประเมินผลโดยการทดลองนี้เป็นวิธีที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นวิทยาศาสตร์มากที่สุดผลที่ได้ถูกต้องและเที่ยงตรงกว่าการประเมินผลโดยวิธีอื่น

การประเมินผลโดยการทดลอง เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะเรื่องงบประมาณ เรื่องเวลาและเรื่องความเหมาะสมทางการเมืองและสังคมตัวอย่างเช่นการประเมินนโยบาย การเดินทางเดียวในบางเขตของกรุงเทพมหานคร ถ้าการประเมินเป็นการทดลองต้องมีการเลือกเส้นทางเดินทางที่มีลักษณะคล้ายกันมากอย่างน้อยสองเส้นทาง แล้วสุ่มให้เส้นทางหนึ่งเป็นเส้นทางทดลอง อีกเส้นทางหนึ่งเป็นเส้นทางควบคุม เพื่อที่จะใช้เปรียบเทียบกับผลการจราจรในเส้นทางทดลอง การดำเนินการทดลองอาจกำหนดระยะเวลาไว้ 1 เดือนปัญหาที่ต้องเผชิญ คือ ประชาชนและร้านค้าบนเส้นทางทั้งสองคงเกี่ยวกันเป็นเส้นทางทดลอง เนื่องจากภารกิจในชีวิตประจำวัน ของคนบนเส้นทางทดลองจะเปลี่ยนไปอย่างแน่นอน เช่น อาจค้าขายไม่ได้ตามปกติจราจรไม่ได้และการเข้าออกจากที่พักลำบากขึ้นเป็นต้นการเลือกเส้นทางว่าเส้นทางใดจะเป็นเส้นทางทดลองจึงเสี่ยงต่อการถูกร้องเรียนจากผู้เสียผลประโยชน์ นอกจากนั้นการประเมินผลแบบนี้ยังต้องใช้งบประมาณ ค่อนข้างสูงใช้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจำนวนมากน้อยจึงต้องมีการเตรียมการโฆษณาประชาสัมพันธ์และจัดทำเครื่องหมายจราจรใหม่ซึ่งล้วนเป็นภาระที่หนักพอควรปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคที่มีก่ผลให้การประเมินผล ส่วนใหญ่ไม่เป็นการทดลองโดยแท้จริงแต่จะเป็นวิธีที่ผสมผสานหลายวิธีเข้าด้วยกันโดยพิจารณาจากสถานการณ์ปัญหา นโยบายที่กำลังศึกษาและเงื่อนไขในเรื่องเวลาประกอบกัน

2. การเปิดโอกาสให้ผู้รับผิดชอบนโยบายเข้ามามีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่การเริ่มวางแผนการประเมินการกำหนดยุทธวิธีการออกแบบวิธีการประเมินไปจนถึงการลงมือเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และตีความข้อมูลอย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติปัญหาที่มักเกิดขึ้น คือ การเปิดโอกาสดังกล่าวมักเป็นไปได้ลำบากและมักนำมาซึ่งความล่าช้าในการประเมินผล เนื่องจากการเข้ามามีส่วนในทุกขั้นตอนของผู้รับผิดชอบนโยบายเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก แนะนำมาซึ่งความยุ่งยากในการดำเนินการต่าง ๆ เช่นการนัดประชุมการติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลการพิจารณาตัดสินปัญหาต่าง ๆ และการยอมรับแนวทางปฏิบัติร่วมกันนอกจากนั้นในทางปฏิบัติ มีความจำเป็นที่จะต้องเชิญ ผู้ที่ไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้การประเมินผลนโยบายด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการอนุมัติงบประมาณและกำลังคนที่ใช้ในการประเมินผลนโยบาย

3. ผลที่ได้จากการประเมิน มีผลกระทบต่อนโยบายหรือโครงการใดโครงการหนึ่งโดยเฉพาะ นั่นคือ ผู้ปฏิบัติยอมรับผลการประเมินและนำผลที่ได้ไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขนโยบายหรือโครงการที่ตนรับผิดชอบอยู่ในทางปฏิบัติโดยทั่วไปแล้วการประเมินผลมักไม่มีผลกระทบในทางปฏิบัติต่อนโยบายหรือโครงการใด ๆ ผลการประเมินเป็นเพียงข้อมูลที่เย็บเล่มไว้สวยหรูเก็บไว้ในลิ้นชักหรือวางไว้ในห้องสมุดของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ แต่ผู้ปฏิบัติไม่สนใจที่จะนำข้อสรุปหรือความเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากการประเมินไปใช้ประโยชน์ อย่างไรก็ตาม Robert F. Clakr

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล่าวว่า ถึงแม้จะไม่มีผู้สนใจต่อผลการประเมินมากนัก ผลที่ได้เมื่อสะสมกันมากขึ้นจะพอกพูนเป็นความรู้ เป็นข้อความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาและการปฏิบัติในอนาคตต่อไป

ลักษณะ 3 ประการที่กล่าวมาแล้ว เป็นลักษณะของการประเมินผลนโยบายที่ดี แต่ในทางปฏิบัติลักษณะ 3 ประการ มักเบี่ยงเบนไปมากน้อยตามสถานการณ์และผู้เกี่ยวข้องซึ่งที่คลากแนะนำสำหรับผู้ประเมินนโยบายโดยทั่วไปคือ ในภาวะที่รัฐบาลต้องรัดเข็มขัดเต็มที่ ผู้รับผิดชอบในการประเมินผลนโยบายต้องเน้นการประเมินผลที่เป็นไปได้ภายใต้บริบททางการเมืองและสังคม ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการประเมินผลให้สอดคล้องกับเงื่อนไขทางงบประมาณ และกฎระเบียบทางราชการ การประเมินจะทำได้ลำบาก และไม่ส่งผลที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม

ในเรื่องลักษณะของการประเมินผลนโยบายนี้ Dunn อธิบายว่า การประเมินผลนโยบายนั้นมีเป้าหมายที่สำคัญคือ การผลิตข่าวสารที่เกี่ยวกับคุณค่าของผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ และชี้ว่าการประเมินผลไม่ได้มุ่งแสวงหาข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงหรือข่าวสารที่อธิบายว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง หรือข่าวสารที่อธิบายว่าควรจะทำอะไร อย่างไร แต่มุ่งแสวงหาข่าวสารที่แสดงคุณค่า ที่บ่งบอกว่าผลของการดำเนินการตามนโยบาย มีคุณค่าหรือไม่เพียงไร ลักษณะหรือธรรมชาติของการประเมินผลในความเห็นของDunn จึงมี 4 ประการใหญ่ ๆ คือ

1. การเน้นคุณค่า (value-focus) การประเมินผลเน้นการตัดสินใจว่านโยบายที่ดำเนินการไปนั้นมีคุณค่าที่น่าสนับสนุนต่อไปหรือไม่เพียงไร การประเมินผลไม่ใช่เป็นเพียงการพยายามเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้น และผลที่ไม่เกิดขึ้นตามที่คาดการณ์ไว้เท่านั้น แต่รวมไปถึงการให้คุณค่าแก่ผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นว่ามีค่าต่อสังคมหรือไม่เพียงไร

2. ความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงและคุณค่าการสรุปผลการประเมินต้องอาศัยข้อเท็จจริงและคุณค่าการที่จะสรุปว่านโยบายหนึ่งๆ ประสบความสำเร็จมากหรือน้อยนั้นต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่ว่านโยบายนั้นก่อให้เกิดผลอย่างไรอย่างนั้นจริงหรือไม่จากนั้นต้องกำหนดคุณค่าลงไปว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นมีประโยชน์ต่อประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือไม่มากน้อยเพียงไร

3. ความเกี่ยวเนื่องทั้งปัจจุบันและอดีตการประเมินผลนโยบายไม่ได้มุ่งเน้นการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจุบันกับอนาคตดังเช่นการเสนอนโยบายที่กำหนดนโยบายแต่มุ่งเน้นการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจุบันกับอดีตนั้นคือการประเมินผลมีลักษณะที่เน้นการมองย้อนหลังไปในอดีต และเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่การนำนโยบายไปปฏิบัติเสร็จสิ้นแล้วจากผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการนำนโยบายไปปฏิบัติการประเมินผลจะมองย้อนกลับไปหาอดีต เพื่อเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่คาดหวังซึ่งกำหนดไว้ในรูปวัตถุประสงค์ของนโยบายและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง

4. ความมีคุณค่าซ้อน คุณค่าที่เป็นพื้นฐานของการสรุปผลการประเมินต่าง ๆ มักเป็นวิธีการและเป้าหมายในตัวของตัวเองตัวอย่างเช่นความมั่นคงของชาติเป็นคุณค่าที่สำคัญของนโยบายสาธารณะมากมายหลายนโยบายนั้นคือเป็นเป้าหมายที่สำคัญโดยตัวเองอยู่แล้วขณะเดียวกันก็อาจนำไปสู่ คุณค่าอื่นที่สำคัญเช่นการเสริมสร้างบรรยากาศการลงทุนการเสริมสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวเป็นต้นความมั่นคงของชาติจึงเป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายในตัวเองนั่นคือมีลักษณะเป็นคุณค่าซ้อน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.6.3 ปัญหาอุปสรรคในการประเมินผลนโยบาย

การประเมินผลนโยบายถือเป็นกระบวนการนโยบายที่มีผู้สนใจศึกษามากขบวนหนึ่ง โดยเฉพาะการศึกษาในลักษณะของการประเมินผลโครงการ ได้แก่ (จินตลักษณ์ วัฒนสินธุ์. 2529 : 26-30 และ ทศพร ศิริสัมพันธ์. 2539 : 154 - 155)

1. ปัญหาความไม่แน่ชัดของเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบายสาธารณะ คูที่นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางและเป้าหมายในการปฏิบัติงานของรัฐบาล แต่ในทางปฏิบัติจะพบว่านโยบายหลายนโยบายจะไม่ได้ระบุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนออนไลน์จะทราบแต่เพียงว่ารัฐบาลจะทำอะไรซึ่งการที่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบายขาดความชัดเจนย่อมส่งผลต่อการประเมินผลนโยบาย เนื่องจากไม่สามารถกำหนดวัตถุประสงค์เป็น ประเด็น และตัวชี้วัดความสำเร็จในการประเมินได้

2. ปัญหาบุคลากรประเมินขาดความรู้ และไม่แน่ใจในผลที่จะเกิดขึ้นตามที่เข้าใจกัน การประเมินผลนโยบาย ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งแต่เนื่องจากการประเมินเป็นงานยาก จึงทำให้บุคลากรขาดความสนใจที่จะศึกษาอย่างจริงจังรวมทั้งอาจเกรงว่า การประเมินนั้น เป็นการจับผิดหรือถ้าหากผลการประเมินออกมาไม่ดีจะเกิดความเสียหายต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การประเมินจึงทำการพอเป็นพิธีหรืออย่างขอไปที ซึ่งทำให้ความสำคัญของการประเมินผลนโยบายสาธารณะลดลง

3. ปัญหาบุคลากรประเมินขาดความพร้อม ปัญหานี้เป็นปัญหาสำคัญเพราะการประเมินผลนโยบายนั้นต้องกระทำอย่างมีหลักเกณฑ์มีระบบมีขั้นตอนถ้าผู้ประเมินทำอย่างขอไปทีย่อมไม่เกิดประโยชน์แต่ประการใด เพราะฉะนั้นผู้ประเมินต้องมีการเตรียมที่ดี ต้องศึกษานโยบายอย่างละเอียด มีความเข้าใจถึงเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของนโยบาย และวิธีการปฏิบัติอย่างลึกซึ้ง แต่ปัญหาที่พบก็คือ ผู้ประเมินนโยบาย ไม่มีความพร้อมที่จะทำหน้าที่ ให้เกิดผลดี มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นโยบายสาธารณะ ซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายมักจะพบว่าผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินนโยบายขาดความเข้าใจ คือไม่ได้ศึกษานโยบายอย่างละเอียด ขาดความสามารถในการประเมิน และที่สำคัญคือไม่ทราบว่าจะประเมินไปเพื่อประโยชน์อะไร

4. ปัญหาการขาดข้อมูลข่าวสารในการประเมินผลนโยบายปัญหานี้จะสะท้อนออกมาในแง่ของการไม่มีข่าวสาร ตามที่ต้องการ หรือมีแต่ไม่เพียงพอความยากลำบากในการรวบรวมหรือเก็บข้อมูลข่าวสารนั้น ชมเป็นประจักษ์แก่คนประเมินผลทุกคน แม้ใช้ความพยายามอย่างมากเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารมา ก็ยังเกิดปัญหาตามมาต้องพิจารณาอย่างรอบคอบอีก คือข้อมูลข่าวสารที่ได้มานั้นขาดความถูกต้องไม่ทันสมัย ไม่สมบูรณ์ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ มีผลทำให้การประเมินผลนโยบายมีจุดอ่อน ถึงแม้จะสามารถใช้เทคนิคในการวิเคราะห์ ประเมินผลนโยบายที่มีประสิทธิภาพเพียงไรก็ตาม

5. ปัญหาเรื่องระยะเวลาในการประเมินผลนโยบาย โดยที่การประเมินนโยบายสามารถกระทำได้หลายช่วงเวลา เริ่มตั้งแต่มีการกำหนดนโยบายการปฏิบัติตามนโยบาย และเมื่อผลของนโยบายเกิดขึ้นประกอบกับการที่นโยบายสาธารณะเป็นเรื่องที่มีขอบเขตกว้างมาก และมีระยะเวลาหวังผลหลายระยะเวลา ซึ่งลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดปัญหากับผู้ทำการประเมินว่าจะทราบได้อย่างไร ว่าเวลาที่เหมาะสมในการประเมินควรเป็นช่วงใด และควรใช้เวลาในการประเมินเท่าไร จึงจะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทราบผลอันแน่นอนของนโยบาย นโยบายควรทำการประเมินตั้งแต่ต้นหรือไม่ และนโยบายใดควรเน้นเฉพาะผลระยะยาวเท่านั้น เป็นต้น

6. ปัญหาการมองการประเมินผลนโยบายปัญหาการมองการประเมินผลนโยบายว่าเป็นสิ่งสิ้นเปลืองโดยปกติแล้วหน่วยงานมักจะกลัวว่าการประเมินผลนโยบายเป็นสิ่งสิ้นเปลืองและจะไปเล่นชิงหรือดึงออกมาปกติบางส่วนมาใช้แทนที่จะได้มีการใช้งบประมาณ ในการปฏิบัติงานโดยตรง ทั้งนี้เป็นเพราะต้นทุนในการประเมิน มักจะมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงโดยเฉพาะนโยบายที่มีขอบเขตกว้างขวางทั้งในแง่ของกลุ่มบุคคลและดำเนินการ

7. ปัญหาการต่อต้านการประเมินจากบุคคลฝ่ายต่าง ๆ เนื่องจากมีความเชื่อว่าการประเมินอาจทำให้เกิดความเสียหายทำให้บุคคลหลายฝ่าย เกิดความวิตกกังวลว่า จนอาจเสียประโยชน์ไปหากการประเมินผลได้ข้อสรุป ว่าควรมีการยกเลิกหรือสิ้นสุดนโยบาย

2.1.7 โครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาล

สังคมส่วนใหญ่ของประเทศไทยคงเป็นสิ่งเกษตรกรรม ทำให้ตลอดทั้งปีมีการผลิตทางการเกษตรออกมาสู่ท้องตลาดมากมายหลายชนิด แต่เนื่องจากปริมาณผลผลิตทางการเกษตรที่ออกมาสู่ตลาดในแต่ละปีจะมีจำนวนมากขึ้นเพียงใดจะขึ้นอยู่กับปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น ปริมาณฝนทางธรรมชาติ ดังนั้น หากปีใดไม่มีภัยแล้งหรือไม่เกิดภัยธรรมชาติผลผลิตทางการเกษตรก็จะออกมามากเกินไปโดยเฉพาะในช่วงต้นฤดูการเกี่ยวเกี่ยวทำให้ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำเมื่อราคาสินค้าเกษตรตกต่ำเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดนั้น ๆ ก็จะออกมาเรียกร้องให้รัฐบาลมาให้ความช่วยเหลือในการดูแลราคาสินค้ามีให้ตกต่ำจนเกษตรกรขาดทุน ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาพบว่ารัฐบาลได้ออกมาให้การช่วยเหลือโดยการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรในวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกษตรกรขายผลผลิตสูงขึ้น (วิภาณดา วรณวิเศษ, 2554)

ผลผลิตการเกษตรที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ ข้าว ซึ่งมีประสบปัญหาราคาคงต่ำในช่วงต้นฤดูการผลิตเช่นเดียวกับสินค้าเกษตรชนิดอื่น ๆ รัฐบาลในอดีตจึงได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือในการแทรกแซงราคาสูงขึ้นด้วยวิธีการรับจำนำข้าวเปลือก และการประกันราคาข้าวเปลือก สำหรับรัฐบาลชุดนี้ได้เลือกใช้วิธีการแทรกแซงราคาข้าวโดยการจำนำข้าวเปลือกซึ่งเป็นการดำเนินโครงการตามแนวทางที่พรรคเพื่อไทยได้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งไว้กับประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554

ในบทความนี้จึงขอนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและวิธีดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาล ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่นำมาใช้ในการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรกรเปรียบเทียบวิธีการรับจำนำข้าวเปลือกกับการประกันราคาข้าวเปลือก รวมถึงนำเสนอข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่อาจนำมาใช้ปรับปรุงโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

2.1.7.1 นโยบายการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาล

ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 พรรคเพื่อไทยได้นำเสนอนโยบายประชานิยมในด้านต่าง ๆ ต่อประชาชนหนึ่งในนโยบายประชานิยมที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง คือ การรับจำนำข้าวเปลือก โดยได้นำเสนอว่าจะรับจำนำข้าวเปลือกเจ้าเกวียนละ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

15,000 บาท และรับจำหน่ายข้าวเปลือกหอมมะลิเกี่ยวนละ 20,000 บาท เมื่อพรรคเพื่อไทยได้เป็นผู้นำในการจัดตั้งคณะรัฐบาลและได้แถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2554 โดยน่านโยบายจำหน่ายข้าวเปลือกตามที่ได้อนรงค์ หาเสียงไว้กับประชาชนมาบรรจุเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก โดยมีรายละเอียดดังนี้

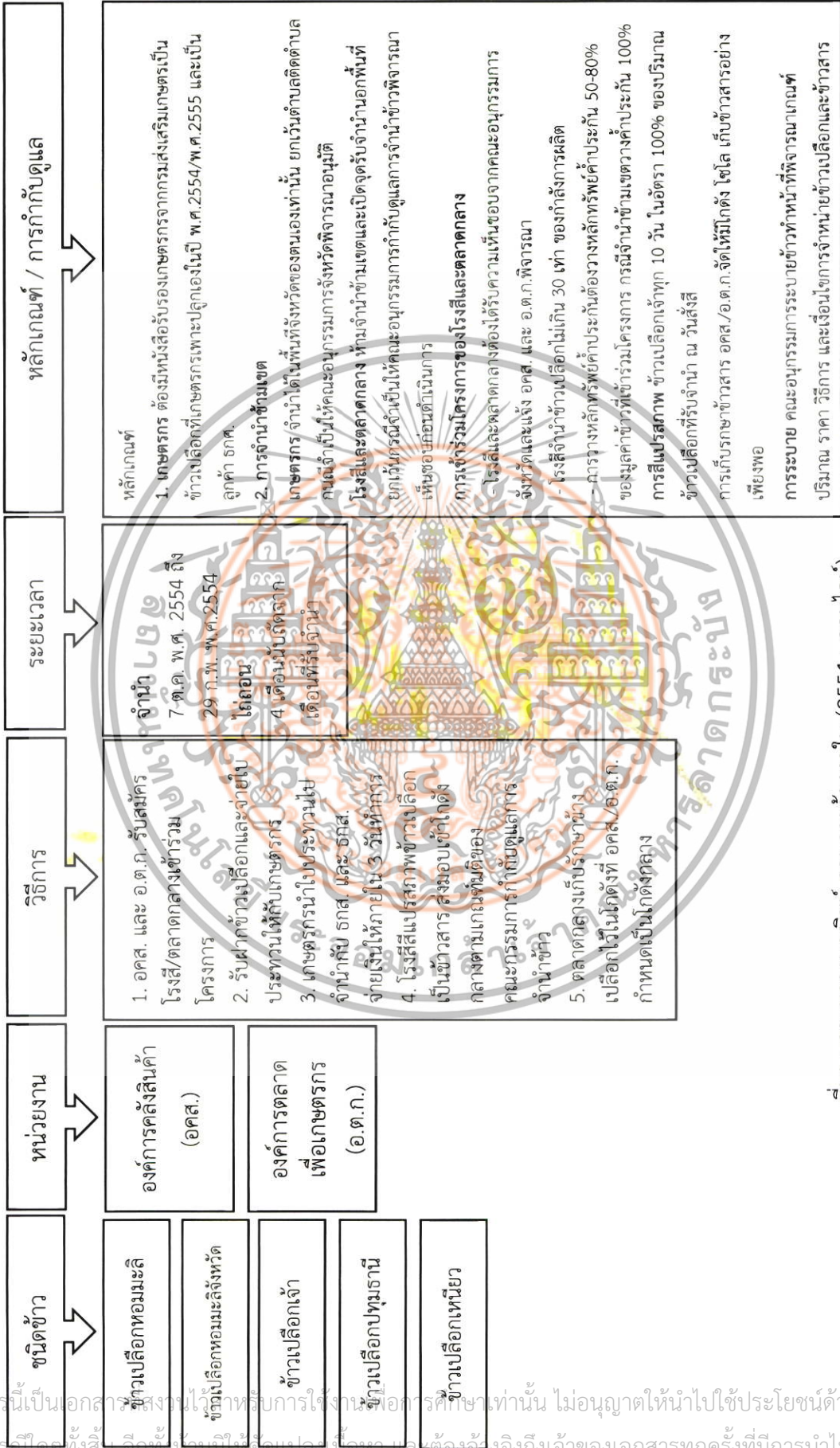
2.1.7.1.1 นโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก

ยกระดับราคาสินค้าเกษตรและให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยดูแลราคาสินค้าเกษตรให้มีเสถียรภาพเหมาะสม คำนึงถึงกลไกราคาตลาดโลก โดยใช้วิธีบริหารจัดการทางตลาด และกลไกตลาดซื้อขายล่วงหน้า รวมทั้งผลักดันเกษตรกรสามารถขายสินค้าเกษตรได้ในราคาสูงเพียงพอเมื่อเทียบกับต้นทุน และนำระบบจำหน่ายสินค้าเกษตรมาใช้ในการสร้างความมั่นคงด้านรายได้ให้แก่เกษตรกร เริ่มต้นจากการรับจำหน่ายข้าวเปลือกเจ้าและข้าวเปลือกหอมมะลิความชื้นไม่เกินร้อยละ 15 ที่ราคาเกี่ยวนละ 15,000 บาทและ 20,000 บาท ตามลำดับ พร้อมทั้งจัดให้มีการเยียวยาความเสียหายของพืชผลจากภัยธรรมชาติให้แก่เกษตรกร การจัดทำระบบทะเบียนครัวเรือนเกษตรกรให้สมบูรณ์ และการออกบัตรเครดิตสำหรับเกษตรกร (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2554 : ออนไลน์)

2.1.7.1.2 วิธีดำเนินการจำหน่ายข้าวเปลือกของรัฐบาล

หลังจากรัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาแล้ว ได้ดำเนินโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกตามที่แถลงไว้ โดยมอบหมายให้คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) รับผิดชอบโครงการดำเนินการกำหนดกรอบ ชนิด ราคา ปริมาณ ระยะเวลา วิธีการ หลักเกณฑ์และเงื่อนไข การรับจำหน่ายข้าวเปลือกนปี ปีการผลิต พ.ศ.2554/พ.ศ. 2555 ทั้งนี้ คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติได้มีมติอนุมัติกรอบ ชนิด ราคา ปริมาณ ระยะเวลา วิธีการ หลักเกณฑ์และเงื่อนไข การรับจำหน่ายข้าวเปลือกนปี ปีการผลิต พ.ศ.2554/พ.ศ. 2555 เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2554 และได้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2554 ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้รับทราบและให้ดำเนินการรับจำหน่ายได้โดยมีรายละเอียด ดังนี้

หลักเกณฑ์การดำเนินงานรับจำนำข้าวเปลือกนปีการผลิต พ.ศ.2554/พ.ศ.2555

ที่มา : กระทรวงพาณิชย์ กรมการค้าภายใน (2554 : ออนไลน์)

จากภาพ ประกอบที่ 3 สามารถอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต พ.ศ.2554/พ.ศ.2555 ของรัฐบาลได้ดังนี้ (กระทรวงพาณิชย์ กรมการค้าภายใน . 2554 : ออนไลน์)

1. ชนิดและราคาปรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต พ.ศ.2554/พ.ศ.2555 ข้าวเปลือกที่รับจำนำมีเพียง 5 ชนิดได้แก่ ข้าวเปลือกหอมมะลิ ข้าวเปลือกหอมจังหวัด ข้าวเปลือกปทุมธานี ข้าวเปลือกเหนียว ข้าวเปลือกเจ้า โดยแต่ละชนิด มีราคาปรับจำนำที่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ชนิดและราคาปรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต พ.ศ.2554/พ.ศ.2555

หน่วย : บาท/ตัน

ชนิดข้าว	จำนำใบประทวน
ข้าวเปลือกหอมมะลิ (42 กรัม)	20,000
ข้าวเปลือกหอมจังหวัด (40 กรัม) (ข้าวหอมมะลินอกพื้นที่ 23 จังหวัด)	18,000
ข้าวเปลือกปทุมธานี (42 กรัม)	16,000
ข้าวเปลือกเหนียว 10% เม็ดยาว	16,000
ข้าวเปลือกเหนียว 10% เม็ดสั้น	15,000
ข้าวเปลือกเจ้า 100%	15,000
ข้าวเปลือกเจ้า 5%	14,800
ข้าวเปลือกเจ้า 10%	14,600
ข้าวเปลือกเจ้า 15%	14,200
ข้าวเปลือกเจ้า 25%	13,800

ที่มา : กระทรวงพาณิชย์ กรมการค้าภายใน (2554 : ออนไลน์)

ทั้งนี้ ราคาจำนำข้างต้นให้ปรับลดตามจำนวนกรัม ในอัตราค่าละ 200 บาท

2. เป้าหมายการรับจำนำ ไม่ได้จำกัดปริมาณข้าวเปลือกที่รับจำนำทั้งโครงการ ส่วนปริมาณข้าวเปลือกที่เกษตรกรแต่ละรายจะจำนำได้ก็ไม่จำกัดจำนวนเช่นเดียวกัน

3. หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต พ.ศ.2554/พ.ศ.2555 ได้แก่ องค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ (อคลัง) และองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.)

4. วิธีจำนำข้าว

4.1 ให้องค์การคลังสินค้าและองค์การตลาดเพื่อเกษตรกรรับสมัครโรงสี/ตลาดกลางเข้าร่วมโครงการเป็นจุดรับฝากข้าวเปลือกและจ่ายใบประทวนให้เกษตรกรที่นำข้าวเปลือกมาจำนำ

4.2 ให้โรงสี/ตลาดกลาง ที่เข้าร่วมโครงการ รับจำนำข้าวเปลือกเจ้า ข้าวเปลือกหอมจังหวัด และ ข้าวเปลือกปทุมธานี เฉพาะใบประทวนเท่านั้น ในกรณีรับจำนำข้าวเปลือกหอมมะลิ และข้าวเปลือกเหนียว ให้รับจำนำใบประทวนเท่านั้น แต่อาจพิจารณาให้มีการจำนำยังฉางเฉพาะในพื้นที่ที่มียังฉางเก็บรักษาและมีการดูแลได้มาตรฐานโดยในอดีตไม่เคยมีปัญหาสร้างความเสียหายให้ภาครัฐเท่านั้น ตามหลักเกณฑ์และมติของคณะกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าว

4.3 เกษตรกรนำใบประทวนไปจำนำกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรต้องจ่ายเงินให้กับเกษตรกรภายใน 3 วันทำการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4 โรงสีที่รับฝากข้าวเปลือกไว้ดำเนินการสีแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสารส่งมอบ โกงดังกลางตามหลักเกณฑ์และมติของคณะกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าวเปลือก ให้เก็บรักษาข้าวเปลือกไว้ในโกดังที่องค์การคลังสินค้า/องค์การตลาดเพื่อเกษตรกรกำหนดเป็นโกดังกลาง

5. ระยะเวลาดำเนินการรับจำนำ

วันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2554 - 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 (ภายใต้ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 - 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2555) ระยะเวลาไถ่ถอน 4 เดือน นับถัดจากเดือนที่รับจำนำระยะเวลาโครงการ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2554 - 30 กันยายน พ.ศ. 2555

6. หลักเกณฑ์ในการรับจำนำ

6.1 เกษตรกรผู้มีสิทธิจำนำจะต้อง 1) มีหนังสือรับรองจากกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งผ่านการทำประชาคม และเกษตรกรลงชื่อรับรองตัวเอง พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร และ ปลัดองค์กรส่วนท้องถิ่น หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายลงชื่อรับรองด้วย 2) เป็นข้าวเปลือกที่เกษตรกรเพาะปลูกเองในปีการผลิต พ.ศ.2554/พ.ศ.2555 และ 3) เป็นลูกค้า ธ.ก.ส.

6.2 พื้นที่รับจำนำ เกษตรกรจำนำได้ในพื้นที่จังหวัดของตนเองเท่านั้น ยกเว้นตำบลติดต่อกัน โดยให้อนุกรรมการติดตามกำกับดูแลการรับจำนำในระดับจังหวัดที่เป็นพื้นที่เพาะปลูกในจังหวัดนั้นของเกษตรกรพิจารณาอนุมัติ ห้ามโรงสีและตลาดกลางจำนำข้ามเขตและเปิดจุดรับจำนำข้ามเขตและเปิดจุดรับจำนำนอกพื้นที่ ยกเว้นกรณีจำเป็นให้คณะกรรมการติดตามกำกับดูแลการรับจำนำในระดับจังหวัดพิจารณาเห็นชอบก่อนดำเนินการ

6.3 การเข้าร่วมโครงการของโรงสีและตลาดกลางโครงการรับจำนำข้าวเปลือกให้ความสำคัญกับโรงสี/ตลาดกลาง ที่ได้รับการจัดเกรดว่ามีความร่วมมือกับทางราชการสูงเป็นอันดับแรกโดยตลาดกลางต้องมีศักยภาพในการรับฝากข้าวเปลือกและโรงสีต้องมีศักยภาพในการรับฝากและแปรสภาพข้าวเปลือก โดยทั้งโรงสีและตลาดกลางต้องมีอุปกรณ์เครื่องชั่งน้ำหนักบรรทุกทุกเครื่องวัดความชื้นข้าวอย่างน้อย 2 เครื่อง และมีเครื่องมือตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือกที่เพียงพอต่อการใช้งาน รวมทั้งมีเครื่องอบลดความชื้นและลานตาก มีลานที่เก็บข้าวอยู่ในบริเวณเดียวกันกับ โรงสีหรือตลาดกลาง และไม่มีภาระค้างส่งมอบข้าวในโครงการช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาลที่ผ่าน ๆ มา กรณีเป็นโรงสีสหกรณ์การเกษตรจะต้องมีศักยภาพในการรับฝากอบลดความชื้นและ สีแปรสภาพข้าวเปลือก รวมทั้งต้องได้รับการรับรองจากกรมส่งเสริมว่าเป็นผู้มีความสามารถในการเข้าร่วมโครงการได้ โดยให้คณะกรรมการของสหกรณ์ทั้งคณะเป็นผู้ค้าประกันการเข้าร่วมโครงการสำหรับโรงสี/ตลาดกลางที่เข้าร่วมโครงการในปีก่อนๆ ที่ถูกองค์การคลังสินค้า/องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรฟ้องร้องดำเนินคดีกรณีกระทำความผิดร้ายแรง เช่น ลักทรัพย์หรือยักยอกทรัพย์ รวมทั้งโรงสี/ตลาดกลางที่ยังไม่ได้รับการปลดจากบัญชีดำขององค์การคลังสินค้า/องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร รวมทั้งยังอยู่ในระหว่างการดำเนินคดีฟ้องร้อง ดำเนินคดีทางแพ่งหรือคดีอาญา ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการรับจำนำได้ ทั้งนี้ โรงสีที่เข้าร่วมโครงการจะต้องติดตั้งโทรทัศน์วงจรปิดไว้ในบริเวณที่สามารถบันทึกกิจกรรมการดำเนินการรับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกรสถานที่เก็บข้าวตามโครงการให้เห็นได้ชัดเจนตลอดระยะเวลาโครงการ รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมให้ศูนย์ Operation room ของฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติได้ด้วย (ถ้ามี) ทั้งนี้ โรงสีและตลาดกลางที่เข้าร่วมโครงการจะต้องได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการระดับจังหวัดแล้ว และแจ้งหน่วยงานปฏิบัติ องค์การคลังสินค้า องค์การตลาดเพื่อการเกษตรพิจารณาอนุมัติ โฉนเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โรงสีที่เข้าร่วมโครงการจะรับจำนำข้าวเปลือก จากเกษตรกรได้ไม่เกิน 30 เท่าของกำลังการผลิตและโรงสี และตลาดกลางที่เข้าร่วมโครงการจะต้องวางหลักทรัพย์ค้ำประกัน โดยจะต้องเลือกดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ 1) โรงสีต้องวางหลักทรัพย์ค้ำประกัน 50% หรือ 2) โรงสีต้องวางหลักทรัพย์ค้ำประกัน 30% และมีโรงสีค้ำประกันไซ่ว จำนวน 2 ราย รวม 20% ส่วนกรณีตลาดกลางต้องวางหลักทรัพย์ประกัน 40% บุคคลค้ำประกัน จำนวน 2 คน รวม 30% ทั้งนี้ กรณีรับจำนำข้ามเขตจะต้องวางหลักทรัพย์ค้ำประกัน 100%

6.4 การแปรสภาพและการส่งมอบ ให้โรงสีแปรสภาพข้าวเปลือกที่ฝากเก็บไว้ที่โรงสีดังนี้ ข้าวเปลือกเจ้า ทุก 10 วัน ในอัตราร้อยละ 100 ของปริมาณข้าวเปลือกที่จำนำ ณ วันที่สั่งแปรสภาพ ส่วนข้าวเปลือกชนิดอื่นให้แปรสภาพตามมติคณะอนุกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าวที่พิจารณาตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ต่อไป ทั้งนี้ โรงสีจะต้องแปรสภาพข้าวเปลือกที่รับจำนำในแต่ละครั้ง และส่งมอบเข้าโกดังกลาง/ไซโลให้เสร็จสิ้นก่อน จึงสามารถรับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกรต่อไปได้

6.5 การเก็บรักษาข้าวสาร ให้คณะอนุกรรมการกำกับดูแลรับจำนำในระดับจังหวัด/องค์กรคลังสินค้า/องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร จะต้องจัดให้มีคลังกลาง/ไซโลจัดเก็บข้าวสารอย่างเพียงพอ และให้เก็บรักษาข้าวสารที่แปรสภาพจากข้าวเปลือกที่รับจำนำในคลังกลาง/ไซโลที่เข้าจัดเก็บ โดยองค์การคลังสินค้าและองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร โดยองค์การคลังสินค้า/องค์การตลาดเพื่อเกษตรกรต้องรับผิดชอบต่อปริมาณ ชนิด และคุณภาพข้าวสาร จนกว่าจะส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ หากเกิดปัญหาข้อโต้แย้งเรื่องคุณภาพข้าวสาร ให้องค์การคลังสินค้า/องค์การตลาดเพื่อเกษตรกรพิจารณาหาหน่วยงานที่มีความเป็นกลางเป็นผู้ตรวจสอบชี้ขาด ทั้งนี้ ให้คัดเลือกโกดังกลาง/ไซโลที่ได้มาตรฐานไม่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย และให้มีการจัดเกรดจำแนกเป็น เกรด A (ดีที่สุด) เกรด B (ดีมาก) และเกรด C (พอใช้) โดยให้คัดคัดเลือกโกดังกลาง/ไซโลที่ได้รับการจัดอยู่ในเกรด A มาใช้เก็บข้าวสารก่อนเป็นอันดับแรก และให้พิจารณาคัดเลือกเกรด B และเกรด C เป็นลำดับถัดไป

6.6 การระบายข้าว คณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าว ทำหน้าที่พิจารณาหลักเกณฑ์ ปริมาณ ราคา วิธีการ และเงื่อนไขในการจำหน่ายข้าวสารในโกดังกลาง/ไซโลที่แปรสภาพจากข้าวเปลือกโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาล รวมทั้งข้าวเปลือกและข้าวสารอื่น ๆ ที่คงเหลือของรัฐบาล

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่นำมาใช้ในการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงราคาสินค้ามีอยู่ด้วยกัน 2 วิธี คือการประกันราคาขั้นต่ำ (Price support) การที่รัฐบาลกำหนดราคาสินค้าให้สูงกว่าระดับราคาดุลยภาพ เพราะราคาดุลยภาพที่ซื้อขายกันในตลาดนั้น รัฐบาลเห็นว่าต่ำเกินไป อาจส่งผลให้ผู้ผลิตได้รับความเดือดร้อน การประกันราคาขั้นต่านิยมใช้กันมากสำหรับสินค้าที่เป็นผลิตผลทางเกษตรกรรม ซึ่งอุปสงค์มักมีความยืดหยุ่นน้อย ในขณะที่อุปทานควบคุมได้ยากเพราะส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศและการกำหนดราคาขั้นสูง (Price ceiling) คือการที่รัฐบาลกำหนดระดับราคาสินค้าให้ต่ำกว่าราคาดุลยภาพในขณะนั้น เพราะราคาดุลยภาพที่ซื้อขายกันในตลาดนั้นรัฐบาลเห็นว่าสูงเกินไป อาจส่งผลให้ผู้บริโภคได้รับความเดือดร้อน การกำหนดราคาขั้นสูงนิยมใช้ในช่วงที่เกิดการขาดแคลนสินค้าหรือสินค้าขาดตลาด ซึ่งจะส่งผลให้ระดับราคาสินค้าสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและถ้าหากปล่อยไว้นาน ๆ ส่งผลให้เกิดภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรงสำหรับนโยบายในการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรเป็นการนำเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ในเรื่องการแทรกแซงราคาสินค้าแบบการประกันราคาขั้นต่ำมาประยุกต์ใช้ โดยทั่วไปรัฐบาลในประเทศกำลังพัฒนามักจะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรให้สามารถขายสินค้าเกษตรได้ในระดับราคาที่สูงขึ้น การประกันราคาขั้นต่ำที่รัฐบาลมักใช้ในการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรมี 2 วิธี ได้แก่

1. การประกันราคาขั้นต่ำโดยรัฐบาลรับซื้ออุปทานส่วนเกิน หรือการรับจำนำสินค้าเกษตร การประกันราคาขั้นต่ำโดยรัฐบาลรับซื้ออุปทานส่วนเกิน หมายถึง การที่รัฐบาลประกาศราคาประกันให้ราคาสูงกว่าตลาดในขณะนั้น และบังคับให้ผู้ซื้อทุกรายซื้อสินค้านั้นในราคาประกันมิฉะนั้นจะมีความผิดตามกฎหมาย และถ้าหากเกษตรกรไม่สามารถขายผลิตผลแก่พ่อค้าในราคาประกันได้รัฐบาลก็จะรับซื้อโดยไม่จำกัดจำนวน และนำมาเก็บสต็อกไว้ เพื่อนำออกมาขายในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดน้อย (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. 2548 : ออนไลน์)

สำหรับการประกันราคาขั้นต่ำโดยรัฐบาลรับซื้ออุปทานส่วนเกินที่นำมาใช้ในการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร คือ การรับจำนำสินค้าเกษตรการรับจำนำสินค้าเกษตรของไทยเริ่มมาตั้งแต่ปีการเพาะปลูก พ.ศ.2524/พ.ศ.2525 เนื่องจากรัฐบาลต้องการช่วยเหลือชาวนาที่ประสบปัญหาราคาข้าวตกต่ำจากภาวะข้าวล้นตลาดในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดพร้อมกัน วิธีการคือให้ชาวนานำข้าวเปลือกมาจำนำไว้กับรัฐบาลในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดพร้อมๆกันเป็นจำนวนมาก จนเมื่อข้าวในตลาดมีราคาสูงขึ้นก็คอยนำเงินมาไถ่ถอนข้าวเปลือกออกไปเพื่อนำไปขาย พร้อมจ่ายดอกเบี้ยให้แก่รัฐบาล ซึ่งคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร แต่หากไม่มาไถ่ถอนในระยะเวลาที่กำหนดข้าวเปลือกที่นำมาจำนำก็จะตกเป็นของรัฐ ซึ่งจะนำออกจำหน่ายต่อไป แต่ตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 เป็นต้นมา

โครงการรับจำนำข้าวเปลือกถูกปรับเปลี่ยนจากเดิมที่เป็นมาตรการเสริมเพื่อชะลอปริมาณข้าวเปลือกที่ออกสู่ตลาดและการรักษาระดับราคามาเป็นการแทรกแซงกลไกตลาด โดยขยายโครงการให้ใหญ่ขึ้น กำหนดราคาจำนำให้สูงกว่าราคาตลาดทำให้ชาวนาสวนใหญ่ที่นำข้าวเปลือกมาเข้าร่วมโครงการไม่มาไถ่ถอนออกไป เป็นการสร้างภาระให้กับรัฐบาลเป็นข้าวเปลือกคงเหลือในคลังรัฐบาลซึ่งแต่ละปีมีจำนวนเพิ่มขึ้น หลังจากนั้นเป็นต้นมาโครงการรับจำนำสินค้าเกษตรก็เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการตกต่ำที่เกษตรกรพึงพอใจ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต 6 ชลบุรี. 2554 : ออนไลน์)

การประกันราคาขั้นต่ำมาประยุกต์ใช้ โดยทั่วไปรัฐบาลประเทศกำลังพัฒนามักจะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรให้สามารถขายสินค้าได้ในระดับราคาที่สูงขึ้นการประกันราคาขั้นต่ำที่รัฐบาลมักใช้ในการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรมี 2 วิธี ได้แก่

1. การประกันราคาขั้นต่ำโดยรัฐบาลรับซื้ออุปทานส่วนเกิน หรือการรับจำนำสินค้าเกษตร หมายถึง การที่รัฐบาลประกาศราคาประกันให้สูงกว่าราคาตลาด ในขณะนั้นและบังคับให้ผู้ซื้อทุกรายซื้อสินค้านั้น ในราคาประกัน มิฉะนั้นจะมีความผิดตามกฎหมาย และถ้าหากเกษตรกรไม่สามารถขายผลิตผลแก่พ่อค้า ในราคาประกัน ได้รัฐบาลก็จะรับซื้อ โดยไม่จำกัดจำนวน และนำมาเก็บสต็อกไว้ เพื่อนำออกมาขายในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดน้อย (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. 2548 : ออนไลน์)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับการประกันราคาขั้นต่ำโดยรัฐบาลรับซื้ออุปทานส่วนเกินที่นำมาใช้ในการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร คือการรับจำนำสินค้าเกษตร เหลือชวนาที่ประสบปัญหาราคาข้าวตกต่ำจากภาวะข้าวล้นตลาดในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยว ที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดพร้อม ๆ กันเป็นจำนวนมาก จนเมื่อข้าวในตลาดมีราคาสูงขึ้น ก็ค่อนำเงินมาไถ่ถอนข้าวเปลือกออกไปเพื่อนำไปขาย พร้อมจ่ายดอกเบี้ยให้แก่รัฐบาล ซึ่งคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร แต่หากไม่มาไถ่ถอนในเวลาที่กำหนด ข้าวเปลือกที่นำมาจำนำนั้นก็จะเป็นของรัฐบาลซึ่งจะนำออกจำหน่ายต่อไป แต่ตั้งแต่ปี พ. ศ. 2543 เป็นต้นมา โครงการรับจำนำข้าวเปลือกถูกปรับเปลี่ยนจากเดิมที่เป็นมาตรการเสริม เพื่อชะลอปริมาณข้าวเปลือก ที่ออกสู่ตลาดและรักษาระดับราคา มาเป็นการแทรกแซงกลไกตลาดโดยขยายโครงการให้ใหญ่ขึ้นและกำหนดราคาจำนำให้สูงกว่าราคาตลาดทำให้ชวนาส่วนใหญ่ที่นำข้าวเปลือกมาเข้าร่วมโครงการไม่มาไถ่ถอนออกไป เป็นการสร้างภาระให้กับรัฐบาลเป็นข้าวเปลือกคงเหลือในคลังของรัฐบาลซึ่งแต่ละปีมีจำนวนเพิ่มขึ้น หลังจากนั้นเป็นต้นมาโครงการรับจำนำสินค้าเกษตรก็เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการตกต่ำที่เกษตรกรพึงพอใจ (สำนักงานเกษตรกิจการเกษตร เขต 6 ชลบุรี, 2554 : ออนไลน์)

สำหรับการจำนำสินค้าเกษตร มีข้อดีข้อเสีย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 ข้อดี – ข้อเสีย ของการรับจำนำสินค้าเกษตร

ข้อดี	ข้อเสีย
<ul style="list-style-type: none"> - เป็นวิธีที่ใช้แก้ปัญหาได้รวดเร็วที่สุด เมื่อเทียบกับวิธีการอื่นๆ เช่นการส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการปลูกพืชชนิดอื่น การส่งเสริมให้พัฒนาคุณภาพผลผลิต เป็นต้น - เป็นวิธีการที่เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ 	<p>โครงการรับจำนำที่ผ่านมาทำให้กลไกตลาดถูกบิดเบือนสาเหตุเกิดจากที่รัฐบาลกำหนดราคารับจำนำที่สูงเกินไปโดยไม่คำนึงถึงราคาตามกลไกตลาด ทำให้เกษตรกรมุ่งที่จะเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีการซื้อขายปกติ ตามกลไกตลาดนอกจากนี้เมื่อจำนำแล้วไม่มีการไถ่ถอน เนื่องจากราคารับจำนำที่ได้สูงกว่าราคาตลาด ผู้ประกอบการ เช่น โรงสีผู้ค้า ก็มีรายได้จากการเข้าร่วมโครงการ จึงมุ่งที่จะเข้าร่วมโครงการรับจำนำเพียงอย่างเดียวโดยไม่ทำการซื้อขายตามปกติสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากที่ไม่สามารถแข่งขันราคาของรัฐ ปริมาณผลผลิตที่รัฐบาลรับไว้ในโครงการที่เพิ่มขึ้นนี้ ทำให้รัฐบาลกลายเป็นผู้ค้าข้าวรายใหญ่ของประเทศ เนื่องจากมีข้าวอยู่ในความครอบครองเป็นจำนวนมาก ผู้ส่งออกที่แต่เดิมเคยรับซื้อข้าวจากโรงสีมีการแข่งขันกันด้านราคาเมื่อเห็นว่ารัฐบาลมีสต็อกข้าว เป็นจำนวนมาก ก็คอยแต่จะประมูลข้าวจากรัฐบาล เพื่อส่งออกแทน ที่จะไปซื้อกับโรงสี ส่งผลให้ต้นทุนการส่งออกข้าวของประเทศไทยสูงกว่าประเทศอื่น ความสามารถในการแข่งขันของประเทศลดลง</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรเกิดค่านิยมในการเพาะปลูกเพื่อขายให้แก่โครงการจำนำข้าวเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้วงเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น ไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อดี	ข้อเสีย
	<p>พัฒนาศักยภาพของตนเอง เช่น การปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์ข้าว การเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตการลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ในการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร และงบประมาณในการบริหารจัดการ ได้แก่ ค่าจัดเก็บ ค่าแปรสภาพ ค่าเสื่อมคุณภาพ ค่าใช้จ่ายเพื่อระบายผลผลิตรวมถึงการขาดทุนการขายผลผลิต - ระเบียบขั้นตอนการรับจำนำเปิดโอกาสให้มีการทุจริตคอร์รัปชันในทุกระดับตั้งแต่ข้าราชการระดับล่างไปจนถึงระดับผู้บริหาร นักการเมืองผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการ รับจำนำข้าวเปลือก เช่น โรงสี การทุจริตคอร์รัปชันส่วนใหญ่ จะอยู่ในรูปของการสวมสิทธิ์เกษตรกร การปลอมปนข้าวการเวียนเทียนข้าวในโกดัง การนำผลผลิตจากประเทศเพื่อนบ้าน มาเข้าร่วมโครงการรับจำนำของไทย - ระบบการรับจำนำสินค้าเกษตรของไทยมีแนวโน้มจะถูกต่อต้านจากต่างประเทศเพราะในปัจจุบันระบบการค้าเสรีมีความสำคัญมากขึ้น - ภาวะการค้าโลกที่เปลี่ยนแปลง คือการเปิดเสรีทางการค้า จะทำให้แต่ละประเทศไม่มีเกรงใจกัน ด้านภาษีศุลกากร โดยเฉพาะข้อกำหนดของอาเซียน และ AFTA ที่กำหนดให้ภาษีนำเข้า เป็น 0 หากมีการใช้มาตรการรับจำนำต่อไปจะส่งผลให้สินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้าน หลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำจำนวนมาก เห็นได้จากที่ผ่านมามีการนำสินค้าเกษตรจากพม่า กัมพูชา และลาว ที่มีราคาต่ำกว่า เข้ามาสวมสิทธิ์จำนำกับรัฐบาล

2. การประกันราคาขั้นต่ำโดยรัฐบาลจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่เกษตรกร หรือ การประกันราคาสินค้าเกษตร หมายถึง การที่รัฐบาลปล่อยให้มีการซื้อขายตามกลไกราคาในตลาดตามปกติ แต่รัฐบาลจะกำหนดราคาประกันขั้นต่ำไว้ ถ้าหากราคาตลาดต่ำกว่าราคาขั้นต่ำที่รัฐบาลกำหนด รัฐบาลจะจ่ายเงินชดเชยให้เกษตรกรเท่ากับส่วนต่างระหว่างราคาประกันกับราคาตลาด (สำนักเศรษฐกิจการคลัง 6 ชลบุรี, 2548 : ออนไลน์)

สำหรับการประกันราคาขั้นต่ำโดยรัฐบาลจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่เกษตรกรที่นำมาใช้ในการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร คือการประกันราคาสินค้าเกษตรการประกันราคาสินค้าเกษตรถูกนำมาใช้ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ซึ่งเป็นการนำการประกันราคาข้าวเปลือกมาใช้ในการรับจำนำข้าวเปลือก เพื่อแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันที่เคยเกิดขึ้นในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาลชุดก่อนหน้านั้น วิธีการคือ เกษตรกรต้องมาขึ้นทะเบียนและทำสัญญาประกันราคาขั้นต่ำ

ในช่วงฤดูการเพาะปลูกกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเมื่อถึงกำหนดระยะเวลาเอกสารเป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประกัน หลังจากนั้นก็ทำการซื้อขายตามปกติตามราคาตลาด หากราคาขายในตลาดต่ำกว่าราคาประกันเกษตรกรจะได้รับเงินส่วนต่างสำหรับเกณฑ์ในการคำนวณราคาประกัน จะพิจารณาจากราคาก่อนฤดูกาลเพาะปลูก ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรบวกกำไรที่เกษตรกรสามารถอยู่ได้ เป็นต้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต 6 ชลบุรี. 2545 : ออนไลน์)

สำหรับการประกันราคาสินค้าเกษตร มีข้อดี – ข้อเสีย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 ข้อดี – ข้อเสีย ของการประกันราคาสินค้าเกษตร

ข้อดี	ข้อเสีย
<ul style="list-style-type: none"> - มีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อน รัฐบาลไม่ต้องดำเนินการเก็บรักษาสินค้าและแปรรูปผลผลิตสามารถป้องกันการทุจริตได้ส่วนหนึ่ง เกษตรกรได้เงินโดยตรงจากรัฐบาล หากราคาซื้อขายต่ำกว่าราคาประกัน - กลไกตลาดทำงานเป็นปกติไม่ถูกบิดเบือนเหมือนระบบการรับจำนำ เพราะมีการซื้อขายกันตามปกติตามราคาตลาด - เกษตรกรได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย สามารถแก้ไขปัญหาการแทรกแซงจากพรรคการเมืองได้เป็นอย่างดี - เป็นแนวทางการสนับสนุนด้านราคา ที่ไม่ขัดต่อกฎขององค์การการค้าโลก(WTO) เพราะไม่ใช้การอุดหนุน การส่งออก แต่เป็นเพียงการดูแลและพยุงราคาสินค้าเกษตรภายในประเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> - หากราคาตลาดต่ำกว่าราคาประกันมากรัฐบาลต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการชดเชยส่วนต่างราคานี้ - ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันยังสามารถเกิดขึ้นได้ วันการรับจำนำ หากไม่มีการตรวจสอบควบคุมที่รัดกุม โดยเฉพาะในส่วนของกลางทะเบียนเกษตรกร ที่อาจมีการสวมสิทธิ์ได้ ซึ่งหากรัฐบาลมีระบบการตรวจสอบที่รัดกุม ก็อาจสามารถป้องกันปัญหาการทุจริตและได้ส่วนหนึ่ง - หากผู้รับซื้อหรือผู้ค้ำมีกรมสมยอมหรือฮั้วราคาซื้อขายในราคาต่ำกว่าราคาประกันก็อาจทำให้กลไกตลาดบิดเบือนได้เช่นกัน เช่น กรณีที่หากโรงสีสมยอมกันรับซื้อข้าวในราคาต่ำ รัฐบาลก็ต้องชดเชยทั้งหมด ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการและเจตนารมณ์ของระบบประกันราคานี้ - อาจได้รับการต่อต้านจากเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่คุ้นเคยและมีความพึงพอใจกับระบบการรับจำนำอยู่แล้ว เมื่อมีการปรับเปลี่ยนวิธีการแบบนี้ อาจเกิดความสับสน ซึ่งรัฐบาลต้องเร่งสร้างความเข้าใจ และให้ความรู้แก่เกษตรกรให้มากขึ้น

2.2 ผลทวิคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ

2.2.1 ความหมายและหลักการคำนวณ

ภฤติยา ตติรังสรรค์สุข (2554 : 152) ได้ให้ความหมายของ ตัวคูณ (Multiplier) คือ ตัวเลขที่จะบอกขนาดของการเปลี่ยนแปลงของรายได้ดุลยภาพเมื่อเส้นความต้องการใช้จ่ายมวลรวมเปลี่ยนแปลงไป หรืออีกนัยหนึ่งตัวคูณก็คืออัตราส่วนของการเปลี่ยนแปลงในรายได้ดุลยภาพต่อการเปลี่ยนแปลงของ DAE ที่ทำให้รายได้ประชาชาติดุลยภาพเปลี่ยนแปลง

ถ้าเราให้ค่า K คือค่า multiplier

ΔDAE คือ ส่วนเปลี่ยนแปลงของความต้องการใช้จ่ายมวลรวม

ΔY คือ ส่วนเปลี่ยนแปลงของรายได้

เพราะฉะนั้น จะได้ว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

$$K = \frac{\Delta Y}{\Delta DAE}$$

หรือ

$$\Delta Y = K \Delta DAE$$

ถ้าตัว DAE ที่เปลี่ยนแปลงไปคือ autonomous investment expenditure เรา

เรียกดัชนีคูณการลงทุน (investment multiplier) = $\frac{\Delta Y}{\Delta I_a}$

ถ้าตัว DAE ที่เปลี่ยนแปลงไปคือ autonomous consumption expenditures

เราเรียก ดัชนีคูณการบริโภค (consumption multiplier) = $\frac{\Delta Y}{\Delta C_a}$

ระบบเศรษฐกิจจะมีตัวคูณอะไรขึ้นอยู่กับแบบจำลองของระบบเศรษฐกิจว่าเป็นเช่นใด ถ้าเป็นกรณีที่ระบบเศรษฐกิจเป็นแบบปิดไม่มีรัฐบาล ตัวคูณจะมี 2 ตัวคือดัชนีคูณการบริโภคและดัชนีคูณการลงทุน

การหา consumption multiplier $\left(\frac{\Delta Y}{\Delta C_a}\right)$

และ investment multiplier $\left(\frac{\Delta Y}{\Delta I_a}\right)$

แยกออกเป็น 2 กรณี คือ

1. กรณีการลงทุนเป็นแบบอิสระ ($I = I_a$)
2. กรณีการลงทุนเป็นแบบจงใจ [$I = f(y)$] เช่น $I = I_a + iY$

ประพันธ์ เศรษฐนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย (2558 : 170) ได้ให้ความหมาย ทฤษฎีว่าด้วยตัวคูณทางเศรษฐกิจว่า หมายถึง การเพิ่มขึ้นของตัวแปรอิสระ เช่น การลงทุนจะมีผลทำให้รายได้ประชาชาติสูงขึ้น ไม่เพียงเท่ากับมูลค่าของตัวแปรอิสระที่เพิ่มขึ้นเท่านั้นแต่จะเท่ากับจำนวนนั้นคูณด้วยตัวคูณตัวหนึ่ง ทฤษฎีตัวคูณทางเศรษฐกิจมาจากหลักความจริงที่ว่า เมื่อมีการใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจ รายได้จะเพิ่มขึ้นแก่บุคคลต่าง ๆ เป็นทอด ๆ กันไป

รายได้ประชาชาติขึ้นอยู่กับระดับความต้องการสินค้าและบริการของประชาชนในฐานะผู้อุปโภค และผู้บริโภค ในทรรศนะของนักเศรษฐศาสตร์ยุคใหม่ ผลผลิตสินค้าและบริการของผู้ประกอบการจะต้องปรับตามระดับของการอุปโภคและบริการในระบบเศรษฐกิจ ในระบบเศรษฐกิจอย่างง่ายมี 2 ภาคเศรษฐกิจ ได้แก่ $Y = C + I$

เห็นได้ว่า ถ้ามีการลงทุนเพิ่มขึ้น ย่อมกระตุ้นให้มีการผลิตสินค้าและบริการรายได้จึงเพิ่มสูงขึ้น และทำให้การจ้างงานเพิ่มสูงขึ้นไปในเวลาเดียวกัน หรือในทางตรงกันข้าม ถ้าเอกชนลดการลงทุน ย่อมทำให้ผลิตภัณฑ์ของชาติน้อยลง และการจ้างงานก็ต้องลดลงด้วยเช่นกัน เห็นแล้วว่าการลงทุนเป็นส่วนประกอบสำคัญในสมการรายได้ประชาชาติ การลงทุนสูงขึ้น รายได้ประชาชาติก็ต้องสูงขึ้นตามไปด้วย เช่น การลงทุนเพิ่มขึ้น 3 ล้านบาท น่าจะทำให้ประชาชนมีรายได้สูงขึ้นหลายเท่าตัว

พิจารณาตัวอย่างในตารางที่ 2-4 สมมุติว่ามีการลงทุนโดยอิสระเพิ่มขึ้น 200 ล้านบาท กำหนดให้ $MPC = 0.6$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 2.4 มีการลงทุนเพิ่มขึ้น 200 ล้านบาท ทำให้รายได้เปลี่ยนแปลงในรอบที่ 1 เท่ากับ 200 ล้านบาท และการที่รายได้เพิ่มขึ้น 200 ล้านบาท ทำให้บริการเพิ่มขึ้น 120 และการออมเพิ่มขึ้น 80 ล้านบาทในรอบที่ 1 ในระยะต่อมา การบริโภคมูลค่า 120 ล้านบาทในรอบที่ 1 กลายเป็นรายได้ในรอบที่ 2 ส่วนการออมจำนวน 80 ล้านบาทได้ออกนอกระบบเศรษฐกิจไปกลายเป็นตัวรั่ว รายได้ในรอบที่ 2 อันเกิดจากการบริโภค 120 ล้านบาทถูกแบ่งปันเป็นการบริโภค 72 ล้านบาท และนำไปออกเพิ่มอีก 48 ล้านบาท กระบวนการในรอบที่ 3 ก็เป็นไปในลักษณะเดียวกัน สรุปได้ว่า การที่มีการลงทุนเพิ่มขึ้น 200 ล้านบาท ทำให้ระบบเศรษฐกิจมีรายได้เพิ่มขึ้น 500 ล้านบาท โดยถูกใช้ในการบริโภค 300 ล้านบาท จำนวนที่เหลืออีก 200 ล้านบาท ประชาชนได้เก็บออมไว้ การทวีคูณของรายได้จากการลงทุนตามตัวอย่างดังกล่าวจึงเท่ากับ 2.5 เท่าของมูลค่าการลงทุนครั้งแรก

ตารางที่ 2.4 กระบวนการเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติเมื่อการลงทุนสูงขึ้น

ผู้มีรายได้	รายได้เปลี่ยน	การบริโภคเปลี่ยน	การออมเปลี่ยน
รอบที่ 1	200	120	80
รอบที่ 2	120	72	48
รอบที่ 3	72	43.2	28.8
รอบที่ 4	43.2	25.29	17.28
รอบที่ 5	25.29	15.552	10.368
รอบที่เหลือ	38.88	23.328	15.552
รายได้ที่เพิ่ม	500.00	300.00	200.00

จากตัวอย่างนี้พบความจริงทางเศรษฐศาสตร์ว่า การเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์รวม (aggregate demand) ทำให้รายได้ดูลักษณะเปลี่ยนแปลงไปมากกว่าจำนวนที่เพิ่มขึ้นหลายเท่าทีเดียว นักเศรษฐศาสตร์ที่ดีจะต้องรู้ว่า นโยบายทางเศรษฐกิจที่กำหนดไปแล้วนั้น ได้ทำให้อุปสงค์รวมเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด และทำให้รายได้ดูลักษณะเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด การคำนวณผลกระทบในทางปฏิบัติคงไม่สามารถทำได้เหมือนตารางที่ 2.4 เพราะเสียเวลามากและที่จริงก็ทำให้ยาก หรือมีโอกาสผิดพลาดมากเป็นต้น จึงต้องหาวิธีคำนวณทางลัดซึ่งเราคงได้สังเกตว่า รายได้ดูลักษณะจะเพิ่มมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับค่าของ MPC นั่นเอง

ถ้ามีการลงทุนก่อสร้างแห่งหนึ่งมูลค่า 5 ล้านบาท ผู้รับเหมาก่อสร้างต้องมีภาระต้องนำเงินไปจ่ายซื้อวัสดุก่อสร้าง จ่ายค่าแรงงาน ค่าเช่าเครื่องจักรกล ค่าเช่าสำนักงาน ฯลฯ และเก็บส่วนหนึ่งไว้เป็นกำไรให้กับตนเอง เช่นเดียวกัน ทุกคนที่ได้รับเงินจากผู้รับเหมาก่อสร้างควรมีภาระต้องจับจ่ายใช้สอยทั้งสิ้น และจะต้องเก็บออมไว้กับตนเองส่วนหนึ่งเช่นกัน การเก็บเงินไว้กับตนเองส่วนหนึ่งนี้เอง ที่ทำให้เงินจำนวน 5 ล้านบาททางวกลงไปวกลงไปในที่สุด (ดูตัวอย่างในตารางที่ 2.4) รายได้ประชาชาติที่เพิ่มขึ้นจะมากหรือน้อย จึงขึ้นอยู่กับค่า MPC เป็นสำคัญ

ถ้า K คือ ตัวคูณทางเศรษฐกิจ

ตัวคูณทางเศรษฐกิจของการลงทุนโดยคำจำกัดคือ $\Delta Y = K\Delta I$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดังนั้น $K = \frac{\Delta Y}{\Delta I}$

แต่ $\Delta I = \Delta Y \Delta C$

ฉะนั้น $K = \frac{\Delta Y}{\Delta Y - \Delta C}$

เอา ΔY หารตลอด เราได้

$$K = \frac{1}{1 - \frac{\Delta C}{\Delta Y}}$$

นั่นคือ $K = \frac{1}{1 - MPC}$

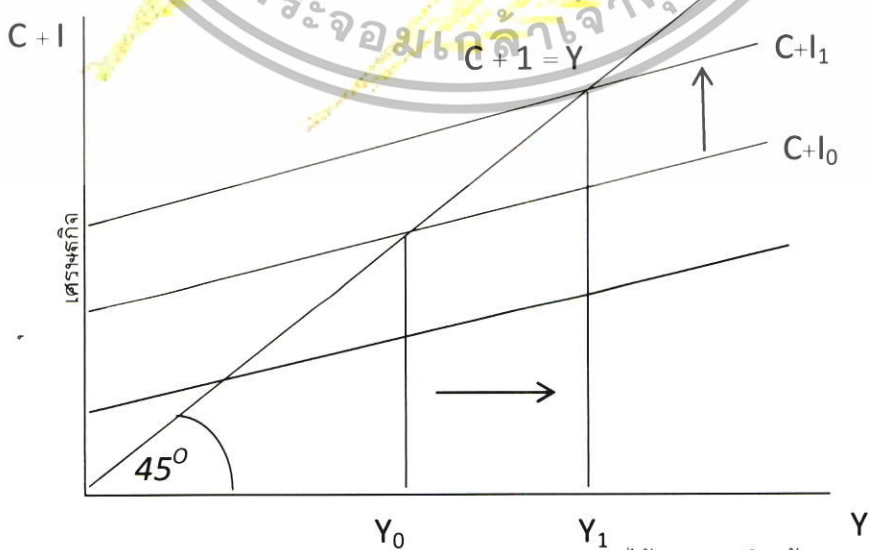
ในเมื่อเราสมมติให้ระบบเศรษฐกิจมีเพียง 2 ภาคเศรษฐกิจ คือ $Y = C + I$

ดังนั้น $1 - MPC = MPS + 1$

นั่นคือ $K = \frac{1}{MPS}$

การคำนวณผลกระทบจากการเพิ่มอุปสงค์รวมต่อรายได้ประชาชาติ เช่น มีการลงทุนเพิ่มขึ้น เป็นต้น จึงสามารถทำได้โดยวิธีลัดโดยไม่ต้องดำเนินการดังกล่าวตัวอย่างในตารางที่ 2.4 จากตัวอย่างในตารางที่ 2.4 กำหนดให้มีการลงทุนโดยอิสระเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวน 200 ล้านบาท $MPC = 0.6$ ฉะนั้นค่าตัวคูณทางเศรษฐกิจ (The Economic Multiplier) จะได้เท่ากับ $1 / 1 - 0.6$ คือ 2.5 รายได้ดุลยภาพจึงเพิ่มขึ้นเท่ากับ $200 \times 2.5 = 500$ ล้านบาท ซึ่งคำตอบเหมือนข้อมูลในตารางที่ 2.4

คำว่าอุปสงค์รวมเปลี่ยนแปลงอาจหมายถึงฟังก์ชันการบริโภค และฟังก์ชันการลงทุนเลื่อนขึ้นเลื่อนลงก็ได้คือขยับไปทางเส้นนั่นเองจากรูปภาพที่ 2.3 เส้นฟังก์ชันการลงทุนขยับสูงขึ้นทำให้เส้นอุปสงค์รวมเลื่อนสูงขึ้นไปเท่ากับมูลค่าการลงทุนที่สูงขึ้นจากรูปเส้นอุปสงค์รวมได้ขยับตัวจาก $C + I_0$ เป็น $C + I_1$ ทำให้รายได้ประชาชาติสูงขึ้นจาก Y_0 เป็น Y_1 มูลค่าของการลงทุนที่เพิ่มขึ้น ทำให้รายได้ประชาชาติเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน คือ สูงขึ้นจาก Y_0 เป็น Y_1

รายได้ประชาชาติ (ล้านบาท)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
รูปภาพที่ 2.3 การเปลี่ยนแปลงอุปสงค์รวม มีผลทวีคูณต่อรายได้ประชาชาติ
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อการบริโภคในส่วนที่ไม่ขึ้นกับรายได้ ได้แก่การบริโภคอิสระ (autonomous consumption) เปลี่ยนแปลงไป การวิเคราะห์ผลกระทบต่อรายได้ก็ดำเนินการในทำนองเดียวกันกับการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของการลงทุนเช่นกัน คือ เส้นฟังก์ชันการบริโภค (เส้น C) เลื่อนขึ้นเลื่อนสูงขึ้นหรือเลื่อนต่ำลง เช่น ในกรณีเส้นการบริโภคเรื่องสูงขึ้น ย่อมมีความหมายว่า การบริโภคของประชาชนเพิ่มขึ้น เพราะมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับรายได้ เช่น โครงสร้างพยากรณ์มีเด็กและเยาวชนเป็นสัดส่วนมากขึ้น การคาดคะเนราคาในอนาคตว่า ราคาสินค้าจะสูงขึ้น ผู้บริโภคจึงเร่งจับจ่ายใช้สอยหาซื้อสินค้าที่ต้องการเพื่อนำมาเก็บสะสมไว้ก่อนราคาสูงขึ้น เป็นต้น

ชวินทร์ สีนะบรรจง (2554 : 304) กล่าวถึง การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือน ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญ John Maynard Keynes ได้สังเกตพฤติกรรมการบริโภคและได้ตั้งสมมติฐานในการ บริโภคของเค้าขึ้นว่าการบริโภคจะขึ้นอยู่กับรายได้ที่ได้รับมาและเนื่องจากมนุษย์ปุถุชนโดยทั่วไปไม่มีความกังวลเกี่ยวกับอนาคตที่ตนเองไม่ทราบได้ซึ่งอาจมีความไม่แน่นอนเกิดขึ้นได้ ดังนั้นรายได้ที่ได้มาจะไม่ถูกนำไปจับจ่ายใช้สอยให้หมดไปในคราวเดียวหากแต่จะเก็บออมเอาไว้ส่วนหนึ่งเพื่อรับมือกับความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นมาในอนาคตดังนั้นสมมติฐานการบริโภคจึงกล่าวสรุปได้ว่าและการบริโภคขึ้นอยู่กับรายได้แต่ก็จะไม่นำเอา รายได้ที่มีอยู่ทั้งหมดมาบริโภคหรือมีส่วนที่เป็นเงินออมหรืออยู่ดังแสดงโดยสมการข้างล่างนี้

$$\text{รายได้ (y)} - \text{การบริโภค (c)} = \text{การออม (s)}$$

หากไม่มีการเก็บภาษีจากเงินได้ และสมมติให้ นาย ก มีรายได้เพิ่มขึ้นคราวละ 2,000 บาท เท่า ๆ กันเช่นเดียวกับการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจะเป็นดังที่แสดงในสดมภ์ที่ 2 ดังนั้นการออมจึงเป็นไปตามที่ปรากฏในสดมภ์ที่ 3 จะเห็นได้ว่าในช่วงแรกแรก ๆ ของรายได้แม้ไม่มีรายได้ก็ยังมี การบริโภค อยู่อันเนื่องมาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่จำเป็นต้องบริโภคอาหารเพื่อประทังชีวิตแม้จะมีรายได้หรือไม่ก็ตามดังนั้นการออมในช่วงแรกที่ยังไม่มีรายได้อยู่จึงเป็นลบ ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลก เนื่องจากเมื่อแรกเกิด ทารกหรือเด็กก็ไม่มีรายได้แต่ต้องมีปัจจัยนำมาใช้บริโภคเพื่อดำรงชีวิต ในช่วงนี้จึงอาศัยเงินออมจากพ่อแม่เมื่อเติบโตใหญ่ทำงานได้ก็มีรายได้และมีเหลือเก็บเป็นเงินออมที่สามารถเก็บเอาไว้ใช้ เมื่อมีครอบครัวมีลูกเป็นของตนเอง และในช่วงแก่เฒ่าหรือตายไปเมื่อมีเหลือก็จะส่งต่อไปสู่อีกรุ่นหนึ่งในรูปของมรดกเป็นวัฏจักรเช่นนี้ไม่มีที่สิ้นสุด

ประเด็นที่สำคัญในที่นี้ ก็คือรายได้ที่เพิ่มขึ้นหรือที่มีอยู่จะไม่นำไปบริโภคจนหมด หากนำเอาส่วนเพิ่มการบริโภคมาเปรียบเทียบกับส่วนเพิ่มของรายได้ หรือนำสดมภ์ที่ 5 หาดด้วยสดมภ์ที่ 4 ก็จะได้ความโน้มเอียงในการบริโภค หรือ marginal propensity to consume ที่เรียกย่อ ๆ โดยทั่วไปว่า MPC

ความสำคัญของ MPC จะอยู่ที่ (1) สัดส่วนของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนจะเป็นองค์ประกอบที่ใหญ่ที่สุดตัวหนึ่งในการใช้จ่ายรวม ของระบบเศรษฐกิจ เพราะหากรวมเอา นาย ข ค ง และทุก ๆ คนในประเทศเข้าด้วยกันก็จะได้เป็นการบริโภคโดยรวมนั่นเอง ดังจะสังเกตได้จากการคำนวณรายได้ ประชาชาติด้านรายจ่ายที่จะมีการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเป็นองค์ประกอบหลัก และ (2) การบริโภคจะมีระดับที่ไม่เปลี่ยนแปลงได้ง่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะสั้น อันเนื่องมาจากพฤติกรรมของคนในการบริโภคที่คงที่ แต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในระยะยาว เช่น การบริโภคขณะเป็นนักศึกษา กับเมื่อมีงานทำแล้วจะแตกต่างกัน (ระยะยาว) แต่ในระหว่างเวลาที่เป็นนักศึกษาหรือระหว่างทำงานแล้ว (ระยะสั้น) การบริโภคในช่วงเวลานั้น ๆ จะไม่แตกต่างกัน เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มากนัก ดังนั้นเมื่อการบริโภคมีค่าคงที่ MPC ก็จะมีค่าไม่เปลี่ยนแปลงไปโดยง่ายเช่นกัน เพราะแม้ส่วนเพิ่มรายได้ที่เป็นตัวหารอาจเปลี่ยนแปลงได้ แต่พฤติกรรมการบริโภคของคนที่จะไม่เปลี่ยนแปลงโดยง่ายซึ่งจะทำให้มีการปรับลดการใช้จ่ายในส่วนอื่น ๆ ทดแทน เช่น การลงทุน เพื่อให้สามารถงายรายจ่ายเพื่อการบริโภคในระดับเดิมเอาไว้ได้มากกว่าที่จะปรับการบริโภคให้ลดน้อยลงเมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงลดลง หรือที่รู้จักกันว่าเป็น consumption smoothing effect

ตารางที่ 2.5 ความสัมพันธ์ระหว่าง รายได้ การบริโภค การออม และ MPC

รายได้ (y)	การบริโภค (c)	การออม (s)	ส่วนเพิ่ม รายได้ Δy	ส่วนเพิ่ม การบริโภค Δc	MPC $\frac{\Delta c}{\Delta y}$
0	2000	-2000	0	2000	0
2000	3600	-1600	2000	1600	0.8
4000	5200	-1200	2000	1600	0.8
6000	6800	-800	2000	1600	0.8
8000	8400	-400	2000	1600	0.8
10000	10000	0	2000	1600	0.8
12000	11600	400	2000	1600	0.8
14000	13200	800	2000	1600	0.8
16000	14800	1200	2000	1600	0.8
18000	16400	1600	2000	1600	0.8
20000	18000	2000	2000	1600	0.8

ตัวทวีและการทำงานของตัวทวี

เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ จะสมมติให้ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบปิด ที่ไม่มีการค้าระหว่างประเทศ ($x - m = 0$) และไม่มีรัฐบาล ($g = 0$) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวทวีและการกำหนดรายได้ประชาชาติจะเป็นไปตามตาราง กล่าวคือเมื่อมีการเพิ่มขึ้นในการลงทุน (i) อันอาจเนื่องมาจาก มีต่างชาตินำเงินเข้ามาลงทุนในประเทศเพิ่มขึ้น 100 พันล้านบาท

$$\text{จากสมการ} \quad y = c + i + g + (x - m)$$

ด้วยข้อมูลข้างต้นก็จะกลายเป็น $y = c + i$

และหาก (i) เพิ่มขึ้น 100 พันล้านบาท ก็จะทำให้ y ที่แสดงโดย GDP ที่แท้จริงเพิ่มขึ้นทันที 100 พันล้านบาทด้วยเช่นกันซึ่งแสดงในรอบที่ 1 ของแถวแรกในตาราง แต่ผลของการเปลี่ยนแปลงในการลงทุนที่ทำให้รายได้เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น จะไม่สิ้นสุดแค่นี้ เนื่องจากรายได้ที่เพิ่มขึ้นจะมีผลทำให้การบริโภคที่เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 80 พันล้านบาท หาก MPC มีค่าเท่ากับ 0.8 และมีเงินเหลือไว้ออมจำนวน 20 พันล้านบาทผลของการเปลี่ยนแปลง ในรายได้จะยังไม่สิ้นสุดเพียงแค่นี้แต่จะดำเนินไปเรื่อย ๆ ในรอบที่ 2 รายได้จากาการบริโภคที่เพิ่มขึ้น 80 พันล้านบาท จะทำให้รายได้เพิ่มขึ้นในจำนวนที่เท่ากันและจะทำให้มีการบริโภคเพิ่มขึ้น เป็น 64 พันล้านบาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตามที่ปรากฏในแถวที่ 2 ของตาราง และจะเป็นเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งในที่สุดรายได้ที่เพิ่มขึ้นรวมทั้งหมดจะเป็น 500 พันล้านบาท ขณะที่มีการบริโภคเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 400 พันล้านบาท และมีการออม 100 พันล้านบาท อันเนื่องมาจากรายได้ไม่เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอีกต่อไป

ผลของการเพิ่มขึ้นในการใช้จ่ายเพื่อการลงทุนเพียง 100 พันล้านบาท จะมีผลทำให้รายได้เพิ่มขึ้นกว่า 5 เท่าตัวได้ก็เนื่องมาจากกระบวนการหรือการทำงานของตัวทวี (multiplier process) นั่นเอง เพราะรายได้ในรอบที่ 1 อาจเป็นของผู้รับเหมาก่อสร้างหรือเจ้าของที่ดินที่ขายที่ดินให้กับผู้ลงทุนต่างชาติ ในขณะที่เมื่อผู้รับเหมาก่อสร้างและเจ้าของที่ดินมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำธุรกรรมในรอบแรกก็จะนำรายได้ที่มีอยู่ไปบริโภคในรอบที่ 2 ต่อไป ซึ่งอาจจะมียาได้ของแรงงานที่ทำงานให้กับผู้รับเหมาก่อสร้างที่จะนำไปบริโภค เป็นทอด ๆ ไป จะเห็นได้ชัดเจนว่าหากค่า MPC มีค่าใกล้เคียง 1 มากเท่าใด เช่น 0.9 การเพิ่มขึ้นในรายได้อันเป็นผลมาจากการทำงานของตัวทวี ก็จะมีค่ามากขึ้นเท่านั้น ถ้า MPC นี้จึงมีความสำคัญกับตัวทวีเป็นอย่างมาก

ตารางที่ 2.6 การทำงานของตัวทวี เมื่อ MPC = 0.8

รอบที่	GPD ที่แท้จริง ที่เปลี่ยนไป (Δy)	การบริโภค ที่เปลี่ยนไป (Δc)	การออม ที่เปลี่ยนไป (Δs)
1	100	80	20
2	80	64	16
3	64	51.2	12.8
4	51.2	40.960	10.240
5	40.960	32.768	8.192
รวมรอบที่ 6 ถึง สุดท้าย	163.840	131.072	32.768
รวมทั้งหมด	500.00	400.00	100.00

ค่าตัวทวีอาจพิจารณาหาได้จากความสัมพันธ์ของสมการ

$$\Delta y = c + i$$

เมื่อนำเอา operation Δ ที่แสดงการเปลี่ยนแปลงมาคูณและจัดพจน์ใหม่จะได้

$$\Delta y = \Delta c + \Delta i$$

$$1 = \frac{\Delta c}{\Delta y} + \frac{\Delta i}{\Delta y}$$

$$\frac{\Delta i}{\Delta y} = 1 - \frac{\Delta c}{\Delta y}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

$$\Delta y = \frac{1}{1 - \frac{\Delta c}{\Delta y}} \Delta i = \frac{1}{1 - MPC} \Delta i$$

จะเห็นว่ารายได้ที่เปลี่ยนไปที่แสดงโดย Δy จะมากหรือน้อยประการใด มิได้ขึ้นอยู่กับการลงทุนที่เปลี่ยนไปที่แสดงโดย Δi แต่เพียงปัจจัยเดียว หากแต่ยังขึ้นอยู่กับตัวทวีที่แสดงโดย $\frac{1}{1 - MPC}$ ด้วย ซึ่งหาก MPC มีค่าเข้าใกล้ 1 มากเท่าใด ตัวทวีก็จะมีค่ามากขึ้นเท่านั้นเพราะตัวหาร $1 - MPC$ ของตัวทวีจะมีค่าน้อยลง ดังนั้นหาก MPC มีค่าเท่ากับ 0.8 ค่าตัวทวีก็จะมีค่าเท่ากับ $1/(1-0.8)$ หรือ เท่ากับ 5 ซึ่งเมื่อนำไปคูณกับการลงทุนที่เปลี่ยนไป 100 พันล้านบาท จากตัวอย่างข้างต้นก็จะได้รับรายได้ที่เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเท่ากับ 500 พันล้านบาท ตามตัวอย่างที่ได้กล่าวมาแล้วนั่นเอง ดังนั้นการคำนวณค่าตัวทวีเมื่อทราบค่า MPC จึงคิดได้โดยง่ายจากตัวทวี $\frac{1}{1 - MPC}$

สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดทรัพย์สินแห่งประเทศไทย (2549 : 340-342) ได้ให้ความหมายของตัวทวีคูณ (Multiplier) ว่าเป็นหัวใจของแบบจำลองของ KeñHc M.(1993) กลไกของแบบจำลองของ KeñHc M.(1993) ที่เรากล่าวถึงในตอนแรกนั้น ทำให้เห็นภาพว่า ระดับการลงทุนที่เพิ่มขึ้นจากการคาดการณ์ภาวะเศรษฐกิจที่ดีของผู้ผลิต หรือการส่งออกเพิ่มขึ้นจากรายได้ของประเทศคู่ค้าที่เพิ่มขึ้น เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบบังให้ GDP ในประเทศเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น จะเพิ่มขึ้นเป็นมูลค่าเท่าไรนั้น จะสามารถประเมินได้จากตัวทวีคูณ ซึ่งตัวทวีคูณของรายจ่ายจะประเมินได้จาก การเปลี่ยนแปลงของผลผลิตทั้งหมด หรือรายได้ทั้งหมด ทหารด้วยค่าใช้จ่ายที่เปลี่ยนแปลงไป การสร้างตัวทวีคูณนี้เกิดจากความคิดที่ว่า รายจ่ายของบุคคลคนหนึ่งจะกลายเป็นรายได้ของบุคคลอื่น ๆ

สมมติว่าบริษัท A รับผิดชอบต่ออาคารให้กับบริษัท B ในการดำเนินการก่อสร้างนี้ บริษัท A ก็จะต้องสร้างช่างสี ช่างปูน ช่างไม้ วิศวกร สถาปนิก และซื้อวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ เช่นปูน เหล็ก ทราช เป็นต้น ในการจ้างงานของบริษัท A ก่อให้เกิดรายได้ของพนักงานที่ร่วมในโครงการนี้ เช่นเดียวกันกับการซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดรายได้ได้แก่ ผู้ขายวัสดุอุปกรณ์ให้บริษัท A สมมติว่าเป็นบริษัท C พนักงานและบริษัท C ก็จะมีรายได้เพิ่ม และจับจ่ายใช้สอยอย่างอื่น เช่นซื้อรถยนต์ ไปท่องเที่ยว ซื้อเสื้อผ้า ลงทุนในขบวนการจับจ่ายใช้สอยนี้ ก็จะทำให้เกิดรายได้ ให้กับผู้ขายสินค้าให้พนักงานของบริษัท A และบริษัท C และก่อให้เกิดความต้องการสินค้าและบริการต่อไปเรื่อย ๆ ดังนั้นตัวทวีคูณจึงเป็นตัวบ่งชี้ว่า การใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจะทำให้รายได้เพิ่มขึ้นเท่าใด สมมติว่าเราใช้จ่าย 1 ล้านบาททำให้เกิดรายได้เพิ่ม 4 ล้านบาทตัวทวีคูณก็จะเท่ากับ 4 (มาจาก 4 ล้าน / 1 ล้าน บาท) รายได้จะเพิ่มขึ้น 4 เท่าของรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น ตัวทวีคูณยังเป็นตัวบ่งชี้เชิงปริมาณในการประมาณการผลกระทบที่เกิดขึ้น

ขนาดของตัวทวีคูณจึงขึ้นอยู่กับสัดส่วนของรายได้ที่เพิ่มขึ้น ที่ผู้บริโภคเลือกที่จะใช้ในการบริโภค ซึ่ง KeñHc M.(1993) เรียกสัดส่วนนี้ว่า Marginal Propensity to Consume (MPC)

$$MPC = \frac{\text{การบริโภคที่เพิ่มขึ้น}}{\text{รายได้ที่เพิ่มขึ้น}}$$

ตัวอย่างที่ 2.1 ถ้ารายได้เพิ่มขึ้น 100 บาท แล้วทำให้เพิ่มค่าใช้จ่ายในการจ่ายบริโภค 20 บาท Marginal Propensity to Consume สามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$MPC = \frac{20}{100}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

$$= 0.20$$

จากตารางที่ 2.4 ถ้า MPC เท่ากับ 0.02 แสดงว่า ทุก ๆ บาทของรายได้ที่เพิ่มขึ้น ผู้บริโภคจะทำการบริโภคเพิ่มขึ้น 20 สตางค์ เพราะฉะนั้น การลงทุน 8,000 บาท ในรอบที่ 1 จะทำให้เกิดการบริโภคเพิ่มขึ้น $0.20 \times 8,000$ คือ 1,600 บาท (โดยที่ 6,400 บาทเป็นเงินออม) ในรอบที่ 2 ผู้ที่รับเงิน 1,600 บาท ก็จะบริโภคเพิ่มขึ้น 0.20 เพิ่มขึ้นเป็น 0.20 เท่าของรายได้ที่ได้รับคือ 0.20×1600 เท่ากับ 320 บาท ในรอบที่ 3 ผู้ที่รับเงิน 320 บาทก็จะบริโภคเพิ่มขึ้น 0.20 เท่าของรายได้ที่ได้รับคือ 0.20×320 เท่ากับ 64 บาทเป็นเช่นนี้ไปเรื่อยเรื่อย ๆ ในที่สุด เมื่อรวมรายได้ที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด จะเท่ากับ 10,000 บาท แสดงให้เห็นว่า ถ้าค่า MPC มีค่ามากขึ้น รายได้ทั้งหมดที่เพิ่มขึ้น ก็จะมีคุณค่ามากขึ้นเช่นกัน

ตารางที่ 2.7 หลักการทำงานของตัวทวีคูณ

รอบการใช้จ่าย	รายได้ที่เพิ่มขึ้น (บาท)	การบริโภคที่เพิ่มขึ้น (บาท)	Marginal Propensity Consume
รอบที่ 1	8,000.00	1,600.00	0.20
รอบที่ 2	1,600.00	320.00	0.20
รอบที่ 3	320.00	64.00	0.20
รอบที่ 4	64.00	12.80	0.20
รอบที่ 5	12.80	2.56	0.20
รอบที่ 6	2.56	0.51	0.20
รอบที่อื่น ๆ	0.64	0.13	0.20
รวม	10,000.00	2,000.00	0.20

ถ้าสมมติให้ M เป็นตัวทวีคูณของรายจ่าย ความสัมพันธ์ระหว่างตัวทวีคูณของรายจ่ายและ MPC สามารถเขียนได้ดังสมการ ต่อไปนี้

$$MPC = \frac{1}{1-MPC}$$

สุจิต กุลประสิทธิ์ (2555 : 90-91) ได้ให้ความหมายตัวทวีคูณ (Multiplier) หมายถึง อัตราส่วนของการเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงต่อการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายอิสระที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงนั้น

ถ้าให้การเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายอิสระ คือ การเปลี่ยนแปลง รายจ่ายในการลงทุน ดังนั้นจะได้ตัวทวีคูณการลงทุน คือ อัตราส่วนระหว่างปริมาณการเปลี่ยนแปลงรายได้ประชาชาติกับ ปริมาณการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายในการลงทุน ซึ่งเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$k = \frac{\Delta y}{\Delta I}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยกำหนดให้ k = ตัวทวีคูณการลงทุน
 Δy = การเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติ
 Δi = การเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายในการลงทุนโดยอิสระ
 (สมมติให้ $|=|_a$)

กระบวนการทำงานของตัวทวีคูณ

ทฤษฎีของตัวทวีคูณแสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรายจ่ายอิสระจำนวนหนึ่ง จะทำให้ระดับรายได้ประชาชาติเปลี่ยนแปลงไปเป็นทวีคูณของรายจ่ายอิสระที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น ทั้งนี้เนื่องมาจากเมื่อมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจ รายจ่ายจำนวนนั้นจะตกไปเป็นรายได้ของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนรวมในการผลิต เมื่อบุคคลกลุ่ม ๆ นั้น มีรายได้เพิ่มสูงขึ้น เขาก็จะใช้จ่ายรายได้นั้นไปในการบริโภคส่วนหนึ่งและเก็บออมไว้ส่วนหนึ่ง ซึ่งรายจ่ายที่จ่ายไปก็จะเป็นรายได้ของบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ต่อไปอีก เป็นทอด ๆ เช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนในที่สุดเมื่อรวมรายได้ของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จะได้มากกว่าจำนวนเงินที่ใช้จ่ายเพิ่มในตอนแรก ซึ่งจะมากกว่าเท่าโดยอ้อมแล้วแต่ค่าของตัวคูณทวี

การคำนวณหาตัวทวีคูณ

(1) ตัวทวีคูณการลงทุน เป็นค่าที่แสดงว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการลงทุนอิสระ (ΔI_a) จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้ประชาชาติ (Δy) เป็นเท่าใด

$$\text{ตัวทวีคูณการลงทุน คือ } k = \frac{\Delta y}{\Delta I_a} = \frac{1}{(1-b)} = \frac{1}{1-MPC} = \frac{1}{MPS}$$

(2) ตัวทวีคูณการบริโภคอิสระ เป็นค่าที่แสดงว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรายจ่ายในการบริโภคอิสระ (ΔC_a) จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้ประชาชาติ (Δy) เป็นเท่าใด

ตัวทวีคูณรายจ่ายในการบริโภคอิสระ คือ

$$k = \frac{\Delta y}{\Delta C_a} = \frac{1}{(1-b)} = \frac{1}{1-MPC} = \frac{1}{MPS}$$

ซึ่งสามารถคำนวณตัวทวีคูณในระบบเศรษฐกิจแบบปิดที่มีรัฐบาล และระบบเศรษฐกิจแบบเปิดได้โดยใช้วิธีการทำนองเดียวกัน

รัตนา สายคณิต (2557 : 312-316) ตัวทวี คืออัตราส่วนของการเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงต่อการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายอิสระที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงนั้น แต่เนื่องจากรายจ่ายอิสระมีหลายประเภท ตัวทวีของรายจ่ายอิสระจึงแยกออกได้ ดังนี้

1. ถ้ากำหนดให้รายจ่ายอิสระที่เปลี่ยนแปลงไป คือ การลงทุน จะได้

$$k_I = \frac{\Delta y}{\Delta I_a}$$

โดย k_I = ตัวทวีการลงทุน

Δy = การเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ΔI_a = การเปลี่ยนแปลงของการลงทุนอิสระ

2. ถ้ากำหนดให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงการจัดเก็บภาษีอากร ทำให้รายได้จากภาษีอากรเปลี่ยนแปลงไป (หรือทำให้รายจ่ายภาษีอากรที่ประชาชนต้องเสียให้กับรัฐบาลเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม) ซึ่งเกิดผลทำให้ระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้าม จะได้

$$k_T = \frac{\Delta y}{\Delta T_a}$$

โดย k_T = ตัวทวีภาษีอากร
 Δy = การเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริง
 ΔT_a = การเปลี่ยนแปลงของรายได้จากภาษีอากร

เครื่องหมายลบ แสดงการเปลี่ยนแปลงของรายได้จากภาษีอากร และระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม

3. ถ้ากำหนดให้รายจ่ายอิสระที่เปลี่ยนแปลงไป คือ รายจ่ายของรัฐบาล และทำให้ระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น

$$k_G = \frac{\Delta y}{\Delta G_a}$$

โดย k_G = ตัวทวีรายจ่ายของรัฐบาล
 Δy = การเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริง
 ΔG_a = การเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายของรัฐบาล

4. ถ้ากำหนดให้มูลค่าสินค้าออกเปลี่ยนแปลงไป (หรือรายจ่ายที่ชาวต่างประเทศซื้อสินค้าของประเทศเปลี่ยนแปลงไป) ซึ่งทำให้ระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงเปลี่ยนแปลงไปด้วยในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น

$$k_X = \frac{\Delta y}{\Delta X_a}$$

โดย k_X = ตัวทวีสินค้าออก
 Δy = การเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริง
 ΔX_a = การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าสินค้าออก

5. ถ้ากำหนดให้มูลค่าสินค้าเข้าเปลี่ยนแปลงไป (หรือรายจ่ายที่คนของประเทศจ่ายซื้อสินค้าจากต่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป) ทำให้ระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงเปลี่ยนแปลงไปด้วยในทิศทางตรงกันข้าม ดังนั้น

$$k_M = \frac{\Delta y}{\Delta M_a}$$

โดย k_M = ตัวทวีสินค้าเข้า
 Δy = การเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริง
 ΔM_a = การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าสินค้าเข้า

6. ถ้ากำหนดให้รายจ่ายอิสระที่เปลี่ยนแปลงไปคือ การบริโภคอิสระ และทำให้ระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น

$$k_a = \frac{\Delta y}{\Delta a}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดย k_a = ตัวทวีรายจ่ายในการบริโภคอิสระ
 Δy = การเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริง
 Δa = การเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายในการบริโภคอิสระ

หลักของตัวทวีได้อธิบายและแสดงให้เห็นแล้วว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในรายจ่ายอิสระจำนวนหนึ่งจะทำให้ระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงเปลี่ยนแปลงไปเป็นทวีคูณของรายจ่ายอิสระที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น ซึ่งค่าตัวทวีจะเป็นเท่าใดขึ้นอยู่กับค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายของรายจ่ายต่าง ๆ อาทิค่าความโน้มเอียงยังหน่วยสุดท้ายในการบริโภคและค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการนำเข้า เป็นต้น อย่างไรก็ตามการอธิบายว่าเหตุใดระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงจึงเปลี่ยนแปลงไปมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายอิสระนั้นสามารถอธิบายได้โดยอาศัยหลักหรือแนวคิดเกี่ยวกับตัวทวีเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจสมมติว่าระบบเศรษฐกิจที่กำลังพิจารณาอยู่นี้เป็นระบบเศรษฐกิจแบบสองภาค โดยมีแต่ภาคครัวเรือนและภาคหน่วยธุรกิจโดยไม่มีภาครัฐบาลและภาคต่างประเทศและสมมติให้การลงทุนอิสระเพิ่มขึ้นจำนวนหนึ่งโดยเป็นการลงทุนในการก่อสร้างอาคารโรงงาน

วันรัักษ์ มิ่งมณีนาคน (2555 : 112) ได้ให้ความหมายตัวทวีคูณ (Multiplier) ว่า คือค่าสัมประสิทธิ์ตัวหนึ่ง ซึ่งมีผลทำให้การเปลี่ยนแปลงรายได้ประชาชาติสุดท้ายมีค่ามากกว่าส่วนเปลี่ยนแปลงรายได้ประชาชาติสุดท้ายเดิมที่มีค่ามากกว่าส่วนเปลี่ยนแปลงของความต้องการใช้จ่ายมวลรวม

กระบวนการทำงานของตัวทวีคูณ (หรือเรียกว่าตัวคูณ) อธิบายได้ดังนี้ เมื่อบุคคลหนึ่งใช้จ่ายเงิน รายจ่ายนั้นจะตกเป็นรายได้ของอีกคนหนึ่ง และบุคคลนั้นก็ใช้จ่ายออกไปเป็นรายได้ของคนต่อ ๆ ไป โดยปกติผู้มีรายได้ทุกคนในระบบเศรษฐกิจมักแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเป็นเงินออม และนำรายได้อีกส่วนหนึ่งไปใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ดังนั้นรายจ่ายเพื่อการบริโภคและรายได้ในรอบต่อ ๆ ไป จะลดลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งเงินส่วนที่ตกไปอยู่ในมือของผู้รับคนสุดท้ายมีค่าใกล้ศูนย์ กระบวนการทำงานของตัวทวีคูณจะสิ้นสุดลงเมื่อเงินออมรวมเท่ากับเงินที่จ่ายออกมารอบแรก การใช้จ่ายของผู้บริโภคแต่ละทอดเท่ากับมูลค่าผลผลิตที่ภาคธุรกิจผลผลิตเพิ่ม ผลรวมของมูลค่าผลผลิตเหล่านี้คือรายได้ประชาชาติที่เพิ่มขึ้น

รายได้ประชาชาติที่เพิ่มขึ้นจะมากกว่ารายจ่ายที่จ่ายออกมารอบแรก แต่จะมากกว่ากันเท่าไรขึ้นอยู่กับค่าความโน้มเอียงหน่วยเพิ่มในการบริโภค (MPC) ของประชาชนในระบบเศรษฐกิจ หาก MPC มีค่าสูงแสดงว่าประชาชนมีการใช้จ่ายในระดับสูง ตัวคูณจะมีค่าสูง ตรงกันข้าม หาก MPC มีค่าต่ำแสดงว่าประชาชนมีการใช้จ่ายระดับต่ำ และตัวคูณจะมีค่าต่ำไปด้วย

การศึกษาสูตรตัวคูณที่มีประโยชน์มากกว่า คือศึกษาให้เข้าใจวิธีการสูตรตัวคูณรวมทั้งทิศทางผลกระทบของตัวแปรนั้น ๆ ในตัวคูณ ดังนั้นไม่ว่าแบบจำลองเศรษฐกิจจะกำหนดออกมาในลักษณะใด ก็จะมีสูตรหรือค่าตัวคูณได้ถูกต้องเพราะใช้วิธีการเดียวกัน ในที่นี้จะแสดงวิธีการหาสูตรตัวคูณโดยเลือกบางกรณีในแต่ละแบบจำลอง

1. สูตรตัวคูณในระบบเศรษฐกิจแบบ 2 ภาคเศรษฐกิจ แบ่งเป็น 2 กรณี ดังนี้

(1) กรณีการลงทุนแบบอิสระ รายได้ประชาชาติประกอบด้วยรายจ่ายเพื่อการบริโภค และรายจ่ายเพื่อการลงทุนแบบอิสระ เขียนเป็นสมการสมภาพ (Identity equation) ได้ดังนี้

$$Y = C + I \quad \text{.....(1)}$$

$$\text{รายจ่ายเพื่อการบริโภค} \quad C = C_a + bY \quad (b \text{ คือ MPC})$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

$$\begin{aligned}
 \text{รายจ่ายเพื่อการลงทุนแบบอิสระ} & I = I_a \\
 \text{แทนค่า } C \text{ และ } I \text{ ใน (1)} & Y = C_a + bY + I_a \\
 & Y - bY = C_a + I_a \\
 & (1 - b)Y = C_a + I_a \\
 & Y = \frac{1}{1-b} (C_a + I_a) \quad \dots\dots(2)
 \end{aligned}$$

จากสมการ (2) หากกำหนดให้ C_a หรือ I_a ตัวใดตัวหนึ่งเพียงตัวเดียวมีค่าเพิ่มขึ้น (หรือลดลง) Y จะมีค่าเพิ่มขึ้น (หรือลดลง) โดยผ่านตัวคูณ เมื่อใช้วิธี partial derivative with respect to C_a หรือ I_a ในสมการที่ (2)

$$\text{จะได้ } \frac{\Delta y}{\Delta C_a} = \frac{1}{1-b}$$

$$\text{หรือ } \Delta y = \frac{1}{1-b} (\Delta C_a)$$

ดังนั้นในระบบเศรษฐกิจแบบ 2 ภาคเศรษฐกิจ สูตรตัวคูณเท่ากับ $k = \frac{1}{1-b}$

ตัวคูณที่แสดงข้างต้นเรียกว่าตัวคูณธรรมดา ซึ่งมีข้อสังเกต ดังนี้

(ก) เป็นตัวคูณที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรรายจ่ายแบบอิสระ ซึ่งได้แก่ การลงทุนแบบอิสระ (I_a) การใช้จ่ายของรัฐบาล (G_a) และการส่งออก (M_a)

(ข) ตัวคูณมีผลทั้งทางบวกและทางลบ กล่าวคือถ้ารายจ่ายมวลรวมมากขึ้น ผลของตัวคูณจะทำให้รายได้ประชาชาติดูสภาพเพิ่มขึ้นแบบทวี ถ้ารายจ่ายมวลรวมลดลง ผลของตัวคูณจะทำให้รายได้ลดลงแบบทวี

(ค) ค่าของตัวคูณขึ้นอยู่กับค่า MPC ถ้า MPC มีค่าสูง ตัวคูณจะมีค่าสูง ถ้า MPC มีค่าต่ำ ตัวคูณจะมีค่าต่ำ ถ้า MPC เท่ากับ 1 ค่าตัวคูณจะเท่ากับ ∞ (infinite multiplier) ถ้า MPC เท่ากับศูนย์ ตัวคูณจะมีค่าเท่ากับ 1 อาจกล่าวได้ว่าทั้ง 2 กรณีหลังนี้ห่างไกลจากความเป็นจริง

(2) กรณีการลงทุนแบบชักจูง รายได้ประชาชาติประกอบด้วยรายจ่ายเพื่อการบริโภคและรายจ่ายเพื่อการลงทุนแบบชักจูง กำหนดให้สมการความต้องการใช้จ่ายต่าง ๆ มีดังนี้

$$C = C_a + bY$$

การลงทุนมีทั้งแบบอิสระและแบบชักจูง

$$I = I_a + iY$$

และสมการสมภาพ

$$Y = C + I$$

แทนค่า C และ I ในสมการสมภาพ

$$Y = C_a + bY + I_a + iY$$

ย้ายค่า Y มาด้านซ้าย

$$Y - bY - iY = C_a + I_a$$

$$(1 - b - i)Y = C_a + I_a$$

$$Y = \frac{1}{1-b-i} (C_a + I_a)$$

ผลของตัวคูณ

$$\Delta Y = k \cdot \Delta DAE$$

สูตรตัวคูณ

$$k = \frac{1}{1-b-i}$$

หรือ

$$k = \frac{1}{1-MPC-MPI}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการเปรียบเทียบพบว่า $\frac{1}{1-MPC-MPI}$ มีค่ามากกว่า $\frac{1}{1-MPC}$

ดังนั้นตำราบางเล่มจึงเรียก $\frac{1}{1-MPC-MPI}$ ว่าตัวคูณพิเศษ (super multiplier)

2. สูตรตัวคูณระบบเศรษฐกิจแบบ 3 ภาคเศรษฐกิจ

เมื่อมีการใช้จ่ายรัฐบาลและมีการเก็บภาษีเงินได้ในขณะเดียวกัน เราพบว่าความต้องการใช้จ่ายของรัฐบาลมีผลกระทบต่อ DAE มากกว่าการเก็บภาษี ดังนั้นการใช้จ่ายของรัฐบาลจึงมีผลกระทบต่อ Y มากกว่าการเก็บภาษี (พิจารณาเฉพาะค่าสัมบูรณ์ไม่คิดเครื่องหมาย) ยกตัวอย่าง รัฐบาลใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการ 100 ล้านบาท รายจ่ายมวลรวมจะเพิ่มขึ้น 100 ล้านบาท แต่ถ้า รัฐบาลเก็บภาษีเงินได้ 100 ล้านบาท รายจ่ายมวลรวมจะลดลง 75 ล้านบาท (กำหนดให้ MPC เท่ากับ 0.75) ที่เป็นเช่นนี้เพราะการใช้จ่ายของรัฐบาล (G) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของความต้องการใช้จ่ายมวลรวม (DAE) ดังนั้นจึงมีผลต่อรายจ่ายมวลรวมโดยตรง ส่วนภาษีเงินได้ไม่ใช่องค์ประกอบของ DAE การเก็บภาษีเงินได้ทำให้รายได้พึงใช้จ่าย (Disposable Income, DI = Yd) ลดลง ทำให้การบริโภคลดลง (MPC มีค่าน้อยกว่า 1) และสุดท้ายทำให้ความต้องการใช้จ่ายมวลรวมลดลง จะเห็นว่าต้องผ่านหลายทอดกว่าจะถึง DAE

(1) สูตรตัวคูณการใช้จ่ายของรัฐบาลและตัวคูณภาษีเงินได้

แบ่งการพิจารณาตามประเภทของภาษีควบคู่กับประเภทของการลงทุนได้หลายกรณี ในที่นี้แสดงเพียง 4 กรณี ดังนี้

(ก) การเก็บภาษีแบบเหมาจ่ายและการลงทุนแบบอิสระ ภาษีเหมาจ่าย (lump-sum tax) เป็นการเก็บภาษีตามจำนวนที่กำหนด

$$\text{กำหนดให้} \quad C = C_a + by_d$$

$$\text{การลงทุนเป็นแบบอิสระ} \quad I = I_a$$

$$\text{การใช้จ่ายของรัฐบาล} \quad G = G_a$$

$$\text{เก็บภาษีแบบเหมาจ่าย} \quad T = T_a$$

$$\text{ดังนั้นรายได้พึงใช้จ่าย} \quad Y_d = Y - T_a$$

$$\text{รายได้ดุลยภาพ} \quad Y = C + I + G \quad \dots(1)$$

$$\text{แทนค่า } C, I \text{ และ } G \text{ ใน (1)} \quad Y = C_a + bY_d + I_a + G_a \dots(2)$$

$$\text{แทนค่า } Y_d = Y - T_a \text{ ใน (2)} \quad Y = C_a + b(Y - T_a) + I_a + G_a$$

$$Y = C_a + bY - bT_a + I_a + G_a$$

$$Y - bY = C_a - bT_a + I_a + G_a$$

$$(1 - b)Y = C_a - bT_a + I_a + G_a$$

$$Y = \frac{1}{1-b} C_a - bT_a + I_a + G_a$$

ดังนั้นตามเงื่อนไขที่กำหนดข้างต้น ตัวคูณการใช้จ่ายรัฐบาล

$$k = \frac{1}{1-b}$$

พิจารณาเฉพาะสมการผลของตัวคูณภาษีเงินได้แบบเหมาจ่าย

$$\Delta Y = \frac{1}{1-b} (-b\Delta T_a) = \frac{-b}{1-b} (\Delta T_a)$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดังนั้น ตามเงื่อนไขที่กำหนดข้างต้น ตัวคูณภาชีเงินได้แบบเหมาจ่าย $k = \frac{-b}{1-b}$

(ข) การเก็บภาชีแบบเหมาจ่ายและการลงทุนรวมประกอบด้วยการลงทุนแบบอิสระและแบบชักจูงกำหนดให้ $I = I_a + iY$

หาสูตรตัวทวีคูณด้วยวิธีเดียวกับข้างต้น จะได้สูตรตัวทวีคูณดังนี้

ตัวทวีคูณการใช้จ่ายรัฐบาล $k = \frac{1}{1-b-i}$

และตัวทวีคูณภาชีเงินได้แบบเหมาจ่าย $k = \frac{-b}{1-b-i}$

(ค) การเก็บภาชีแบบอัตราคงที่และการลงทุนแบบอิสระกำหนดให้

$$C = C_a + bY_d$$

การลงทุนเป็นแบบอิสระ $I = I_a$

$$G = G_a$$

เก็บภาชีอัตราคงที่จากรายได้ $T = T_a + tY$

รายได้พึงใช้จ่าย $Y_d = Y - T$

รายได้ประชาชาติดุลยภาพ $Y = C + I + G$

แทนค่า C , I และ G ในสมการระดับรายได้ประชาชาติดุลยภาพ Y ข้างต้น

จะได้

$$Y = C_a + bY_d + I_a + G_a$$

แทนค่า Y_d $Y = C_a + b(Y - T) + I_a + G_a$

แทนค่า T $Y = C_a + b(Y - T_a - tY) + I_a + G_a$

ย้ายค่า Y มาด้านซ้าย $Y - bY + btY = C_a - bT_a + I_a + G_a$

$$Y = \frac{1}{1-b-bt} (C_a - bT_a + I_a + G_a)$$

ดังนั้นตามเงื่อนไขข้างต้น ตัวคูณการใช้จ่ายรัฐบาล

$$k = \frac{1}{1-b-bt} = \frac{1}{1-b(1-t)}$$

และตัวคูณเงินได้ $k = \frac{-b}{1-b(1-t)}$

(ง) การเก็บภาชีแบบอัตราคงที่และการลงทุนประกอบด้วยแบบอิสระและแบบ

ชักจูงกำหนดให้

$$I = I_a + iY$$

หาสูตรตัวทวีคูณด้วยวิธีเดียวกับข้างต้น จะได้สูตรตัวทวีคูณดังนี้

ตัวทวีคูณการใช้จ่ายรัฐบาล $k = \frac{1}{1-b(1-t)-i}$

และตัวทวีคูณภาชีเงินได้แบบเหมาจ่าย $k = \frac{-b}{1-b(1-t)}$

(2) ตัวคูณงบประมาณสมดุล (balanced budget multiplier)

จากการพิจารณาตัวคูณรายจ่ายรัฐบาลและตัวคูณภาชีเหมาจ่าย พบว่าถ้ารัฐบาลเพิ่มทั้งภาชีเหมาจ่ายและรายจ่ายในจำนวนเท่ากัน (งบประมาณสมดุล) จะทำให้รายได้ประชาชาติดุลยภาพเพิ่มขึ้นจากเดิมเท่ากับจำนวนภาชีเหมาจ่ายและรายจ่ายรัฐบาล ยกตัวอย่าง ถ้ารัฐบาลเพิ่มทั้ง T_a และ G_a เป็นเงิน 20 ล้านบาท รายได้ดุลยภาพจะเพิ่มขึ้น 20 ล้านบาทเช่นกัน ผลเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สุทธิของตัวคูณในกรณีนี้จะมีค่าเป็น 1 เรียกว่าตัวคูณงบประมาณสมดุล พิสูจน์โดยใช้ระบบเศรษฐกิจแบบ 2 ภาคเศรษฐกิจได้ ดังนี้

$$\text{ตัวคูณการใช้จ่ายรัฐบาล} = \frac{1}{1-b}$$

$$\text{ตัวคูณภาษีเงินได้แบบเหมาจ่าย} = \frac{-b}{1-b}$$

$$\text{ผลสุทธิของตัวคูณ} \left(\frac{1}{1-b} \right) - \left(\frac{-b}{1-b} \right) = \frac{1-b}{1-b} = 1$$

แสดงว่ากรณีงบประมาณสมดุล รายได้ประชาชาติจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเท่ากับส่วนเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายรัฐบาล หรือส่วนเปลี่ยนแปลงของรายรับจากการเก็บภาษี คือ $\Delta G = \Delta T$

$$\text{และ} \quad \Delta Y = \Delta G \left(\frac{1}{1-b} \right) - \Delta G \left(\frac{-b}{1-b} \right) = \Delta G$$

ตัวอย่าง สมมติว่ารัฐบาลเพิ่มงบประมาณรายจ่าย พร้อมกับเก็บภาษีเหมาจ่ายเพิ่มขึ้นในจำนวนเท่ากันคือ 40 ล้านบาท กำหนดค่า MPC = 0.75 แทนค่าในสูตร

$$Y = 40 \left(\frac{1}{1-0.75} \right) - 40 \left(\frac{0.75}{1-0.75} \right)$$

$$\text{รายได้ดุลภาพเพิ่มขึ้น} = (40 \times 4) - (40 \times 3) = 40 \text{ ล้านบาท}$$

อนึ่ง ตัวคูณงบประมาณสมดุล = 1 จะเป็นจริงเฉพาะในเงื่อนไขต่อไปนี้

- (ก) ระบบเศรษฐกิจเป็นแบบปิด
- (ข) การลงทุน ค่าใช้จ่ายรัฐบาล และภาษีเงินได้ เป็นอิสระไม่ขึ้นกับระดับเงินได้

และ

- (ค) ภาษีเงินได้จะต้องเป็นค่าสินค้าและบริการเท่านั้น จะจ่ายเป็นเงินโอนไม่ได้

หากไม่เป็นไปตามเงื่อนไขเหล่านี้ ตัวคูณงบประมาณสมดุลจะมีค่าไม่เท่ากับ 1

จากเงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้จะเห็นว่าตัวคูณงบประมาณสมดุลในทางปฏิบัติมีโอกาสเป็นเกิดขึ้นยาก

(3) รายจ่ายของรัฐบาลนอกจากจะประกอบด้วยรายจ่ายซื้อสินค้าและบริการแล้ว ยังมีรายจ่ายเงินโอน (government transfer payments, R) อีกด้วย การใช้จ่ายเงินโอนของรัฐบาลมีผลกระทบต่อรายได้ดุลยภาพคล้ายกับการใช้จ่ายอื่น ๆ ของรัฐบาล ต่อไปนี้เป็น การแสดงการสูตรตัวคูณเงินโอน

$$\text{กำหนดให้รายจ่ายเพื่อการบริโภค} \quad C = C_a + bY_d$$

$$\text{การลงทุนเป็นแบบอิสระ} \quad I = I_a$$

$$\text{เก็บภาษีแบบเหมาจ่าย} \quad T = T_a$$

$$\text{การใช้จ่ายของรัฐบาล} \quad G = G_a$$

$$\text{รัฐบาลจ่ายเงินโอน} \quad R = R$$

$$\text{รายได้ที่ใช้จ่ายได้} \quad Y_d = Y - T_a + R$$

$$\text{รายได้ประชาชาติดุลยภาพ} \quad Y = C + I + G$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แทนค่า C, I, G, T และ R ในสมการดุลยภาพ Y จะได้

$$Y = C_a + b(Y - T_a + R) + I_a + G_a$$

$$Y = C_a + bY - bT_a + bR + I_a + G_a$$

$$(1 - b)Y = C_a - bT_a + bR + I_a + G_a$$

ดังนั้นตามเงื่อนไขข้างต้น ตัวคูณรายจ่ายเงินโอนรัฐบาล $Y = \frac{1}{1-b}$

สูตรตัวคูณรายจ่ายเงินโอนรัฐบาล เช่นเดียวกับตัวคูณของตัวแปรอื่น ๆ คือมีหลายสูตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแบบจำลองเศรษฐกิจและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นมา

ในที่นี้จะพิจารณาต่อไปว่า ถ้าการจ่ายเงินโอนรัฐบาลและการเก็บภาษีมีจำนวนเท่ากัน รายได้ประชาชาติจะเปลี่ยนไปเท่าไร เราทราบแล้วว่าเมื่อมีการเก็บภาษี

รายได้ประชาชาติจะลดลงเท่ากับ $\Delta Y = \frac{-b}{1-b} \Delta T$

การจ่ายเงินโอนของรัฐบาลทำให้รายได้เพิ่มขึ้น $\Delta Y = \frac{b}{1-b} \Delta R$

ดังนั้นรายได้ประชาชาติจะเปลี่ยนแปลง $\Delta Y = \frac{b\Delta R - b\Delta T}{1-b}$

เนื่องจากสมมติให้ $\Delta R = \Delta T$

ดังนั้น $\Delta Y = \frac{0}{1-b} = 0$

แสดงว่ากรณีที่รัฐบาลเก็บภาษีแล้วจ่ายเป็นโอนรัฐบาลในจำนวนเท่ากันในระยะเวลาเดียวกัน รายได้ประชาชาติจะคงเดิม ทฤษฎีตัวคูณกรณีงบประมาณสมดุล (balanced budget multiplier) จึงใช้ไม่ได้กับกรณีนี้

การใช้จ่ายของรัฐบาลด้วยการซื้อสินค้าและบริการ และการใช้จ่ายในรูปแบบของเงินโอน ในจำนวนที่เท่ากัน จะมีผลต่อรายได้ประชาชาติต่างกัน เนื่องจากตัวคูณการใช้จ่ายสินค้าและบริการของรัฐบาลเท่ากับ $\frac{1}{1-b}$ และตัวคูณเงินโอนเท่ากับ $\frac{b}{1-b}$ หาก $\Delta G = \Delta R$ แสดงว่า $(\frac{1}{1-b}) \Delta G > (\frac{b}{1-b}) \Delta R$ นั่นคือ การใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการมีผลต่อรายได้ประชาชาติมากกว่าการใช้จ่ายเงินโอน เพราะอย่างแรกมีผลต่อ DAE โดยตรง แต่อย่างหลังมีผลต่อ DAE โดยอ้อม คือทำให้ DI เพิ่มขึ้น แต่ DI ประกอบด้วย การใช้จ่ายและการออม

3. สูตรตัวคูณระบบเศรษฐกิจแบบ 4 ภาคเศรษฐกิจ

ในระบบเศรษฐกิจ 4 ภาคเศรษฐกิจ สมการรายได้ประชาชาติดุลยภาพเป็นดังนี้

$$Y = DAE = C + I + G + (X - M)$$

กำหนดให้ รายจ่ายเพื่อการบริโภค $C = C_a + bY_d$

การลงทุนมีทั้งแบบอิสระและแบบชักจูง $I = I_a + iY$

การใช้จ่ายของรัฐบาล $G = G_a$

การเก็บภาษีมีทั้งแบบเหมาจ่ายและแบบชักจูง $T = T_a + tY$

รัฐบาลจ่ายเงินโอน $R = R_a$

การส่งออก $X = X_a$

การนำเข้า $M = M_a + mY$

จากสมการต่าง ๆ ที่กำหนดข้างต้น แสดงการหาสูตรตัวคูณ ได้ดังนี้

รายได้ดุลยภาพ $Y = C + I + G + X - M$

และรายได้ที่ใช้จ่ายได้ $Y_d = Y - T_a - tY + R$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่ควรนำเอกสารนี้ไปใช้โดยไม่ผ่านการอนุญาตเห็นชอบจากหน่วยงานต้นสังกัด

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

$$\begin{aligned}
 & \text{แทนค่า } C, Y_d, I, G, T, R, X \text{ และ } M \text{ ลงในสมการรายได้ประชาชาติดุลยภาพ} \\
 & Y = C_a + b(Y - T_a + tY + R) + I_a + iY + G_a + X_a - M_a - My \\
 & Y = C_a + bY - bT_a - btY + bR + I_a + iY + G_a + X_a - M_a - mY \\
 & (1 - b + bt - i + m)Y = C_a - bT_a + bR + I_a + G_a + X_a - M_a \\
 & Y = \frac{1}{1 - b + bt - i + m} (C_a - bT_a + bR + I_a + G_a + X_a - M_a)
 \end{aligned}$$

ดังนั้นหากแบบจำลองเศรษฐกิจและสมการตัวแปรต่าง ๆ เป็นดังกำหนดข้างต้น
ตัวคูณต่าง ๆ จะเป็นดังนี้

$$\text{ตัวทวีคูณของ } C, I, G, \text{ และ } X \quad k = \frac{1}{1-b} + bt - i + m$$

$$\text{ตัวทวีคูณการเก็บภาษี} \quad k = \frac{-b}{1-b} + bt - i + m$$

$$\text{ตัวทวีคูณเงินโอนรัฐบาล} \quad k = \frac{b}{1-b} + bt - i + m$$

$$\text{ตัวทวีคูณการส่งออก} \quad k = \frac{-1}{1-b} + bt - i + m$$

พึงสังเกตว่าค่าของเศษในตัวคูณจะแตกต่างกันสำหรับตัวแปรแต่ละตัว ตัวแปร
 C, I, G, R และ X มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก แต่ตัวแปร T และ M มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบ

ตารางที่ 2.8 สูตรทวีคูณในแบบจำลองเศรษฐกิจบางตัวอย่าง

ตัวคูณ	การลงทุนแบบ อิสระภาษีเงินได้ เหมาจ่าย	การลงทุนแบบอิสระ ภาษีเงินได้อัตรากำหนด	การลงทุนแบบชัก จูงภาษีเงินได้เหมา จ่าย	การลงทุนแบบชักจูง ภาษีเงินได้อัตรากำหนด
รายจ่าย (C, I, G)	$\frac{1}{1-b}$	$\frac{1}{1-b(1-t)}$	$\frac{1}{1-b-i}$	$\frac{1}{1-b(1-t)-i}$
ภาษีเงินได้	$\frac{-b}{1-b}$	$\frac{-b}{1-b(1-t)}$	$\frac{-b}{1-b-i}$	$\frac{-b}{1-b(1-t)-i}$
เงินโอนรัฐบาล	$\frac{b}{1-b}$	$\frac{b}{1-b(1-t)}$	$\frac{b}{1-b-i}$	$\frac{b}{1-b(1-t)-i}$
การส่งออก	$\frac{1}{1-b+m}$	$\frac{1}{1-b(1-t)+m}$	$\frac{1}{1-b-i+m}$	$\frac{1}{1-b(1-t)-i+m}$
การนำเข้า	$\frac{-1}{1-b+m}$	$\frac{-1}{1-b(1-t)+m}$	$\frac{-1}{1-b-i+m}$	$\frac{-1}{1-b(1-t)-i+m}$
$G = R$	1			
$T = R$	0			

พฤทธ์สรณ์ สุทธิไชยเมธี (2556 : 171-172) กล่าวถึง ในระบบเศรษฐกิจอาจมีการ
เปลี่ยนแปลงตัวแบบตัวใดตัวหนึ่งในแบบจำลองได้ หรืออาจจะเปลี่ยนแปลงได้ทั้งสองกรณีพร้อม ๆ
กันขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจของแต่ละประเทศนั้นจากสมการ แสดงให้เห็นถึงตัวคูณเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การลงทุน (I) ที่เพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจในตลาดระบบปิดโดยไม่มีภาครัฐบาลเข้ามาเกี่ยวข้อง และถ้ากรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกรบิโรค (C) ซึ่งเป็นตัวแปรหนึ่งในแบบจำลองและกำหนดให้ตัวแปรอื่น ๆ คงที่เพื่อการบิโรคเปลี่ยนแปลงส่งผลให้รายได้ประชาชาติมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ดังนี้

$$Y = Y_E = \frac{C_0}{1 - C_y} - \frac{I_0}{1 - C_y}$$

ดังนั้นสำหรับกรณีที่ 1 คือระบบเศรษฐกิจของประเทศมี 2 ภาคได้แก่ภาคครัวเรือนกับภาคการลงทุน จะพบว่าค่าตัวทวีคูณจะเท่ากัน และอาจจะถือได้ว่าเป็นส่วนกลับของความชันของการออม (S) นั่นเอง แสดงด้วยสมการ ซึ่งเรียกว่า ตัวคูณแบบธรรมดา (normal multiplier) กล่าวคือ ตัวคูณแบบธรรมดาขึ้นอยู่กับ MPC และ MPS แสดงไว้ดังตารางที่ 2.9 ดังนี้

ตารางที่ 2.9 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติกับการบิโรค

MPC/C _y	MPS/1 - C _y	ตัวคูณ	สาเหตุ
สูง	ต่ำ	สูงหรือใหญ่	$\Delta Y > \Delta C$
ต่ำ	สูง	เล็กหรือน้อย	$\Delta Y < \Delta C$

หมายเหตุ ไม่ได้นำการลงทุนมาเกี่ยวข้อง เนื่องจากกรณีดังกล่าวสมมติ ให้การลงทุนที่ขึ้นอยู่กับรายได้มากน้อยจนเข้าใกล้ศูนย์จึงจะขอพิจารณาในกรณีที่การลงทุนขึ้นอยู่กับรายได้ในสมการต่อไป

ซินส์คค สุวรรณัจฉริย (2556 : 261) ได้ให้ความหมายตัวทวีคูณ คือ การเพิ่มการลงทุนในตัวทวีคูณ (multiplier) แสดงถึงตัวอย่างการเพิ่มการจ้างงานภายใต้องค์การทางสังคมการขยายงานด้านสังคม ตัวเลขของการจ้างงานซึ่งจากตัวเลขที่แสดงออกมานั้นมีความหมายอย่างมากต่อการสร้างสาธารณูปโภค อย่างเช่น การสร้างถนนเป็นต้น อุปสงค์ในสินค้าของการบิโรคเรียกร้องให้เพิ่มการจ้างงานในภาคการผลิต ซึ่งการผลิตสินค้าเป็นผ้าการผลิตที่สอง ผลทำให้การเพิ่มเกิดการเพิ่มรายได้และการบิโรคของกรรมกร ซึ่งผลก่อนหน้านั้นเป็นการเรียกร้องให้การขยายปัจจัยการผลิตที่นำมาใช้ระหว่างภาคการผลิตซึ่งมีความสัมพันธ์กันของการกระจายรายได้ที่เป็นห่วงโซ่ซึ่งทำให้เกิดการกระจายรายได้ระหว่างภาคการผลิตต่าง ๆ นั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงการขาดประสิทธิภาพการเริ่มต้นให้เกิดการผลิตทำให้เกิดอุปสงค์

KeñHc M. (1993) เสนอให้ใช้ตัวทวีคูณเปลี่ยนแปลงเป็นตัวชี้วัดแสดงความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างการเติบโตของการลงทุนและการเพิ่มรายได้ตัวทวีคูณของเคนเซียนได้แสดงให้เห็นว่ามีอิทธิพลต่อการเพิ่มการลงทุน (รัฐและเอกชน) ต่อการเติบโตการผลิต เนื่องจากตัวทวีคูณช่วยในความรู้สึกในประสิทธิภาพของการกระตุ้นโดยรัฐ ถ้ารัฐจ้างกรรมกร รายได้จะเพิ่มขึ้น 1 ล้านดอลลาร์ผลรวมของรายได้ในสังคมเพิ่มขึ้นในผลรวมขนาดใหญ่เพราะ

1. มีความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างภาคการผลิต การเติบโตของรายได้ภายใต้อิทธิพลได้เพิ่มการลงทุนก่อให้เกิดห่วงโซ่ระหว่างความสัมพันธ์ภาคการผลิต ซึ่งหมายถึงรายได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. การเติบโตของรายได้ทำให้เกิดการเพิ่มปริมาณการลงทุน ซึ่งได้ถูกจำแนกออกเป็นการบริโภคและการออม และเมื่อสัดส่วนในการเพิ่มการบริโภค (C) มากเท่าไร เมื่อนั้นตัวทวีคูณจะเพิ่มขึ้นเท่านั้น เนื่องจากตัวทวีคูณและการเติบโตการบริโภค (หน่วยสุดท้ายของการบริโภค - MPC) วางอยู่ในสัดส่วนที่ขึ้นต่อกันโดยตรง (ส่วนสุดท้ายของการออม MPS) อยู่ในสัดส่วนที่ขึ้นต่อกันในด้านกลับกัน

สูตรของตัวทวีคูณสรุปมาจากรายได้ y เท่ากับผลรวมการบริโภค C และการออม S ถ้ายอมรับว่า $Y = 1$ เมื่อนั้น $C + S = 1$ เพราะตัวทวีคูณแสดงถึงการเพิ่มรายได้ในขอบเขตที่มีผลต่อการสะสมเมื่อนั้นสัมประสิทธิ์ของตัวทวีคูณ K_M ซึ่งบางครั้งแสดงได้ส่วนกลับจากหน่วยสุดท้ายของการออม

$$K_M = \frac{1}{\Delta S} \quad (1)$$

แสดงเป็นอย่างอื่นที่ขึ้นกับ

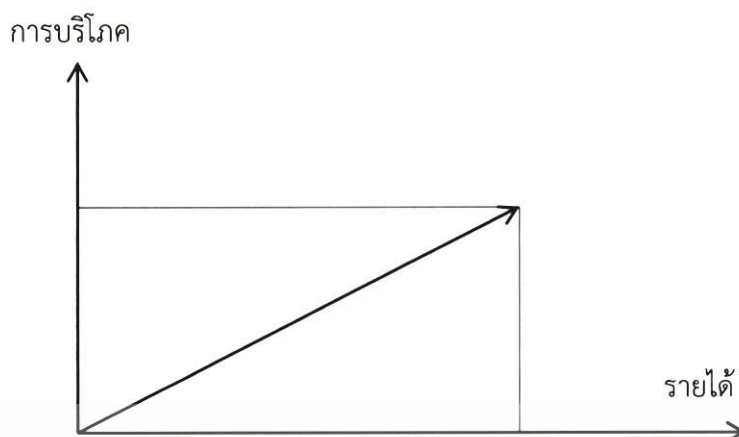
$$K_M = \frac{1}{1 - \Delta C} \quad (2)$$

เมื่อ ΔC - หน่วยสุดท้ายที่มุ่งการบริโภค

ประสิทธิภาพของตัวทวีคูณทั่วไปไม่เกิดขึ้นทันที แต่เป็นลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไปตามระยะเวลา อย่างเช่น ในเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาช่วงทศวรรษที่ 20 กว่าที่จะเริ่มประสิทธิภาพได้ต้องใช้เวลาประมาณปีครึ่ง ซึ่งประสิทธิภาพของตัวทวีคูณที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้เกิดขึ้นตามสูตรทันทีแต่ต้องมีตัวทวีคูณที่มีความซับซ้อนกันเกิดขึ้น ในขณะที่การเกิดขึ้นของประสิทธิภาพของตัวทวีคูณขึ้นกับประสิทธิภาพอุปสงค์ภายใต้การใช้จ่ายการผลิตที่ยังมีเดิมที่ โดยขึ้นกับความจำเป็นในภาคการผลิตนั้น ๆ และในโครงสร้างการผลิตเป็นอย่างไรในขณะที่ประสิทธิภาพของตัวทวีคูณจะต้องอยู่ภายใต้ตำแหน่งในช่วงที่เศรษฐกิจเติบโต โดยตัวทวีคูณเป็นเสมือนกลไกของโอบีตงอนที่ให้ผล 2 ด้านคือ ด้านแรกเป็นการเร่งให้รายได้ของประเทศเติบโตและด้านที่สองส่งผลให้การเจริญเติบโตลดลง โดยการศึกษาประสิทธิภาพของตัวทวีคูณ Кеңес М. (1993) มุ่งไปที่รายจ่ายของภาครัฐในส่วนของการสังคมเขาตั้งข้อสังเกตจากส่วนนี้ว่าเป็นความไร้สาระจากการจ้างงานทั่วไปแต่คนตกงาน นั้นหมายความว่า “ถ้างบประมาณของรัฐมีหน้าที่เอาเงินไปส่งไปในขวดเก่าเอาไปฝังให้ลึกที่สุดในเหมืองถ่านหินและเอาขยะไปถมทิ้งไว้และหลังจากนั้นให้กลุ่มทุนที่เริ่มใช้หลักการแข่งขันในการขุดเอาเงินที่อยู่ในขวดเก่ากลับคืนมาเมื่อนั้นสามารถแก้ไขปัญหการว่างงานได้”

ประสิทธิภาพทางอ้อมของตัวทวีคูณนำไปสู่ความเป็นไปได้ของการเพิ่มรายได้ที่เป็นจริงและการสร้างความมั่นคงข้างของทุนให้เกิดขึ้นในสังคม เมื่อนั้นจะทำให้รายได้ที่แท้จริงในสังคมเพิ่มขึ้นในสังคม ความมั่งคั่งของทุนในสังคมสามารถเปรียบเทียบกับขนาดที่ปรากฏอยู่ ความเข้าใจตรงกันก็คือ อย่างเช่น การกำหนดทิศทางเพื่อให้บรรลุการก่อสร้างที่พัก บ้าน และที่อยู่อาศัยอื่น ๆ แต่ถ้ามีอุปสรรคเกิดขึ้นในทางปฏิบัติ เมื่อนั้นจะต้องเสนอทางออกอื่นที่แสดงให้เห็นว่าเป็นทางเลือกที่ดีกว่าและดีกว่าอย่างไร สำหรับการจัดขึ้นประสิทธิภาพโดยตัวทวีคูณนั้นสามารถเกิดขึ้นจากปัจจัยจากหลายปัจจัยด้วยกัน ถ้าเป็นผลมาจากปัจจัยการเพิ่มอัตราภาษีด้วยตัวทวีคูณที่เป็นจริงของภาษีได้หรือมีการได้นำเข้ามามากเกินไปเมื่อนั้นเกิดการขาดแคลนงบประมาณ อย่างที่เห็นกิจกรรมการลงทุน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปภาพที่ 2.4 การบริโภคขึ้นกับรายได้

ขึ้นกับความมั่นคงโดยมีผลจากอิทธิพลจากภายนอก อย่างเช่น การบริโภค การคำนวณถึงกิจกรรมของตัวทวิคุณความสัมพันธ์ถูกสร้างขึ้นจากนโยบายการเมืองที่ได้ตัดสินใจในการกำกับชีวิตเศรษฐกิจ ซึ่งความเข้าใจของตัวทวิคุณมีความจำเป็นที่จะต้องมีความสัมพันธ์กันตลอดจนการที่ความจริงเฉพาะอย่างมากสำหรับโครงสร้างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การข้ามผ่านของศิษย์ของช่วงเศรษฐกิจ

2.2.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดผลทวิคุณภาครัฐ

รัตนาศายคดี (2557 : 316) ตัวทวิจะมีค่าสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการบริโภค การลงทุน รายได้จากภาษีของรัฐบาล และการนำเข้า เมื่อระดับรายได้ประชาชาติเปลี่ยนแปลงไป

ปัจจัยที่กำหนดค่าตัวทวิรายจ่ายของรัฐบาล หรือรายได้จากการส่งออก ได้แก่ ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค และค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการนำเข้า อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่กำหนดค่าตัวทวิ ได้แก่ ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการลงทุน และค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการเก็บภาษี (หรือบางทีเรียกว่า อัตราภาษีหน่วยสุดท้าย) ซึ่งคือ ค่าที่แสดงว่า เมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย รายได้จากภาษีของรัฐบาลจะเปลี่ยนแปลงไปเท่าใด

เนื่องจากในการพิจารณารายได้ประชาชาติที่แท้จริงดุลยภาพที่ผ่านมา เป็นการพิจารณาอย่างง่าย ๆ โดยมีข้อสมมติให้รายจ่ายในการลงทุน และรายได้จากภาษีอากรเป็นตัวแปรอิสระไม่ขึ้นกับระดับรายได้ประชาชาติ ดังนั้น ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการลงทุนและค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค และค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการนำเข้าเท่านั้น สำหรับการศึกษามหเศรษฐศาสตร์ในระดับสูงกว่านี้ เมื่อเรายกเลิกข้อสมมติที่ว่ารายจ่ายในการลงทุน และรายได้จากภาษีอากรเป็นอิสระกับระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงแล้วค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการลงทุน และค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการจัดเก็บภาษีจะมีส่วนกำหนดค่าตัวทวิรายจ่ายอิสระด้วย

การพิจารณาที่ผ่านมายังเป็นการพิจารณาระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงดุลยภาพในระบบเศรษฐกิจสี่ภาค หรือระบบเศรษฐกิจเปิด แต่ถ้ากำหนดให้ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบเศรษฐกิจสามภาค โดยไม่มีภาคต่างประเทศ และยังคงให้รายจ่ายในการลงทุน และรายได้จากภาษีอากรเป็นตัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แปรอิสระ ปัจจัยที่กำหนดค่าตัวทวีรายจ่ายอิสระจะได้แก่ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภคเท่านั้น นั่นคือ

ตัวทวีการลงทุน คือ

$$KI = \frac{1}{1-b}$$

ตัวทวีภาษีอากร คือ

$$KT = -\frac{b}{1-b}$$

ตัวทวีรายจ่ายของรัฐบาล คือ

$$KG = \frac{1}{1-b}$$

ตัวทวีรายจ่ายในการบริโภคอิสระ คือ

$$K_a = \frac{1}{1-b}$$

ถ้ากำหนดให้ ค่า $b=0.8$ ตามเดิม ตัวทวีการลงทุน คือ

$$K_I = \frac{1}{1-0.8}$$

$$= 5$$

ค่าตัวทวีรายจ่ายของรัฐบาล หรือตัวทวีการบริโภคอิสระก็มีค่าเท่ากับ 5 เช่นเดียวกัน ในขณะที่ค่าตัวทวีภาษีอากร คือ

$$K_T = -\frac{-0.8}{1-0.8}$$

$$= -4$$

ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่กำหนดค่าตัวทวีของระบบเศรษฐกิจปิดก็คือ ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค

เมื่อเราเปรียบเทียบค่าตัวทวีรายจ่ายอิสระของระบบเศรษฐกิจเปิด และค่าตัวทวีของรายจ่ายอิสระของระบบเศรษฐกิจปิดแล้ว จะพบว่า ค่าตัวทวีของระบบเศรษฐกิจเปิดมีค่าต่ำกว่าค่าตัวทวีของระบบเศรษฐกิจปิด ทั้งนี้เพราะในกระแสการหมุนเวียนของรายได้-รายจ่ายของระบบเศรษฐกิจเปิดนั้น รายจ่ายบางส่วนได้รั่วไหลไปต่างประเทศผ่านการนำเข้า ซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการนำเข้าด้วย จึงทำให้ค่าตัวทวีต่ำกว่าค่าตัวทวีของระบบเศรษฐกิจปิด ซึ่งรายจ่ายรั่วไหลโดยการออมนเท่านั้น แต่มีได้รั่วไหลไปต่างประเทศผ่านการนำเข้า

ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภคมีค่ามากกว่าศูนย์ แต่น้อยว่าหนึ่งเสมอ ดังนั้น ค่าตัวทวีของรายจ่ายอิสระในระบบเศรษฐกิจปิดจะมีค่าอยู่ระหว่าง 1 และอินฟินิตี้ นั่นคือ $1 < k < \infty$

อย่างไรก็ตาม ในระบบเศรษฐกิจเปิด เนื่องจากค่า $(1-b)$ หรือค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมนมีค่าน้อยกว่าหนึ่ง และค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการนำเข้าก็มีค่าน้อยกว่าหนึ่ง ดังนั้นจึงทำให้ค่าตัวทวีของรายจ่ายอิสระของระบบเศรษฐกิจเปิดมีค่ามากกว่าหนึ่งด้วย (แม้ว่าจะต่ำกว่าค่าตัวทวีของรายจ่ายอิสระของระบบเศรษฐกิจปิดก็ตาม)

ค่าตัวทวีมีค่าค่อนข้างสูง ถ้าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภคมีค่าสูง (หรือค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมนมีค่าต่ำ) และหรือมีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการนำเข้าค่อนข้างต่ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในทางตรงกันข้าม ค่าตัวทวิจะมีค่าต่ำ ถ้าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภคมีค่าต่ำ และ/หรือค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมมีค่าสูงขึ้น

2.2.3 ประโยชน์ของแนวคิดเกี่ยวกับตัวทวิคูณ

รัตนา สายคณิต (2557 : 312-316) แนวคิดของ KeñHc M. (1993) เกี่ยวกับตัวทวิคูณของรายจ่ายอิสระต่าง ๆ มีความสำคัญในการอธิบายว่า เหตุใดการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายอิสระจำนวนหนึ่งแม้จะเพียงเล็กน้อยก็ตามแต่ก็สามารถเกิดผลทำให้ระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงเปลี่ยนแปลงไปได้มากกว่าการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายอิสระนั้น ยิ่งตัวทวิมี ค่าสูงกว่าหนึ่งมากเท่าใด การเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้ประชาชาติยิ่งเปลี่ยนแปลงมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายอิสระเป็นหลายเท่า

แนวคิดเกี่ยวกับตัวทวิคูณจึงสามารถนำมาใช้อธิบายสาเหตุที่ทำให้เกิดวัฏจักรธุรกิจ กล่าวคือในช่วงที่นักธุรกิจคาดคะเนเศรษฐกิจในแง่ดี ทำให้เกิดการแข่งขันกันลงทุน การลงทุนในระบบเศรษฐกิจขยายตัว ส่งผลให้ระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงขยายตัวเป็นทวิคูณ ภาวะเศรษฐกิจทั่วไป จึงอยู่ช่วงขยายตัว อย่างไรก็ตาม การแข่งขันการลงทุนเพิ่มขึ้นไม่สามารถดำเนินไปได้เรื่อย ๆ เพราะในระยะหลัง นักธุรกิจจะพบว่า มีสินค้าบางส่วนคงเหลือในสต็อก (เพราะครัวเรือนใช้จ่ายบริโภคเพิ่มขึ้นน้อยกว่ารายได้ที่เพิ่มหรือ $MPC < 1$) นักธุรกิจเริ่มคาดคะเนในแง่ร้ายนักธุรกิจจึงลดการลงทุน เมื่อการลงทุนของระบบเศรษฐกิจลดลง ก็จะส่งผลให้ระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงลดลงเป็นทวิคูณของการลงทุนที่ลดลง ภาวะเศรษฐกิจจึงตกอยู่ในช่วงซบเซาหรือตกต่ำ จนถึงระดับที่นักธุรกิจเริ่มคาดคะเนเศรษฐกิจในแง่ดีและเริ่มลงทุนใหม่ระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงจึงไม่ลดลงอีกต่อไป แต่กลับขยายตัวเพิ่มขึ้นเศรษฐกิจกลับเข้าสู่ภาวะฟื้นตัวยิ่งส่งผลให้นักธุรกิจคาดคะเนเศรษฐกิจในแง่ดี จึงวางแผนการลงทุนเพิ่มขึ้นทำให้ระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นทวิคูณ ภาวะเศรษฐกิจเข้าสู่ช่วงเศรษฐกิจรุ่งเรืองต่อไปวนเวียนเป็นวัฏจักร ตามแนวคิดของ KeñHc M. (1993) ความผันผวนของการลงทุนที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในระยะสั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความผันผวนของระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริง และเมื่อตัวทวิมีค่าสูงกว่าหนึ่ง ยิ่งทำให้ระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงผันผวนไปอย่างมาก

การรู้ค่าของตัวทวิคูณโดยการคาดคะเนของนักเศรษฐศาสตร์จะเป็นประโยชน์ในแง่ที่ทำให้สามารถพยากรณ์ได้ว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในรายจ่ายอิสระตัวใดตัวหนึ่งหรือหลายตัวแล้วระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงจะเปลี่ยนแปลงไปเท่าใด ในขณะที่เดียวกันการรู้ค่าตัวทวิคูณเกิดประโยชน์ในแง่ที่ว่าถ้าผู้บริหารเศรษฐกิจต้องการให้ระดับรายได้ประชาชาติเปลี่ยนแปลงไปจำนวนหนึ่งผู้บริหารจะต้องหาทางทำให้ระดับความต้องการใช้จ่ายหรืออุปสงค์รวมของประเทศเปลี่ยนแปลงไปเท่าใด แนวคิดเกี่ยวกับตัวทวิคูณของเคนยังมีประโยชน์ในแง่ที่ว่าทำให้สามารถอธิบายได้ว่าการที่รัฐบาลดำเนินงบประมาณแบบสมดุลอาจเกิดผลทำให้ระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงเปลี่ยนแปลงได้

แนวคิดเกี่ยวกับตัวทวิคูณของ KeñHc M. (1993) จะปรากฏขึ้นทำให้เข้าใจได้ว่าแม้รัฐบาลมีงบประมาณสมดุลก็ยังส่งผลกระทบต่อระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริง ทั้งนี้เพราะตัวทวิรายได้จากภาษีและตัวทวิรายจ่ายของรัฐบาลมีค่าต่างกัน สามารถคำนวณได้ว่าระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรเมื่อรัฐใช้ในนโยบายงบประมาณสมดุล จากสมการดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

$$\begin{aligned} & \Delta Y = K_G \Delta G_a - K_T \Delta T \\ \text{หรือ} & \Delta Y = \frac{1}{1-b} \Delta G - \frac{b}{1-b} \Delta T \\ \text{แต่} & \Delta G = \Delta T \\ \text{ดังนั้น} & \Delta Y = \frac{1}{1-b} \Delta G - \frac{b}{1-b} \Delta G \\ & \Delta Y = \frac{1-b}{1-b} \Delta G \\ & \frac{\Delta Y}{\Delta G} = 1 = K_b \end{aligned}$$

นั่นคือตัวทวีคูณงบประมาณสมดุล (balance-budget multiplier, KB) เท่ากับ 1 หมายความว่า การจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้นและนำมาใช้จ่ายเป็นจำนวนเท่ากันจะส่งผลให้ระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริง เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนเท่ากับภาษีที่จัดเก็บเพิ่มและนำมาใช้จ่าย การดำเนินงบประมาณสมดุลของรัฐบาลจึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของเอกชน อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่รัฐบาลจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้นและนำเงินนั้นมาใช้จ่ายเป็นเงินโอนหรือเงินอุดหนุน ระดับรายได้ประชาชาติจะไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ เพราะค่าตัวทวีคูณภาษีอากร $(-\frac{b}{1-b})$ และค่าตัวทวีคูณเงินอุดหนุน $(\frac{b}{1-b})$ มีค่าเท่ากันไม่คิดเครื่องหมายลบ

สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2549 : 342) ตัวทวีคูณมีความสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่า การลดลงหรือการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่าย จะส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจอย่างไร แต่ในการนำตัวทวีคูณไปใช้นั้น มีข้อควรระวัง คือ

1. สมมติฐานว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้นจะถูกแบ่งเป็น 2 ส่วนคือส่วนที่นำไปบริโภคและส่วนที่นำไปออม ในความเป็นจริงแล้ว รายได้ส่วนนี้ ต้องกลายเป็นรายจ่ายอื่น ๆ ด้วย เช่น ภาษี หรือ การซื้อสินค้านำเข้าซึ่งจะทำให้ขนาดของตัวทวีคูณลดลงไปทันที ตัวทวีคูณในความเป็นจริงจึงน่าจะมีขนาดที่เล็กกว่าตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น

2. การปรับตัวของตัวทวีคูณค่อนข้างใช้เวลานาน เช่น การลงทุน 1 โครงการก็จะต้องมีระยะเวลาดำเนินการพอสมควร ซึ่งการใช้จ่ายใช้สอยของโครงการก็เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป จนกว่าโครงการจะแล้วเสร็จซึ่งการขยายตัวของเศรษฐกิจ จะไม่เห็นผลในทันที

3. ตัวทวีคูณแสดงให้เห็นถึงการเพิ่มการนำทรัพยากรที่ยังไม่ได้มีการนำมาใช้ ในการผลิต จะทำให้เกิดผลผลิตที่มากขึ้น โดยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อรายราคามากนัก

ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย (2556 : 261) ได้อธิบาย ตัวทวีคูณทำให้เกิดความชัดเจนในกระบวนการเศรษฐกิจ 3 เรื่องคือ

1. หาก $K_m > 1$ โปรแกรมกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจบางส่วนต้องอยู่บนพื้นฐานของการเงินที่ตนเองรับผิดชอบรายได้ที่ได้รับบางส่วนต้องเอามาเป็นแหล่งที่มาของการลงทุน

2. หาก $\Delta C < 1$ เมื่อนั้นเราไม่สามารถแบ่งเงินลงทุนได้ ขนาดของการลงทุนค่อยๆ ลดลงมาถึงศูนย์ เมื่อนั้นระดับของรายได้จะลดลง เนื่องจากการกำกับตลาดไม่สามารถสร้างหลักประกันให้เกิดการทำงานอย่างเต็มที่นั้นแสดงให้เห็นว่าไม่สอดคล้องกับข้อเสนอนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

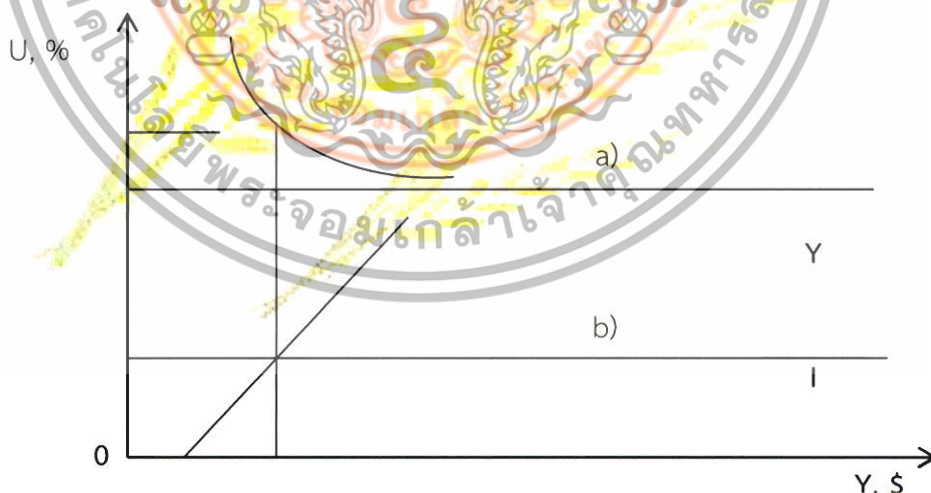
3. การที่จะทำให้การออมและการลงทุนสมดุลกันขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนของระดับรายได้ที่ถูกกำหนดมาจากเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยอย่าง ที่นักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกเสนอระดับรายได้ที่ต่ำมากสอดคล้องกับปริมาณการออมที่ต่ำเมื่อนั้นสอดคล้องกับปริมาณการลงทุนถ้าขนาดของการลงทุนมากเมื่อนั้นการออมจะเพิ่มสูงขึ้นและทำให้ตัวทวีคูณกดดันเพื่อให้เกิดดุลยภาพใหม่สอดคล้องกับระดับรายได้มากหรือเงินเฟ้อที่สูง

จากขนาดความสัมพันธ์กับการจ้างงานนั้นรายได้ถูกวัดกับปริมาณผลผลิตยกเว้นการนำความก้าวหน้าทางเทคนิควิทยาศาสตร์มาใช้ในการผลิตปริมาณการผลิตสามารถรับการทำงานทำให้ทฤษฎีดุลยภาพของรายได้เกิดขึ้นในเวลาเดียวกับทฤษฎีการสร้างงานความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของตัวทวีคูณและการเปลี่ยนแปลงระดับรายได้ที่เป็นดุลยภาพง่ายมากแสดงถึงรูปแบบดังนี้

$$\Delta Y_F = \frac{\Delta I}{(1 - \Delta C)}$$

ΔY_F - การเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่มีดุลยภาพ
 ΔI - การเปลี่ยนแปลงปริมาณการลงทุน

เห็นได้อย่างชัดเจนและเมื่อเกิดการลดการลงทุนที่เข้าใกล้ดุลยภาพของรายได้ที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในผลรวมโดย MK ครั้งทำให้เพิ่มขึ้นทุกบาทที่เอามาใช้เพื่อการลงทุนในผลรวมของรายได้เท่ากับ (3) แสดงให้เห็นว่าหากมีการเพิ่มขึ้นของรายได้เท่าไรเมื่อนั้นส่งผลต่อการบริโภคที่มากขึ้นด้วย

รูปภาพที่ 2.5 เส้นโค้งในความสัมพันธ์ ต่อกันระดับการว่างงานและระดับรายได้ประชาชาติ

จากรูปแสดงเส้นโค้งที่มีความสัมพันธ์กับระดับการว่างงาน U (ในรูป %) กับระดับรายได้ประชาชาติ Y (ในรูปของดอลลาร์) ซึ่งในรูปแบบจำลองสามารถให้การยอมรับได้ในความสัมพันธ์ของแผนการระยะสั้นแสดงถึงข้อเท็จจริงว่าเมื่อมีการผลิตสินค้าและการบริการมาก เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เท่าไร เมื่อนั้นการผลิตเรียกร้องทรัพยากรและแรงงานเพิ่มขึ้น ผลที่ตามมาคือการว่างงานลดลงเห็นด้วยกับนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกว่าเศรษฐกิจเข้าสู่จุดภาวะสมดุลระยะภาพโดยสอดคล้องกับระดับการว่างงานที่น้อยที่สุด (U) ผลที่มาก็คือการเติบโตของรายได้ประชาชาติในค่าจ้างที่เป็นจริงจะลดลงก่อนถึงคุณภาพในตลาดแรงงานทั้งหมด

ตลาดในความหมายของ KeñHc M. (1993) ประกอบด้วยระดับคุณภาพของรายได้ประชาชาติ (Y1) เป็นเรื่องหลัก คุณภาพของเศรษฐกิจมหภาคสอดคล้องกับเงื่อนไขความเท่ากันระหว่างการลงทุน (I) และการออม (S) จึงจะทำให้เกิดการจ้างงานอย่างเต็มที่ซึ่งสามารถเข้าถึงระดับเดียวกับระดับที่ผู้ประกอบการสามารถบริโภคได้ทั้งหมดหรือไม่ หรือหมายความว่าบริษัทไม่มีความจำเป็นที่ต้องกระตุ้นการลงทุนในการผลิตเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจ้างงานอย่างเต็มที่ การเพิ่มระดับการลงทุนและการลดระดับการลงทุนการสะสมทุนทำให้ตัวทวีคูณเพิ่มรายได้ประชาชาติและลดการว่างงานคือสุดของความรุ่งเรือง ($I = S$)

KeñHc M. (1993) ได้ให้ความสำคัญในปัญหาการว่างงานเพราะในช่วงทศวรรษที่ 30-50 แต่ละประเทศกำลังเผชิญกับปัญหาที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเงินเฟ้อหรือปัญหาการเติบโตของราคา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่สหรัฐอเมริกากำลังเผชิญในช่วงทศวรรษที่ 60 แล้วว่าปัญหาเงินเฟ้อเป็นงานที่มีผลน้อยมากสำหรับใครก็ตามที่ดูตามลูกศิษย์ของเทรนได้พิสูจน์ให้เห็นว่า

การเติบโตของรายได้และผลรวมของอุปสงค์ผลักดันให้เศรษฐกิจไปสู่การจ้างงานอย่างเต็มที่เมื่อนั้นระดับเงินเฟ้อต้องเติบโตขึ้นนั่นคือรูปแบบจำลองที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการว่างงานและระดับเงินเฟ้อเรียกว่าเส้นโค้งฟิลลิป

ระดับเงินเฟ้อ (I) %

รูปภาพที่ 2.6 เส้นโค้งฟิลลิปส์.

ภาพเส้นโค้งฟิลลิปส์แสดงความสัมพันธ์ร่วมกันของการเปลี่ยนแปลงระดับการว่างงานและเงินเฟ้อ และอธิบายถึงเงินเฟ้อระดับสูงภายใต้การว่างงานและเงินเฟ้อต่ำซึ่งอยู่ภายใต้การว่างงานระดับสูง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3 ความพึงพอใจ

2.3.1 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

2.3.1.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกที่รับรู้ด้วยจิตใจและอาจแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมต่างๆ ให้บุคคลรอบข้างได้รับรู้ การศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “ความพึงพอใจ” ดังนี้

Morse (1955 : 27) ให้ความหมายของความพึงพอใจในเชิงจิตวิทยาว่า มีความพึงพอใจ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถลดความเครียดของผู้นั้นให้น้อยลง ถ้ามีความเครียดมาก จะทำให้เกิดความต้องการมากจะเกิดปฏิกิริยาเรียกร้อง และเมื่อได้รับการตอบสนองแล้ว ความเครียดนั้นก็ลดลง หรือหมดไป ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานได้

Appelwhite (1965 : 8) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า หมายถึง ความสุขสบายที่ได้รับจากสภาพที่ทำงาน ความสุขจากการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงาน และทัศนคติที่ดีต่องาน รวมทั้งความพึงพอใจกับรายได้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 143) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ ว่า หมายถึง ความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีการทำงานในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และได้รับผลตอบแทน คือ ผลที่เป็นความพึงพอใจทำให้บุคคลเกิดความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและกำลังใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน

สมยศ นาวิการ (2537 : 221) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดีโดยส่วนรวมของคนต่องานของพวกเขา เมื่อเราพูดว่าคนมีความพึงพอใจสูง โดยทั่วไปเราจะหมายความว่าคนชอบ และให้คุณค่ากับงานของพวกเขาสูง และมีความรู้สึกที่ดีต่องานของพวกเขา ความพึงพอใจของพนักงานภายในองค์กรทุกระดับจะมีผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรอย่างมาก

จากความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อปัจจัยแวดล้อมในทางบวกและได้รับการตอบสนองต่อความต้องการของร่างกายและจิตใจหรือบรรลุจุดมุ่งหมายในระดับหนึ่ง บุคคลนั้นก็จะได้รับความพึงพอใจในสิ่งนั้นด้วย และมีความตั้งใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความตั้งใจที่จะให้งานนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หรืออาจกล่าวได้ว่าความพึงพอใจเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ขึ้นกับทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม และความพึงพอใจอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลาและสถานการณ์แวดล้อมอื่น ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

2.3.1.2 ความสำคัญของความพึงพอใจ

บุคคลในองค์การสามารถผลักดันให้องค์การที่ตนเองสังกัดบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือล้มเหลวได้ ทั้งนี้เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ซึ่ง ความพึงพอใจเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอย่างมากต่อการปฏิบัติงาน เพราะความพึงพอใจเป็นจิตลักษณะอย่างหนึ่งที่จะนำไปสู่สภาพการที่คนมีความกระตือรือร้น ความตั้งใจ และความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน อันจะส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพด้วย (วุฒินันท์ วิมลศิลป์. 2533 : 9)

ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลปฏิบัติงานได้สำเร็จ คนที่มีความพึงพอใจจะส่งผลให้งานนั้นประสบผลสำเร็จและให้ผลดีกว่าคนที่ไม่มี ความพึงพอใจในการทำงาน อีกทั้งเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความพึงพอใจยังช่วยให้บุคคลในองค์กรเกิดความคิดสร้างสรรค์ที่จะพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ

เสถียรภาพ พันธุ์โพโรจน์ (2529 : 21-22) ได้กล่าวว่า การที่จะจูงใจคนได้นั้นต้องกำจัดสภาวะความไม่พึงพอใจของคนออกไปเสียก่อน พนักงานจะเกิดความไม่พึงพอใจ ถ้าองค์กรมีการบริหารและการจัดการสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้ไม่ดี คือ

1. ความไม่มั่นคงในอาชีพ
2. นโยบายและการบริหารที่ไม่ชัดเจน ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นธรรม และไม่ยุติธรรม
3. ค่าจ้างและเงินเดือนต่ำ ไม่เพียงพอแก่การดำรงชีพ ไม่เป็นธรรมและไม่ทัดเทียมกับแหล่งที่ทำงานอื่นๆ ที่มีลักษณะอย่างเดียวกัน
4. ผู้บังคับบัญชาเป็นเผด็จการ ไม่เป็นกันเองและมีการควบคุมอย่างใกล้ชิดเกินความจำเป็น

5. สภาพการทำงานที่ไม่เหมาะสม ขาดสุขลักษณะอนามัย และมีอันตรายไม่ปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ถ้ามีการปรับปรุงสภาวะที่พนักงานไม่พึงพอใจดังกล่าวให้ดีขึ้นแล้ว ความรู้สึกไม่พึงพอใจของพนักงานก็จะหมดไป

ดังนั้น จึงต้องสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้น โดยการสร้างสรรค์และการบริหารในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1. สร้างให้เกิดโอกาสความก้าวหน้าในงาน
2. ให้มีการวัดและประเมินผลงานอย่างเป็นธรรมตามช่วงเวลาที่เหมาะสม และแจ้งให้พนักงานรับรู้ผลงานของตน
3. สร้างงานให้มีความสำคัญและมีความหมายท้าทายความสามารถของพนักงาน
4. ผู้บังคับบัญชาจะต้องสร้างระบบการสื่อสาร 2 ทาง และสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นในหน่วยงาน โดยให้พนักงานมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากขึ้นในทุกทาง
5. จัดสวัสดิการและผลประโยชน์ตอบแทนการทำงานให้เหมาะสม และเป็นแรงจูงใจที่ดีตอบสนองความต้องการทั้งทางกายและจิตใจ

2.3.1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ ประกอบด้วย ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierachy of Needs) ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg ทฤษฎี X ทฤษฎี Y ของ Mc.Gregor ทฤษฎีความคาดหวัง และทฤษฎีความเสมอภาค โดยมีรายละเอียดของแต่ละทฤษฎีดังนี้

2.3.1.3.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierachy of Needs) Maslow (1954 : 69-82)

Maslow เป็นนักจิตวิทยาในกลุ่มของนักมนุษยสัมพันธ์อยู่ที่มหาวิทยาลัยแบรนต์สได้พัฒนาทฤษฎีแรงจูงใจของมนุษย์ ซึ่งกล่าวไว้ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความต้องการอย่างไม่สิ้นสุด” หลังจากที่เขาได้สังเกตพฤติกรรมของคนจำนวนมากที่เขาได้ทำงานร่วมอยู่ด้วย และมนุษย์แต่ละคนมีลำดับขั้นความต้องการที่เรียงลำดับจากระดับพื้นฐานมากที่สุดไปยังระดับล่างสุด บนพื้นฐานของสมมติฐานรากฐาน 3 ข้อคือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด แต่สิ่งที่มนุษย์ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่าเขามีสิ่งมีชีวิตนั้นอยู่แล้วหรือยัง ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่ โดยกระบวนการเหล่านี้จะไม่สิ้นสุดและจะเริ่มต้นตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นแรงจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นแรงจูงใจของพฤติกรรมนั้นอีก

3. ความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นลำดับขั้นตามความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการขั้นสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที

Maslow (1954 : 69-82) ได้สรุปลำดับขั้นของความต้องการไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. ความต้องการทางด้านกายภาพ (Physiological Needs) ความต้องการทางร่างกายเป็นลำดับขั้นของความต้องการในระดับต่ำสุดเป็นขั้นความต้องการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการอาหาร อากาศ น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การพักผ่อน ความต้องการทางเพศ

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยเป็นลำดับขั้นของความต้องการขั้นที่ 2 ซึ่งความต้องการความมั่นคงปลอดภัยนี้ แบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ ความมั่นคงความปลอดภัยด้านร่างกาย และความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ

3. ความต้องการทางสังคม (Social and Belongingness Needs) ความต้องการทางสังคมเป็นลำดับขั้นของความต้องการขั้นที่ 3 ซึ่งความต้องการทางสังคม นี้ หมายถึง การมีเพื่อน และได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น การได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

4. ความต้องการที่จะได้รับการยอมรับในสังคม (Esteem and Social Needs) ความต้องการที่จะได้รับการยอมรับในสังคมเป็นลำดับขั้นของความต้องการขั้นที่ 4 ซึ่งหมายถึงการได้รับเกียรติ ความสามารถในสังคม ความต้องการการยอมรับในสังคม

5. ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จตามความนึกคิด (Self-Actualization) ความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ คือ การที่จะบรรลุถึงความต้องการสูงสุด และบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต

รูปภาพที่ 2.7 ลำดับความต้องการ 5 ระดับ ตามทฤษฎีของ Maslow

ที่มา : Maslow (อ้างในปิยฉัตร พจน์กระจำัง. 2543 : 14)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดังจะทราบได้ว่า ลำดับชั้นความต้องการของมนุษย์ เมื่อลำดับชั้นความต้องการระดับต่ำสุดได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์ก็จะเกิดความต้องการในลำดับชั้นต่อมา ซึ่งหัวหน้างานที่ปฏิบัติงานในองค์กร หากได้รับการตอบสนองตามความต้องการแต่ละลำดับชั้นแล้ว ก็จะส่งผลให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อประสิทธิผลของงาน

2.3.1.3.2 ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (Herzberg's Two-Factor Theory)

Herzberg (1959 : 4) ได้ทำการทดลองกับวิศวกรและนักบัญชี จำนวน 200 คน เพื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจกับประสิทธิภาพในการผลิต เพื่อพิสูจน์ว่า สิ่งใดที่ถูกจ้างมีความพอใจหรือไม่พอใจ มีความรู้สึกดีหรือไม่ดี ซึ่งได้ข้อสรุป 2 กลุ่ม คือ ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factor) และปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factor)

1. ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factor) เป็นปัจจัยที่เกิดความพึงพอใจ ซึ่งส่งผลต่อความสัมพันธ์โดยตรงกับความพึงพอใจและผลของการปฏิบัติงาน ซึ่งพนักงานจะเกิดความพึงพอใจ ซึ่งปัจจัยจูงใจ ประกอบด้วย

1.1 ความสำเร็จของงาน (Achievement) หมายถึง บุคคลได้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่วางไว้ และมีความภูมิใจในงาน

1.2 การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึง การได้รับการยอมรับจากบุคคลในหน่วยงาน ที่ได้รับการยอมรับในการทำงานที่ประสบความสำเร็จ

1.3 ลักษณะของงาน (The Work Itself) หมายถึง งานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ

1.4 ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง การได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานนั้น และส่งผลให้เกิดความพึงพอใจ

1.5 ความก้าวหน้า (Advancement) หมายถึง การได้รับการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง ที่เกิดจากการปฏิบัติงานส่งผลให้เกิดความพึงพอใจ

2. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factor) เป็นปัจจัยซึ่งเกิดจากความไม่พอใจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้สึกในทางลบกับงานที่ปฏิบัติ โดยต้องมีปัจจัยค้ำจุน ดังนี้

2.1 เงินเดือน (Salary) เป็นการค้ำจุนในด้านการปรับเลื่อนขั้นเงินเดือนให้เกิดความพึงพอใจในหน่วยงาน

2.2 โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้า (Possibility of Growth) หมายถึง บุคคลจะได้รับการเพิ่มพูน พัฒนาทักษะเพิ่มมากขึ้น และการเลื่อนตำแหน่งในหน่วยงาน

2.3 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน (Interpersonal Relation Superior, Subordinate, Peers) หมายถึง การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน สัมพันธภาพในหน่วยงาน

2.4 สถานะ (Status) งานหรือสายงานอาชีพเป็นที่ยอมรับในสังคม มีเกียรติและศักดิ์ศรี

2.5 นโยบายและการบริหารงาน (Company Policy and Administration) หมายถึง ระบบการบริหารงาน การจัดการองค์กร การสื่อสารภายในองค์กร

2.6 สภาพการทำงาน (Working Condition) หมายถึง สภาพแวดล้อมในการทำงาน เช่น แสงสว่าง เสียง อุปกรณ์การทำงาน สิ่งแวดล้อมต่างๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.7 ความเป็นอยู่ส่วนตัว (Personal Life) หมายถึง ความรู้สึกที่ส่งผลให้เกิดความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจกับชีวิตความเป็นอยู่

2.8 ความมั่นคงในงาน (Security) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงในงาน

2.9 เทคนิคของผู้นิเทศ (Supervision-Technician) หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานและการบริหาร

2.3.1.3.3 ทฤษฎี X ทฤษฎี Y ของ Mc.Gregor

Mc.Gregor (1960 : 33-57) ได้สมมติฐานเกี่ยวกับตัวคนเป็นทฤษฎี X และทฤษฎี Y ซึ่งทฤษฎี X แสดงถึงการทำงานของมนุษย์จะต้องมีการควบคุม และทฤษฎี Y จะมองคนในด้านดี

ทฤษฎี X (การมองมนุษย์ว่าเลวร้ายโดยธรรมชาติ) ดังนี้

1. ลักษณะของมนุษย์โดยทั่วไปไม่ชอบทำงาน ต้องมีแรงจูงใจสนับสนุนให้ทำงานหรือลงโทษคนที่หลีกเลี่ยงงาน

2. มนุษย์จะไม่พยายามทำงานให้สำเร็จหากไม่ถูกบังคับหรือออกคำสั่ง

3. มนุษย์จะทำงานให้สำเร็จก็ต่อเมื่อได้รับการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งเท่านั้น

ทฤษฎี Y (การมองมนุษย์ว่าดีงามโดยธรรมชาติ) ดังนี้

1. ลักษณะของมนุษย์โดยทั่วไปชอบทำงาน ถ้าหากต้องทำงานด้วยการบังคับก็จะไม่ชอบ

2. มนุษย์จะพยายามทำงานให้สำเร็จโดยไม่ต้องบังคับหรือออกคำสั่ง

3. มนุษย์จะทำงานให้สำเร็จด้วยความรู้สึกที่ยินดีกับองค์การ

2.4 ทฤษฎีความคาดหวัง

ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) เป็นทฤษฎีที่มีมุมมองเกี่ยวกับบทบาทของการจูงใจครอบคลุมกว้างขวางทั้งสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวกับการทำงานทั้งหมด โดยสาระทฤษฎีนี้เชื่อว่าแรงจูงใจของมนุษย์จะเกิดขึ้น ถ้าตนสามารถคาดหวังได้ว่าเมื่อทำงานสำเร็จแล้ว ก็จะได้รับสิ่งที่ต้องการได้จากงานนั้น ทฤษฎีความคาดหวังเห็นว่าคนเราย่อมมีเหตุผลที่จะคิดว่าตนต้องทำอะไรบ้างจึงควรได้รับรางวัลผลตอบแทน และรางวัลผลตอบแทนต้องมากเท่าไรจึงลงมือทำงานนั้น อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้มีได้มองแค่ ว่า คนทำงานคิดอะไร แต่ยังไม่พยายามเชื่อมความคิดดังกล่าวเข้ากับพื้นฐานแวดล้อมอื่นขององค์การ ซึ่งรวมแล้วมีอิทธิพลต่อการทำงาน

ทฤษฎีความคาดหวังมีอยู่หลายฉบับที่นักทฤษฎีแต่ละคนนำเสนอ โดยมีสาระที่ต่างกันเล็กน้อยแต่ฉบับที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับกันมาเป็นของ Vroom (1964: 64-66) ที่เห็นพ้องว่าแรงจูงใจเป็นผลที่เกิดมาจากความเชื่อ 3 ประการของมนุษย์ ได้แก่

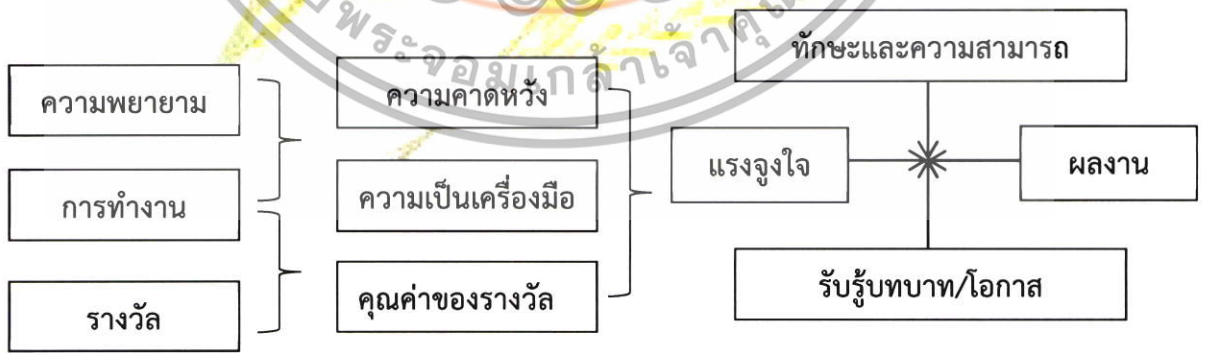
1. เรื่องความคาดหวัง (Expectancy) เป็นความเชื่อที่ว่า ความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จย่อมอยู่ที่นั่น คนที่เชื่อเช่นนี้จึงเห็นว่าเมื่อไรที่ตนตั้งใจทำงานย่อมมีผลงานเกิดขึ้นแน่นอน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ความเป็นเครื่องมือหรือตัวการ (Instrumentality) เป็นความเชื่อว่าผลงานที่เกิดขึ้นจากการใช้ความพยายามดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือหรือตัวการที่ทำให้ตนได้รับรางวัลผลตอบแทน

3. ความมีคุณค่าที่คู่ควร (Valence) เป็นความเชื่อที่ว่ารางวัลตอบแทนที่ได้รับดังกล่าวจะต้องมีมูลค่าราคาหรือคุณค่าที่เหมาะสมหรือมีความหมายกับตน

ในบางครั้งคนเชื่อว่า ถ้าตนใช้ความพยายามสูงแล้ว ก็จะต้องประสบความสำเร็จสูงตามไปด้วย แต่ในบางกรณีแม้จะใช้ความพยายามเพียงเล็กน้อยก็อาจจะส่งผลกระทบตามมามากมาย เช่น การที่พนักงานเกิดเลินเล่อติดตั้งชิ้นส่วนเล็กๆ ลงในอุปกรณ์สำคัญที่ต้องการความละเอียดสูง ผิดพลาด เพราะเหตุที่ตั้งความคาดหวังต่ำ (Low expectancy) หรือเงื่อนไขการทำงานเช่นนี้ไม่จูงใจให้เกิดการใช้ความพยายามมากขึ้น หรือแม้ว่าพนักงานจะทำงานหนักและมีผลงานอยู่ในระดับสูงก็ตาม แต่ถ้าผลตอบแทนหรือรางวัลที่ได้รับจากกรณีดังกล่าวไม่เหมาะสมก็จะทำให้แรงจูงใจของพนักงานผู้นั้นลดต่ำลง ด้วยเหตุที่ว่าผลงานที่ทำไม่สามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือ (Instrumental) ให้ได้รับรางวัลตามคาดหวัง มีกรณีตัวอย่าง เช่น พนักงานที่มีเงินเดือนสูงเต็มขั้นสูงสุดของบริษัทแล้ว แม้จะเป็นคนมีผลงานดีมาก่อนแต่แรงจูงใจต่องานดังกล่าวก็อาจจะลดลงได้เช่นกัน สุดท้ายถึงแม้พนักงานเชื่อว่าการทำงานหนักของตนทำให้ได้ผลงานที่ดี ซึ่งจะส่งผลให้ได้รับรางวัลตอบแทนที่เหมาะสมกับผลงานก็ตาม พนักงานผู้นั้นก็อาจมีแรงจูงใจต่ำลงถ้ารางวัลที่ได้รับขาดความมีคุณค่าที่คู่ควร (Valence) กับตน ตัวอย่างเช่น การมอบรางวัลเงินสด 1,000 บาท ให้มหาเศรษฐีพันล้านย่อมไม่มีคุณค่าอะไร แต่ถ้ามอบเงินจำนวนเดียวกันเป็นรางวัลตอบแทนกรรมกรหาเข้ากินค่าก็จะมีความหมายมหาศาล เป็นต้น ทฤษฎีความคาดหวังจึงสามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ว่า “แรงจูงใจเป็นผลคูณที่เกิดขึ้นจากตัวแปรที่เป็นความเชื่อสามประการ ได้แก่ ความคาดหวัง ความเป็นเครื่องมือ และความมีคุณค่าที่คู่ควร นอกจากนี้ ทฤษฎียังยอมรับว่ามีปัจจัยอื่นนอกจากแรงจูงใจที่สามารถมีอิทธิพลต่อผลงาน (Job Performance) ที่ออกมา”

รูปภาพที่ 2.8 กรอบความคิดทฤษฎีความคาดหวัง

ที่มา: Greenberg; & Baron. (1997). Behavior in organizations. p.160.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากรูปภาพที่ 2.8 อธิบายได้ว่า ถ้าตัวแปรทั้งสาม คือ ความคาดหวัง ความเป็นเครื่องมือ และ ความมีคุณค่าที่คู่ควรของรางวัลต่างมีค่าสูง ดังนั้นผลคูณที่ได้ออกมาคือ แรงจูงใจก็จะมีค่าสูงตามไปด้วย แต่ในกรณีที่ตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งดังกล่าวมีค่าเป็นศูนย์ ดังนั้นผลคูณของตัวแปรทั้งสามที่ได้ ก็ย่อมมีค่าศูนย์ไปด้วย ซึ่งหมายความว่ากรณีนี้แรงจูงใจที่ได้มีค่าต่ำเป็นศูนย์ ยกตัวอย่างเช่น แม้พนักงานจะเชื่อว่าการใช้ความพยายามของตนสูงจะได้ผลงานออกมาดี ซึ่งส่งผลให้ได้รางวัลตอบแทนที่ดีด้วย แต่ถ้ารางวัลตอบแทนที่ได้รับจริงไม่มีคุณค่าเหมาะสมคู่ควรกับผลงานหรือที่พนักงานเชื่อว่าควรได้รับแล้ว ระดับแรงจูงใจของพนักงานอาจต่ำลงจนเป็นศูนย์ก็ได้

อย่างไรก็ตามจากภาพดังกล่าว แม้ว่าแรงจูงใจจะมีความสำคัญต่อผลงานที่ออกมาก็ตาม แต่ทฤษฎีความคาดหวังยอมรับว่ายังมีปัจจัยอื่นที่มีความสำคัญไม่น้อยต่อผลงานเช่นกัน ได้แก่

1. ทักษะและความสามารถของพนักงาน (Skill and abilities of employees) ซึ่งเป็นความจริงว่าแต่ละคนจะเหมาะสมกับงานไม่เหมือนกัน เพราะมีความแตกต่างกันทางด้านทักษะและความสามารถ จึงเกิดหลักการทางบริหารว่า “Put the right man on the right job” หรือจัดคนให้ตรงกับงาน ซึ่งจะเห็นได้ง่ายจากการคัดเลือกนักกีฬา เช่น นักบาสเกตบอลต้องสูงคล่องแคล่วแข็งแรง แต่นักยิมนาสติกไม่สูง แต่คล่องแคล่ว แข็งแรงทรงตัวดี เป็นต้น

2. การรับรู้บทบาทของตนเอง (Role perceptions) ทฤษฎีความคาดหวังเห็นว่าพนักงานมีความรู้ความเข้าใจต่องานที่รับผิดชอบได้ดี จะทำให้ผลงานดีไปด้วย กล่าวคือความเข้าใจบทบาทหน้าที่ในงานของพนักงานต้องตรงกับบทบาทหน้าที่ซึ่งกำหนดโดยงาน ดังนั้นการไม่เข้าใจหน้าที่ที่แท้จริงเป็นปัญหาพฤติกรรมองค์กรอย่างหนึ่งที่ทำให้พนักงานมีแรงจูงใจตกถอยลงและองค์การได้ผลงานที่ไม่ดีด้วยเช่นกัน

3. การได้รับโอกาสในการทำงาน (Opportunities to perform job) แม้ว่าพนักงานจะมีความรู้ความสามารถสูงตั้งใจที่จะทำงาน แต่ถ้าไม่มีโอกาสได้ใช้ความสามารถ เช่น ถูกกำหนดให้อยู่ในงานที่ไม่ตรงกับความสามารถที่มี ถูกกีดกันไม่ให้มีโอกาสแสดงความสามารถ เพราะเหตุจากการเมืองภายใน ถูกให้รับผิดชอบงานสำคัญโดยไม่ให้ทรัพยากรสนับสนุนการทำงาน เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องของโอกาส ซึ่งมีส่วนกระทบต่อผลงานและกำลังใจของพนักงานทั้งสิ้น

จึงสรุปได้เป็นประเด็นสำคัญในที่นี่ได้ว่า ทฤษฎีความคาดหวังถือว่าแรงจูงใจเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่กระทบต่อผลงาน แต่เมื่อแรงจูงใจรวมกับปัจจัยอื่น เช่น ทักษะและความสามารถของพนักงาน ความสามารถเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของพนักงาน และการได้รับโอกาสดีที่เหมาะสมแล้ว เชื่อได้ว่าผลงานของพนักงานย่อมดีตามไปด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ

2.5.1 ความหมายเกี่ยวกับผลกระทบ

ผลกระทบ หมายถึง ผลประโยชน์และหรือผลเสียที่อันเกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยตรง (เสถียร เหลืองอราม, 2527, หน้า 1 อ้างถึงใน อุษา เพ็ชรยิ้ม, 2542)

ผลกระทบ หมายถึง การแสวงหาความจริงถึงสาเหตุและผลของนโยบาย โดยใช้ระเบียบทางวิทยาศาสตร์ ดาย (Dye, 1984, pp. 19)

ผลกระทบ หมายถึง ผลทั้งหมดของนโยบายที่มีขึ้นในสภาพแห่งความเป็นจริงในโลก อันได้แก่ ผลกระทบที่มีต่อสถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ค่าใช้จ่ายทางตรงที่ใช้สำหรับทรัพยากรของโครงการ ค่าใช้จ่ายทางอ้อมต่าง ๆ รวมทั้งค่าเสียโอกาสด้วย นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของผลกระทบว่า ผลกระทบของกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หมายถึง ผลทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมนั้น ดาย (Dye, 1984, pp. 19)

ผลกระทบ หมายถึง ผลที่ตามมาจากผลงาน หรือผลผลิตหรือผลประโยชน์ในระดับประถมศึกษา (Primary effects) ของแผน หรือโครงการ ผลกระทบอาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ และอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายทั้งในปัจจุบันและอนาคต และได้ให้ความหมายของผลกระทบอีกว่า เป็นผลของการเปลี่ยนแปลงระดับประม เป็นผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของแผนงาน และโครงการและผลอันนี้จะมีส่วนทำให้เกิดผลกระทบต่อไปได้อีกระดับหนึ่ง หรือหลายระดับได้เป็นกรณี ๆ ไป (อนันต์ เกตุวงศ์, 2532, หน้า 26-27)

สรุปผลกระทบที่จะนำมาใช้จริง คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจเป็นผลที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ อาจขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและมีใช้กลุ่มเป้าหมายหรือผลกระทบต่อสถานการณ์ต่างๆทั้งทางตรงและทางอ้อม

ดาย (Dye, 1982) ได้กล่าวถึงทฤษฎีผลกระทบ ซึ่งสรุปผลกระทบ แบ่งผลกระทบได้เป็นประเภทต่างๆดังนี้

1. การแบ่งผลกระทบตามแง่มุมเนื้อหา อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ด้านการเมือง ด้านการบริหาร ด้านสิ่งแวดล้อม และกายภาพ เช่น ผลกระทบจากการดำเนินนโยบายสร้างเขื่อนทำให้คนเป็นโรคพยาธิซึ่งไม่เคยเป็นมาก่อนมากขึ้น

2. การแบ่งผลกระทบตามแง่มุมของความเป็นจริงที่เกิดขึ้น (Reality) อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ผลกระทบในเชิงภาวะวิสัย (Objective impact) ซึ่งได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยที่ไม่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของคน เช่น การดำเนินนโยบายคุมกำเนิด และอีกประการหนึ่งคือผลกระทบเชิงอัตวิสัย (Subjective impact) ได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในความรู้สึกนึกคิดของตน

3. การแบ่งตามแง่มุมของทิศทางที่กระทบ (Direction impact) อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบโดยตรง (Direction impact) และผลกระทบทางอ้อม (Indirect impact)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. การแบ่งตามแง่มุมของคุณค่าของผลกระทบ อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบในเชิงบวก (Positive impact) หมายถึง ผลกระทบที่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและผลกระทบในเชิงลบ (Negative impact) หมายถึง ผลกระทบที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนา

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 งานวิจัยในประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะกับการเปลี่ยนแปลงผลทวีคูณภาครัฐ (Multiplier Effect) กรณีศึกษาโครงการรับจำนำข้าวเปลือกฤดูการผลิตปี 2554 ถึง 2557 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีหัวข้อดังนี้

ัญญา รุ่งชาญชัย (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในจังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในจังหวัดกำแพงเพชร 2) ศึกษาปัญหาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในจังหวัดกำแพงเพชร 3) ศึกษาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในจังหวัดกำแพงเพชร 4) นำเสนอแนวทางพัฒนาและศึกษาความเป็นไปได้ตามแนวทางพัฒนาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2551/2552 จำนวน 377 คน และผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกจำนวน 47 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า และแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า สภาพการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีสภาพการดำเนินงานในระดับมากมี 2 ด้านคือ ด้านหลักเกณฑ์การดำเนินงาน และด้านคุณสมบัติของผู้ฝากข้าวเปลือก ส่วนด้านนโยบายและวัตถุประสงค์กับด้านขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงาน มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัญหาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า มีปัญหาการดำเนินงานทั้งโดยภาพรวมและพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านหลักเกณฑ์การดำเนินงาน ด้านขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงาน ด้านคุณสมบัติของผู้ฝากข้าวเปลือก และด้านนโยบายและวัตถุประสงค์

3. แนวทางพัฒนาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า

3.1 ด้านนโยบายและวัตถุประสงค์ ควรมีการกำหนดราคาในการรับจำนำข้าวเปลือก โดยกำหนดราคาน้ำตลาด 7 ถึง 10 เปอร์เซ็นต์ของราคาตลาดในขณะนั้น ควรกำหนดราคาในการรับจำนำข้าวเปลือกให้เหมาะสมตามชนิดและคุณภาพข้าว และต้องกำหนดให้ราคาต่างกันละ 500 ถึง 1,000 บาท ตามชั้นคุณภาพข้าว

3.2 ด้านคุณสมบัติของผู้ฝากข้าวเปลือก รัฐบาลควรจัดทำบัตรประจำตัวเกษตรกร โดยบันทึกข้อมูลด้านการเกษตรไว้ในบัตรประจำตัวเกษตรกร เพื่อใช้แทนเอกสารในการจำนำที่มีมาก ต้องนำระบบฐานข้อมูลที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงอย่างเป็นทางการในการจำนำข้าว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เปลือกเพื่อลดปัญหาความล่าช้าในการรับจำนำข้าวเปลือก ตลอดจนรัฐบาลควรให้บุคคลในครัวเรือนเดียวกันจำนำข้าวเปลือกได้

3.3 ด้านหลักเกณฑ์การดำเนินงาน หน่วยงานกลางควรจัดอบรม ผู้ประกอบการ โรงสีก่อนเริ่มโครงการให้เข้าใจวัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติงาน หลักเกณฑ์ การปฏิบัติงานที่ถูกต้องก่อนเปิดรับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกร การผ่อนผันหลักเกณฑ์คุณสมบัติ ของหน่วยรับฝาก ควรให้ทำข้าวที่มีความพร้อมด้านบุคลากรและเครื่องมือ เครื่องชั่ง ลานตาก ให้ สามารถรับฝากข้าวของเกษตรกรและส่งต่อให้โรงสีในโครงการได้ รวมทั้งควรเพิ่มหน่วยรับฝาก ให้ ครอบคลุมทุกพื้นที่ปลูกข้าวในแต่ละจังหวัดเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรในการรับ จำนำข้ามเขตพื้นที่จำนำ

3.4 ด้านขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงาน ควรกำกับให้หน่วยงานรับฝาก ตรวจสอบ คุณภาพข้าวเปลือกอย่างจริงจัง ทั้งชนิด ความชื้น และคุณภาพข้าวเปลือก การหักลดความชื้นและ สิ่งเจือปน เพื่อให้ได้ชนิดน้ำหนักข้าว และคุณภาพข้าวเปลือกของเกษตรกรที่แท้จริง ซึ่งมีผลต่อราคา จำนำ การจัดอัตราเข้าหน้าที่ให้เพียงพอและเหมาะสมกับปริมาณผลผลิตข้าวที่ออกสู่ตลาดและหน่วย รับฝากแต่ละที่ โดยให้ข้อมูลการสำรวจของกรมส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนควรมีการวางแผน เตรียม ความพร้อมและกำหนดบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน ก่อนเริ่มโครงการ และการ กำกับดูแลในแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน

4. การศึกษาความเป็นไปได้ตามแนวทางการดำเนินการดำเนินงานโครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ระดับความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน ทั้งในภาพรวมและพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

วรวัชรณ ตั้งถิ่น.เท. (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง การส่งผ่านราคาข้าวหอมมะลิ และ ผลกระทบจากโครงการรับจำนำข้าวเปลือก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการส่งผ่านราคาข้าวหอมมะลิ จากระดับราคา ที่เกษตรกรได้รับ ราคารับซื้อหน้าโรงสี ราคาขายส่งกรุงเทพฯ และราคาส่งออก (F.O.B) รวมถึงศึกษาผลกระทบจากโครงการรับจำนำข้าวเปลือกที่มีต่อราคาในตลาดระดับต่าง ๆ โดยใช้สมการถดถอยอย่างง่ายเพื่อหาค่าความยืดหยุ่นของการส่งผ่านราคา จากข้อมูลราคาข้าวหอมมะลิ รายเดือนตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2542 – ธันวาคม พ.ศ. 2552 ผลการศึกษาด้านการส่งผ่านราคา พบว่า ค่าความยืดหยุ่นของการส่งผ่านราคาที่ได้รับต่อราคาซื้อหน้าโรงสี เท่ากับ 0.87 ส่วนค่าความยืดหยุ่นของการส่งผ่านราคาซื้อหน้าโรงสีต่อระดับราคาขายส่งกรุงเทพฯ เท่ากับ 0.68 และค่าความยืดหยุ่นของการส่งผ่านราคาขายส่งกรุงเทพฯ ต่อราคาส่งออก (F.O.B) เท่ากับ 0.67 สำหรับผลการศึกษาด้านผลกระทบจากโครงการรับจำนำข้าวเปลือก พบว่า หากมีการกำหนดราคารับ จำนำสูงกว่าราคาตลาดจะส่งผลให้ระดับราคาที่ได้รับ ราคาซื้อหน้าโรงสี และราคาขายส่ง กรุงเทพฯ สูงขึ้นร้อยละ 0.01 0.04 0.002 บาทต่อตัน ตามลำดับ โดยเปรียบเทียบจากช่วงที่ราคา ตลาดสูงกว่าราคาจำนำและช่วงที่ไม่มีการรับจำนำ ทั้งนี้ พบว่าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกไม่มี ผลกระทบต่อระดับราคาที่ได้รับและระดับราคาขายส่งกรุงเทพฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากปริมาณการรับจำนำข้าวหอมมะลิในปี พ.ศ. 2542 – 2552 มีเพียงร้อยละ 17 ของผลผลิต ข้าวหอมมะลิทั้งหมด

อภากรวี สุชิตาภรณ์ (2554) ได้วิจัยเรื่อง ส่วนเกินผู้ผลิตและเงินอุดหนุนของ โครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี มีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบอุปทานและส่วนเกินผู้ผลิตข้าวนาปี เงิน เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อุดหนุนที่รัฐบาลใช้ในการดำเนินโครงการ และความคุ้มค่าของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี การศึกษาพบว่า อุปทานผลผลิตข้าวเปลือกนาปีมี 1 รูปแบบความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างตัวแปรในแบบจำลองอุปทานข้าวเปลือกนาปี โดยตัวแปรราคาข้าวเปลือก (t P) ราคาปุ๋ย (t F) และสัดส่วนพื้นที่เสียหายต่อพื้นที่ปลูกข้าว (t D) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ส่วนตัวแปรปริมาณน้ำฝน (t Rain) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามตัวแปรทั้งหมดแสดงทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด ส่วนราคาข้าวเปลือกซึ่งได้วิเคราะห์ความเคลื่อนไหวตามฤดูกาลพบว่าดัชนีราคาข้าวเปลือกนาปีเฉลี่ยของข้าวเปลือก 3 ชนิด ได้แก่ข้าวเปลือกหอมมะลิข้าวเปลือกเจ้านาปี 5% และข้าวเปลือกเหนียวเมล็ดยาว มีดัชนีราคาสูงสุดในเดือนกันยายน เท่ากับ 105.64 จากนั้นจะลดลงไปเรื่อย ๆ จนมีค่าดัชนีราคาต่ำสุดในเดือนธันวาคม เท่ากับ 92.53 และได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของราคาข้าวเปลือกและราคารับจำนำข้าวเปลือก พบว่า ราคาข้าวเปลือกในฤดูเก็บเกี่ยวมีความสัมพันธ์กับราคารับจำนำข้าวเปลือก ราคาข้าวเปลือกนอกฤดูเก็บเกี่ยวมีความสัมพันธ์กับราคารับจำนำข้าวเปลือก และราคาข้าวเปลือกในฤดูเก็บเกี่ยวปีที่ t มีความสัมพันธ์กับราคารับจำนำข้าวเปลือกปีที่ t-1 ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R²) ค่อนข้างต่ำ ในขณะที่ส่วนเกินผู้ผลิตและเงินอุดหนุนของรัฐบาลในการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี มีส่วนเกินผู้ผลิตที่เกษตรกรได้รับจากการขายข้าวเปลือกทันทีในฤดูเก็บเกี่ยวเฉลี่ย ปีการผลิต 2539/40-2548/49 เท่ากับ 19,622.19 ล้านบาท และส่วนเกินผู้ผลิตที่เกษตรกรได้รับจากการนำข้าวเปลือกมาจำนำ เฉลี่ยปีการผลิต 2539/40 - 2548/49 เท่ากับ 20,838.11 ล้านบาท ส่วนเงินอุดหนุนของรัฐบาล ซึ่งแบ่งออกตามวิธีหรือรูปแบบการจำนำคือ การรับจำนำแบบย้งฉางและแบบใบประทวน และตามการไถ่ถอนข้าวเปลือกที่นำมาจำนำ โดยการรับจำนำแบบย้งฉาง รัฐบาลมีเงินอุดหนุนสูงสุดในปีการผลิต 2548/49 เท่ากับ 1,572.88 ล้านบาท และการรับจำนำแบบใบประทวน รัฐบาลมีเงินอุดหนุนสูงสุดในปีการผลิต 2544/45 เท่ากับ 21,405.54 ล้านบาท ส่วนการรับจำนำแบบย้งฉางกรณีที่มีการไถ่ถอน รัฐบาลมีเงินอุดหนุนสูงสุดในปีการผลิต 2542/43 เท่ากับ 283.98 ล้านบาท และกรณีที่ไม่ไถ่ถอน รัฐบาลมีเงินอุดหนุนสูงสุดในปีการผลิต 2548/49 เท่ากับ 1,572.88 ล้านบาท ขณะที่การรับจำนำแบบใบประทวนกรณีที่มีการไถ่ถอน รัฐบาลมีเงินอุดหนุนสูงสุดในปีการผลิต 2548/49 เท่ากับ 786.25 ล้านบาท และกรณีที่ไม่ไถ่ถอน รัฐบาลมีเงินอุดหนุนสูงสุดในปีการผลิต 2544/45 เท่ากับ 19,283.54 ล้านบาท และเมื่อทำการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี กรณีเกษตรกรไถ่ถอนข้าวเปลือกมีความคุ้มค่าในปีการผลิต 2539/40 - 2540/41 2543/44 และ 2545/46 - 2546/47 โดยมีสัดส่วนความคุ้มค่าเท่ากับ 3.13 4.38 2.60 2.06 และ 2.05 ตามลำดับ และไม่มีความคุ้มค่าในปีการผลิต 2541/42 -2542/43 2544/45 และ 2547/48 - 2548/49 โดยมีสัดส่วนความคุ้มค่าเท่ากับ 0.14 0.16 0.55 0.49 และ 0.59 ตามลำดับ ส่วนกรณีที่ไม่ไถ่ถอนข้าวเปลือก มีความคุ้มค่าในปีการผลิต 2543/44 โดยมีสัดส่วนความคุ้มค่าเท่ากับ 1.60 และไม่มีความคุ้มค่าในปีการผลิต 2542/43 และ 2544/45 - 2548/49 โดยมีสัดส่วนความคุ้มค่าเท่ากับ 0.12 0.16 0.67 0.48 และ 0.58 ตามลำดับ เห็นได้ว่าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ในปีการผลิต 2539/40 - 2548/49 มีทั้งความคุ้มค่าและไม่คุ้มค่า ขึ้นอยู่กับราคารับจำนำข้าวเปลือก ซึ่งส่งผลต่อปริมาณข้าวเปลือกที่เกษตรกรนำมาจำนำ ระยะเวลาการรับจำนำ รวมทั้งการตัดสินใจไถ่ถอนข้าวเปลือกของเกษตรกร เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อเงินอุดหนุนของรัฐบาลในการดำเนินโครงการ และเป็นข้อมูล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประกอบการตัดสินใจดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปีที่เป็นการบิดเบือนการค้าให้เป็นไปตามกรอบข้อตกลงการค้าโลก อย่างคุ้มค่าเหมาะสม

กิตติ บริสุทธิ์ (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของชาวนา. มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ศึกษาความพึงพอใจของชาวนาต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาล และ (2) ศึกษาผลโครงการรับจำนำข้าวเปลือกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชาวนา ผลการศึกษาพบว่า มีสองปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ได้แก่ ราคารับจำนำ และการปฏิบัติงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ส่งผลต่อความพึงพอใจในเชิงบวกต่อความพึงพอใจในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก โดยราคารับจำนำมีบทบาทมากที่สุดที่เป็นปัจจัยกำหนดความพึงพอใจของชาวนา สำหรับปัจจัยกำหนดอื่นไม่มีความสำคัญในการกำหนดความพึงพอใจของชาวนาสำหรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชาวนา พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตให้สอดคล้องกับโครงการรับจำนำ ทั้งการเลือกพันธุ์ข้าวปลูก และช่วงเวลาเพาะปลูกและมุงข้าวเข้าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นหลัก นอกจากนี้พบว่า โครงการรับจำนำข้าวเปลือกมีผลทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

ทรงเกียรติ ม้าอูตสำห (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ในเขตอำเภอฝักเห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ในเขตอำเภอฝักเห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) ศึกษาประสิทธิผลของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ในเขตอำเภอฝักเห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ในเขตอำเภอฝักเห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 371 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ด้านทรัพยากรของนโยบาย ด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรและการส่งเสริมการนำนโยบายไปปฏิบัติ และด้านความร่วมมือและตอบสนองของผู้ปฏิบัติ ส่งผลต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ถึงร้อยละ 87.4 2) ประสิทธิผลของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ คือ ด้านการยกระดับรายได้เกษตรกร ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร ด้านการเพิ่มช่องทางการตลาดและสร้างอำนาจต่อรองในการขายข้าวเปลือก ด้านการยกระดับราคาข้าว อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ชมกฤษ หุ่นนาค (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำนโยบายผลิตผลการเกษตรของไทยไปปฏิบัติ : ศึกษา นโยบายรับจำนำข้าวเปลือกในปี 2555/56 มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาวะการณ์ และปัญหาการนำนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกในประเทศไทยไปปฏิบัติ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางและรูปแบบการนำนโยบายผลิตผลการเกษตรชนิดข้าวไปปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติแบบบนลงล่างของ Van Meter and Van Horn (1975) มีวิธีดำเนินการวิจัยในเชิงคุณภาพ การศึกษาจากเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยรูปแบบการวิจัยเป็นแบบกรณีศึกษา ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ หรือ ผู้ที่เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกี่ยวข้องกับระดับปฏิบัติการ ระดับนโยบาย ผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสียโดยตรง และนักวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า สภาวการณ์ และปัญหาการนำนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกไปปฏิบัติ ได้แก่ 1. วัตถุประสงค์ของนโยบายหลักเกณฑ์การดำเนินงานตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาเพียงส่วนหนึ่ง บางอย่างไม่สอดคล้องกับบริบทแต่ละพื้นที่ รวมถึงไม่สามารถแก้ปัญหาของชาวนาได้อย่างครอบคลุม ทัวถึง และเท่าเทียม 2. ทรัพยากรของนโยบายทั้งจำนวนงบประมาณ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน และวัสดุอุปกรณ์มีไม่เพียงพอ 3. การสื่อสารในระดับปฏิบัติมีประสิทธิภาพสูง แต่การสื่อสารจากส่วนกลางมายังพื้นที่ และการนำเสนอปัญหาจากพื้นที่ให้ส่วนกลางเป็นผู้วินิจฉัยสั่งการเป็นอย่างล่าช้า 4. ลักษณะของหน่วยปฏิบัติที่มีความสลับซับซ้อน มีสายการบังคับบัญชาที่ยาวและเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน นับเป็นโครงสร้างที่เอื้อต่อการทุจริต และใช้งบประมาณในการบริหารสูง 5. การที่รัฐเป็นผู้กำกับดูแล และเป็นเจ้าของข้าวในสต็อกแต่เพียงผู้เดียว ทำให้การระบายและการจำหน่ายข้าวประสบปัญหา ขณะที่ต่างประเทศเร่งพัฒนาศักยภาพทั้งการผลิตและส่งออกสูงขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนอีกด้านหนึ่ง วิถีชีวิตชาวนาเปลี่ยนแปลงไปมาก เน้นพึ่งพาเทคโนโลยี จ้างแรงงาน ขณะเดียวกัน ต้องทุกข์ยากจากปัจจัยการผลิตที่มีราคาสูง ภัยธรรมชาติ เช่นที่ดิน และมีหนี้สิน รวมถึง 6. ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ มองว่า นโยบายนี้ส่งผลดีต่อชาวนาอย่างชัดเจน แต่ในมุมกลับกัน ได้ส่งผลเสียหายหลายประการ ได้แก่ ระบบตลาด ระบบสหกรณ์ ข้าวอินทรีย์ถูกทำลาย สดการพัฒนาศักยภาพและการพึ่งตนเองของชาวนา ตลอดจนเอกชนส่วนแนวทางและรูปแบบการนำนโยบายผลิตผลการเกษตรชนิดข้าวไปปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ได้แก่ 1. ควรมืองค์การที่ตั้งขึ้นเฉพาะสำหรับดูแลผลิตผลทางการเกษตรชนิดนั้นโดยตรง ไม่ควรตั้งคณะกรรมการหลากหลายชุดที่รับผิดชอบในลักษณะแยกส่วนกัน และรัฐไม่ควร กำกับ ดูแล สั่งการแต่เพียงผู้เดียว แต่ควรให้เอกชนดำเนินการตามกลไกปกติ 2. ตั้งคณะกรรมการนโยบายข้าวร่วมเอกชนแห่งชาติ พัฒนางจรของการแบ่งส่วนผลประโยชน์ร่วมกัน ประกอบด้วย ชาวนา โรงสี ผู้ส่งออก โดยมีรัฐบาลเป็นผู้สนับสนุน รวมทั้ง 3. สร้างรูปแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติที่มีความสมดุลระหว่างการปฏิบัติแบบบนลงล่าง และล่างขึ้นบน เน้นเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชน เป็นต้น

ปรัชญา นุชสุวรรณ (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกใน จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการรับจำนำ ข้าวเปลือก 2) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกและ 3) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำ ข้าวเปลือก ในพื้นที่ของจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรร้อยละ 51 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 47.88 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวเฉลี่ย 27.13 ปี มีรายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ย 219,179.77 บาทต่อปี มีขนาดที่ดินถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 22.85 ไร่ มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.43 คน เกษตรกรทั้งหมดเป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีพื้นที่การผลิตเฉลี่ย 15.50 ไร่ มีปริมาณข้าวเปลือกที่ผลิตได้เฉลี่ย 8,305.42 กิโลกรัม ได้รับข่าวสารเกี่ยวข้องกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือกจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และมีปริมาณข้าวเปลือกที่เข้าร่วมจำนำเฉลี่ย 4,489.73 กิโลกรัม

การศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการรับจำนำ ข้าวเปลือก โดยศึกษา ระดับความพึงพอใจใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการขึ้นทะเบียนเกษตรกรและออกใบรับรอง และ ด้านการนำ ข้าวเปลือกไปส่งมอบที่หน่วยรับจำนำ พบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปานกลาง โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางในด้านการขึ้นทะเบียนเกษตรกรและออกใบรับรอง แต่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยในด้านการนำข้าวเปลือกไปส่งมอบที่หน่วยรับจำหน่าย การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการรับจำหน่าย ข้าวเปลือก พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ปริมาณข้าวเปลือกที่ผลิตได้ แหล่งข่าวสารเกี่ยวกับโครงการรับจำหน่าย ข้าวเปลือกที่ได้รับ ปริมาณข้าวเปลือกที่เข้าร่วมจำหน่าย และความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการรับจำหน่าย ข้าวเปลือก โดยตัวแปรทั้ง 5 ตัว มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการรับจำหน่าย ข้าวเปลือกในด้านการศึกษาปัญหา และอุปสรรคที่สำคัญที่เกษตรกรได้รับจากการเข้าร่วมโครงการรับจำหน่าย ข้าวเปลือก พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีความเชื่อมั่นในระบบการตรวจสอบคุณภาพข้าว และไม่สะดวกในการขนส่งข้าวเปลือกไปที่หน่วยรับจำหน่าย เนื่องจากจำนวนโรงสีข้าวที่เป็นหน่วยรับจำหน่าย มีปริมาณน้อยไม่ครอบคลุมพื้นที่ปลูกข้าว

สุวปรียา ปัญญารักษา (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ตัวแบบการปฏิบัติตามการนำนโยบายการจำหน่าย ข้าวเปลือกของจังหวัดลำปาง ในปีการผลิต 2555/2556 มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อวิเคราะห์ตัวแบบในการนำนโยบายการจำหน่ายข้าวเปลือกของจังหวัดลำปาง ในปีการผลิต 2555/2556 ไปปฏิบัติ (2) เพื่อศึกษาผลการดำเนินโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกของจังหวัดลำปาง ในปีการผลิต 2555/2556 (3) เพื่อศึกษาความสุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ และความเป็นธรรมของการดำเนินโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกของจังหวัดลำปาง ปีการผลิต 2555/2556 (4) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรในจังหวัดลำปางเกี่ยวกับกระบวนการในโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกของรัฐบาล และ (5) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคที่เกษตรกรภายในจังหวัดลำปางได้รับจากการเข้าร่วมโครงการจำหน่ายข้าวเปลือก ปีการผลิต 2555/2556 การศึกษานี้ได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อวิเคราะห์ตัวแบบในการนำนโยบายการจำหน่ายข้าวเปลือกของจังหวัดลำปาง ในปีการผลิต 2555/2556 ไปปฏิบัติ (2) เพื่อศึกษาผลการดำเนินโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกของจังหวัดลำปาง ในปีการผลิต 2555/2556 (3) เพื่อศึกษาความสุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ และความเป็นธรรมของการดำเนินโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกของจังหวัดลำปาง ปีการผลิต 2555/2556 (4) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรในจังหวัดลำปางเกี่ยวกับกระบวนการในโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกของรัฐบาล และ (5) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคที่เกษตรกรภายในจังหวัดลำปางได้รับจากการเข้าร่วมโครงการจำหน่ายข้าวเปลือก ปีการผลิต 2555/2556 การศึกษานี้ได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ผลการศึกษาการดำเนินโครงการฯ บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการในระดับมาก การกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกมีความชัดเจน มีการใช้ทรัพยากรในการบริหาร เช่น บุคลากร งบประมาณ เครื่องมือเครื่องใช้ และสถานที่ที่เพียงพอ เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานมีความสุจริต โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ของการดำเนินโครงการฯ อยู่ในระดับมาก เกษตรกรมีความเชื่อมั่นในโครงการฯ ว่ามีความโปร่งใส เป็นธรรม เหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ภายใต้มาตรการควบคุมกำกับดูแลที่เข้มงวดของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกเกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอนและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ คิดเป็น ร้อยละ 79.78

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พรทิพย์ วานิชจรูญเกียรติ (2553) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้แทนยาของบริษัทยาข้ามชาติในประเทศไทยที่มีต่อปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยนำทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ชเบอร์ก ซึ่งแบ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการทำงานเป็น 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านการบำรุงรักษา (Hygiene Factors) ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ความมั่นคงของบริษัท เงินเดือนและผลตอบแทน นโยบายการบริหาร สภาพการทำงาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และการนิเทศงานหรือความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และปัจจัยด้านตัวกระตุ้น (Motivator Factors) ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ การเรียนรู้ ความก้าวหน้าในการทำงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติความสำเร็จในการทำงาน และการยอมรับนับถือ ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้แทนยาต่อปัจจัยทั้งสอง พบว่าผู้แทนยาให้ความสำคัญกับปัจจัยทั้งสองอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยด้านการบำรุงรักษาเห็นว่าความมั่นคงของบริษัทมีความสำคัญมากที่สุด และปัจจัยด้านตัวกระตุ้นเห็นว่าความรับผิดชอบมีความสำคัญมากที่สุด นอกจากนี้ได้ทำการเปรียบเทียบปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานกับลักษณะด้านประชากรศาสตร์ คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชา สถาบันการศึกษา และประสบการณ์การย้ายงาน พบว่า เพศและอายุของผู้แทนยาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บุศยรินทร์ ธนทรวิวัฒน์ (2555) ได้ศึกษาปัจจัยค่าจ้างและสวัสดิการที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานรายวัน กรณีศึกษา บริษัท วิลสันอาร์ท (ประเทศไทย) จำกัด โดยแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อายุงาน และรายได้ต่อเดือน และปัจจัยด้านค่าจ้างและสวัสดิการที่ได้รับ ประกอบด้วย ค่าจ้างพนักงานรายวัน ค่าล่วงเวลาทำงาน สวัสดิการทางด้านเศรษฐกิจ สวัสดิการทางด้านสังคม สวัสดิการทางด้านความมั่นคงในชีวิต และสวัสดิการทางด้านเกื้อกูล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ประเมินประสิทธิภาพการทำงานประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านประสิทธิภาพส่วนบุคคล ด้านต้นทุนการผลิต ด้านกระบวนการผลิต และด้านผลผลิต ผลการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกับลักษณะด้านประชากรศาสตร์ คือ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อายุงาน และรายได้ต่อเดือน พบว่าระดับการศึกษาและรายได้ที่แตกต่างกันมีประสิทธิภาพในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 นอกจากนี้ค่าจ้างพนักงานรายวันและสวัสดิการทางด้านเศรษฐกิจที่แตกต่างกันมีประสิทธิภาพในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นค่าจ้างรายวันและสวัสดิการด้านเศรษฐกิจมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะให้เพิ่มค่ากะ เบี้ยขยัน เงินค่า วันเกิดพนักงาน เงินอั่งเปาเทศกาลตรุษจีน และเงินจูงใจตอบแทนที่ไม่เกิดอุบัติเหตุจากการทำงานในอัตราที่มากกว่าเดิม เพื่อจูงใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานให้มากยิ่งขึ้น

2.6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) พบว่ามีงานวิจัยที่น่าสนใจ ดังนี้

Robert J. Barro (1991) ได้ศึกษาถึงผลทวีคูณ (Multiplier effect) ของการใช้จ่ายของภาครัฐที่มีต่อระบบเศรษฐกิจสหรัฐ ผลการศึกษาที่ได้พบว่า ในภาวะปกติ (ในช่วงที่ประเทศไม่ได้อยู่ในภาวะสงคราม) การใช้จ่ายของภาครัฐที่เพิ่มขึ้นนั้นไม่มีผลกระทบใด ๆ ที่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อระบบเศรษฐกิจสหรัฐ ซึ่งขัดโดยผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเลยแม้แต่น้อย นั่นคือผลทวีคูณที่พบมีเอกสารเป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ค่าไม่แตกต่างจากศูนย์นั่นเอง ผลที่ได้จากการศึกษาชี้ว่าการใช้จ่ายของภาครัฐที่เพิ่มขึ้นมานั้น แท้จริงแล้วมีผลให้เกิดการหักล้างการใช้จ่ายของภาคเอกชนที่ควรจะเกิดขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการจํานำข้าว นโยบายสาธารณะ ผลทวิคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ การประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม ความพึงพอใจ การศึกษาผลกระทบของโครงการ และความคาดหวัง ทำให้เห็นว่าประสิทธิภาพของนโยบายจํานำข้าวเปลือก ซึ่งเป็นนโยบายสาธารณะที่รัฐเป็นผู้กำหนดและดำเนินการ สามารถอธิบายความสำเร็จของโครงการในรูปแบบของการศึกษาผลทวิคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ การประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม ความพึงพอใจ การศึกษาผลกระทบของโครงการ และความคาดหวัง กับเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการดังกล่าว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยประเมินโครงการนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวิคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ : กรณีศึกษา โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต คณะผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะที่ปลูกข้าวในประเทศไทย ทั้งเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะที่ปลูกข้าวในประเทศไทย ทั้งเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 ในจังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี อยุธยา มหาสารคาม ขอนแก่น พะเยา ฉะเชิงเทรา ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี ราชบุรี พิจิตร พิษณุโลก อ่างทอง สระบุรี นครสวรรค์ ปทุมธานี ชัยนาท ยโสธร กาฬสินธุ์ และลำปาง ของประเทศไทย ได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Yamane (1967 : 886) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน 4% และขนาดของประชากร ∞ ได้จำนวนตัวอย่าง 625 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ประเภท คือ

1.1 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Multiple choices) และแบบคำถามปลายเปิด (Open end)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะที่มีต่อโครงการ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อโครงการ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อโครงการ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

สำหรับแบบสอบถามตอนที่ 2 ถึงตอนที่ 4 มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 เกณฑ์การให้คะแนนความพึงพอใจ/ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ

คะแนน	ความพึงพอใจ/ความคิดเห็น
5	มากที่สุด
4	มาก
3	ปานกลาง
2	น้อย
1	น้อยที่สุด

1.2 แบบสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการเบื้องต้น จำนวน 30 คน เพื่อจัดกลุ่มรายจ่ายส่วนเกิน พบว่า ผู้ให้ความคิดเห็นมีค่าใช้จ่ายส่วนเกิน รวม 10 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องจักรการเกษตร

กลุ่มที่ 2 ค่าซ่อมที่อยู่อาศัย เฟอร์นิเจอร์ และแอร์

กลุ่มที่ 3 ค่าซื้อรถ (มอเตอร์ไซด์, รถยนต์)

กลุ่มที่ 4 ค่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านและโทรศัพท์

กลุ่มที่ 5 ค่าซื้อที่นาและสวน

กลุ่มที่ 6 ค่าซื้อเครื่องประดับ (ทอง เงิน นาฬิกา)

กลุ่มที่ 7 ค่าส่งบุตรหลานเรียนและค่าหนังสือ

กลุ่มที่ 8 ค่าใช้จ่ายที่ทำให้อยู่ดีกินดีมากขึ้น (อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม)

กลุ่มที่ 9 ค่าใช้หนี้ต่างๆ (หนี้นอกระบบ, กู้ยืม)

กลุ่มที่ 10 ค่าอื่น ๆ (ค่าเดินทางท่องเที่ยว ทำบุญ ทำทานและอื่นๆ)

หลังจากนั้นสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เกี่ยวกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2554/55 โดยการสัมภาษณ์กรอกตัวเลขจำนวนเปอร์เซ็นต์รายได้ที่เพิ่มขึ้นที่ได้จากโครงการรับจำนำข้าวที่นำไปใช้จ่ายและเงินที่เหลือเก็บ ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(ตัวอย่าง)

แบบสัมภาษณ์

โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2554/55

คำอธิบายเพิ่มเติม : กรณีสืบถามที่ตรงกับข้อมูลของท่าน โดยรายได้ที่เพิ่มขึ้นที่ได้จากโครงการรับจำนำข้าวนำไปใช้จ่ายอะไรบ้าง ตัวอย่างเช่น ชายข้าวได้ปกติเดือนละ 8,000 บาท เมื่อมีการรับจำนำข้าวชายได้รับเงินจริง 12,000 บาท ท่านมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น 4,000 บาท ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นนี้ท่านนำไปใช้จ่ายอะไรบ้าง

ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากโครงการรับจำนำข้าวเปลือกใน ฤดูกาลผลิต 2554/55 เป็นเงินบาท

ลำดับ	รายได้ที่เพิ่มขึ้นที่ได้จากโครงการรับจำนำข้าวนำไปใช้จ่าย	รายจ่าย (บาท)
1	ค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องจักรการเกษตร	
2	ค่าซ่อมที่อยู่อาศัย เฟอร์นิเจอร์ และแอร์	
3	ค่าซื้อรถ (มอเตอร์ไซด์, รถยนต์)	
4	ค่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านและโทรศัพท์	
5	ค่าซื้อที่นาและสวน	
6	ค่าซื้อเครื่องประดับ (ทอง เงิน นาค)	
7	ค่าส่งบุตรหลานเรียนและค่าหนังสือ	
8	ค่าใช้จ่ายที่ทำให้อยู่ดีกินดีมากขึ้น (อาหาร ยา รักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม)	
9	ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (หนี้นอกระบบ, ภาษี)	
10	ค่าอื่น ๆ (ค่าเดินทางท่องเที่ยว ทำบุญ ทำทานและอื่นๆ)	
11	อื่นๆ.....	
12	เงินที่เหลือเก็บ	

1.3 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) กำหนดประเด็นของข้อคำถาม

3) ดำเนินการปรับปรุงและสร้างข้อคำถามตามตัวแปรที่ศึกษา

4) ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC - Index of item Objective Congruence) ซึ่งได้ค่าระหว่าง 0.60 - 1.00 หรือข้อคำถามผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับข้อคำถามทุกข้อ

5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะที่ปลูกข้าวในประเทศไทย และเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 32 คน แล้วนำมาหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของ Cronbach ซึ่งมีสูตร ดังนี้

$$\text{สูตร } \alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

k แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม

S_i^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

$\sum S_i^2$ แทน ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

ผลหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ ที่มีต่อโครงการ ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อเกษตรกร ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคม และความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อโครงการ และมีค่าความเชื่อมั่นรายด้าน 0.810, 0.823, 0.822 ตามลำดับ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะที่ปลูกข้าวในประเทศไทย และเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 ในจังหวัด ลพบุรี สิงห์บุรี อัญญา มหาสารคาม ขอนแก่น พะเยา ฉะเชิงเทรา ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี ราชบุรี พิจิตร พิษณุโลก อ่างทอง สระบุรี นครสวรรค์ ปทุมธานี ชัยนาท ยโสธร กาฬสินธุ์ และลำปาง โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างด้วยแบบสอบถาม ในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 621 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99.36 ของกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับข้อมูลรายได้ที่เพิ่มขึ้นที่ได้จากโครงการรับจำนำข้าวที่นำไปใช้จ่าย เพื่อใช้คำนวณหาค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยท้าย หรือการหาค่าผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ (Multiplier Effect) นั้น ผู้วิจัยได้เลือกความคิดเห็นในกลุ่มตัวอย่างที่สมบูรณ์ที่สุดมาใช้ในการคำนวณ จำนวน 211 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 33.76 ของกลุ่มตัวอย่าง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยมีประเด็นการวิเคราะห์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะ โดยใช้สถิติจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกฤดูกาลผลิตปี 2554/55 โดยหาค่าผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

$$\text{ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ} = \frac{1}{(1-MPC)}$$

โดย MPC (Marginal Propensity Consume) ความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วย หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อระดับรายได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหนึ่งหน่วย เช่น ถ้ารายได้เพิ่มขึ้น 100 บาท การบริโภคเพิ่มขึ้น 90 บาท ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยท้ายในที่นี้เท่ากับ 0.90

3. ประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม โดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจํานำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 มีวิธีการ ดังนี้

3.1 การหาค่าหารายได้ชาวนาที่เพิ่มขึ้นโครงการรับจํานำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต (Y) หากจากรายได้ชาวนาที่เพิ่มขึ้นทั้งเข้าโครงการและไม่เข้าโครงการรับจํานำข้าวเปลือกในฤดูกาลผลิต ปี 2554/55 ฤดูกาลผลิต ปี 2555/56 และเงินที่ใช้รับจํานำในฤดูกาลผลิต ปี 2554/55 ฤดูกาลผลิต ปี 2555/56 และฤดูกาลผลิต ปี 2556/57 (X) จากข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ปี 2556 โดยเทคนิคการพยากรณ์เชิงความสัมพันธ์ของตัวแปรสัมพันธ์ถดถอยอย่างง่าย อาศัยการสร้างสมการเส้นตรง เพื่อให้ในการพยากรณ์ค่าในอนาคต โดยมีหลักการ ดังนี้

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ (X) และตัวแปรตาม (Y) สมการถดถอยอยู่ในรูปเส้นตรง คือ

$$\hat{Y} = a + bx$$

โดยที่ \hat{Y} คือ ค่า Y ประมาณได้

a คือ ค่าคงที่เป็นค่าของ เมื่อ X เป็น 0 (Y-Intercept)

b คือ ความชัน (Slope) หรือค่า ที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อ X เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย ซึ่งค่าของ b มีค่าเป็นได้ทั้ง + และ -

สูตรสำหรับการวิเคราะห์ Simple Regression

1. คำนวณค่า Sum of Square ของตัวแปร

$$S_{xx} = \sum x_i^2 - \frac{(\sum x_i)^2}{n}$$

$$S_{yy} = \sum y_i^2 - \frac{(\sum y_i)^2}{n}$$

$$S_{xy} = \sum xy - \frac{\sum x \sum y}{n}$$

การวิเคราะห์ Simple Linear Regression มีขั้นตอนดังนี้

2. คำนวณค่าของ a และ b ดังนี้

$$b = \frac{\sum xy - \frac{\sum x \sum y}{n}}{\sum x^2 - \frac{(\sum x)^2}{n}} = \frac{S_{xy}}{S_{xx}} \text{ เรียกว่า Regression Coefficient}$$

$$a = \bar{y} - b\bar{x}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

betai $b_i \sqrt{\frac{S_{ii}}{S_{yy}}}$ เป็นขนาดของความสัมพันธ์หรืออิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวนั้น
ที่มีผลต่อตัวแปรตาม (Y) หรือเรียกว่า Partial Correlation ของ
ตัวแปรอิสระนั้นกับตัวแปรตาม

ผลการหาค่าหารายได้ชวนาที่เพิ่มขึ้นโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่ ฤดุกาลผลิต
ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดุกาลผลิต (Y) สามารถแสดงการคำนวณได้ ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 ผลการหาค่าหารายได้ชวนาที่เพิ่มขึ้นโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดุกาลผลิต
ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดุกาลผลิต (Y)

หน่วย : ล้านบาท

ข้อมูล	เงินที่ใช้ทั้งหมด	ค่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น	XY	X ²
	X	Y		
ปี 2554/55	336,584.19	116,000	39,043,766,040	1.13289E+11
ปี 2554/55 และ ปี 2555/56	687,101.41	230,000	158,033,324,300	4.72108E+11
รวม	1,023,685.60	346,000	197,077,090,340	585,397,264,582

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{n}$$

$$= \frac{1,023,685.60}{2} = 511,842.80$$

$$\bar{Y} = \frac{\sum_{i=1}^n Y_i}{n}$$

$$= \frac{346,000}{2} = 173,000.00$$

$$b = \frac{\sum_{i=1}^n X_i Y_i - n \bar{X} \bar{Y}}{\sum_{i=1}^n X_i^2 - n \bar{X}^2}$$

$$= \frac{(197,077,090,340 - 2 \times 511,842.80 \times 173,000)}{(585,397,264,582 - 2 \times 511,842.80 \times 511,842.80)}$$

$$= 0.3252$$

$$a = \bar{y} - b\bar{x}$$

$$= 173,000 - (0.3252 \times 511,842.80)$$

$$= 6,531.49$$

$$\text{จาก } \hat{Y} = a + bx$$

โดย Y คือ ค่าหารายได้ชวนาที่เพิ่มขึ้นโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดุกาลผลิต
ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดุกาลผลิต

X คือ ค่าใช้จ่ายรวมทั้ง 5 ฤดุกาลผลิต เท่ากับ 878,315.76 ล้านบาท

$$Y = 6,531.49 + (0.3252 \times 878,315.76) = 292,189.34 \text{ ล้านบาท}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการประมาณค่า พบว่า รายได้ชาวนาที่เพิ่มขึ้นโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต เป็นจำนวนเงิน 292,189.34 ล้านบาท หรือสรุปได้ดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 รายได้ชาวนาที่เพิ่มขึ้นโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

หน่วย : ล้านบาท

ฤดูกาลผลิต	เงินที่ใช้ในโครงการ	รายได้ที่เพิ่มขึ้น	อ้างอิงจาก
2554/55	336,584.19 ¹	116,000.00 ²	ธ.ก.ส. ¹ และ สศช. ²
2555/56	350,517.22 ¹	114,000.00 ²	ธ.ก.ส. ¹ และ สศช. ²
2556/57	191,214.35 ¹	62,189.34*	ธ.ก.ส. ¹ และการประมาณค่า*
รวม	878,315.76¹	292,189.34*	ธ.ก.ส.¹ และการประมาณค่า*

3.2 การหาค่าประมาณการเศรษฐกิจภาพรวมหลังเสร็จสิ้น 5 ฤดูกาลผลิต โดยนำค่ารายได้ที่เพิ่มขึ้นจาก 3.1 มาคูณกับค่าผลทวีคูณของของการใช้จ่ายภาครัฐที่ได้จากการคำนวณ

4. วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะที่มีต่อโครงการ ระดับความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อโครงการ และระดับความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อโครงการ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วใช้เกณฑ์การแปลความค่าเฉลี่ยดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจ/ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ

ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ/ความคิดเห็น
4.50-5.00	มากที่สุด
3.50-4.49	มาก
2.50-3.49	ปานกลาง
1.50-2.49	น้อย
1.00-1.49	น้อยที่สุด

5. วิเคราะห์สมการพหุคูณความคาดหวังที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ : กรณีศึกษาโครงการรับจํานําข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต ที่มุ่งเน้นศึกษาผลการประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ (Multiplier Effect) การประมาณการเศรษฐกิจภาพรวมโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ และการสร้างสมการพยากรณ์ความคาดหวังที่มีต่อโครงการรับจํานําข้าวเปลือกของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดที่จะนำเสนอตามลำดับดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะโครงการรับจํานําข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

4.2 ผลการประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ (Multiplier Effect) ของโครงการรับจํานําข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55

4.3 ผลการประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม โดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจํานําข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

4.4 ผลการประเมินความพึงพอใจผลกระทบของโครงการ และความคาดหวังต่อโครงการของผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจํานําข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิตปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

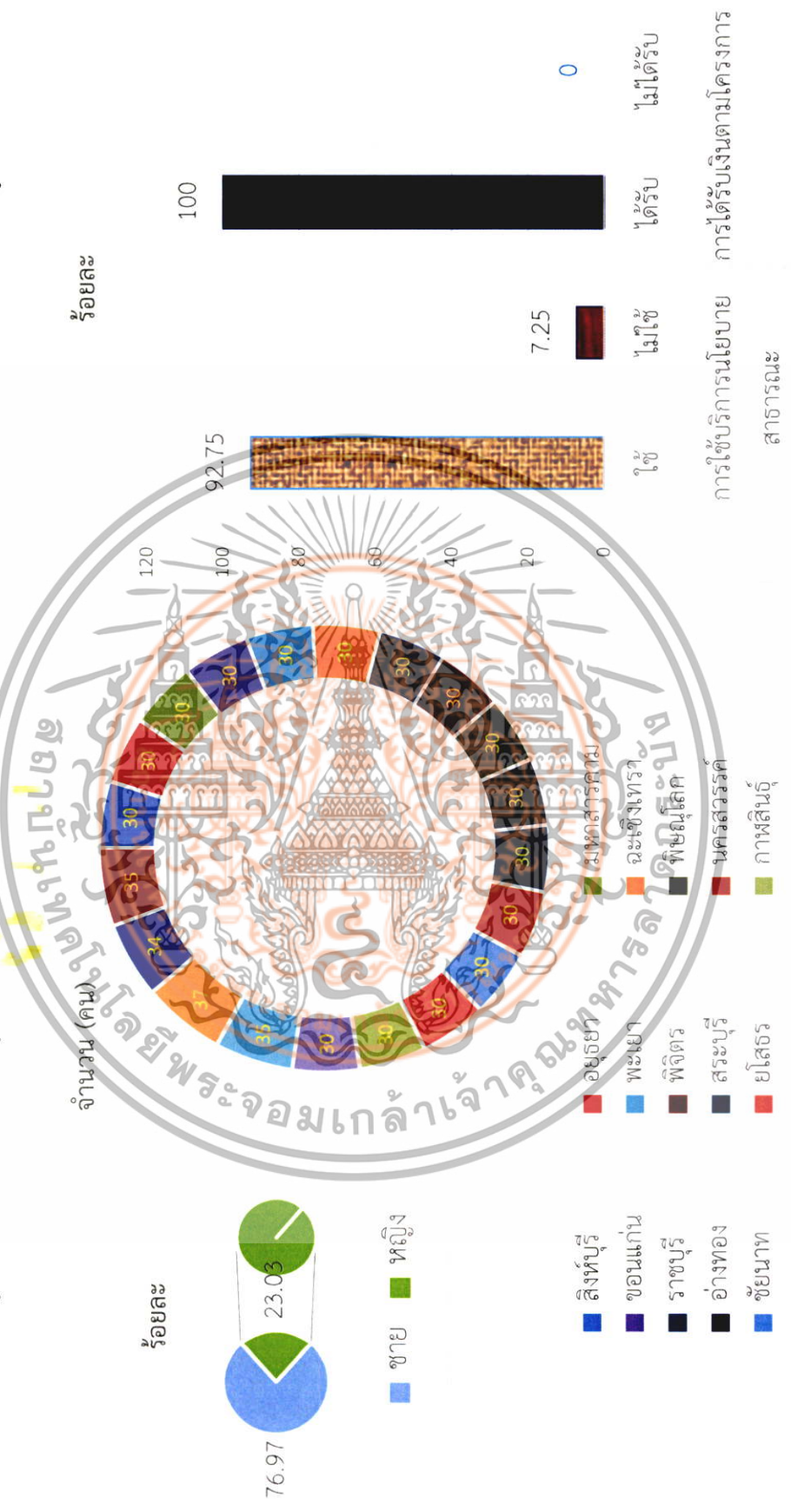
4.5 ผลการวิเคราะห์สมการพยากรณ์ความคาดหวังที่มีต่อโครงการรับจํานําข้าวเปลือกของผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะ

4.6 ความคิดเห็นที่มีต่อโครงการรับจํานําข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปกับเกษตรกรที่เป็นผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ และไม่ได้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

แผนภูมิกราฟที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ และไม่ได้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ภูมิภาค การใช้บริการนโยบายสาธารณะการและได้รับเงินตามโครงการจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

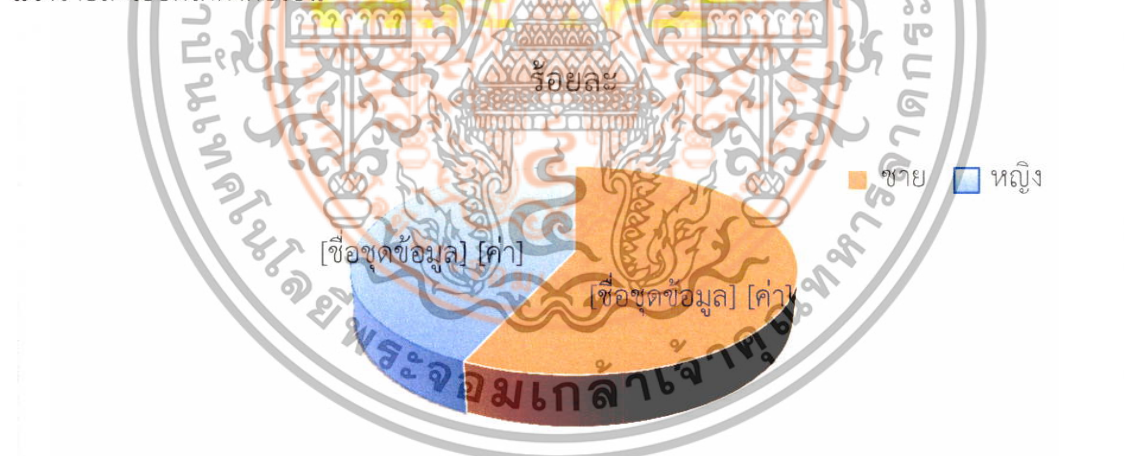
รายการ		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	478	76.97
	หญิง	143	23.03
รวม		621	100.00
ภูมิภาค	สิงห์บุรี	30	4.83
	อยุธยา	30	4.83
	มหาสารคาม	30	4.83
	ขอนแก่น	30	4.83
	พะเยา	30	4.83
	ฉะเชิงเทรา	30	4.83
	ราชบุรี	30	4.83
	พิจิตร	30	4.83
	พิษณุโลก	30	4.83
	อ่างทอง	30	4.83
	สระบุรี	30	4.83
	นครสวรรค์	30	4.83
	ชัยนาท	30	4.83
	ยโสธร	30	4.83
	กาฬสินธุ์	30	4.83
	ลำปาง	30	4.83
	ปทุมธานี	35	5.64
	ลพบุรี	37	5.96
	ร้อยเอ็ด	34	5.48
	อุบลราชธานี	35	5.64
รวม		621	100.00
การให้บริการนโยบายสาธารณะ	ใช่	576	92.75
	ไม่ใช่	45	7.25
รวม		621	100.00
การได้รับเงินตามโครงการ	ได้รับ	576	100.00
	ไม่ได้รับ	0	0.00
รวม		621	576

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 621 คน ซึ่งเป็นเกษตรกรที่ปลูกข้าวในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย 478 คน คิดเป็นร้อยละ 76.97 รองลงมาเป็นเพศหญิง 143 คน คิดเป็นร้อยละ 23.03 ตามลำดับ และส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดลพบุรี จำนวน 37 คน รองลงมา คือ จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 35 คน ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามการใช้บริการนโยบายสาธารณะโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต จำนวน 576 คน คิดเป็นร้อยละ 92.75 รองลงมา คือ เกษตรกรที่ไม่ใช้บริการนโยบายสาธารณะ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 7.25 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามการได้รับเงินตามโครงการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเกษตรกรที่ปลูกข้าวในประเทศไทยและใช้บริการนโยบายสาธารณะ จำนวน 576 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ได้รับเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

4.2 ผลการประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ (Multiplier Effect) ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55

จากการรวบรวมข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 211 รายเกี่ยวกับรายได้ที่เพิ่มขึ้น รายการค่าใช้จ่ายและเงินที่เหลือเก็บ ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55 สามารถแจกแจงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

แผนภูมิกราฟที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	120	56.87
	หญิง	91	43.13
รวม		211	100

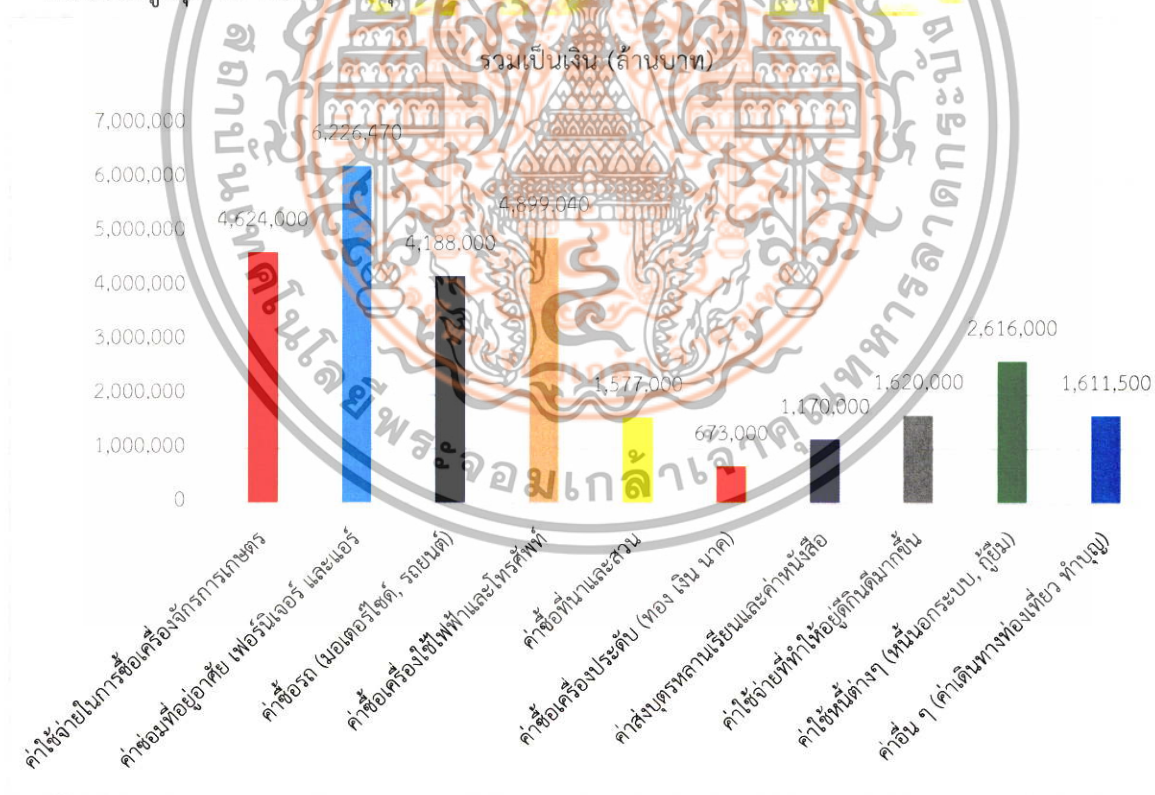
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 211 คน ซึ่งเป็นเกษตรกรที่ปลูกข้าวในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย 120 คน คิดเป็นร้อยละ 56.87 รองลงมาเป็นเพศหญิง 91 คน คิดเป็นร้อยละ 43.13 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของอายุ และสมาชิกในครัวเรือนของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด
อายุ (ปี)	56.35	82	29
สมาชิกในครัวเรือน(คน)	4.34	10	1

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55 มีอายุเฉลี่ย 56.35 ปี มีอายุสูงสุด 82 ปี และมีอายุต่ำสุด 29 ปี เมื่อพิจารณาตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.34 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 10 คน และต่ำสุด 1 คน

แผนภูมิกราฟที่ 4.3 รายได้ที่เพิ่มขึ้น รายการค่าใช้จ่ายและเงินที่เหลือเก็บ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.4 รายได้ที่เพิ่มขึ้น รายการค่าใช้จ่ายและเงินที่เหลือเก็บ ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55

รายได้รวมที่เพิ่มขึ้น 39,918,530 ล้านบาท			
ลำดับ	รายการค่าใช้จ่าย	รวมเป็นเงิน	ร้อยละ
1	ค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องจักรการเกษตร	4,624,000	15.83
2	ค่าซ่อมที่อยู่อาศัย เพอร์นิเจอร์ และแอร์	6,226,470	21.32
3	ค่าซื้อรถ (มอเตอร์ไซด์, รถยนต์)	4,188,000	14.34
4	ค่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านและโทรศัพท์	4,899,040	16.77
5	ค่าซื้อที่นาและสวน	1,577,000	5.40
6	ค่าซื้อเครื่องประดับ (ทอง เงิน นาฬิกา)	673,000	2.30
7	ค่าส่งบุตรหลานเรียนและค่าหนังสือ	1,170,000	4.01
8	ค่าใช้จ่ายที่ทำให้ยุดิถีกินดีมากขึ้น (อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม)	1,620,000	5.55
9	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (หนี้นอกระบบ, ภาษี)	2,616,000	8.96
10	ค่าอื่น ๆ (ค่าเดินทางท่องเที่ยว ทำบุญ ทำทานและอื่นๆ)	1,611,500	5.52
	รวม	29,205,010	100.00
รวมเงินที่เหลือเก็บ 10,713,520 ล้านบาท			

ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ (Multiplier Effect) ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55

$$\begin{aligned} \text{จากสูตร ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ} &= \frac{1}{(1-MPC)} \\ \text{โดย MPC} &= 29,205,010/39,918,530 = 0.7316 \\ \text{ดังนั้น ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ} &= \frac{1}{(1-0.7316)} \\ &= 3.726 \text{ เท่า} \end{aligned}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3 ผลการประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม โดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

ตารางที่ 4.5 ผลการประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม โดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

ฤดูกาลผลิต	รายได้ที่เพิ่มขึ้น (ล้านบาท)	ตัวผลทวีคูณที่ได้	ประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม (รายได้ที่เพิ่มขึ้น×ตัวผลทวีคูณที่ได้) (ล้านบาท)
2554/55	116,000.00	3.726	432,216
2555/56	114,000.00		424,746
2556/57	62,189.34		231,717
รวม	292,189.34		1,088,697

จากตารางที่ 4.5 พบว่า โดยรวมของรายได้ที่เพิ่มขึ้นเป็น 292,189.34 ล้านบาท และประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม (รายได้ที่เพิ่มขึ้น×ตัวผลทวีคูณที่ได้) เป็น 1,088,697 ล้านบาท และมีผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิตเป็น 3.726 เท่า

4.4 ผลการประเมินความพึงพอใจผลกระทบของโครงการ และความคาดหวังต่อโครงการของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับผลการดำเนินงานตามนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิตที่มีต่อผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะจำเป็นต้องทำศึกษาผลการประเมินความพึงพอใจผลกระทบของโครงการ และความคาดหวังต่อโครงการ ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557รวม 5 ฤดูกาลผลิต

รายการ	\bar{X}	S	แปลความ
1. แนวนโยบายของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก	4.21	.68	มาก
2. กระบวนการหรือแนวปฏิบัติของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก	4.17	.64	มาก
3. ประสิทธิภาพของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก	4.05	.68	มาก
ภาพรวม	4.11	.52	มาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่ผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะมีความพึงพอใจสูงสุด คือ แนวนโยบายของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ($\bar{X} = 4.21$) รองลงมา คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ($\bar{X} = 4.17$) และประสิทธิภาพของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ($\bar{X} = 4.05$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบของโครงการต่อผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

รายการ	\bar{X}	s	แปลความ
ผลกระทบต่อเกษตรกร	4.11	.54	มาก
1. รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงขึ้นในช่วงมีโครงการรับจำนำข้าว	4.20	.66	มาก
2. หนี้สินในครัวเรือนลดลงในช่วงมีโครงการรับจำนำข้าว	4.05	.70	มาก
3. เงินออมสูงขึ้นในช่วงมีโครงการรับจำนำข้าว	4.09	.68	มาก
ผลกระทบต่อสังคม	4.11	.52	มาก
4. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนลดน้อยลง	4.14	.64	มาก
5. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกทำให้ครอบครัวท่านและสังคมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น	4.21	.66	มาก
6. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกทำให้บุตรหลานท่านได้มีอาชีพและอนาคตที่ดีกว่าเดิม	4.13	.72	มาก
7. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกทำให้ครอบครัวท่านและสังคมห่างไกลจากยาเสพติด	4.04	.72	มาก
8. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกทำให้ครอบครัวท่านและสังคมมีความสุขมากขึ้น	4.06	.67	มาก
9. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกทำให้สังคมโดยรวมดีขึ้น	4.07	.71	มาก
ภาพรวม	4.11	.57	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ผลกระทบของโครงการต่อผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทั้งสองด้านมีระดับผลกระทบเท่ากัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีผลกระทบต่อผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะสูงสุด คือ โครงการรับจำนำข้าวเปลือกทำให้ครอบครัวท่านและสังคมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ($\bar{X} = 4.21$) รองลงมา คือ รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงขึ้น เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในช่วงมีโครงการรับจำนำข้าว ($\bar{X} = 4.20$) และ โครงการรับจำนำข้าวเปลือกทำให้ช่องว่างระหว่างคน รวยกับคนจนลดน้อยลง ($\bar{X} = 4.14$) ตามลำดับ สำหรับข้อที่มีผลกระทบต่ำที่สุด คือ โครงการรับ จำนำข้าวเปลือกทำให้ครอบครัวท่านและสังคมห่างไกลจากยาเสพติด ($\bar{X} = 4.04$)

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

รายการ	\bar{X}	S	แปลความ
1. ท่านตั้งใจจะเข้าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกอีกใน อนาคต	4.14	.65	มาก
2. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นโครงการที่สามารถ แก้ปัญหาหนี้สินที่สะสมของท่านได้	4.22	.65	มาก
3. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นโครงการที่สามารถทำ ให้คุณภาพชีวิตหรือความเป็นอยู่ของครอบครัวท่านดีขึ้นได้	4.19	.66	มาก
4. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นโครงการที่ส่งเสริม อาชีพกระดูกสันหลังของชาติและรักษาอาชีพ (ชาวนา) ท่านได้	4.27	.66	มาก
5. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นโครงการที่ท่านสามารถ จะพัฒนาการปลูกข้าวให้มีคุณภาพ และต้นทุนที่เหมาะสม ได้ในอนาคต	4.20	.68	มาก
6. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นโครงการที่ช่วยเหลือ ท่านได้	4.26	.65	มาก
ภาพรวม	4.21	.52	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับ จำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่ผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะ มีความคาดหวังสูงสุด คือ โครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นโครงการที่ส่งเสริมอาชีพกระดูกสันหลัง ของชาติและรักษาอาชีพ (ชาวนา) ท่านได้ ($\bar{X} = 4.27$) รองลงมา คือ โครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็น โครงการที่ช่วยเหลือท่านได้ ($\bar{X} = 4.26$) และโครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นโครงการที่สามารถ แก้ปัญหาหนี้สินที่สะสมของท่านได้ ($\bar{X} = 4.22$) ตามลำดับ สำหรับข้อที่มีผลกระทบต่ำที่สุด คือ ท่าน ตั้งใจจะเข้าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกอีกในอนาคต ($\bar{X} = 4.14$)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.5 ผลการวิเคราะห์สมการพยากรณ์ความคาดหวังที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ

ในการสร้างสมการพยากรณ์ความคาดหวังที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ จำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เป็นตัวแปรพยากรณ์และตัวแปรตาม ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก และผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก กับความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

ตัวแปร	X ₁	X ₂	Y
ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก (X ₁)	1.00	.71**	.65**
ผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก (X ₂)		1.00	.87**
ความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก (Y)			1.00

**p<.01

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก (.65) และผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก (.87) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และระหว่างตัวแปรพยากรณ์ทั้งสองตัวมีความสัมพันธ์ทางบวก (.71) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.10 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ระหว่างความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกและผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก กับความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

Model	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	R	R ²	F	sig
1	Regression	87.05	2	43.52	.71	.51	318.84	.00
	Residual	84.36	618	.14				
	Total	171.41	620					

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ตัวแปรความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกและตัวแปรผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ส่งผลต่อตัวแปรเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการพยากรณ์ตัวแปรความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก .71 และตัวแปรความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกและตัวแปรผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกได้ร้อยละ 51

ตารางที่ 4.11 ค่าน้ำหนักความสำคัญของความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกและผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ที่ส่งผลต่อความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

Model	ตัวแปร	b	SE _b	β	t	sig
1	Constant	1.09	.13		8.18	.00
	X ₁	.59	.06	.58	10.12	.00
	X ₂	.17	.07	.15	2.66	.01

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญที่เป็นคะแนนดิบของตัวแปรผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกมีค่าน้ำหนักสูงสุด เท่ากับ .59 รองลงมา คือ ตัวแปรความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก เท่ากับ .17 ตามลำดับ และค่าน้ำหนักความสำคัญที่เป็นคะแนนมาตรฐานของตัวแปรความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกมีค่าน้ำหนักสูงสุด เท่ากับ .58 รองลงมา ตัวแปรผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกคือ เท่ากับ .15 ตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

สมการคะแนนดิบ

$$Y (\text{ความคาดหวัง}) = 1.09 + .59 X_1 (\text{ความพึงพอใจ}) + .17 X_2 (\text{ผลกระทบของโครงการ})$$

สมการคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y (\text{ความคาดหวัง}) = .58 Z_{x_1} (\text{ความพึงพอใจ}) + .15 Z_{x_2} (\text{ผลกระทบของโครงการ})$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.6 ความคิดเห็นที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะด้วยข้อคำถามปลายเปิดผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต จำนวน 63 คน ได้ผลการวิเคราะห์ร้อยละ ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ความถี่และร้อยละของความคิดเห็นที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
มีความล่าช้าของการออกไปประทวน	56	88.89
โรงสีที่รับจำนำในการชั่งน้ำหนัก/ตรวจวัดความชื้น/ตรวจวัดสิ่งเจือปนอาจมีการโกงได้	17	26.98
มีการเขียนเอกสารที่มีรายละเอียดมากเกินไป	16	25.40
รวม	89	47.09

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต ใน 3 ประเด็น มีความถี่โดยภาพรวม 89 คิดเป็นร้อยละ 47.09 โดยประเด็นที่มีการแสดงความคิดเห็นสูงสุด คือ มีความล่าช้าของการออกไปประทวน มีความถี่ 56 คิดเป็นร้อยละ 88.89 รองลงมา โรงสีที่รับจำนำในการชั่งน้ำหนัก/ตรวจวัดความชื้น/ตรวจวัดสิ่งเจือปนอาจมีการโกงได้ มีความถี่ 17 คิดเป็นร้อยละ 26.98 และมีการเขียนเอกสารที่มีรายละเอียดมากเกินไป มีความถี่ 16 คิดเป็นร้อยละ 25.40 ตามลำดับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเพื่อศึกษาการประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐและความพึงพอใจ : กรณีศึกษาโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต คณะผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1 เพื่อศึกษาผลการประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ (Multiplier Effect) ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55

1.2 เพื่อประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม โดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

1.3 เพื่อประเมินความพึงพอใจผลกระทบของโครงการ และความคาดหวังต่อโครงการของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต

1.4 เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ความคาดหวังที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ

2. สมมติฐานการวิจัย

2.1 ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวในช่วงปีฤดูกาลผลิต ปี 2554/55 มีค่ามากกว่า 1 เท่า

2.2 เศรษฐกิจภาพรวมที่ใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต ในการประมาณ มีค่ามากกว่า 1 เท่าของค่าใช้จ่ายโครงการ

2.3 ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจโดยภาพรวมต่อนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต อยู่ในระดับมาก

2.4 โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต มีผลกระทบโดยภาพรวมต่อผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะ อยู่ในระดับมาก

2.5 ผู้ใช้บริการมีความคาดหวังโดยภาพรวมต่อนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต อยู่ในระดับมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.6 มีตัวแปรบางตัวที่ส่งผลต่อความคาดหวังในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะที่ปลูกข้าวในประเทศไทย ทั้งเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะที่ปลูกข้าวในประเทศไทย เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต ในจังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี อยุธยา มหาสารคาม ขอนแก่น พะเยา ฉะเชิงเทรา ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี ราชบุรี พิจิตร พิษณุโลก อ่างทอง สระบุรี นครสวรรค์ ปทุมธานี ชัยนาท ยโสธร กาฬสินธุ์ และลำปาง ของประเทศไทย ที่ได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Yamane (1967 : 886) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน 4% และขนาดของประชากร ๐๐ ได้จำนวนตัวอย่าง 625 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ประเภท คือ

4.1 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Multiple choices) และแบบคำถามปลายเปิด (Open end)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะที่มีต่อโครงการ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.810

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อโครงการ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.823

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อโครงการ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.822

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4.2 แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ มีโครงสร้างเกี่ยวกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2554/55 โดยให้สัมภาษณ์เกษตรกรหาตัวเลขจำนวนรายได้ที่เพิ่มขึ้น เงินที่ได้จากโครงการรับจำนำข้าวที่เพิ่มขึ้นนำไปใช้จ่าย และเงินที่เหลือเก็บ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะที่ปลูกข้าวในประเทศไทย เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต ในจังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี อยุธยา มหาสารคาม ขอนแก่น พะเยา ฉะเชิงเทรา ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี ราชบุรี พิจิตร พิษณุโลก อ่างทอง สระบุรี นครสวรรค์ ปทุมธานี ชัยนาท ยโสธร กาฬสินธุ์ และลำปาง โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างด้วยแบบสอบถาม ในช่วงเดือนพฤษภาคม เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พ.ศ. 2557 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 621 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 99.36 ของกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับข้อมูลรายได้ที่เพิ่มขึ้นที่ได้จากโครงการรับจำนำข้าวที่นำไปใช้จ่าย เพื่อใช้คำนวณหาค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยท้าย หรือการหาค่าผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ ผู้วิจัยได้เลือกความคิดเห็นในกลุ่มตัวอย่างที่สมบูรณ์ที่สุดมาใช้ในการคำนวณ จำนวน 211 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 33.76 ของกลุ่มตัวอย่าง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยมีประเด็นการวิเคราะห์ ดังนี้

6.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ โดยใช้สถิติจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.2 ประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ (Multiplier Effect) ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55 โดยหาค่าผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ

6.3 ประเมินการเศรษฐกิจภาพรวม ฤดูกาลผลิตปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต โดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55 ที่คำนวณได้นำมาคูณกับค่ารายได้เกษตรกรที่เพิ่มขึ้นในแต่ละฤดูกาล

6.4 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะที่มีต่อโครงการ ระดับความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อโครงการ และระดับความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อโครงการ โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.5 วิเคราะห์สมการพหุคูณความคาดหวังที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation) และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

7. ผลการวิจัย

7.1 ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ (Multiplier Effect) ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2555 มีค่ามากกว่า 1 เท่า หรือ เท่ากับ 3.726 เท่า

7.2 ประเมินการเศรษฐกิจภาพรวม โดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต มีค่ามากกว่า 1 เท่าของค่าใช้จ่ายทั้งโครงการหรือมีผลรวมเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น 1,088,697 ล้านบาท

7.3 ผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต มีความพึงพอใจต่อโครงการ ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อโครงการ และความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

7.4 ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการ และความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อโครงการ ส่งผลต่อความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรทั้งสอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการ ด้ร้อยละ 51 และมีสมการพยากรณ์ดังนี้

สมการคะแนนดิบ

$$Y (\text{ความคาดหวัง}) = 1.09 + .59 X_1 (\text{ความพึงพอใจ}) + .17 X_2 (\text{ผลกระทบของโครงการ})$$

สมการคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y (\text{ความคาดหวัง}) = .58 Z_{x1} (\text{ความพึงพอใจ}) + .15 Z_{x2} (\text{ผลกระทบของโครงการ})$$

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ : กรณีศึกษาโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต คณะผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

1. ค่าผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐ (Multiplier Effect) ของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554/55 ที่มีค่าเกิน 1 เท่า หรือเท่ากับ 3.726 เท่า นั้น ทำให้เศรษฐกิจในภาพรวมขยายตัว 3.726 เท่า ทั้งนี้เกิดจาก นโยบายสาธารณะในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก กับกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย ซึ่งมีรายได้น้อยกว่าเกษตรกรอาชีพอื่นๆ หรือเท่ากับ 2,422 บาทต่อเดือน ซึ่งกลุ่มนี้มีประมาณมากกว่า 15 ล้านคน หรือร้อยละ 23 (กรมค้าข้าว, 2554) จากนโยบายสาธารณะนอกจากช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยแล้ว เป็นการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอยู่แล้วแต่ไม่มีโอกาส ซึ่งเมื่อมีโอกาสจึงได้เกิดการใช้จ่ายใช้สอยที่มากขึ้นมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้มากกว่า ทำให้โครงการรับจำนำข้าวเปลือก มีเงินส่วนเกินเข้ามาในระบบทำให้การบริโภคภายในประเทศสูงขึ้น อันส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศโดยรวมเพิ่มขึ้น โดยสอดคล้องกับการวิจัยของศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2558) ที่ได้คำนวณมาตรการชดเชยรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้ผลิตข้าวไร่ละ 1,000 บาท ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวเพิ่มขึ้น 2.28 เท่า อีกทั้งยังสอดคล้องกับรายงานการประชุมคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ ครั้งที่ 3/2556 วันที่ 13 มิถุนายน 2556 ว่า เกษตรกรมีการใช้จ่ายใช้สอย เกิดการหมุนเวียนประมาณ 3 รอบ และกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ วันที่ 18 มีนาคม 2556 ได้รายงานว่าจะเกิดเงินหมุนเวียนในระบบเพิ่มขึ้นอีก 4 รอบ นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ เนตรยารักษ์ นักวิชาการอาวุโส อดีตอาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ยกตัวอย่างการคำนวณที่แสดงว่า นโยบายสาธารณะสร้างเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้นถึง 2-5 รอบ (แนวหน้าออนไลน์, 2559) และจากวารสารต่างประเทศ International Journal of Technical Research and Applications ได้เผยแพร่ว่าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในปี 2554/55 และ 2555/56 จะทำให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพิ่มอีก 2.34 รอบ

ดังนั้น นโยบายสาธารณะเป็นผลของปฏิกิริยาตอบสนองที่ระบบการเมืองมีต่อแรงกดดันต่างๆ จากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีต่อระบบแรงกดดันเหล่านั้นเปรียบเสมือนปัจจัยนำเข้า เมื่อถูกชักนำเข้าสู่ระบบการเมือง ระบบการเมืองจะแจกแจงปัจจัยนำเข้าเหล่านั้นแล้วส่งออกมาเป็นปัจจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่งออกหรือนโยบายสาธารณะนั่นเอง ปัจจัยนำเข้านั้นมีทั้งที่เป็นรูปแบบของข้อเรียกร้อง และข้อสนับสนุน

2. ประมาณการเศรษฐกิจภาพรวม โดยใช้ผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการรับจํานําข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต คือ มีผลรวมเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอีก 1,088,697 ล้านบาท ทั้งนี้เป็นเพราะมีการใช้จ่ายใช้สอยในภาคเครื่องจักรการเกษตร ภาคอสังหาริมทรัพย์ด้านที่อยู่อาศัย และของตกแต่งภายในบ้าน ภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ ภาคเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านและโทรศัพท์ ภาคสินค้าฟุ่มเฟือย ภาคการศึกษาไทย ภาคสินค้าอุปโภคบริโภค ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพิ่มมากขึ้นและอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น โครงการนโยบายสาธารณะในการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย นอกจากทำให้เกิดรายได้เกษตรกรเพิ่มสูงขึ้นแล้ว ยังส่งผลให้เกิดกำลังซื้อและบริโภคของประเทศเพิ่มขึ้น การใช้จ่ายของครัวเรือนขยายตัว ภาคธุรกิจเกี่ยวเนื่องมีกำไรเพิ่มขึ้น มีการจ้างงานมากขึ้น และรัฐสามารถเก็บภาษีได้มากขึ้น และทำให้เกิดระบบวงจรเศรษฐกิจที่เข้าสู่จุดสมบูรณ์ โดยสอดคล้องกับการวิจัยของศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2558) ได้คำนวณมาตรการลดหย่อนรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้ผลิตข้าวไร่ละ 1,000 บาท มีการใช้จ่ายงบประมาณ 40,000 ล้านบาท ช่วยกระตุ้นจีดีพีได้ถึง 91,357 ล้านบาท โดยเป็นการเพิ่มขึ้นภายในและนอกภาคเกษตร 6,718 ล้านบาท และ 84,639 ล้านบาท ตามลำดับ และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2557) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของโครงการรับจํานําข้าวเปลือก ทำให้รายได้เกษตรกรเพิ่มสูงขึ้น ประมาณ 1.16 แสนล้านบาท ในปี 2554/55 และ 1.14 แสนล้านบาทในปี 2555/56 หรือ รายได้เกษตรกรที่เข้าโครงการเพิ่มขึ้น ประมาณ 42,000 บาทต่อคน กำลังซื้อและบริโภคของประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.0 และมีส่วนทำให้ GDP ของประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.69 และ 0.62 ในปี 2554/55 และ 2555/56 ตามลำดับ ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นกว่าอัตราการเติบโตปกติ และในปี 2555 การใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งประเทศขยายตัวร้อยละ 6.7 หากไม่มีโครงการรับจํานําข้าวเพื่อเพิ่มรายได้และอำนาจซื้อของเกษตรกรในชนบท จะส่งผลทำให้การบริโภครวมของครัวเรือนขยายตัวเพียงร้อยละ 4.7 อีกทั้งยังสอดคล้องกับรายงานการประชุมคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ ครั้งที่ 3/2556 วันที่ 13 มิถุนายน 2556 ว่าเกษตรกรมีการใช้จ่ายใช้ ส่งผลให้เกิดภาษีที่เกี่ยวข้องเพิ่มขึ้นประมาณ 58,000 ล้านบาท ภาคธุรกิจมีกำไรเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 20 ทำให้ภาษีธุรกิจเพิ่มขึ้นอีกประมาณร้อยละ 23 ประมาณ 38,000 ล้านบาท เมื่อมีการขยายธุรกิจจะมีการจ้างงานมากขึ้นอีกประมาณร้อยละ 10 จะเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 16,800 ล้านบาท รวมทั้งหมดที่ประเทศชาติได้รับเงินเพิ่ม 114,000 ล้านบาท และยังสอดคล้องกับกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ วันที่ 18 มีนาคม 2556 ได้รายงานว่าจะเกิดเงินหมุนเวียนในระบบเพิ่มขึ้น เป็นจำนวน 661,340-789,464 ล้านบาท บวกภาษีมูลค่าเพิ่มจะได้รับการใช้จ่ายใช้สอยของเกษตรกร หรือ VAT 7% เป็นเงิน 46,294-55,263 ล้านบาท บวกภาษีเงินได้ที่รัฐบาลจัดเก็บจากผู้ประกอบการ (อัตราร้อยละ 20) เป็นเงิน 132,268-157,893 ล้านบาท รวมเศรษฐกิจโดยรวมแล้วประมาณ 839,902-1,002,620 ล้านบาท และสอดคล้องกับ วารสารต่างประเทศ International Journal of Technical Research and Applications ได้เผยแพร่ว่า โครงการรับจํานําข้าวเปลือกในปี 2554/55 และ 2555/56 จะทำให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพิ่มส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมอีก 332,443 ล้านบาทอีกด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดังนั้น การดำเนินกระบวนการนโยบายสาธารณะภายใต้กรอบแห่งอำนาจการบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการซึ่งอำนาจสามสายนี้เปรียบเสมือนโครงร่างของการปกครอง ประเทศตามระบอบประชาธิปไตยอีกทั้งในกรณีประเทศไทยบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญยังได้ระบุถึง แนวนโยบายแห่งรัฐไว้เป็นกรอบสำหรับการจัดทำนโยบายสาธารณะของรัฐบาลอีกด้วย ดังนั้น กิจกรรมเป็นสิ่งบ่งบอกให้เห็นถึงการดำเนินงานตามนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ นโยบายสาธารณะซึ่งจะช่วยให้เห็นว่ามีการทำตามเจตนารมณ์และแนวนโยบายสาธารณะที่กำหนดไว้ มีการระดมจัดหาทรัพยากรหรือมีมาตรการอย่างอื่นมาเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม และจะต้องมี กิจกรรมเสริมอย่างจริงจัง

3. ผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต มีความพึงพอใจต่อโครงการ ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อ โครงการ และความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะโครงการรับจำนำข้าวเปลือก เป็นการยกระดับราคาสินค้าเกษตรและให้เกษตรกรเข้าถึง แหล่งเงินทุน โดยดูแลราคาสินค้าเกษตรให้มีเสถียรภาพเหมาะสม คำนึงถึงกลไกราคาตลาดโลก โดยใช้วิธีบริหารจัดการทางตลาด และระบบกลไกทางตลาดซื้อขายล่วงหน้า การผลักดันเกษตรกรให้ สามารถขายสินค้าเกษตรได้ในราคาสูงเพียงพอเมื่อเทียบกับต้นทุน และนำระบบจำนำสินค้าเกษตร มาใช้ในการสร้างความมั่นคงในเชิงนโยบายสาธารณะด้านรายได้ให้แก่เกษตรกร พร้อมทั้งการเยียวยา ความเสียหายของพืชผลจากภัยธรรมชาติให้แก่เกษตรกร การจัดทำระบบทะเบียนครัวเรือนเกษตรกร ให้สมบูรณ์ และการออกบัตรเครดิตสำหรับเกษตรกร (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2554 : ออนไลน์) สอดคล้องกับผลการสำรวจระดับความพึงพอใจในโครงการรับจำนำข้าว ฤดูกาลผลิตปี 2554/55 พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อโครงการในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย ประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการรับจำนำข้าวเปลือกกว่าปีมี ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}=3.99$) รองลงมามีความพึงพอใจต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกกว่าปี และมีความพึง พอใจและเชื่อมั่นในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ (มหาวิทยาลัยบูรพา, 2555) สอดคล้องกับผลการค้าโพล (2558) ที่ได้สำรวจความคิดเห็นกับโครงการรับจำนำข้าว ร้อยละ 86.5 พอใจกับโครงการโครงการรับ จำนำข้าว เอแบคโพลอยู่ในระดับมากเช่นกัน และยังสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยขอนแก่น (2558) ได้ สำรวจความคิดเห็นกับโครงการรับจำนำข้าว ร้อยละ 80.2 โพลอยู่ในระดับมาก

ดังนั้น การทำความเข้าใจถึงจุดกำเนิดของนโยบาย กระบวนการนโยบาย และปัจจัยที่มีผล ต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลจะช่วยให้ นักสื่อสารนโยบายเห็นภาพรวมของนโยบายในเชิงลึก ซึ่ง จะยังประโยชน์ต่อกระบวนการสื่อสารนโยบายไปยังประชาชนตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน นโยบายเหล่านั้นตั้งแต่ขั้นการสร้างสรรคเนื้อหาของสารให้เหมาะสมกับสาระของนโยบาย จวบ จนกระทั่งขั้นตอนการประเมินผลการสื่อสารนโยบายเพื่อประเมินคุณค่าของการดำเนินการสื่อสาร ตามวิธีการที่ตัดสินใจไว้ ดังนั้น การจัดสรรผลประโยชน์หรือคุณค่าแก่สังคม ซึ่งกิจกรรมของระบบ การเมืองนี้จะกระทำโดยบุคคลผู้มีอำนาจสั่งการ ซึ่งสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำ เป็น ผลมาจาก “การจัดสรรค่านิยมของสังคม” ทั้งนี้ การชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตัดสินใจ นโยบายกับประชาชนในสังคมว่าการตัดสินใจในนโยบายใด ๆ ของรัฐจะต้องคำนึงถึงค่านิยมและระบบ ความเชื่อของประชาชนในสังคมเป็นสำคัญ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการ และความคิดเห็นของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อโครงการ ส่งผลต่อความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรทั้งสองร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการ ได้ร้อยละ 51 ทั้งเมื่อพิจารณาจากค่าน้ำหนักความสำคัญพบว่า ตัวแปรผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกมีค่าน้ำหนักสูงกว่าตัวแปรความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะมีความพึงพอใจและเห็นว่าโครงการมีผลกระทบ (ผลลัพธ์) ต่อตนเองและสังคมสูง สอดคล้องกับทฤษฎีแห่งความคาดหวัง (Expectancy Theory) ของ Vroom (1964 : 91-103) ที่กล่าวถึงปัจจัยหลักทฤษฎีความคาดหวังว่ามี 4 ประการ คือ ความคาดหวัง ความพอใจ ผลลัพธ์ และสื่อกลาง โดย Vroom ได้ชี้ให้เห็นว่า ความคาดหวัง และความพอใจ จะเป็นสิ่งที่กำหนดกำลังความพยายาม หรือแรงจูงใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และ Bartol and Martin (1991) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความคาดหวัง ว่าจะต้องประกอบด้วย องค์ประกอบพื้นฐาน 3 องค์ประกอบ คือ ความคาดหวังในความพยายามต่อผลการปฏิบัติงาน ความคาดหวังในผลการปฏิบัติงานต่อผลลัพธ์ และความคาดหวังในคุณค่าของผลลัพธ์ ซึ่งสอดคล้องการวิจัยของ พิสิฐ มหามงคล (2546) ที่ศึกษา ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้โดยสารต่อการให้บริการของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้โดยสารต่อการให้บริการ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งในการประเมินโครงการของภาครัฐเท่านั้น ซึ่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้กล่าวไว้ว่า ในการประเมินความคุ้มค่าให้คำนึงถึงประเภทและสภาพของแต่ละภารกิจ ความเป็นไปได้ของภารกิจหรือโครงการที่ดำเนินการ ประโยชน์ที่รัฐและประชาชนจะพึงได้และรายจ่ายที่ต้องเสียไปก่อนและหลังที่ส่วนราชการดำเนินการด้วย ความคุ้มค่านี้ หมายความว่าความถึงประโยชน์หรือผลเสียทางสังคม และประโยชน์หรือผลเสียอื่น ซึ่งไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ด้วย สำหรับคู่มือการประเมินความคุ้มค่าในการปฏิบัติภารกิจภาครัฐ พ.ศ. 2553 ได้ชี้แนวทางการประเมินความคุ้มค่าของการปฏิบัติภารกิจของรัฐนั้น จำเป็นต้องประเมินให้ครบ 3 มิติ ได้แก่ การประเมินประสิทธิผล การประเมินประสิทธิภาพ และการประเมินผลกระทบหลังเสร็จสิ้นโครงการ รวมถึงการวิเคราะห์ผลประโยชน์ทางตรงที่คิดมูลค่าเป็นเงินได้ ผลประโยชน์ทางอ้อมที่คิดมูลค่าเป็นเงินได้ และผลประโยชน์ที่คิดมูลค่าเป็นเงินไม่ได้ ซึ่งในระดับยุทธศาสตร์ชาติการประเมินมุ่งเน้นประเด็น GDP กับ คุณภาพชีวิต ส่วนในระดับกระทรวงมุ่งเน้น GDP ภาคการเกษตร ตัวชี้วัดที่ควรจะเป็นในโครงการภาคการเกษตร ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร วัดด้วยรายได้สุทธิโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนเกษตรกรบวกด้วยมูลค่าของทรัพย์สินในครัวเรือนบวกด้วยเงินออม ดังนั้น งานวิจัยนี้ได้แสดงถึงการประเมินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิตนี้ เป็นการประเมินประสิทธิผล ได้แก่ ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อผลประโยชน์จากการใช้บริการ การประเมินประสิทธิภาพ ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อกระบวนการให้บริการและการประเมินผลกระทบหลังเสร็จสิ้นโครงการ เช่น การประเมินผลต่อเศรษฐกิจโดยรวม ดังนั้น ด้านนโยบายสาธารณะตามโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ของการยอมรับในการตัดสินใจนโยบาย โดยข้อเรียกร้องและการสนับสนุนนั้นเป็นแรงกดดันที่สำคัญมา เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จาก สภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอก ที่เข้าไปสู่ระบบการเมือง ระบบการเมืองจะทำการรับเอา ความต้องการที่แตกต่างหลากหลายเข้ามา และทำการเปลี่ยนให้ออกมาเป็น ปัจจัยนำออก (Output) ซึ่งก็คือการตัดสินใจและนโยบายสาธารณะ ซึ่งปัจจัยนำออกนั้นนี้อาจส่งผลให้เกิดผลกระทบในเชิงการ เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม และอาจเพิ่มการเรียกร้องให้มากขึ้น จึงต้องมีการป้อนกลับ (Feedback) เพื่อนำเอาข้อเรียกร้องนั้น ๆ เข้าสู่ระบบการเมืองอีกครั้งหนึ่ง จุดเด่นของตัวแบบระบบ คือ การมอง การกำหนดนโยบายค่อนข้างเป็นระบบ คือ มองนโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่ระบบการเมืองผลิตขึ้น และที่สำคัญยังให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมของระบบการเมืองว่าจะเอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรค ต่อการปฏิบัติงานของระบบให้มีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใด จุดด้อย คือ ความไม่ชัดเจนของ กระบวนการภายในของสิ่งที่เรียกว่า “ระบบการเมือง” เพื่อเป็นแนวทาง กรอบความคิด ชี้นำเป็น เครื่องมือในการวางแผนงานให้มีการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมา ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้น การใช้นโยบายสาธารณะของการบริหารจัดการในแต่ละนโยบาย ควร มุ่งเน้นให้ตรงกลุ่มเป้าหมายและความต้องการที่ชัดเจน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดตัวผลทวีคูณของการใช้จ่าย ภาครัฐที่สูงขึ้น สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภาพรวมของการกระจายรายได้ ความเหลื่อมล้ำความ ยากจน ให้มีเงินออมเพิ่มขึ้นและหนี้สินลดลงที่สุภาพประชาชนสังคมฐานราก ให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำวิจัยไปใช้

1. การใช้นโยบายสาธารณะในแต่ละนโยบายนั้น ควรมุ่งเน้นให้ตรงกลุ่มเป้าหมายที่ ชัดเจน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดตัวผลทวีคูณของการใช้จ่ายภาครัฐที่สูง และสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจใน ภาพรวมได้ ซึ่งในงานวิจัยนี้ สามารถอธิบายได้ว่าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็น เกษตรกร ผู้มีรายได้น้อยนั้น รัฐมีการใช้จ่ายเงินไปยังกลุ่มเกษตรกรโดยตรง สามารถกระตุ้นให้ ประชากรภาคการเกษตร หันมาบริโภคสินค้าและบริการกันมากขึ้น ที่ทำให้เกิดรอบการใช้จ่ายเกิด ความคล่องตัว จากการเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้ในการผลิต เป็นอย่างดีและเพิ่มสูงขึ้น

2. การนำนโยบายสาธารณะมาใช้ให้ก่อเกิดประโยชน์สูงสุดที่ทำการขยายตัวทาง เศรษฐกิจที่ดีนั้น ควรจะต้องเน้นการดำเนินนโยบายสาธารณะที่ทำให้เกิดการบริโภคภายในประเทศที่ เพิ่มขึ้น ไม่พึ่งพาการส่งออกมากเกินไป ซึ่งจะทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มั่นคง และยั่งยืน

3. ผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิต มีความพึงพอใจ ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบ และความ คิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวัง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่า นอกจากผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจ เห็นผลกระทบที่ตามมา แล้วความต้องการของผู้ใช้บริการยังคาดหวังกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ในอนาคตอีก และผู้บริการได้คาดหวังในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกกว่าจะมีผลในการยกระดับ ความเป็นอยู่ของชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นความต้องการของผู้ใช้นโยบายสาธารณะในโครงการรับจำนำ ข้าวเปลือก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะ และความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการ ต่างก็ส่งผลต่อความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ดังนั้น ในการจัดทำโครงการรับจํานำข้าวเปลือกในอนาคต หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาถึงปัจจัยดังกล่าว

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ผลทวิคูณของการใช้จ่ายภาครัฐควรจะวิจัยศึกษาเพิ่มเติมในฤดูกาลผลิตอื่นๆ หรือเปรียบเทียบกับนโยบายสาธารณะอื่นๆ เพื่อผลการวิเคราะห์การนำไปประมาณค่าทางเศรษฐกิจได้ดียิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาเพิ่มเติมในการประเมินผลนโยบายสาธารณะของโครงการรับจํานำข้าวเปลือกทั้งในด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผลกระทบของโครงการทั้งด้านผู้บริโภคนโยบายสาธารณะ ด้านเงินออม ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เป็นต้น

3. งานวิจัยนี้ได้พบว่า มีการใช้เงินไปใช้จ่ายใช้สอยเพื่อชีวิตประจำวันมากขึ้น ถึงร้อยละ 5.5 ผู้วิจัยเห็นว่า ควรศึกษาเพิ่มเติมในโครงการสาธารณะนี้ช่วยยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้อย่างไรบ้าง สามารถทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยลดลงหรือไม่ อย่างไร และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น (GDP: Gross Domestic Product) เติบโตได้อย่างไร

4. งานวิจัยนี้ได้พบว่า มีการใช้เงินไปใช้จ่ายใช้สอยได้หลากหลายทาง เช่น นำเงินไปใช้จ่ายด้านการศึกษา ร้อยละ 4.01 เป็นต้น จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment) เพิ่มเติมอีก

5. จากผลการวิจัยที่พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการ ต่างก็ส่งผลต่อความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ในการวิจัยต่อไปผู้วิจัยอาจพิจารณาศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความคาดหวังของผู้ใช้บริการ

6. ความคาดหวังของผู้ใช้บริการโครงการรับจํานำข้าวเปลือก ได้รับอิทธิพลจากความพึงพอใจ และความคิดเห็นของผู้ใช้บริการ ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยนโยบายสาธารณะอื่นๆ นักวิชาการ/นักวิจัยควรพิจารณาศึกษาถึงปัจจัยดังกล่าวร่วมด้วย

7. การประเมินโครงการรับจํานำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557 รวม 5 ฤดูกาลผลิตนี้ เป็นการประเมินแค่บางส่วนเท่านั้น ในงานวิจัยครั้งต่อไปควรประเมินโครงการสาธารณะเพิ่มให้ครบทุกมิติเพื่อความสมบูรณ์ของโครงการสาธารณะ ในการประเมินประสิทธิผลการปฏิบัติการกิจ ได้แก่ การบรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติการกิจ เป็นต้น ในส่วนของประสิทธิภาพการปฏิบัติการกิจ ได้แก่ ประสิทธิภาพการผลิต การประหยัด เป็นต้น และการประเมินผลกระทบ ได้แก่ ผลกระทบที่มีต่อประชาชน เช่น การมีงานทำ รายได้เพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตดีขึ้น ผลกระทบทางสังคม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม วิถีชีวิต อาชีพ และการสร้างความเป็นธรรมให้กับสังคม เป็นต้น ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินงาน เช่นด้านมลภาวะ เป็นต้น ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ได้แก่ ผลกระทบต่อรายได้ประชาชาติต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างความเป็นธรรมและการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ และผลกระทบด้านอื่นๆ เช่น ด้านการเมือง และความมั่นคงของประเทศ เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

- กระทรวงพาณิชย์กรมการค้าภายใน. 2554. **หลักเกณฑ์การดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในปี
ปีการผลิต พ.ศ.2554 /พ.ศ.2555.** [online]. Available : [http://www.dit.go.th/
contentdetial.asp?typeid=8&catid=144&ID=3281.htm](http://www.dit.go.th/contentdetial.asp?typeid=8&catid=144&ID=3281.htm)
- กฤตยา ตติรังสรรค์สุข. 2554. **เศรษฐกิจศาสตร์มหภาคเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติ บริสุทธิ์. 2556. **ความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของชาวนา.**
วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- แก้วคำ ไกรสมพงษ์. 2548. **หลักเกณฑ์การดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในปี ปีการผลิต
พ.ศ. 2554/ พ.ศ. 2555.** [online]. Available :
[http://www.dit.go.th/contentdetial.asp?typeid =&catid=144&ID=3281.htm.](http://www.dit.go.th/contentdetial.asp?typeid=&catid=144&ID=3281.htm)
- จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์. 2530. **เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการบริหารและพัฒนาองค์การ
หน่วยที่ 2.** นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชมภูนุช หุ่นาค. 2557. **การนำนโยบายผลิตผลการเกษตรของไทยไปปฏิบัติ : ศึกษานโยบายรับ
จำนำข้าวเปลือกในปี 2555/56.** วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ชวินทร์ ลีนะบรรจง. 2554. **เศรษฐกิจศาสตร์ติดดิน.** กรุงเทพฯ : สามสตา.
- ชินสัคค์ สุวรรณอัจฉริย. 2556. **วิวัฒนาการแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา :
นำศิลป์โฆษณา.
- ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพัฒน์พงษ์. 2540. **การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ :
ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้.** กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.
- ทรงเกียรติ ม้าอูตสำห. 2556. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ :
กรณีศึกษาโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ในเขตอำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.**
วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- ธัญญา รุ่งชาญชัย. 2554. **แนวทางพัฒนาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในจังหวัด
กำแพงเพชร.** วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์. 2546. **นโยบายสาธารณะ.** เชียงใหม่ : คณะนิเทศการพิมพ์.
- บุศยรินทร์ ธนทวีวัฒน์. 2555. **ปัจจัยค่าจ้างและสวัสดิการที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน
ของรายวัน กรณีศึกษา บริษัทวิลสันอาร์ท (ประเทศไทย) จำกัด.** สารนิพนธ์ บธ.ม.
(บริหารธุรกิจ). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิยฉัตร พจน์กระจำง. 2543. **“การศึกษาความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานปฏิบัติการใน
อุตสาหกรรมเจียรไนเพชร.”** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการ
จัดการอุตสาหกรรม บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ประพันธ์ เสวตรนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย. 2558. **หลักเศรษฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรัชญา นุชสุวรรณ. 2557. **ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกในจังหวัดลำพูน**. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2535. **จิตวิทยาการบริหารบุคคล**. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พิสิฐ มหามงคล. 2546. **ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้โดยสารต่อการให้บริการของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศักยภาพวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พฤทธ์สรรค์ สุทธิไชยเมธี. 2556. **เศรษฐศาสตร์ทั่วไป**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- พรทิพย์ วานิชจรรยาเกียรติ. 2553. **ความคิดเห็นของผู้แทนยาของบริษัทยาข้ามชาติในประเทศไทยที่มีต่อปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงาน**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ บธ.ม. (วิทยาการจัดการ) นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มธุรดา ภัคดี. 2556. **การศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกรปีการผลิต 2553/54 และโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2554/55**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- มยุรี อนุমানราชชน. 2547. **นโยบายสาธารณะ แนวความคิด กระบวนการและการวิเคราะห์**. เชียงใหม่ : คะนิงนิล.
- รัตนา สายคณิต. 2557. **หลักเศรษฐศาสตร์ II : มหเศรษฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ. 2550. **นโยบายสาธารณะ**. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.
- เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ. 2551. **การนำนโยบายไปปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- วรเดช จันทรศร. 2540. **การนำนโยบายไปปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : กราฟฟิกฟอร์แมท.
- วรเดช จันทรศร. 2547. **รัฐประศาสนศาสตร์ : จากอดีตสู่อนาคตของการวิจัยในการพัฒนาบริหารราชการแผ่นดิน**. พิษณุโลก : สกายบล็อกการพิมพ์.
- วรเดช จันทรศร. 2551. **ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟิก.
- วรวรรณ ตั้งถิ่นไท. 2554. **การส่งผ่านราคาข้าวหอมมะลิ และผลกระทบจากโครงการรับจำนำข้าวเปลือก**. การศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคน. 2555. **หลักเศรษฐศาสตร์มหภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิกานดา วรรมวิเศษ. 2554. **โครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร**. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- วิโรจน์ สารรัตน์. 2546. **การบริหารการศึกษา : นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการบรรลุผล**. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ์.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- วิลาวัลย์ จันทรรักษา. 2556. การศึกษาการดำเนินงานโครงการรับจางาข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2554/55 จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วุฒิชัย จำนง. 2522. พฤติกรรมการตัดสินใจ. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วุฒินันท์ วิมลศิลป์. 2533. บรรยากาศองค์การกับความพึงพอใจในงานของครูโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. 2533. นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภชัย ยาวะประภาส และคณะ. 2543. คอร์รัปชันในวงราชการ : มุมมองจากข้าราชการ. ม.ป.ท. สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2549. เศรษฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สมบัติ อารังญวงศ์. 2546. นโยบายสาธารณะ : แนวคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.
- สมพร เพ็องจันทร์. 2539. นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สมภาร พิโล. 2553. ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมยศ นาวิการ. 2525. การบริหารแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสถียร เหลืองอร่าม. 2527. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเอกการวิเคราะห์ทางสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เสถียรภาพ พันธุ์ไพโรจน์. 2529. ความรับผิดชอบของผู้นำในการสร้างขวัญและแรงจูงใจ. วารสารเพิ่มผลผลิต. 26(กุมภาพันธ์-มีนาคม) : 19-22.
- สร้อยตระกูล อรรถมานะ. 2553. สารานุกรมบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต 6 ชลบุรี. 2554. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างโครงการรับจำนำสินค้าเกษตรและระบบการประกันราคาสินค้า. [online]. Available : http://www.moac-info.net/modules/news/images/11_1_80056.html.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. 2548. เศรษฐศาสตร์นำรู้ การแทรกแซงราคาโดยรัฐบาล. [online]. Available : <http://www.fpo.go.th/S-I/Source/ECO/ECO20.html>.
- สุจิตร์ กุลประสิทธิ์. 2555. เศรษฐศาสตร์มหภาค. กรุงเทพฯ : เอส.พี.คอม อินเตอร์พริ้นท์.
- โสเมทต์ ศรีซิวาล. 2559. ความคาดหวังด้านผลตอบแทนที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานของผู้แทนยา บริษัทยาข้ามชาติในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรสิทธิ์ วชิรขจร. 2549. นโยบายสาธารณะเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ธเนศวร(1999).

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- สุวปรีชา ปัญญา รักษา. 2557. การวิเคราะห์ตัวแบบการปฏิบัติตามการนำนโยบายการจํานำ
 ชาวเปลือกของจังหวัดลำปาง ในปีการผลิต 2555/2556. วิทยานิพนธ์รัฐ
 ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
 สำนักคณะกรรมการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ. 2553. **คู่มือการประเมินความคุ้มค่า
 ในการปฏิบัติภารกิจภาครัฐ**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อมร รักษาสัตย์. 2520. การพัฒนานโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ : ธเนศวร(1999).
- อนันต์ เกตุวงศ์ 2543. **หลักและเทคนิคการวางแผน**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ:
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาภากรวี สุขิทธาภรณ์. 2554. ส่วนเกินผู้ผลิตและเงินอุดหนุนของโครงการรับจํานำชาวเปลือกนาปี.
 วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อำนาจ วงศ์พานิช. 2549. การศึกษาผลกระทบทางสังคม อันเนื่องมาจากโครงการก่อสร้างท่อส่ง
 ก๊าซธรรมชาติที่มีผลต่อประชาชนตามแนววางท่อส่งก๊าซธรรมชาติ : กรณีศึกษาใน
 พื้นที่อำเภอพานทอง และอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร
 มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อุษา เพ็ชรยิ้ม. 2542. ผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม ศึกษากรณี
 เขตนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์บริหารรัฐกิจ
 มหาบัณฑิต สาขาบริหารทั่วไป. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก.
- Albanese, R. 1975. *Management : Toward Accountability for Performance*.
 Homewood, Ill : Irwin.
- Allission. G. 1971. *Essence of Decision*. Boston : Little, Brown.
- Althaus, C., Bridgman, P. and Davis G. (2007). *The Australian Policy Handbook*.
 4thed. Sydney : Allen and Unwin.
- Anderson, J.E. 1994. *Public Policy-Making. : An Introduction*. 2nd ed. New York :
 Houghton Mifflin.
- Applewhite, P.B. 1965. *Organizational and Behavior*. New York : Englewood Cliffs,
 Prentice-Hall.
- Barro, Robert J. 1991. "Economic growth in a cross-section of countries." *Quarterly
 Journal of Economics*. 106(2) : 407-43.
- Bardach, E. 1980. *Implementation Studies and the Study of Implements*.
 Washington, DC : The University of California.
- Barrett, S.M. and Fudge, C. 1981. *Policy and Action : Essays on The
 Implementation Public Policy*. London : Methuen.
- Barry, C. 1968. *Congressional Quarterly Weekly Report*. New York : McGraw-Hill.
- Berman, P. 1978. *The Study of Macro-Implementation*. *Public Policy*, 26(2) :
 157-184.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- Bartol, K. M. and Martin, D. C. 1991. **Management**. International edition, McGraw-Hill, New York.
- Breuer, G.D and DeLeon, P. 1983. **The Foundation of Policy Analysis**. Homewood Illinois : The Dorsey Press.
- Breuer, G.D. and Kakalik, J.S. 1974. **Improving Services to Handicapped Children : Summary and Recommendations**. Santa Monica, California : The Rand Corporation.
- Bouma, J.J, Jeucken M., Klinkers L. 2001. **Sustainable Banking: The Greening of Finance**. UK: Greenleaf Publishing Ltd.
- Burns, T. and Stalker, G.M. 1961. **The Managements. Of Innovation**. London : Tailstock.
- Center for Applied Economics Research of Kasetsart University. 2015. **Ku-OAE Foresight Center**. [online]. Available : <http://kofc.or.th/?outlook>. [Accessed 26 February 2015].
- Chamber of Commerce's Poll. 2012. **The Center of Economics and Forecasting**. [online]. Available : http://cebf.utcc.ac.th/upload/poll_file/file_th_20d24y2013.pdf. [Accessed 27 March 2015].
- Charless, W. 1979. **A Theory of Non-Market Failure**. Massachusetts : MIT Press.
- Charles, O. Jones. 1970. **An Introduction to the Study of Public Policy**. Belmont. Calif : Wadsworth.
- Chatrasorn, W. 1998. **Policy Implementation**. National Institute of Development Administration, Bangkok. Thailand.
- Clifford, J., Markey, K. and Malpani, N. 2013. **Measuring Social Impact in Social Enterprise: The state of thought and practice in the UK** . [online]. Available : http://ec.europa.eu/internal_market/social_business/docs/expert_group/social_impact/presentation-e3m_en.pdf. [Accessed 15 February 2015].
- Cochran, C.L. and Eloise F Malone. 1999. **Public Policy : Perspectives and Choices**. Boston : McGraw – Hill.
- Derthick, M. 1972. **New Towns In-Town**. Washington D.C : The Urban Institute.
- Dye T.R. 1982. **Understanding Public Policy**. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall.
- Dye, T.R. 1984. **Understanding Public Policy**. 5th ed. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall.
- Dye, T.R. 1992. **Understanding Public Policy**. 10th ed. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- Easton, D. 1965. **A Frame Work for Political Analysis**. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice Hall.
- Economics Online. 2015. **The multiplier effect** . [online]. Available : http://www.economicsonline.co.uk/Managing_the_economy/The_multiplier_effect.html. [Accessed 25 February 2015].
- Edd, W.B. 1970. “Beyond Behaviouralism : Organization Development in Public Management.” **Public Personnel Review**. **22**.
- Edd, W.B. 1981. **Public Organization Behavior and Development**. Cambridge, MA : Winthrop.
- Edward, G. C. III. 1981. **Implementing Public Policy**. Washington, D.C. : Congressional Quarterly Press.
- Elmore, R. 1978. “Organization Models of Social Program Implementation.” **Public Policy**, 26 : 129.
- Emerson, J. 2003. **The Blended Value Proposition: Integrating Social and Financial Returns**. California Management Review- 45(4). 35-51.
- Emil, J. Posavač and Raymond, G. Carey. **Program Evaluation : Methods and Case Studies**. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice – Hall.
- E.R. House. 1976. “Justice In Evaluation”. In G.V. Glass (ed.) **Evaluation Studies Review Annual Vol.1**. Beverly Hills, CA : Sage.
- Eyestone, R. 1971. **The Treads of Public Policy**. : A Study of Policy Leadership. Indianapolis : Bobbs – Merrill.
- Friedrich, C.J. 1963. **constitutional Government and Democracy**. Boston : Brown.
- Frohock, F.M. 1979. **Public Policy : Scope And Logic**. Englewood Cliffs, NJ : Prentice – Hall
- Frumkin, P. and Keating, E. K. 2001. **The Price of Doing Good: Executive Compensation in Nonprofit Organizations** . [online]. Available : http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=292253. [Accessed 16 February 2015].
- Issara New. (18 June 2013). Centre of Public Policy News [online]. Available from: [www. http://isranews.org](http://isranews.org). [Accessed 15 February 2015].
- James, E Anderson. 1975. **Public Policy Making**. New York : Praeger Publishers.
- Joseph, D. Comtois. 1979. “A Unifying Evaluation Framework.” **The Bureaucrat**. Summer.
- Goggin, M.A. 1990. **Implementation Theory and Practices : Toward A Third Generation**. Glenview, Illionis : Scott, Foreman.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- Halperin, M.H. and Kanter, A. 1973. **Reading in American Foreign Policy : A Bureaucratic Perspective.** Boston : Little, Brown.
- Ham, C. and Hill, M. 1984. **The Policy Process in the Modern Capitalist State.** New York : St. Martin's.
- Hambleton, R. 1983. "Planning Systems and Policy Implementation." **Journal of Public Policy**, 3(4) : 5.
- Herzberg, F. and Others. 1959. **The Motivation to Work.** New York : John Wiley & Sons.
- Hofferbert, R.I. 1990. **The Reach And Grasp of Policy Analysis.** Tuscaloosa, Alabama: University of Alabama Press.
- Hogwood, B.W. and Gunn, L.A. 1984. **Policy Analysis for the Real World.** New York : Oxford University Press.
- Kingston, J. and Bolton, M. 2004. **New approaches to funding not-for-profit organisations.** *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing* , 9(2), 112-121.
- King Mongkut's Institute of Technology at Ladkrabang. 2014. **Feasibility Study of Cost of Living Reduction Support.** Ministry of Transport. Thailand.
- Koenig, L. (1986). **An Introduction to Public Policy.** Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.
- Kotler, P., and Keller, K. L. 2009. **Marketing Management.** Upper Saddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall.
- Lang, D.W. 1977. **Critical Path Analysis.** 2nd ed. London : Hodder & Stoughton.
- Lasswell, H.D. and Kaplan, A. 1970. **Power and Society.** New Haven : Yale University Press.
- Lazin, F.A. 1973. "The Failure of Federal Enforcement of Civil Rights Regulations in public Housing." **Policy Sciences**, 9 : 263 – 273.
- Levine, C.H. 1980. **Organization Decline and Cutback Management.** New Jersey : Chatham House.
- Lowi, Theodore J. 1964. **Public Policy Case Studies and Political Theories.** **World Politics.** XVI, July 1964.
- Mair, J. and Mati, I. 2006. **Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight.** *Journal of World Business.* 41(1). 36-44.
- Maslow, A.H. 1954. **Motivation and Personality.** New York : Harper and Row.
- Mazmanian, D.A. and Sabatier, P.A. 1989. **Implementation Policy.** Latham, Maryland : University Press of America.

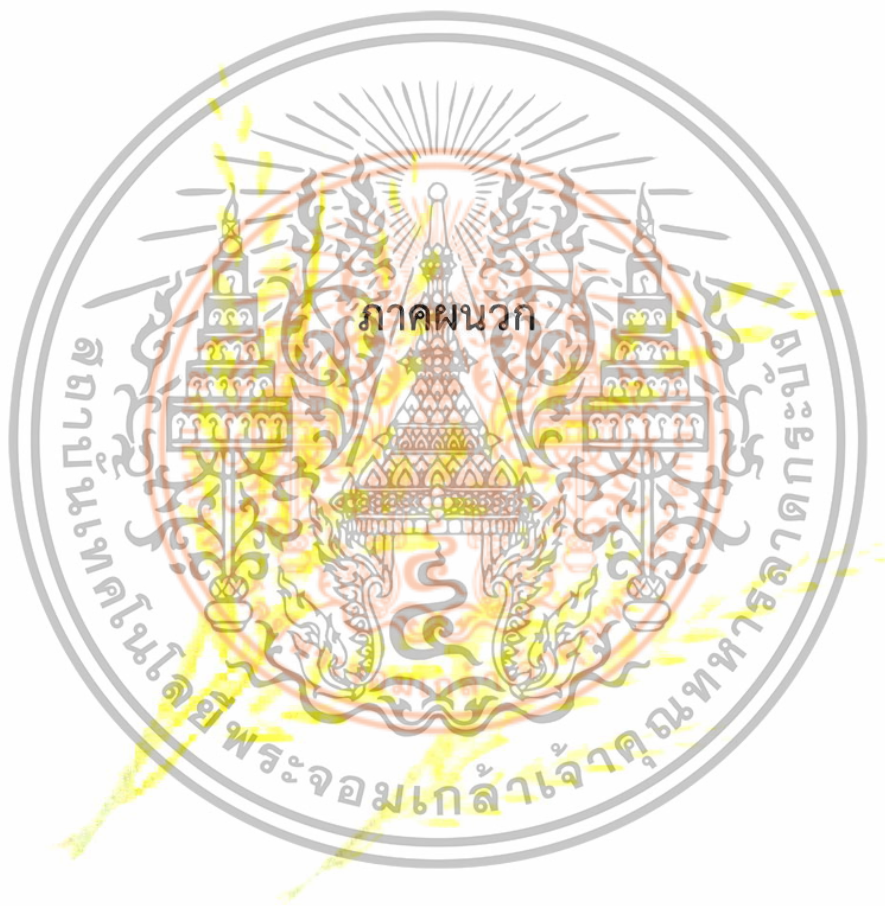
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- McGregor, D. 1960. **The Human Side of Enterprise**. New York : Mc Graw-Hill.
- McLoughlin, M.W. 1975. **Evaluation and Reform : The Elementary and Secondary Education Act of 1965**. Massachusett : Balinger.
- Morse, N.C. 1955. **Satisfaction in the White Color Job**. Michigan : University of Michigan Press.
- Neely, A., Gregory, M., and Platts, K. 1995. **Performance Measurement System Design: A literature Review and Research Agenda**, *International Journal of Operations & Production Management*, 15(4), 80-116.
- Niskanen, W.A. 1980. **Competition among Government Bureaus**. California : Sage.
- Office of Agricultural Economics. (2014). **Agricultural Economy**. [online]. Available : http://www.oae.go.th/more_news.php?. [Accessed 27 March 2015].
- Office of National Economic and Social Development Board. (2014). **Rice Pledging Scheme Contributes** . [online]. Available : <http://www.nesdb.go.th>. [Accessed 26 February 2015].
- Oxford Advanced Learner's Dictionary. 2015. **Expectancy**. [online]. Available from: <http://www.goodreads.com/work/editions/1609587-oxford-advanced-learner-s-dictionary>. [Accessed 26 February 2015].
- Oxford English Dictionary, 2015. **Expectancy**. [online]. Available : <http://www.oed.com>. [Accessed 26 February 2015].
- Peter, W., et al. 1976. **Prosecution of Adult Felony Defandant**. Lexinton, Massachusetts : Lexinton Books.
- Pressman, J.L. and Wajldavsky, A. 1973. **Implementation**. 3rd ed. Berkeil, California : University of Calofornia Press.
- Pressman, J.L. and Wajldavsky, A. 1984. **Implementation**. 3rd ed. Berkeil, California : University of Calofornia Press.
- Rivlin, A. 1971. **Systematic Thinking for Social Action**. Washington, DC : Brookings Institution.
- Robert, F. Clakr. 1979. The Proverbs of Evaluation : Perspectives from CSA's Experience. **Public Administration Review November/December**.
- Royal Decree of Good Governance B.E. 2003. **Royal Decree**. [online]. Available : [www.amlo.go.th/amlofarm/farm/web/files/gto\(5\).pdf](http://www.amlo.go.th/amlofarm/farm/web/files/gto(5).pdf). [Accessed 15 February 2015].
- Sapolsky, H.M. 1972. **The Portals System Development : Bureaucratic and Programmatic Success in Government**. Cambridge, Mass : Harvard University Rress.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- Schultze, C.L. 1970. **The Role of the Incentives, Penalties, and Rewards in Attaining Effective Policy**. Chicago : Markham.
- Smith, T.B. 1973. "The Policy Implementation Process." **Policy Science**, 4 : 1479.
- Sumetheepravit, J. 2015. **Risk Management Foru**. [online]. Available : <https://chirapon.wordpress.com>. [Accessed 15 February 2015].
- Thomas, M. 1967. **The Role of Project Histories in The Study of R&D**. New York : Spring Verlag.
- Thai Health Promotion Foundation (Thai Health). 2014. **Social Return on Investment: Selected cases from Thai Health Promotion Foundation**. [online]. Available : https://www.google.co.th/?gws_rd=cr,ssl&ei=DF-jVZWpMsHMmWfub_QAO#q=%E0%B8%AA%E0%B8%AA%E0%B8%AA+sroi. [Accessed 26 February 2015].
- Thai Rajabandit Dictionary B.E. 1999. **Thai Rajabandit**. [online]. Available : http://www.rtafa.ac.th/admin/thai/dictionaryrayalinstitute_%202542.htm. [Accessed 15 February 2015].
- Thain, C. 1987. "Implementing Economic Policy : an Analytical Framework," **Policy & Political**. 15(2) : 68.
- Van Horn, C.E. and Van Meter, D.S. 1975. "The Policy Implementation Process : A Conceptual Framework." **Administration & Society**. 6 : 445-488.
- Vroom, H Victor. 1964. **Work and Motivation**. Now York: Wiley and Sons Inc.
- Webster. 2015. **Expectancy**. [online]. Available : <http://www.merriam-webster.com>. [Accessed 26 February 2015].
- Wittrock, B. and DeLeon, P. 1986. "Policy as A Moving Target : A call for Conceptual Realism." **Policy Studies Review**, 6(1) : 46.
- William, N. Dun. 1981. **Public Policy Analysis : An Introduction**. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice – Hall.
- Yamane, T. 1967. **Statistic, An Introductory Analysis, 2nd Ed.**, New York: Harper and Row.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบถาม

1. ดร. อติศร บุญประทีป	ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย
2. ดร. วิชิต ปรังกายพรรณ	ผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการวิจัย
3. ดร. พลากร กรพิทักษ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงาน
4. นายสมมณะศักดิ์ ผดุงจิตร	ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคม
5. ผศ.ดร. ธนาวุฒิ ประกอบผล	ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การทดสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

(Testability of Item - Variable - Congruence Index)

เรื่อง เพื่อศึกษาการประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวิคูณภาครัฐและความพึงพอใจ :
กรณีศึกษาโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิตปี 2554 ถึง 2557

วัตถุประสงค์	คำถาม	คะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
เพื่อสำรวจข้อมูล ทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถาม	1. เพศ	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	2. ภูมิสำเนา	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	3. ใช้บริการนโยบาย สาธารณะโครงการรับ จำนำข้าวเปลือก	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	4. ได้รับเงินตาม โครงการจากธนาคาร เพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร	1	1	1	0	0	3	0.6	ใช้ได้
	5. อายุ	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	6. สมาชิกในครัวเรือน	0	1	1	0	1	3	0.6	ใช้ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต่อ

วัตถุประสงค์	คำถาม	คะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557	7. แนวนโยบายของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	8. กระบวนการหรือแนวปฏิบัติของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	9. ประสิทธิภาพของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
ประเมินผลกระทบของโครงการต่อผู้ให้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557	10. รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงขึ้นไปในช่วงมีโครงการรับจำนำข้าว	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	11. หนี้สินในครัวเรือนลดลงในช่วงมีโครงการรับจำนำข้าว	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	12. เงินออมสูงขึ้นในช่วงมีโครงการรับจำนำข้าว	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต่อ

วัตถุประสงค์	คำถาม	คะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
เพื่อประเมินผล กระทบของ โครงการต่อ ผู้ใช้บริการ นโยบาย สาธารณะของ โครงการรับจำนำ ข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557	13. โครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกทำให้ ช่องว่างระหว่างคนรวย กับคนจนลดน้อยลง	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	14. โครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกทำให้ ครอบครัวท่านและ สังคมเปลี่ยนแปลงไปในทาง ที่ดีขึ้น	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	15. โครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกทำให้บุตร หลานท่านได้มีอาชีพ และอนาคตที่ดีกว่าเดิม	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	16. โครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกทำให้ ครอบครัวท่านและ สังคมห่างไกลจากยา เสพติด	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	17. โครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกทำให้ ครอบครัวท่านและ สังคมมีความสุขมากขึ้น	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	18. โครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกทำให้สังคม โดยรวมดีขึ้น	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต่อ

วัตถุประสงค์	คำถาม	คะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
เพื่อประเมิน ความคาดหวัง ของผู้ใช้บริการ นโยบาย สาธารณะของ โครงการรับจำนำ ข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557	19. ท่านตั้งใจจะเข้า โครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกอีกในอนาคต	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	20. โครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกเป็นโครงการที่ สามารถแก้ปัญหาหนี้สินที่ สะสมของท่านได้	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	21. โครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกเป็นโครงการที่ สามารถทำให้คุณภาพชีวิต หรือความเป็นอยู่ของ ครอบครัวท่านดีขึ้นได้	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	22. โครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกเป็นโครงการที่ ส่งเสริมอาชีพกระดูกสัน หลังของชาติและรักษา อาชีพ (ชาวนา) ท่านได้	1	0	0	1	1	3	0.6	ใช้ได้
	23. โครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกเป็นโครงการที่ ท่านสามารถจะพัฒนาการ ปลูกข้าวให้มีคุณภาพ และ ต้นทุนที่เหมาะสมได้ใน อนาคต	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	24. โครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกเป็นโครงการที่ ช่วยเหลือท่านได้	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต่อ

วัตถุประสงค์	คำถาม	คะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
ข้อเสนอแนะ อื่นๆ	25. ปัญหาและอุปสรรค ของโครงการ	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้

สรุปผลความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ทั้งหมด 25 ข้อคำถาม จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน พบว่า ข้อคำถามจำนวน 25 ข้อคำถาม ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยทั้ง 5 ท่าน สรุปได้ว่า ข้อคำถามมีความเที่ยงตรงทั้ง 25 ข้อคำถาม โดยดัชนีค่า IOC ที่คำนวณได้มากกว่า 0.6 หรือ 3 ใน 5 แสดงว่าข้อคำถามทั้งหมดนั้นมีค่าความตรงสามารถใช้ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

ลำดับ	ค่าความเชื่อถือได้ของข้อมูลปัจจัยด้านจิตวิทยา เครื่องมือการสื่อสารผ่านสื่อมวลชน การตัดสินใจซื้อ และความจงรักภักดีของผู้ตอบแบบสอบถาม	ข้อคำถาม	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
1	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	6	
2	ประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูการผลิตปี 2554 ถึง 2556	3	0.810
3	ประเมินผลกระทบของโครงการต่อผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูการผลิตปี 2554 ถึง 2556	9	0.823
4	ประเมินความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูการผลิตปี 2554 ถึง 2556	6	0.822
5	ข้อเสนอแนะอื่นๆ	6	0.903

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ค

ผลสถิติค่า CR

RELIABILITY /VARIABLES=qn06 qn07 qn08 /SCALE('ALL VARIABLES') ALL /MODEL=ALPHA.

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	32	100.0
	cluded ^a	0	.0
	Total	32	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.810	3

RELIABILITY/VARIABLES=qn09 qn10 qn11/SCALE('ALL VARIABLES') ALL/MODEL=ALPHA.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.823	3

RELIABILITY/VARIABLES=qn12 qn13 qn14 qn15 qn16 qn17/SCALE('ALL VARIABLES') ALL/MODEL=ALPHA.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.822	6

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

RELIABILITY/VARIABLES=q18 q19 q20 q21 q22 q23/SCALE('ALL VARIABLES') ALL/MODEL=ALPHA.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.903	6

RELIABILITY/VARIABLES=q06 q07 q08 q09 q10 q11 q12 q13 q14 q15 q16q17 q18 q19 q20 q21 q22 q23/SCALE('ALL VARIABLES') ALL /MODEL=ALPHA.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.926	18

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลสถิติสมการถดถอย

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
exall	4.2131	.52580	621
sat	4.1068	.51548	621
effall	4.1084	.46222	621

Correlations

		exall	sat	effall
Pearson Correlation	exall	1.000	.709	.653
	sat	.709	1.000	.869
	effall	.653	.869	1.000
Sig. (1-tailed)	exall	.000	.000	.000
	sat	.000	.000	.000
	effall	.000	.000	.000
N	exall	621	621	621
	sat	621	621	621
	effall	621	621	621

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	sat		Stepwise (Criteria: Probability-of-F-to-enter <= .050, Probability-of-F-to-remove >= .100).
2	effall		Stepwise (Criteria: Probability-of-F-to-enter <= .050, Probability-of-F-to-remove >= .100).

a. Dependent Variable: exall

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics					Durbin-Watson
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	
1	.709 ^a	.502	.501	371.28	.502	624.446	1	619	.000	
2	.713 ^a	.508	.506	369.47	.006	7.089	1	618	.008	1.868

a. Predictors: (Constant), sat

b. Predictors: (Constant), sat, effall

c. Dependent Variable: exall

ANOVA^c

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	86.081	1	86.081	624.446	.000 ^a
	Residual	85.330	619	.138		
	Total	171.411	620			
2	Regression	87.049	2	43.524	318.839	.000 ^a
	Residual	84.363	618	.137		
	Total	171.411	620			

a. Predictors: (Constant), sat

b. Predictors: (Constant), sat, effall

c. Dependent Variable: exall

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 มว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations			Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Zero-order	Partial	Part	Tolerance	VIF
1	(Constant)	1.245	.120		10.395	.000					
	sat	.723	.029	.709	24.989	.000	.709	.709	.709	1.000	1.000
2	(Constant)	1.088	.133		8.182	.000					
	sat	.588	.058	.577	10.124	.000	.709	.377	.286	.245	4.077
	effall	.173	.065	.152	2.662	.008	.653	.106	.075	.245	4.077

a. Dependent Variable: exall

Collinearity Diagnostics^a

Model	Dimen sion	Eigenvalue	Condition Index	Variance Proportions		
				(Constant)	sat	effall
1	1	1.992	1.000	.00	.00	
	2	.008	16.009	1.00	1.00	
2	1	2.989	1.000	.00	.00	.00
	2	.009	18.402	.93	.10	.03
	3	.002	40.794	.07	.89	.97

a. Dependent Variable: exall

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถาม

เพื่อศึกษาการประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ผลทวิคูณภาคีรัฐของการใช้จ่าย
และความพึงพอใจ : กรณีศึกษาโครงการรับจํานําข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิตปี 2554 ถึง 2557

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กรุณาทำเครื่องหมาย ถูก (✓) ลงในช่องสี่เหลี่ยม (□) ที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

1. เพศ

1) ชาย

2) หญิง

2. ภูมิลําเนา จังหวัด..... (โปรดระบุ)

3. ใช้บริการนโยบายสาธารณะโครงการรับจํานําข้าวเปลือก

1) ใช่

2) ไม่ใช่

4. ได้รับเงินตามโครงการจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

1) ได้รับ

2) ไม่ได้รับ

5. อายุ ปี เดือน

6. สมาชิกในครัวเรือน จํานวน คน

ตอนที่ 2 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจํานําข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. แนวนโยบายของโครงการรับจํานําข้าวเปลือก					
2. กระบวนการหรือแนวปฏิบัติของโครงการรับจํานําข้าวเปลือก					
3. ประสิทธิภาพของโครงการรับจํานําข้าวเปลือก					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 3 แบบประเมินผลกระทบของโครงการต่อผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ผลกระทบต่อเกษตรกร					
1. รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงขึ้นในช่วงมีโครงการรับจำนำข้าว					
2. หนี้สินในครัวเรือนลดลงในช่วงมีโครงการรับจำนำข้าว					
3. เงินออมสูงขึ้นในช่วงมีโครงการรับจำนำข้าว					
ผลกระทบต่อสังคม					
4. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนลดน้อยลง					
5. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกทำให้ครอบครัวท่านและสังคมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น					
6. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกทำให้บุตรหลานท่านได้มีอาชีพและอนาคตที่ดีกว่าเดิม					
7. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกทำให้ครอบครัวท่านและสังคมห่างไกลจากยาเสพติด					
8. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกทำให้ครอบครัวท่านและสังคมมีความสุขมากขึ้น					
9. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกทำให้สังคมโดยรวมดีขึ้น					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 4 แบบประเมินความคาดหวังของผู้ใช้บริการนโยบายสาธารณะของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต ปี 2554 ถึง 2557

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านตั้งใจจะเข้าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกอีกในอนาคต					
2. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นโครงการที่สามารถแก้ปัญหาหนี้สินที่สะสมของท่านได้					
3. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นโครงการที่สามารถทำให้คุณภาพชีวิตหรือความเป็นอยู่ของครอบครัวท่านดีขึ้นได้					
4. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นโครงการที่ส่งเสริมอาชีพกระดูกสันหลังของชาติและรักษาอาชีพ (ชาวนา) ท่านได้					
5. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นโครงการที่หน่วยงานสามารถจะพัฒนาการปลูกข้าวให้มีคุณภาพ และต้นทุนที่เหมาะสมได้ในอนาคต					
6. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นโครงการที่ช่วยเหลือท่านได้					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

ด้านปัญหาและอุปสรรคของโครงการ

.....

.....

.....

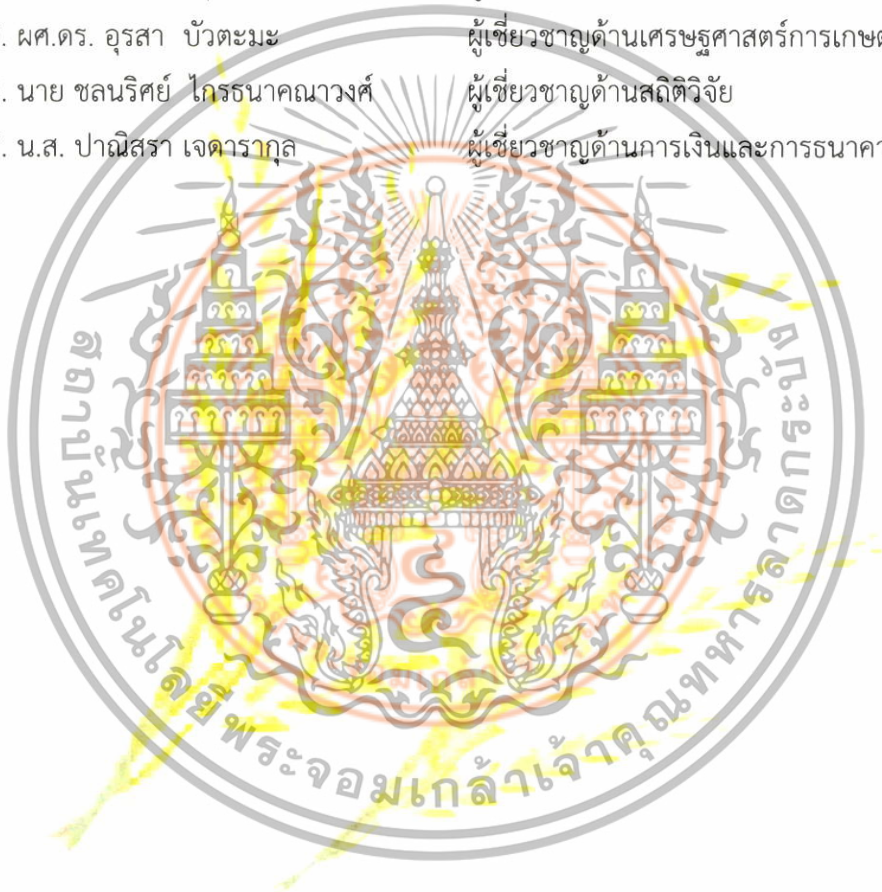
.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายชื่อคณะวิจัย

1. ดร. ภูริศ ทรสรุทธิ์	หัวหน้าโครงการ
2. รศ.ดร. ไพฑูรย์ พิมพ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม
3. รศ. (พิเศษ) ดร. พรชัย เจดามาน	ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายสาธารณะ
และการพัฒนาองค์กรชุมชน
4. ผศ.ดร. อัครพงศ์ สุขมาตย์	ผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีวิจัย
5. ผศ.ดร. อรุสา บัวตะมะ	ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์การเกษตร
6. นาย ชลนริศย์ ไกรธนาคณาวงศ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติวิจัย
7. น.ส. ปาณิสรา เจดารากุล	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินและการธนาคาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้